

**Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar**

**Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

**A bírósági végrehajtási eljárás rendszere és a végrehajtó szervezet Magyarországon
Történeti előzmények, a szabályozás bemutatása, a főbb problémáinak bemutatása és
értékelése**

(műhelyvitára)

**Konzulens:
Dr. habil Boóc Ádám Ph.D
tanszékvezető egyetemi docens**

**Készítette:
dr. Pataki János István
c. főiskolai docens, Ph.D-jelölt**

Budapest, 2019.

Tartalom

Rövidítések jegyzéke.....	4
Táblázat és ábrajegyzék.....	6
I. Az értekezés célja, a témaválasztás.....	9
1.1. Az alkalmazott módszerek.....	15
1.2. Az értekezés szerkezeti felépítése.....	19
II. Végrehajtás a római jogban.....	21
2. 1. Civiljogi perrend.....	21
2. 2. A praetori perrend.....	27
2. 3. A császári perrend.....	34
III. A bírósági végrehajtás a kezdetektől a rendszerváltozásig.....	38
3.1. A végrehajtási jog fordulópontjai a feudális magyar jogban.....	40
3.1.1. A pristaldus és a loca credibilia szerepe a végrehajtásban.....	40
3.1.2. A végrehajtás kérdésköre a Tripartitumban.....	42
3.1.3. A végrehajtási jog fejlődése a XVI. századtól a kiegyezésig.....	44
3.2. A végrehajtási jog alakulása a reformkori jogalkotásban.....	48
3.3. Az 1836. évi XV. törvénycikk jelentősége és a végrehajtási jog fejlődése a polgárosodás korában ...	51
3.4. A végrehajtási jog fordulópontjai a dualizmus korában.....	54
3.4.1. Az 1868. évi LIV. törvénycikk.....	54
3.4.2. A szervezetrendszer – az 1871. évi LI. törvénycikk.....	56
3.4.3. Az 1881. évi LX. törvénycikk.....	59
3.4.4. Az 1881. évi LX. törvénycikk módosításai.....	68
3.5. A szocializmus időszaka.....	74
3.5.1. A Tanácsköztársaság.....	75
3.5.2. A második világháború befejeződésétől az 1989. évig.....	76
3.5.3. Az 1955. évi 21. tvr.....	78
3.5.4. Az 1961. évi 9. tvr.....	79
3.5.5. Az 1979. évi 18. tvr.....	81
3.5.6. Szervezeti változások, államosítás.....	83
IV. A bírósági végrehajtás a rendszerváltozás után.....	87
4.1. Az 1994. évi LIII. törvény.....	88
4.2. A Vht. átfogó jellegű módosításai.....	89
4.2.1. A 2000. évi CXXXVI. törvény.....	89
4.2.2. A 2008. évi XXXIX. törvény.....	92
4.2.3. A 2011. évi CLXXX törvény.....	93
4.4. A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara, a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar.....	98
4.4.1. Az MBVK létrejöttének jogszabályi háttere.....	98
4.4.2. A szervezeti átalakítás, a privatizáció hatásai.....	104
4.4.3. A Magyar Bírósági Végrehajtói Kar.....	112
V. A végrehajtási eljárás meghatározó elemei.....	116
5.1. A jog- és perorvoslati elemek.....	116
5.1.1. A végrehajtási kifogás.....	116
5.1.2. Perorvoslatok.....	119
5.2. Meghatározó elemek a foganatosítási szakaszban.....	124
5.2.1. A bírósági végrehajtás két szakasza.....	124

5.2.2. A kötelezettség tulajdonságai, mértéke	130
5.2.3. A végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszának költségei	134
5.2.4. Végrehajtás pénzeszközre	140
5.2.5. Ingóvégrehajtás	143
5.2.6. Helyszíni eljárás	145
5.2.7. Ingó vagyonelemek foglalás alá vonása	146
5.2.8. Gépjármű foglalás alá vonása	149
5.2.9. Zár alá vétel	150
5.2.10. Ingó vagyonelemek értékesítése	152
5.2.11. Ingatlan-végrehajtás	155
5.2.12. Az ingatlan kényszerértékesítési árának meghatározása	159
5.2.13. Előárverezési jog	160
5.2.14. Kilakoltatás	161
5.2.15. Elektronikus árverés	165
5.2.16. Ingóság elektronikus úton történő kényszerértékesítése	167
5.2.17. Ingatlan elektronikus úton történő kényszerértékesítése	168
5.2.18. Földingatlan vagyonelem kényszerértékesítése	171
VI. A bírósági végrehajtás és a jogpolitika	173
6.1. A rendelkezésre álló adatsorok elemzése	173
6.2. Alapjogi összefüggések	211
6.2.1. Az AJBH Hivatala által végzett vizsgálatok	211
6.2.2. Politika, jogpolitika	216
6.2.3. Az Európai Unió, az integrációs törekvések	219
6.2.4. Adósvédelmi intézkedések	227
6.3. Javaslatok, lehetőségek	231
6.3.1. Állományi visszarendeződés	231
6.3.2. Részletező szabályozás	233
6.3.3. Feladat átcsoportosítás	235
VII. Következtetések	239
Felhasznált irodalom	245
Felhasznált jogszabályok	266
Felhasznált alkotmánybírósági határozatok	276
Felhasznált bírósági határozatok	277
Felhasznált jelentések	279
Felhasznált internetes honlapok	281

Rövidítések jegyzéke

AB	Alkotmánybíróság
ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
AJB	Alapvető Jogok Biztosa
AJBH	Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
Avt.	2017. évi CLIII. törvény az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról
Ákr.	2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
Ász.	Állami Számvevőszék
BH	Bírósági Határozatok
Btk.	2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
FKT	Forradalmi Kormányzótanács
FMH	fizetési meghagyásos eljárás
FT	Forradalmi Törvényszék
IM	Igazságügyi Minisztérium
IM ISZHÁ	Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgáltatásokért felelős Helyettes Államtitkárság
IN	Igazságügyi Népbiztosság
Ket.	2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
KHR	Központi hitelinformációs rendszer
KIM	Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium
Kjő	Közjegyző
KIM MIKFO	Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Magánjogi és Igazságügyi Kodifikációs Főosztály
MBVK	Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara
MBVKAR	Magyar Bírósági Végrehajtói Kar
mcs.	meghatározott cselekmény
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MOKK	Magyar Országos Közjegyzői Kamara
MT	Minisztertanács
MTI	Magyar Távirati Iroda
n.a.	nincs adat
NAIH	Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
OKISZ	Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa
ÖBV	Önálló Bírósági Végrehajtó
Pp.	1952. évi III. törvény a Polgári Perrendtartásról
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
SZMSZ	szervezeti és működési szabályzat
SZÖVOSZ	Szövetkezetek Országos Szövetsége
tv.	törvény
tvr.	törvényerejű rendelet
UIHJ	International Union of Judicial Officers

új Pp.
Vht.
Vhtvr.
Vhtvm.
Vüsz.

(Igazságügyi Tisztviselők Nemzetközi Szövetsége)
2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
végrehajtási törvényerejű rendelet
végrehajtási törvényerejű rendelet-novella
1/2002. (I. 17.) IM rendelet a bírósági végrehajtási
ügyvitelről és pénzkezelésről

Táblázat és ábrajegyzék

1.	táblázat. A 2011. évben kitűzött ingatlanárverések darabszámai	158
2.	táblázat. A 2018. évben kitűzött ingatlanárverések darabszámai	158
3.	táblázat. Ingatlan kiürítések száma (db.)	163
4.	táblázat. A végrehajtók létszáma	175
5.	táblázat. A végrehajtók létszáma	175
6.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen	178
7.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen	178
8.	ábra. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen.....	179
9.	táblázat. MBVK, adott évben indult végrehajtási ügyek darabszáma	180
10.	ábra. MBVK, adott évben indult végrehajtási ügyek darabszáma	181
11.	táblázat. Végrehajtói irodák érkezett ügyek.....	181
12.	táblázat. Végrehajtói irodák érkezett ügyek.....	181
13.	ábra. Végrehajtói irodák érkezett ügyek	182
14.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok	184
15.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok	184
16.	ábra. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok	185
17.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügymegoszlás	185
18.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügymegoszlás	185
19.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek.....	186
20.	táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek.....	187
21.	ábra. Kalkulációs diagram,	189
22.	ábra. Közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok éves darabszáma	190
23.	táblázat. Kjö. által kibocsátott FMH-k és az ezek alapján indult Vh-k aránya.....	191
24.	táblázat. indult FMH és végrehajtnak átadott ügyek	191
25.	táblázat. Közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok éves darabszáma	191
26.	táblázat. A közjegyzők tevékenysége – Végrehajtnak átadott ügyek	191
27.	táblázat. Végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések	192
28.	táblázat. Végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések	192
29.	táblázat. ÖBV érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása	193
30.	táblázat. ÖBV érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása.....	194
31.	táblázat. ÖBV, érdemi befejezés (Vüsz. 33. §)	196
32.	táblázat. ÖBV, érdemi befejezés (Vüsz. 33. §)	197
33.	táblázat. ÖBV, befejezett ügyek, mindösszesen – egyéb.....	197
34.	táblázat. ÖBV, ügyviteli befejezés (Vüsz. 34. § – Vht. 52. §)	200

35.	táblázat. ÖBV, ügyviteli befejezés (Vüsz. 34. § – Vht. 52. §)	201
36.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összege	202
37.	táblázat. Érkezett ügyek tőkekövetelés/résztőkekövetelések (%)	202
38.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összege	203
39.	táblázat. Érkezett ügyek tőkekövetelés/résztőkekövetelések (%).....	203
40.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás	204
41.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás	204
42.	ábra. Önálló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás	205
43.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás	205
44.	táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás	206
45.	ábra. Önálló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás	206
46.	táblázat. Árverések és érkezett-befejezett ügyek megoszlása (%)	207
47.	táblázat. Árverések és érkezett-befejezett ügyek megoszlása (%)	208
48.	táblázat. AJBH készre jelentett ügyek megoszlása ügytípus szerint (db.)	212
49.	táblázat. AJBH készre jelentett ügyek megoszlása ügytípus szerint (db.)	212
50.	ábra. A Nemzeti Eszközkezelő által megvásárolt fedezeti lakóingatlanok	230

*"Hiában volna törvényszéket tartani, ha az ítélet végrehajtása nem következne."*¹

¹ Frank, 1846, 277.

I. Az értekezés célja, a témaválasztás

A tulajdonnak és a tulajdonjognak, ezen keresztül a vagyonnak – mint a társadalom létének és berendezkedésének alapköve – a jelentősége minden korban kiemelkedő, így ezen oknál fogva a tulajdon feletti uralom teljességét csökkentő korlátok problémáinak vizsgálata minden korszakban aktuális.

A bírósági végrehajtás az egyedi (szinguláris) vagyoni végrehajtás fő útjának tekinthető, a tulajdon, a vagyon és a bírósági végrehajtás jogintézménye között meghúzódó direkt korreláció formájában. A bírósági végrehajtás foganatosításakor alkalmazott állami kényszeren keresztül jelentkező funkcionális interakció áll fenn. *„A bírósági végrehajtás többféle szempontból kiemelkedő fontosságú, különleges jelentősége jogelméleti, alkotmányos, jogpolitikai, gyakorlati, és gazdasági aspektusból egyaránt igazolható”*.² A jelen értekezés alapvetően több nézőpontból kiindulva és többoldalú megközelítést alkalmazva kívánja a bírósági végrehajtás jogintézményét, mint az elismert és kikényszeríthető alanyi jog érvényre juttatásának foganatosítási (kényszer)eszközét vizsgálni.³ A teljes kép elnyeréséhez szükséges megvizsgálni és elemezni magának a végrehajtásnak, a bírósági végrehajtásnak a kialakulását és fejlődését a különböző társadalmi rendszerek, és a különböző társadalmi igények mentén, a kialakuló sajátosságok. Szükséges továbbá vizsgálat alá vonni a jogintézmény közvetlen szabályozását jelentő szabályrendszereket, jogszabályi előírásokat, azok változásait. Be kell mutatni a jogintézmény végrehajtó szervezetét is, hiszen a realizáció jelenti a társadalmi megítélés egyik kiemelkedő sarokkövét.

² Bíró–Kapa–Nádas–Rab–Zoltán–Zoltán–Gyekiczky, 2012, 5. *A bírósági végrehajtás jelentőségét jogelméleti szempontból elsősorban az adja, hogy a jog érvényesülésének mechanizmusában – önkéntes jogkövetés hiányában – végső eszközként a bírósági végrehajtás biztosítja a tárgyi jognak megfelelő magatartás realizálását. A jog érvényesülését tehát végső soron a végrehajtási eljárás biztosítja. Kijelenthetjük tehát, hogy a bírósági végrehajtás a magánjogi területen megvalósított igazságszolgáltatás ómegája.*

³ A kézirat lezárva 2019. december 15.

A lábjegyzetekben szereplő irodalmi utalások rövidítve jelennek meg. A rövidítések a dolgozat végén elhelyezett jegyzékekben kerülnek feloldásra.

Az értekezés elkészítésének fő célja az volt, hogy a végrehajtás, a bírósági végrehajtás szervezeti, intézményi, jogintézményi működésének analízisén keresztül feltárássá kerüljenek a magyar sajátosságok. Az értekezés elemzi és bemutatja a végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézményét korszakonként. Katona Mór szerint az állam által alkalmazott kényszereszközök alkalmazása jelenti az alanyi jog egyik kiemelkedő tulajdonságát, amely tárgyi oldalon a jogosult akaratának érvényesítését érvényesülését jelenti harmadik személyek „akarata” fölött, illetve az alanyi jog alapvetően kötelezettségeket fogalmaz meg, ez által a jog és kötelesség fogalma ebben az értelemben szinonimának tekinthetőek.⁴

Maga a végrehajtás nem új keletű intézmény, tágan értelmezve a legelemibb és legminimálisabb társadalmi kultúra kialakulása, a tulajdon, a közös tulajdon, a magántulajdon megjelenése óta beszélhetünk valamilyen végrehajtási (szokás)jogról, végtére is a tulajdon a mindenkori társadalmak egyik legelemibb intézménye⁵, a végrehajtás és a tulajdon pedig ebből a kontextusból nézve elválaszthatatlan fogalompárt alkot.

Hammurapi (Kr. e. 1728–1686) törvényei⁶ már rendelkeznek egyes cselekményeket illetően (pl. gabona- vagy pénzügyekre vonatkozó tanúskodás, a bírói ítélet hatálya, zálog⁷ stb.) a végrehajtásról. A római jog hatása mind a mai napig megfigyelhető, illetve teljes bizonyossággal kijelenthető, hogy a végrehajtás jogintézményének fejlődése tekintetében a római jogi hagyomány is jelentőséggel bír. A római jog ismerete jelenti a modern jog alapjait. „A modern jogok (különösen a magánjog) rendszerükben, intézményi struktúráiban a római jogra épülnek, ezért a római jog ismerete a jog ismeretét jelenti általában.”⁸ A római jog jelenti mind a történeti, mind a jelenlegi jogrendszerünk alapját. „A modern jogrendszerek jelentős része, sőt az európai jogrendszerek túlnyomó többsége akarva-akaratlanul a római jogra épül, ezért a római jog szilárd dogmatikai alapot biztosít. A római

⁴ Vö. Katona, 1899, 1-5.

⁵ Vö. Harmathy, 1989, passim.; Vö. Téglási, 2008, passim.; Vö. Kovács, 1989, 228-229.; Lenkovics, 2001, 202.

⁶ Kmoskó, 1911, 29.

⁷ Katona, 1899, 102.

⁸ Molnár–Jakab, 2012, 17., Vö. Pataki, 2015, passim.

jogon csiszolt jogászi gondolkodás mindenképpen nagyobb háttérrel, horizonttal rendelkezik.”⁹

A magyar jogtörténetben már a középkori jogalkotás óta megjelennek a végrehajtás intézményének egyes elemei. A magyar sajátosságok kihatnak a bírósági végrehajtás hazai fejlődésére, folyamataira, így a jelen korunkra is (pl. a végrehajtási lap, mint magyar sajátosság). Korunkhoz közvetlenül kapcsolódva már az 1991. évben (a rendszerváltozás után a bíróság végrehajtás teljes intézményrendszere és működési paramétereinek meghatározása radikális és átfogó változtatáson esett át) komoly és átfogó jellegű feladatot jelentett a jogalkotó számára a vonatkozó bírósági határozatokban foglaltak érvényre juttatása, amint azt a rendszerváltozás után, a vizsgált témában rövid idő alatt megjelenő 46/1991. (IX. 10.) AB határozatban foglaltak is szemléltetnek, kivált avval, hogy magának a bírósági végrehajtás jogintézményét közvetlen módon a jogállamiság alapelveihez kapcsolja az AB, és ebből relációból kiindulva vezeti le a további megállapításokat. Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy a bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése a jogállamisághoz közvetlen módon kapcsolódó alkotmányos érdek. Ennek az alkotmányos érdeknek az érvényre juttatása során a jogállamiság, a jogbiztonság, a jogtudat, a bírósági határozatok megbecsülése sérelmének elkerülése miatt (jogszerű) kényszer alkalmazható. A mindenkit megillető alkotmányos személyi jogok korlátozhatóak, mert az eljárás során már kialakult egyfajta jogsértés, és az eljárási kényszer ennek a hibának az orvoslását célozza.¹⁰ Ebben az esetben magát az „eredeti” jogsértést, a kötelezett önkéntes jogkövető magatartása jelenti, a teljesítés elmaradása. A jogintézmény az önkéntes jogkövető magatartás elmaradását szankcionálja, illetve a jogszerű állapot reparációját célozza, a teljesítés megtörténtét kikényszerítve ezáltal, regulatív, egyensúlyt visszaállító szerepkört betöltve. Az 1994. évre önálló, a bírósági végrehajtás jogintézményének működését teljes egészében átfogó jogszabály született meg. Az állam, a jogalkotó számára egyfajta kötelezettségként és ezzel párhuzamos célként jelentkezik a jogvitákkal kapcsolatos döntések érvényre juttatása¹¹. Ennek a

⁹ Földi–Hamza, 2007, 8.

¹⁰ 46/1991. (IX. 10.) AB határozat *Ha ugyanis a végrehajtási rendszer gyenge és könnyen kijátszható, ez óhatatlanul a bírósági határozatok lebecsüléséhez, jogbizonytalansághoz, a jogtudat romlásához, a jogállamiság sérelméhez vezet.*

¹¹ Juhász, 2007, passim; Balogh–B. Korek–Császi–Juhász, 2006, 19-22.; Németh–Vida, 2004., 163-167.; Balogh–B. Korek–Császi–Juhász, 2009, 15-17.

kötelezettségnek az egyik fontos megvalósulási formája maga a bírósági végrehajtás jogintézménye, a realizáció szakaszát tekintve pedig a bírósági végrehajtás foganatosítási szakasza.¹²

Már a téma kiválasztásának és aktualitásának átgondolásakor megállapíthatóvá vált az a tény, hogy az elemzés alá vont jogintézmény vizsgálata során megkerülhetetlen a rendelkezésre álló adatsorok statisztikai elemzése, egy újabb viszonyítási alapot jelenítve meg ezáltal. A téma maga is evidenciaként megköveteli a bírósági végrehajtás számadatainak bemutatását, elemzését, kezdve az általános adatoktól, az összecszerúségeken és az ügydarabszámokon át, a befejezési és érintetti adatokig. Az adatelemzésen nyugvó megközelítés nélkül a jelen dolgozat által választott téma, és maga a problémafelvetés sem válna teljes egészében érthetővé. A végzett vizsgálat egy további dimenzióját jelenti, egyben a témaválasztás aktualitását is teljes egészében alátámasztja a 2010-2011-2012., valamint a 2016-2017-2018-2019. évek végrehajtási adatszámainak¹³ ismertetése, elemzése és a kapott eredmények bemutatása. Az adatelemzések eredményei alapján alakíthatóak ki a szervezetre és rendszerre levonható következtetések, állíthatóak fel adatmátrixok. A végrehajtási eljárás foganatosítási szakasza közvetlen kapcsolatot teremt az eljárásban résztvevő valamennyi érintett féllel, így ebből a működési ismérvből, valamint az érintettek magas számarányából következően vizsgálat tárgyává kell tenni a működés természetes jellemzőit. A naturáliák elméletileg tényszerű, pontos számadatok formájában jelennek meg. Abban az esetben kapható átfogó kép a jogintézmény

¹² Kiss–Pomeisl–Villám–Osztoivits, 2015, 11. *A végrehajtás azon cselekmények (ti. végrehajtási cselekmények) összessége, amelyek célja a végrehajtandó követelés tényleges teljesítésének hatósági úton történő kikényszerítése, míg a végrehajtási eljárás a végrehajtás elrendeléséhez és foganatosításához kapcsolódó nemperes eljárás. Ennek a különbségtételnek valójában éppen a bírósági végrehajtók önállósulása folytán lett gyakorlati jelentősége. Míg a végrehajtási eljárás a bíróság (kivételesen a közjegyző) hatáskörébe tartozik, addig maga a végrehajtás (foganatosítása) fő szabályként a végrehajtó hatáskörébe tartozó hatósági eljárás.*

¹³ Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program adatgyűjtéseiről és adatátvételeiről szóló 288/2009. (XII. 15.) Korm. rendelet alapján a bírósági végrehajtás adataira vonatkozó – a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Magánjogi és Igazságügyi Kodifikációs Főosztály által elkészített – statisztika a fővárosi és a 19 megyei törvényszék, a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara által összesített adatszolgáltatásából áll össze (2013. június 19., a 2010-2011-2012. évek adatai vonatkozásában.).

A 2016-2017-2018-2019. évi adatokat a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar által teljesített adatszolgáltatás szerint az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgáltatásokért felelős Helyettes Államtitkársága összesíti azzal, hogy a 2019. évre rendelkezésre álló adatsorok csak részlegesek (2019. december 05.).

működéséről, ha az analitikus elemzés által szolgáltatott eredményeket összevetjük a gyakorlati életben tapasztalható problémakörök ismerveivel.

A végrehajtás intézményrendszere mindezen felül a jogbiztonsággal is szoros korrelációban áll.¹⁴ A jogbiztonság érvényesülésének elengedhetetlen feltétele, hogy az arra jogosult jogerős döntéseiben foglaltak végrehajtása önkéntes teljesítés hiányában is megtörténjen.¹⁵ A végrehajtási eljárás minden esetben valamilyen, a kialakult jogrendszerre jellemző típusú és formátumú kényszer alkalmazását is jelenti egyben. A végrehajtás intézményének történetét a kényszer alkalmazásán túl, általánosnak tekintett jellemző tulajdonságként végigkíséri a hatékonyság, és az eredményesség fokozhatóságának a kérdésköre.¹⁶ A jogalkotónak alapesetben az érdekelt felek (adós/kötelezett/kérelmezett vs. végrehajtást kérő/jogosult/kérelmező) közötti antagonisztikusnak tekinthető érdekellentétet kell feloldania, és szabályozás alá vonnia a jogállam eszközrendszerének keretein belül. Magyarországon már az 1700-as évek végére, az 1800-as évek elejére fajsúlyossá vált az adós és hitelező érdekkülönbözőségének, a kényszer eszközrendszere elemeinek különböző mértékű alkalmazásán keresztül kialakított egyensúlyi elemek szabályozásának kérdése, a szabályozás alkalmazott elvei hatásainak vizsgálata.¹⁷ A végrehajtás jogintézményének működése által generálódott problémakörök súlya napjainkra nem csökkent. A bírósági végrehajtás jogintézményének működési eredményessége a társadalmi közmegítélés fokmérőjén mérhető le, az eredményesség egyes elemeinek vizsgálata pedig a társadalom alrendszereinek analízisén keresztül nyújthat átfogó képet. A bírósági végrehajtással összefüggésben lefolytatott ombudsmani vizsgálatok több esetben is megállapították, hogy a hatályban lévő jogi szabályozás az alapvető jogokkal összefüggő visszásságot teremthet, illetve annak veszélyét okozza.¹⁸

¹⁴ Vö. Juhász, 2007, 30. skk.; 9/1992. (I. 30.) AB határozat *A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.*; 75/1995. (XI. 21.) AB határozat *A megfelelő eljárási garanciák nélkül működő eljárásban ugyanis a jogbiztonság az, ami sérelmet szenved.*; Vö. 22/2018. (XI.20.) számú AB határozat.

¹⁵ Vö. 32/1991. (VI. 6.) AB határozat; 54/1992. (I. 29.) AB határozat; 75/1995. (XII. 21.) AB határozat; Vö. Király 2013, passim.

¹⁶ Pataki, 2013a, passim; Pataki, 2013b, passim; Pataki, 2013c, passim; Pataki, 2013d, 127. skk.

¹⁷ Vö. Vörösmarty, 1832, 23-24.

¹⁸ Hajas–Szabó, 2013, 427.

Az elvégzendő kutatási tevékenység célkitűzései, az alábbiakban megfogalmazott tézisszerű megállapítások mentén kerültek meghatározásra.

1. A bírósági végrehajtás intézményének működése hosszú ideje problémákkal terhelt, így elkerülhetetlen a szabályozás és a szervezet átfogó reformja.
2. A bírósági végrehajtást jellemző problémák súlya a rendelkezésre álló statisztikai adatok elemzésén keresztül objektív alapon mérhető és bemutatható.
3. A végrehajtási jog és intézményrendszer magyar történeti fejlődésének vizsgálatakor zömében (analógiát mutatva) fellelhetővé válnak mindazok a funkcionális problémák, amelyek napjainkban is megmutatkoznak, illetve a fejlődés mérföldkövei jelentik a végrehajtás intézményi fejlődésének kiemelkedő állomásait.
4. A magyar sajátosságok figyelembe vétele, az egyes, a bírósági végrehajtás fogantatói szakaszához kötődő eljárási elemcsoportok tételes vizsgálata nélkül nem végezhető el.
5. A bírósági végrehajtás szervezetrendszerének működési keretei alapvetően befolyásolják a jogintézmény működését, annak hatékonyságát.
6. A végrehajtási jog fejlődésének vizsgálatakor kapott eredmények, meghatározások és észrevételek, de lege ferenda jellegű következtetések levonását segítik elő a bírósági végrehajtás jövőbeni módosításai tekintetében.

Összességében csak a több szintű és a többoldalú megközelítés vezethet eredményre, mert nagyrészt a végzett vizsgálat eredményei determinálják az elérendő célrendszer megfogalmazását és az eredményeket. Célként jelentkezett továbbá a működési rendellenességek feltárása, beazonosítása és a kiváltó okok szintetizálása, mert csak ezek ismeretében lehet a rendszer szintű fejlesztés lehetőségeit meghatározni. A hibajelenségek lokalizációja megteremti a továbblépés orientációját és alapjait, valamint meghatározza, illetve befolyásolja a lehetséges fejlesztési koncepciók felállításának főbb irányvonalait.

1.1. Az alkalmazott módszerek

A jelen kutatás keretei között végzett vizsgálat kronologikus rendszert követ, az egyes korszakok jogszabályi változásain és fejlődésői stádiumain keresztül, a kapcsolódó irodalom, szakirodalom elemzésével mutatja be a végrehajtást, a bírósági végrehajtás foganatosítási szakaszának eljárási elemeinek és a végrehajtás szervezetrendszerének elemeire, a végrehajtás cselekményeinek elvégzésére összpontosítva. A jelen dolgozat második fókuszát az utóbbi cca. 10 év számszerű statisztikai mutatóinak két időszakra vetített bontásban végzett vizsgálata jelenti, ezen adatsorok analízisén keresztül vonva le következtetéseket napjaink végrehajtási jogintézményének rendszerére és működési hatékonyságára vonatkozóan.

Az abszolút jelenkori eseményeket a kormányzat és a jogalkotó által megkezdett, de még nem befejezett, a bírósági végrehajtás jogintézményére vonatkozó átfogó reformintézkedések bevezetése jellemzi. A megkezdett reformfolyamat teljes egészében még nem fejeződött be, így a hatásai sem mérhetőek. A jelenlegi reformintézkedések bevezetését megelőzően az 1994. évi LIII. törvény hatálybalépését követően az első nagyobb változtatást a 2000. évi CXXXVI. törvény, a másodikat a 2008. évi XXXIX. törvény, a harmadikat pedig a 2011. évi CLXXX. törvény hatálybalépése jelentette. A módosítások, és maga a kormányzati reform megkezdése és bevezetése is a bírósági végrehajtási eljárások eredményességét és hatékonyságát kívánták elsősorban megnövelni.

A 2011. évi CLXXX. törvény az egyes változtatások vonatkozásában fokozatosan, különböző naptári időpontokban lépett hatályba a 2012. évben. A jelen kutatómunka időtengelyének elemezhető és analizálható egyik felső értékét tehát a jelenlegi kormányzati reformintézkedések megkezdése és megtétele előtti átfogó jellegű, novelláris jellegűnek tekinthető jogszabályi változtatások egyes elemeinek hatályba lépésének időpontjai jelentik a 2012. év során. Az értekezés, az elemzés, a történeti kutatás keretein belül a végrehajtás, a bírósági végrehajtás kétszakaszos bontásán belül a foganatosítási szakasz elemeire koncentrálnak, és az adott fejezetek részeként jeleníti meg az éppen hatályban lévő jogszabályi elemeket. A jelen kutatómunka második felső értékét a 2019. évre bevezetésre kerülő részleges reformintézkedések bázisa jelenti a 2012. évi elemzésre vetítve.

A végrehajtás foganatosítási szakaszához leginkább az állami kényszer megjelenése köthető, és az itt alkalmazott állami kényszert már a végrehajtó foganatosítja a követelés jogszerűségének a vizsgálata nélkül (hiszen az elrendelési szakasz egyik elemeként az már jogerős módon megállapításra került). Az önálló bírósági végrehajtónak nincs semmiféle nyomozati jogköre. A végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszában realizált eljárási elemek teremtenek közvetlen kapcsolatot az egyes konkrét végrehajtási ügyek¹⁹ által érintett valamennyi érdekelt féllel, az eljárások effektív módon jelentkező hatásai ebben a szakaszban válnak közvetlenül érezhetővé a társadalom tagjai számára, valamint a bírósági végrehajtás jogintézménye által ellátott funkciók és egyéb szerepek is ebben a szakaszban fejtik ki érzékelhető módon a hatásukat (nem beszélve ebben az esetben a jogintézmény által ellátott és betöltött alapvető prevenciós szerepköréről). Hatályos jogunkat tekintve a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítása és annak egyes eljárási elemei, a jogérvényesülés, a jogérvényesítés egyik kimagasló szerepű eszközének tekinthető, amennyiben a jogalkotó a végrehajtási eljárás foganatosításának eszközrendszerén keresztül körülhatárolt és megfogalmazott cél gyanánt, az önkéntes teljesítés bekövetkezését, az önkéntes jogkövető magatartás írott és íratlan szabályainak betartását, tágabb értelemben a társadalmi, erkölcsi, gazdasági és jogi normák érvényesülését kívánja elérni. A jogfejlődés eredményeképpen a bírósági végrehajtás foganatosítása napjainkra Magyarországon főszabály szerint az adós egyes vagyonelemeire irányul, a szabályozás kereteit behatároló alapelvek mentén, és ezzel teljesen konzisztens módon adós jogalanyiságára nézve semmilyen mértékben nem hat ki.²⁰

A római jogi, a történeti, történelmi háttér megismerése, az intézmény fejlődésének vizsgálata ezen felül segít értelmezni a bírósági végrehajtási eljárás jelenkori helyzetét és szerepét a társadalmi, gazdasági és jogviszonyokon belül. A végső vizsgálati cél eléréséhez vezető út (a jelen értekezés szerkezeti felépítésén belül) közbenső állomásai időrendi és logikai rendben épülnek fel, így alakítva ki az értekezés tartalmi rendszerét. A kutatási feladat több irányú megközelítést igényel. Az egyik oldalról vizsgálat alá kell vonni és

¹⁹ 1/2002. (I. 17.) IM rendelet. 17. § (1) *Végrehajtási ügy az a végrehajtható okirattal a végrehajtóhoz érkezett ügy, amelyben a végrehajtás foganatosítása a Vht. szerint hatáskörébe tartozik.*

²⁰ Pataki, 2013b, 43.; Kormos, 2003, *Mai végrehajtási törvényünkben a fokozatosság elve kapcsán érhetjük tetten – annak, mintegy ellentételezéseként – az ésszerű időn belül történő kielégítés igényét. Amíg előbbi az adós érdekét és védelmét szolgáló alapelv, utóbbi a hitelezők javára szolgál. Ezen két jogintézmény együttélése az adós- és hitelezővédelem kényes egyensúlyának alátámasztására szolgál.*

elemezni kell a rendszerben meglévő társadalmi, gazdasági, politikai, szociológiai sajátosságokat és orientációs elemeket.²¹ A másik oldalról elemezni szükséges a működési feltétel- és keretrendszereket, továbbá meg kell határozni a vizsgálati súlypontokat. Ahogy az általános jogelméleti tézis szerint a jogviszonyok egyes elemei (tehát a jogviszony alanya, tárgya, tartalma) sem önmagukban érvényesülnek, hanem egymással szerves szimbiózisban és kölcsönhatásban, úgy az imént jelzett kétoldalú vizsgálat sem külön-külön történhet meg, lévén mind dogmatikailag, mind gyakorlatilag szerves korreláció figyelhető meg a vizsgálat tárgyát képező két oldal között, és ez a dolgozat módszertanában, illetve a két oldalon jelentkező eredmények egymásra vetítésében is megjelenik. Az értekezés elemzi és bemutatja a végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézményét egyes releváns korszakokként azért, hogy a végzett kutatómunka használható, rendszerezett, és pontos információkat szolgáltatthasson. A történeti vizsgálat az egyes kiemelkedőnek tekinthető eseményekre és időállapotokra nézve az egyik oldalról a vonatkozó irodalmi, szakirodalmi források elemzésén, a másik oldalról a vonatkozó jogszabályi, törvényi rendelkezések vizsgálatán, összefüggéseinek elemzésén alapul, kiemelve a magyar vonatkozású specialitásokat és sajátosságokat.²²

Az alkalmazott módszertan összhangot mutat azzal a napjainkban tapasztalható jogalkotói szándékkal, amely erősíteni kívánja működése során a szolgáltatói jelleget. A szolgáltatói jelleg erősítése a bíróságok által végzett tevékenység tekintetében azt is jelenti, hogy a bírósági végrehajtás intézményét sem lehet kivételként kezelni, mert a társadalom által megfogalmazásra kerülő igények a minőségi szolgáltatási rendszerek bevezetése iránt jelentősen megnöttek, és mivel a bírósági végrehajtó az eljárása során magát a bíróságot képviseli, annak hatáskörében jár el, működése közjogi jellemzőkkel bír. A végzendő kutatás eredményre kizárólag akkor vezet, ha több nézőpont, és kutatási módszer kerül egyidejűleg alkalmazásra. A bírósági végrehajtás komplex, specifikumokkal terhelt és szerteágazó feladatrendszere, a végzett tevékenység akkor is indokolttá tenné több vizsgálati metódus alkalmazását, ha az éves ügydarabszám nem növekedne, hanem csökkenne. Az alkalmazott vizsgálati módszerek, az egyes vizsgálati metodikák analízise, a kapott eredmények összevetésével keletkező metszéspontoknál nagy valószínűséggel kielégítő és megfelelő választ fog nyújtani a felmerülő kérdéskörökre. A vizsgálati

²¹ Szmodits, 2011, 12.; Vö.

²² Hoffmann, 1864, 43-49.; Bozóky, 1870, 10.; Wenczel, 1970, 1-5.; Vö. Stein, 1979, passim.; Vö. Krygier, 1986, 237-262.

eredmények ismerete teszi majd lehetővé a lehetséges fejlődési, fejlesztési irányok meghatározását, illetve konkrét rendszer, vagy másképpen fogalmazva makroszintű stratégiai koncepció²³ jelleggel bíró javaslatok megfogalmazását.

Meg kellett vizsgálni, szintetizálni kellett a bírósági végrehajtás rendszerének közelmúltbeli működési ideje alatt keletkezett naturális törzsadat-állományait két idősíkra vetítve. A kutatás alatt gyűjtött adatmennyiség felhasználásával logikai keretmátrix rendszerbe foglalva kerülnek bemutatásra a vizsgálati eredmények. A metodika alkalmazásának kritériumaként a rendelkezésre álló statisztikai jellegű, illetve egyéb naturális adatokat homogenizált formátumba kell konvertálni ahhoz, hogy elemezhetővé, értelmezhetővé váljanak. Az adatok egyik halmazát a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Magánjogi és Igazságügyi Kodifikációs Főosztálya (KIM MIKFO), a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara (MBVK), és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (MOKK), mint adatgazdák bocsátották rendelkezésre zömében a 2010-2011-2012. év vonatkozásában. Az adathalmaz második részét a 2016-2017-2018-2019. évek relációjában a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar által teljesített adatszolgáltatás szerint az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgáltatásokért felelős Helyettes Államtitkársága összesítette és bocsátotta rendelkezésre (a 2019. évi adatkör rendkívül hiányos). A 2010-2011-2012. év vonatkozásában az adatok elemzésekor kitűnik, hogy az adatgazdától kért adatok között azonos adattartalomra vetítve majdnem minden esetben jelentős számszaki eltérés mutatkozik annak ellenére, hogy az adatokat a felügyeleti szervek (KIM MIKFO, MBVK) gyűjtik, illetve szolgáltatják. Az eltérésekre, illetve azok mértékére nem volt fellelhető racionális magyarázat, és ennek következtében a konfidencia-intervallum jelentősen kitolódott. A különböző adatgazdák által rendelkezésre bocsátott meglévő, inhomogén, hiányos és adattartalmában sem pontos statisztikai adatsorokból (extrapoláció alkalmazásával is) szinte kizárólag makroszintű következtetések vonhatóak le. Ennek ellenére figyelembe kell és lehet venni a kapott eredményeket, mert a naturális adatsorok elméletileg tényszerű, objektív, pontos számadatok formájában jelennek meg. A 2016-2017-2018-2019. évek adatait tekintve referencia adat nem áll rendelkezésre, de annak beszerzésére nem is mutatkozott szükség, mert az egységes informatikai rendszerek bevezetése kiszűrte és annullálta az eltéréseket. Az adatok beszerzése nem volt könnyűnek

²³ KIM, 2011, 34. *Az elvégzett helyzetelemzés tapasztalatai alapján szabályozásra kerül a kormányzati stratégiai tervezési folyamat, ennek részeként lehatárolásra kerül a kormányzati stratégiai tér.*

nevezhető feladat, és a nehézségek mind a mai napig tapasztalhatóak.²⁴ A végzett vizsgálat tekintetében további előnyként jelentkezett, hogy az adatstruktúra az elmúlt 10 évben egyáltalán nem változott, tehát az adatszerkezet homogenizáltsága biztosított.

1.2. Az értekezés szerkezeti felépítése

Az értekezés I. fejezetében kerül meghatározásra a kutatási terület behatárolása. Az I. fejezet írja le továbbá a jelen kutatási folyamat alkalmazott módszertanának elemeit, valamint itt kerül behatárolásra és meghatározásra a végzett vizsgálat szerkezete.

A dolgozat II. fejezetében a végrehajtás római jogi rendszere és a végrehajtás intézményének római jogi fejlődése kerül vizsgálat alá vonásra. A dolgozat III. fejezetében a végrehajtás jogintézményének fejlődése kerül vizsgálat alá vonásra a kezdetektől az un. rendszerváltozásig. A fejezet a végrehajtás intézményének magyarországi keletkezését, a feudális jog korában bekövetkezett fordulópontokat, a dualizmus korának szabályozástörténetét (itt kerülnek bemutatásra a végrehajtás jogintézménye és a váltótörvények rendszere közötti összefüggések is, valamint az 1881. évi LX. törvénycikk hatálybalépése által okozott változások), a szocializmus időszakához köthető eseményeket és jelenségeket mutatja be.

A dolgozat IV. fejezete a rendszerváltozástól, az 1994. évi LIII. törvény változásain és novelláris jellegű módosításain keresztül, a napjainkban hatályos módosított jelentősebb jogszabályi rendelkezésekig vizsgálja a bírósági végrehajtás jogintézményében bekövetkezett változásokat. Ebben a fejezetben kerül vizsgálat alá vonásra a bírósági végrehajtás szervezetrendszere is a Magyar Bírósági Végrehajtó Kamara fejlődésén és Magyar Bírósági Végrehajtói Karrá történő átalakításán keresztül. A szervezetrendszer vizsgálatát teljes mértékben indokolják a szervezeti változással összefüggő behatások.

²⁴ Vö. Magyarország Alaptörvénye 39. cikk (2); 2011. évi CXII tv. 28. § (1); 1994. évi LIII tv. 249-250. §; Vö. FIT-H-PJ-2016-442.; Vö. 19.P.25.507/2016; 2006. évi LXV. tv. 8/A. § (1); 2014. évi XCIX. tv. 15. §; 2011. évi CXCV. tv. 8/A. §; 2011. évi CXII tv. 3. §; Vö. NAIH/2016/4613/4/V Jelentés.

A dolgozat V. fejezete a bírósági végrehajtás un. fogantatosítási szakaszának jelentős, sarokponti elemei vizsgálatára koncentrálna a jogintézmény működésére közvetlen módon kihatással lévő problematikus kérdéskörökre tekintettel. A dolgozat VI. fejezete a bírósági végrehajtás statisztikai adatainak bemutatásán és elemzésén túl vizsgálja a vonatkozó alapjogi és jogpolitikai összefüggéseket is. A VI. fejezet mutatja be továbbá a végzett kutatómunka eredményeként jelentkező fejlesztési javaslatokat.

A VII. fejezet a jelen értekezés által végzett vizsgálat és kutatómunka eredményeit foglalja össze.

II. Végrehajtás a római jogban

A bírósági végrehajtás működését vizsgálva elengedhetetlenül szükséges magának a végrehajtás jogintézményi alapjainak az áttekintése és megismerése annak érdekében, hogy a jelenkori Magyarországra is érvényes releváns következtetések levonhatóak legyenek. Egyrészt így válik átláthatóvá és érthetővé a végrehajtás jogának a kialakulása és módosulásai az időszakok során, másrészt a római jog²⁵ jelenti a történeti és a mai jogrendszerünk alapját is, valamint jogdogmatikai szempontból is innen eredeztethetők a végrehajtás jogintézményének az alapjai.

2. 1. Civiljogi perrend

Az archaikus kor általános végrehajtási eljárása Rómában a *legis actio per manus iniunctionem* volt, amelynek legfontosabb forrásai számunkra a Gaius *Institúcióiban*²⁶ és Aulus Gellius *Noctes Atticae (Attikai éjszakák)*²⁷ című művében olvashatóak. A *legis actio per manus iniunctionem* a civiljogi per általános végrehajtás eljárása²⁸, ami – ahogy az egész *legis actio*s rendszer – állami kontroll alá vett önhatalmú jogérvényesítésként is meghatározható. Lényege abban áll, hogy a hitelező az adóst foglyul ejtette, fogságban tartotta, eladta rabszolgának a Tiberisen túlra, vagy akár meg is ölhette. Követelését az eladásból kapott vételárból elégítette ki. Mindez szigorú formák közt, a nyilvánosság ellenőrzése mellett történt, vagyis az önhatalom gyakorlása garanciákhoz kötődött. Kezdetben valószínűleg a peres eljárás megszületése előtt, a *delictumokból* fakadó

²⁵ Nótári, 2013b, 21. Vö. Pataki, 2015, passim.

²⁶ Gaius, Institutiones 4, 21–25.

²⁷ Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 45–49.

²⁸ Vö. Földi–Hamza, 2007, 193-195.

adósságok érvényesítésének eszköze volt.²⁹ A későbbiekben viszont már a pénzbeli ítélet, illetve pénzbeli követelés végrehajtását is szolgálta.³⁰

A *legis actio per manus iniectioem* – bizonyos kivételektől eltekintve – nem peres eljárás. Célja az volt, hogy a hitelező a már vitán felül álló jogos igényének érvényt szerezhessen. Tehát a *magistratus* szerepe ebben az eljárásban már nem a jogszolgáltatás, hanem inkább a hatósági felügyelet³¹ volt. Az a tény, hogy a *manus iniectio* csak likvid, illetve nem vitatott követelések végrehajtásánál volt alkalmazható, előfeltételezte, hogy a végrehajtás alapja egy jogerős ítélet³² legyen. A XII táblás törvény értelmében az adósnak harminc nap állt rendelkezésre a teljesítésre, illetve ezen időtartamon belül kerülhetett sor a tartozás elengedésére vagy egyezség megkötésére is.³³

A jogerős ítéleten kívül egyéb esetekben is alkalmazható volt a *manus iniectio*. Így például, ha az adós *confessus*, vagyis elismerte a követelés jogosságát, vagyis a tartozást, akkor azonnal végrehajtásra kerülhetett sor. A Kaser–Hackl-kézikönyv ide sorolja az adós önkéntes, *nexummal* és *sponsióval* való alávetését, de a forrásanyag vitatott volta miatt ezekre bővebben nem tér ki.³⁴ Megemlítendő azonban azok az esetek, amikor a követelés nyilvánvalóvá tételéhez nem volt szükség az *apud iudicem* eljárásra, mivel azok már a *magistratus* előtt az *in iure* szakaszban bizonyítást nyertek. Ezek közül elsősorban a *depensum* és a *legatum per damnationem* emelendő ki. A *depensum* a következőt jelentette. A *sponsió*s kezes *per aes et libram*, vagyis *mancipatio* keretében teljesített a hitelezőnek, aminek keretében a hitelező szintén *mancipatióval* átruházta a hitelezőre az adós személyén fennálló jogát. Ilyenkor a kezes visszkereseti joga keretében *manus iniectio pro iudicatóval* léphetett fel az adós ellen.³⁵ A kezes követelésének fennállását már

²⁹ Kaser–Hackl, 1996, 131.

³⁰ Személyi, 1932, 193. sk.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 584. sk.; Hoffmann, 1866, 365.; Bozóky, 1886, 166, 197.; Vécsey, 1907, 257. sk.; Marton, 1947, 33. §; Brósz–Pólay, 1974, 123.; Molnár–Jakab, 2012, 94.; Nótári, 2011, 120. sk.

³¹ Kaser–Hackl, 1996, 132.

³² Vö. Leges XII tabularum 3, 3 *Ni iudicatum facit*.

³³ Vö. Leges XII tabularum 3, 1–2 *Aeris confessi rebusque iure iudicatis XXX dies iusti sunt. Post deinde manus iniectio esto*.

³⁴ Kaser–Hackl, 1996, 133.

³⁵ Gaius, Institutiones 4, 22.

a *magistratus* előtt bizonyíthatta a *mancipatio* tanúinak segítségével, vagy akár az adós is elismerhette *confessio in iure* keretében a tartozás fennállását. A Kr. e. III. és II. század fordulóján keletkezett *lex Publilia* alapján a *magistratus* hathónapos türelmi időt adott az adósnak, a kezes pedig *actio dependit* kapott tőle.³⁶ A *legatum per damnationem* (vagyis a kötelmi hagyomány³⁷) esetén szintén lehetőség volt arra, hogy a *mancipatio*s végrendeletben (*testamentum per aes et libram*) történt hagyományrendelést már *in iure* bizonyítsák³⁸ (ennek hiányában *actio ex testamentó*val lehetett perelni³⁹).

A *manus iniectio*ra továbbá csak akkor volt lehetőség, ha nemcsak a követelés jogalapja, hanem annak pontos összege sem volt vitatott. Ez az adós védelmét is szolgálta, lévén hogy így meghatározásra került, hogy milyen összeg megfizetésével szabadulhatott, vagy szabadíthatta meg más a *manus iniectio* nagyon szigorú, kegyetlen személyi következményeitől. Amennyiben a jogalap nem volt vitatható, de az összeg még nem került pontosításra, azt *arbitrium litis aestimandae*⁴⁰ keretében állapították meg. Az *arbitrium litis aestimandae* iránti igényt az adós terjesztette a *magistratus* elé *postulatio* formájában.⁴¹

A végrehajtást kezdeményező hitelező az adóst a *magistratus* elé idézte, illetve vitte⁴², és ott ünnepélyes szavak kíséretében megragadta (*manum inicere*)⁴³. A megragadás végrehajtása előtt a *magistratus* értelemszerűen megvizsgálta, hogy a *manus iniectio*nak adottak-e a feltételei⁴⁴. A szimulált fizikai erőszaknak az adós maga nem állhatott ellen,

³⁶ Kaser–Hackl, 1996, 132.

³⁷ A kötelmi hagyományhoz vö. Brósz–Pólay, 1974, 317.; Molnár–Jakab, 2012, 407.; Nótári, 2011, 313.

³⁸ Kaser–Hackl, 1996, 134.

³⁹ Személyi, 1932, 193. sk.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 584. sk.; Hoffmann, 1866, 365.; Bozóky, 1886, 197.; Vécsey, 1907, 257. sk.; Marton, 1947, 33. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 407.; Nótári, 2011, 120. sk.

⁴⁰ Vö. Probus 4, 10.

⁴¹ Kaser–Hackl, 1996, 135.

⁴² Leges XII tabularum 3, 2 *Post deinde manus iniectio esto: in ius ducito*. Vö. Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 44.

⁴³ Gaius, Institutiones 4, 21 *Quod tu mihi iudicatus sive damnatus es sestertium decem milia, quandoque non solvisti, ob eam rem ego te sestertium decem milium iudicati manum inicio*.

⁴⁴ Kaser–Hackl, 1996, 137.

vagyis nem lökhette le magáról a hitelező kezét (*manum sibi depellere*).⁴⁵ Ezt csak egy harmadik személy, a *vindex* tehette meg⁴⁶, ahogy ezt már a XII táblás törvény és a *lex Ursonia* is jelezték.⁴⁷ Ha *vindex* lépett fel, az adós megszabadult, és helyette a *vindex* vitte tovább az ügyet a hitelezővel szemben.⁴⁸ Eljárásával a *vindex* tagadta a hitelező eljárásának és az adós feletti hatalmának jogosságát, az adós helyébe lépett, és ha nem tudta bizonyítani igazát, ellene vált fogatosíthatóvá a végrehajtás.⁴⁹ A *vindex* nem a végrehajtásban szereplő alapösszeg tekintetében vált felelőssé, hanem annak kétszereséért (*duplum*), vagyis azért, hogy vitatta a követelést, az összeg – amint a *lex Ursonia* rögzítette – megkétszereződött.⁵⁰ Ennek a jelenségnek a neve a *litis crescentia*, ami nagy valószínűséggel a legtöbbször a nyilvánvaló tartozás esetlegesen rosszhiszemű vitatásának volt a büntetése.⁵¹

Ha az eljárásnak ebben a szakaszában nem lépett fel a *vindex*, és a *magistratus* a hitelező eljárását jogszerűnek ítélte, akkor megadta a hitelezőnek az *addictiót*, azaz az államhatalom képviselőjeként jóváhagyta a hitelező által gyakorolt formális önhatalmat, amivel megkezdődött végrehajtás⁵² tényleges realizációja, a végrehajtás fogatosítási szakasza. A hitelező ekkor házába vitte az adóst, megkötözhetette, vagy bilincsbe verhetette (a bilincs súlyának legalább tizenöt fontnak kellett lennie).⁵³ A hitelező köteles volt az adóst

⁴⁵ Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 45 *Sic enim sunt, opinor, verba legis: Aeris confessi rebusque iure iudicatis triginta dies iusti sunt. Post deinde manus iniectio esto, in ius ducito. Ni iudicatum facit aut quis endo eo in iure vindicit, secum ducito.*

⁴⁶ Kaser–Hackl, 1996, 138.

⁴⁷ Vö. Leges XII tabularum 3, 3 *Ni iudicatum facit aut quis endo eo in iure vindicit, secum ducito.*; *lex Ursonia* 61 *Ni vindicem dabit iudicatumque faciet, secum ducito.*

⁴⁸ Gaius, Institutiones 4, 21 *vindicem dabat, qui pro se causam agere solebat*

⁴⁹ Kaser–Hackl, 1996, 138.; Személyi, 1932, 194.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 584. sk.; Hoffmann, 1866, 366.; Bozóky, 1886, 197.; Vécsey, 1907, 258. sk.; Marton, 1947, 33. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 94.; Nótári, 2011, 120. sk.

⁵⁰ Vö. *lex Ursonia* 61 *Si quis in eo vim faciet, ast eius vincitur, dupli damnos esto.*

⁵¹ Kaser–Hackl, 1996, 139. sk.

⁵² Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 44.

⁵³ Vö. Leges XII tabularum 3, 3 *Ni iudicatum facit aut quis endo eo in iure vindicit, secum ducito, vincito aut nervo aut compedibus XV pondo, ne minore, aut si vales maiore vincito.*; Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 45 *Vincito aut nervo aut compedibus quindecim pondo ne minore aut si volet maiore vincito. Si volet, suo vivito. Ni suo vivit, qui eum vinctum habebit, libras farris endo dies dato. Si volet, plus dato.*

élelmezni napi egy font kenyérrel, ha az nem tudta saját ellátását biztosítani.⁵⁴ Ettől az időponttól számítva hatvan napon át fogságban tarthatta az adóst, ha eközben valaki más nem egyenlítette ki a tartozást (*pacisci*), vagy nem került sor a tartozás elengedésére vagy egyezség megkötésére. Ezt követően három egymást követő vasárnapon a *magistratus* elé kellett vinnie az adóst, és a tartozás összegét kikiáltva lehetőséget kellett adnia arra, hogy valaki teljesítsen az adós helyett.⁵⁵ Ha a harmadik vasárnapon sem kerül sor a tartozás kiegyenlítésére, eladhatta rabszolgának a Tiberisen túlra (*trans Tiberim*), azaz külföldre – ebben az időszakban a Tiberis képezte Róma határát –, vagy talán akár meg is ölhetette.⁵⁶ A magánfogság ideje alatt az adós státusát tekintve még szabad ember volt, vagyis *capitis deminutio*ja csak az eladással következett be. Ahhoz, hogy teljesítés esetén a hitelező elbocsássa a fogságból, nem volt szükség *manumissió*ra.⁵⁷

A XII táblás törvény tartalmaz egy olyan rendelkezést is, hogy a harmadik vasárnapon az adós(?) feldarabolható (*partis secanto*), és nem jogellenes, ha valaki nagyobb darabot vág magának⁵⁸. Ennek a szabálynak az értelme a római jogi szakirodalomban vitatott. Az elfogadott álláspont szerint nem az adós feldarabolásáról lehetett szó, hanem az érte kapott értékről, a darabolás pedig pl. a nyersérc darabolását jelentette.⁵⁹ Nem kizárt továbbá az sem, hogy már a XII táblás törvény idején szokásba jött, hogy a rabszolgának való eladás helyett az adós a hitelező magánfogságában dolgozhatta le tartozását.⁶⁰ A Kr. e. 326. évben a *lex Poetelia Papiria* nagy valószínűséggel eltörölte az adósrabszolgaság intézményét,

⁵⁴ Vö. Leges XII tabularum 3, 4 *Ni suo vivit, qui eum vinctum habebit, libras farris endo dies dato.*

⁵⁵ Kaser–Hackl, 1996, 143.; Személyi, 1932, 194.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 584. sk.; Hoffmann, 1866, 366.; Bozóky, 1886, 197.; Vécsey, 1907, 258. sk.; Marton, 1947, 33. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 94.; Nótári, 2011, 120. sk.

⁵⁶Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 46 *Erat autem ius interea paciscendi ac, si pacti forent, habebantur in vinculis dies sexaginta. Inter eos dies trinis nundinis continuis ad praetorem in comitium producebantur, quantaque pecuniae iudicati essent, praedicabatur. Tertiis autem nundinis capite poenas dabant, aut trans Tiberim peregre venum ibant.*

⁵⁷ Kaser–Hackl, 1996, 143.

⁵⁸ Vö. Leges XII tabularum 3, 6 *Tertiis nundinis partis secanto. Si plus minusve secuerunt, se fraude esto.* Vö. Gellius, Noctes Atticae 20, 1, 49. *Et quidem verba ipsa legis dicam, ne existimes invidiam me istam forte formidare: „Tertiis” inquit „nundinis partis secanto. Si plus minusve secuerunt, se fraude esto”.*

⁵⁹ Kaser–Hackl, 1996, 144.

⁶⁰ Vö. Livius, Ab Urbe condita 2, 23, 6; Quintilianus, Declamationes 311 *Lex dicit: addictus donec solverit, serviat.*

tehát ettől kezdve általános gyakorlattá vált az, hogy az adós a hitelező magánfogságában a tartozása erejéig munkavégzéssel törlesztett.⁶¹

Az archaikus kor másik, rendkívüli végrehajtási eljárása a *legis actio per pignoris capionem* volt.⁶² Ennek tartalmáról szintén Gaius *Institúciói* szolgálnak forrásként.⁶³ Számos jellemzője különbözteti meg az egyéb *legis actióktól* (*dies nefastin*, vagyis jogi cselekményekre alkalmatlan napokon is végrehajtható volt). Nem a magistratus jelenlétében került rá sor, továbbá az ellenérdekelt fél távollétében is végre lehetett hajtani.⁶⁴ Ellentétben a *legis actio per manus iniectio*mmel, amely bármilyen jogerős ítélet vagy elismert tartozás végrehajtására alkalmas volt, a *legis actio per pignoris capionem*et kizárólag közjogi és szakrális természetű követelések végrehajtására alkalmazták.⁶⁵

A *legis actio per pignoris capionem* keretében bizonyos privilegizált követelések fejében a hitelező foglalás alá vonhatta az adós egyes vagyontárgyait. Ilyen privilegizált követelésnek számított például a katona zsoldkövetelése, az áldozati állat vételára, a

⁶¹ Személyi, 1932, 194. sk.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 586.; Hoffmann, 1866, 366. sk.; Bozóky, 1886, 197.; Vécsey, 1907, 259.; Marton, 1947, 33. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Nótári, 2011, 120. sk.

⁶² Személyi, 1932, 197.; Szentmiklósi, 1927, 139.; Pázmány, 1930, 586.; Hoffmann, 1866, 368.; Bozóky, 1886, 166.; Vécsey, 1907, 259.; Marton, 1947, 34. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 94.; Nótári, 2011, 122.

⁶³ Gaius, *Institutiones* 4, 26–29.

⁶⁴ Gaius, *Institutiones* 4, 29 *Ex omnibus autem istis causis certis verbis pignus capiebatur, et ob id plerisque placebat hanc quoque actionem legis actionem esse; quibusdam autem placebat legis actionem non esse, primum quod pignoris capio extra ius peragebatur, id est non apud praetorem, plerumque etiam absente adversario, cum alioquin ceteris actionibus non aliter uti quis posset quam apud praetorem praesente adversario; praeterea quod nefasto quoque die, id est, quo non licebat lege agere, pignus capi poterat.*

⁶⁵ Gaius, *Institutiones* 4, 28 *Lege autem introducta est pignoris capio velut lege XII tabularum adversus eum, qui hostiam emisset nec pretium redderet; item adversus eum, qui mercedem non redderet pro eo iumento, quod quis ideo locasset, ut inde pecuniam acceptam in dapem, id est in sacrificium, inperderet; item lege censoria data est pignoris capio publicanis vectigalium publicorum populi Romani adversus eos, qui aliqua lege vectigalia deberent.* Vö. Kaser–Hackl, 1996, 146.

katonai célú lovak vásárlására rendelt összegek.⁶⁶ Az így foglalás alá vont értékkel bíró vagyonelemek, amennyiben a kiváltásukra megszabott határidő eredménytelenül telt el, a zálogjogát érvényesítő fél, a hitelező tulajdonába kerültek.⁶⁷

Az archaikus kor, vagyis a civiljog végrehajtási rendje kapcsán megállapítható, hogy abban – a privilegizált követelések végrehajtásától eltekintve – kizárólag a személyi végrehajtásnak volt helye, az önálló vagyoni végrehajtás ebben a korszakban még nem kapott semmiféle szerepet.

2. 2. A praetori perrend

A praetori perrend kapcsán kell kiemelni, hogy itt jelent meg először a római jogban a személyi végrehajtás mellett a vagyoni végrehajtás intézménye. A személyi végrehajtás, vagy civiljogi végrehajtás annyiban maradt érvényben, hogy a hitelező *manus iniectio*val fordulhatott az adós ellen azért, hogy vagy a követelés összegének ledolgozását, vagy az összeg kifizetését kikényszerítse. A vagyoni végrehajtás a praetori eljárásban univerzális, azaz 'csődszerű' volt, tehát az adós teljes vagyona a hitelezői követelések kielégítésére szolgált. A szinguláris, vagyis az egyedi vagyoni végrehajtás intézménye csak a későbbiekben, a principátusban, a császári perrend kezdetén jelent meg.⁶⁸ A jogerős ítélet után – a praetori perrend nem ismerte a rendes perorvoslat, azaz a fellebbezés intézményét – a hitelező köteles volt kivárni a harminc napot. Ezen idő alatt az adósnak lehetősége volt

⁶⁶ Gaius, Institutiones 4, 26–27. *Per pignoris capionem lege agebatur de quibusdam rebus moribus, de quibusdam rebus lege. Introduta est moribus rei militaris. Nam [et] propter stipendium licebat militi ab eo, qui aes tribuebat, nisi daret, pignus capere; dicebatur autem ea pecunia, quae stipendii nomine dabatur, aes militare. item propter eam pecuniam licebat pignus capere, ex qua equus emendus erat; quae pecunia dicebatur aes equestre. Item propter eam pecuniam, ex qua hordeum equis erat comparandum; quae pecunia dicebatur aes hordiarium.*

⁶⁷ Kaser–Hackl, 1996, 148.

⁶⁸ Kaser–Hackl, 1996, 383.

önként teljesíteni.⁶⁹ Ha a harminc nap eredménytelenül telt le, a hitelező a *praetor*tól *ius honorarium*on alapuló *actio iudicati* kibocsátását kérte. Az *actio iudicati* megadása nem függött attól, hogy az alapítélet *legis actiós*, formuláris vagy *cognitiós* perben született.⁷⁰ Ha az adós elismerte a hitelező követelésének jogosságát, vagyis az *actio iudicati*n alapuló perben *confessus* vagy *indefensus* volt, a *praetor* azonnal megnyitotta a hitelező számára a végrehajtás foganatosításának lehetőségét. Az adós vitathatta is a követelést, azonban ha ez sikertelen maradt, a marasztalás duplumra emelkedett – vagyis megmaradt a civiljogi végrehajtási eljárásból ismert *litis crescentia* intézménye.⁷¹ Az adós a tartozás tényét tagadhatta, vagy *exceptió*val élhetett.⁷² Az adós *in iure* hivatkozhatott pl. arra, hogy az ítélet, amely alapján a hitelező a végrehajtást kérte, semmis.⁷³ Ha *exceptio dolival* élt, akkor csak a hitelező által az alapperben tanúsított dolózus magatartásra hivatkozhatott, a jogerős ítélet után bekövetkezett újabb körülményekre nem.⁷⁴ Szintén hivatkozási alap lehetett az *actio iudicati* alperesének, hogy ő csak *cognitorként* vagy *procuratorként* járt el az alapperben, és a végrehajtást a képviselttel szemben kell lefolytatni, vagy pedig a megítélt tartozás több személy között megosztásra kell, hogy kerüljön.⁷⁵ Az *actio iudicati* tehát – fellebbezési lehetőség híján – egyúttal kontrollt is jelentett az alapítélet felett. A végrehajtás akkor nyílt meg, ha az adós *in iure* elismerte a tartozást, vagy az *actio iudicati*n alapuló perben marasztalták. Ilyenkor a *praetor* megnyitotta a hitelező számára mind a vagyoni, mind a személyi végrehajtás lehetőségét, amelyek egymás mellett is igénybe vehetőek voltak, vagyis nem minősültek egymás alternatíváinak.⁷⁶

A személyi végrehajtás keretében a *praetor addictiót* adott a hitelezőnek, ha az a tartozás összegét pontosan megadta. Ha az adós önként nem adta magát a hitelező hatalma

⁶⁹ Kaser–Hackl, 1996, 384.; Személyi, 1932, 235.; Szentmiklósi, 1927, 166. sk.; Pázmány, 1930, 630. sk.; Hoffmann, 1866, 368.; Bozóky, 1886, 198.; Vécsey, 1907, 260. sk.; Marton, 1947, 42. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 101.; Nótári, 2011, 128. sk., Földi–Hamza, 2007, 195.

⁷⁰ Az *actio iudicati* *intentiója* így hangzott: „*Si paret Numenrium Negidum Aulo Agerio sestertium X milia iudicatum esse eamque pecuniam solutam non esse...*” Vö. Kaser–Hackl, 1996, 384.

⁷¹ Vö. Gaius, *Institutiones* 4, 9. 17. sk.

⁷² Kaser–Hackl, 1996, 385.

⁷³ Vö. Ulpianus, D. 42, 1, 14, 6.

⁷⁴ Vö. Paulus, D. 24, 3, 17, 2.

⁷⁵ Vö. Paulus, D. 42, 1, 43; Paulus, D. 17, 1, 59, 3.

⁷⁶ Kaser–Hackl, 1996, 386.

alá, akkor a *praetor* engedélyezte, hogy a hitelező erő alkalmazásával magával vigye az adóst (*ducere*).⁷⁷ Státusában az adós szabad ember marad, azonban a bilincshasználat még ebben a korban is megengedett⁷⁸ volt. Amennyiben képes volt rá, az adós ellátását a saját vagyonából fedezték, ha nem volt erre lehetőség, akkor lakhatásáról és ellátásáról a hitelező kötelezettsége volt gondoskodni.⁷⁹ Arra vonatkozóan a források nem adnak egyértelmű támpontot, hogy az adósnak mennyi ideig kellett a hitelezőnél munkát végeznie, illetve arról sem, hogy ha a hitelező a követelése kielégítése után a magánfogságból az adóst nem engedte el, akkor erre az esetre nézve milyen eszköz állt rendelkezésre.⁸⁰

Az adós fizetéseképtelenné válása univerzális vagyoni végrehajtást eredményezett (azért hogy a totális végrehajtást elkerülje, az adós többnyire inkább a teljesítést választotta). A végrehajtás foganatosítási szakasza érdemben azzal kezdődött, hogy a *praetor* – a harminc nap letelte után – peren kívüli jogsegéllyel⁸¹ beutalta a hitelezőt az adós vagyonába. A birtokba utalás célja adós vagyonának megőrzése volt, valamint annak megakadályozása, hogy az adós a rendelkezésére álló vagyont a követelés alól elvonja (*missio in bona rei servandae causa*⁸², illetve *missio in possessionem rei servandae causa*⁸³). A birtokba utalásra nemcsak a *iudicatusszal*, vagyis a jogerősen marasztalt adóssal szemben került sor, hanem abban az esetben is, ha az adós az *actio iudicatin* alapuló perben *indefensus*ként viselkedett, illetve akkor is, ha eltűnt, nem lehetett megtalálni.⁸⁴

⁷⁷ Vö. Cicero, *De oratore* 2, 225; *Pro Flacco* 48; Seneca, *De beneficiis* 3, 8, 2; Gellius, *Noctes Atticae* 20, 1, 51; Plinius, *epistulae* 3, 19, 7.

⁷⁸ Quintilianus, *Institutio oratoria* 5, 10, 60; 7, 3, 26; *Declamationes* 311; Gellius, *Noctes Atticae* 20, 1, 51; Ulpianus *D* 4, 6, 23 pr.; Gaius *D.* 50, 16, 48.

⁷⁹ Ulpianus és Gaius *D.* 50, 16, 43–45; 50, 234, 2.

⁸⁰ Kaser–Hackl, 1996, 387.

⁸¹ A *praetor* peren kívüli jogsegélyeihez lásd Személyi, 1932, 238. skk.; Szentmiklósi, 1927, 166. sk.; Pázmány, 1930, 619. skk.; Vécsey, 1907, 254. skk.; Marton, 1947, 43. §; Brósz–Pólay, 1974, 121. sk.; Molnár–Jakab, 2012, 106.; Nótári, 2011, 129. sk., Vö. Benedek–Pókecz Kovács, 2015, 108–109., Földi–Hamza, 2007, 198. skk.

⁸² Gaius, *Institutiones* 3, 79.

⁸³ Ulpianus, *D.* 2, 1, 1, 4; 42, 5, 15, pr.; 4, 6, 23, 4; 22, 1, 37; Papinianus *D.* 15 1, 50 pr.

⁸⁴ Vö. Kaser–Hackl, 1996, 390.

A birtokba utalásra a tényállás megvizsgálása után a hitelező kérelmére *decretum* formájában kibocsátott jogsegéllyel került sor⁸⁵, azonban nem feltétlenül foglalta magában a vagyon értékesítésére vonatkozó engedélyt is (pl. a serdületlenek vagy az államügyek miatt távollévő személyek vagyona esetén⁸⁶). A birtokba utalás a tényleges birtoklás megszerzését jelentette, ami magában foglalta legtöbbször a haszonélvezetet (*ususfructus*) is⁸⁷, célját a források az „*observatio et custodia*” fordulattal jelölik.⁸⁸ A *possessio* magában foglalja az adós telkének bérbe adását (*fundum locare*) és a gyümölcsök elidegenítését (*fructum vendere*).⁸⁹ A *praetor actio in factum*mal védte a birtokba utalt hitelezőt e jogainak gyakorlása, valamint a birtok tárgyainak dolózus elvonásával szemben.⁹⁰ Amennyiben a hitelező elmulasztotta a gyümölcsötvetést, szintén *actio in factum*mal lehet ellene fellépni⁹¹, amennyiben a befolyt hasznot nem adta át a *curator bonorum*nak vagy az eljárás felfüggesztése esetén az adósnak. A birtokba utalás azonban nem jelentette minden esetben egyúttal az adós kizárását a birtoklásból.⁹² A jogtudósok nemegyszer egyenesen a *pignus praetorium* kifejezést használták a birtokba utalt hitelező helyzetének leírására.⁹³ A hitelezőt megillette a birtokon jóhiszeműen tett szükséges és hasznos beruházásainak megtérítése is.⁹⁴ A *missio in possessionem* tényét *proscriptio*ban tették közzé azért, hogy az összes hitelező tudomást szerezhessen a közelgő csődeljárásról.⁹⁵

A birtokba utalás időtartama általában harminc nap volt (amennyiben az adós már meghalt, és a beutalás örököseinek javaiba történt, akkor tizenöt).⁹⁶ Bizonyos esetekben ezen idő meghosszabbíthatóvá vált (pl. ha az adós hadifogságban volt, ha közügyben volt távol, ha meghalt és az örökösi pozíció még nem vált tisztázottá).⁹⁷ Mind a rövid időre

⁸⁵ Vö. Paulus, D. 42, 5, 12 pr.

⁸⁶ Vö. Kaser–Hackl, 1996, 392.

⁸⁷ Vö. Ulpianus D. 42, 5, 8 pr.

⁸⁸ Pomponius D. 42, 4, 12; Paulus 41, 2, 3, 23.

⁸⁹ Ulpianus D. 42, 5, 8, 1–4.

⁹⁰ Ulpianus D. 43, 4, 1 pr.; Paulus D. 42, 4, 14 pr; 42, 1, 51, 1.

⁹¹ Ulpianus D. 42, 5, 9, 6.

⁹² Vö. Cicero, Pro Quinctio 28, 84.

⁹³ Ulpianus D. 13, 7, 26. pr.; Marcianus D. 42, 5, 35.

⁹⁴ Ulpianus D. 42, 5, 9, 2–4.

⁹⁵ Gaius, Institutiones 3, 79; 4, 102; Cicero, Pro Quinctio 50.

⁹⁶ Gaius, Institutiones 3, 79.

⁹⁷ Paulus D. 42, 4, 6, 2; Ulpianus 42, 4, 8; 27, 10, 3; 42, 5, 22, 1.

szóló, főképp pedig a hosszabb időtartamú *missio in possessionem* szükségessé tette a „csődgondnok”, a *curator bonorum* kijelölését.⁹⁸ Ha a hitelezők többsége követelte, a praetor egy vagy akár több *curator bonorum*ot is kijelölhetett, azonban a *curator bonorum* nem volt szükségszerűen a hitelezők egyike.⁹⁹ Feladatai közé tartozott a (csőd)vagyon kezelése, a szükséges elidegenítések megtétele, az időközben lejárt követelések behajtása, illetve adott esetben az adós bizonyos lejárt tartozásainak a kiegyenlítése is.¹⁰⁰ Eljárásjogi szempontból a *curator bonorum* úgy járt el mint *cognitor in suam rem*¹⁰¹, általa és ellene – akárcsak a birtokba utalt hitelező által és ellen – a felsorolt esetekben *actio in factum* volt indítható.¹⁰²

Amennyiben a harminc, illetve tizenöt nap anélkül telt el, hogy a hitelezők követeléseit az adós kielégítette volna, megkezdődött a vagyon értékének becslése, valamint az adóst is ettől az időponttól kezdődően sújtotta a *praetori infamia*.¹⁰³ A hitelezők ekkor a *praetor* felhatalmazása alapján maguk közül *magister bonorum*ot választottak, aki előkészítette a vagyon értékesítését.¹⁰⁴ A *magister bonorum* átvette a csődvagyon kezelését, valamint megállapította annak eladási feltételeit (*lex bonorum vendendorum*). Ezt követően ismét be kellett szerezni a *praetor* hozzájárulását ahhoz, hogy a *venditio bonorum*ra sor kerülhessen, illetve hogy azt nyilvánosan ki lehessen hirdetni.¹⁰⁵ A forrásokból nem teljesen egyértelmű, hogy a *venditio bonorum*ra, vagyis a vagyon nyilvános árverésen (kényszerértékesítés) történő eladására mennyi idő állt rendelkezésre – nagy valószínűséggel negyven, az örökösöknél lévő csődvagyon esetén húsz nap.¹⁰⁶ A vagyont

⁹⁸ Ulpianus D. 42, 7, 2, pr.–5.

⁹⁹ Ulpianus D. 42, 7, 2, 1.

¹⁰⁰ Kaser–Hackl, 1996, 394.

¹⁰¹ Ulpianus D. 42, 7, 2, 1.

¹⁰² Kaser–Hackl, 1996, 394.

¹⁰³ Kaser–Hackl, 1996, 394; Személyi, 1932, 236.; Szentmiklósi, 1927, 166. sk.; Pázmány, 1930, 630.; Hoffmann, 1866, 369.; Bozóky, 1886, 197.; Vécsey, 1907, 261. sk.; Marton, 1947, 42. §; Brósz–Pólay, 1974, 124.; Molnár–Jakab, 2012, 102.; Nótári, 2011, 128. sk., Vö. Benedek–Pókecz Kovács, 2015, 108–109.

¹⁰⁴ Gaius, Institutiones 3, 79 *Posea iubet convenire creditores et ex eo numero magistrum creari, id est eum per quem bona veneant*.

¹⁰⁵ Kaser–Hackl, 1996, 394.; Személyi, 1932, 237.; Szentmiklósi, 1927, 166. sk.; Pázmány; Hoffmann, 1866, 369.; Bozóky, 1886, 198.; Vécsey, 1907, 261. sk.; Marton, 1947, 42. §; Brósz–Pólay, 1974, 123.; Molnár–Jakab, 2012, 102.; Nótári, 2011, 128. sk., Vö. Benedek–Pókecz Kovács, 2015, 108–109.

¹⁰⁶ Kaser–Hackl, 1996, 397.

az az árverező kapta meg, aki a hitelezői követelések legnagyobb részének kielégítésére tett ígéretet, ugyanakkor bizonyos privilegizált személyek előnyt élveztek az árveréssorán (kielégítési sorrend) - valószínűleg, miután világossá vált, hogy mennyi a legmagasabb ígért összeg, a legnagyobb követeléssel bíró hitelezőket, az adós rokonait, valamint az előkelőbb árverési résztvevőket megkérdezték, hogy hajlandók-e ugyanezen árért megvásárolni a vagyont¹⁰⁷ (vagyontárgy átvétele a végrehajtást kérő által). A hitelezők ezt követően a *bonorum emptor*tól követelhatték az általa megígért arányban követeléseik kielégítését, azonban az esetlegesen fennmaradó követelés erejéig az adós változatlanul kötelezett maradt, és tőle ez a hányad követelhető volt későbbi vagyonszerzése esetén.¹⁰⁸ A *bonorum emptor* egyetemes jogutódként megszerezte a vagyont, valamint a *praetor* birtokszerző *interdictum*ot bocsátott rendelkezésre azokkal szemben, akiknél a vagyon egyes elemi találhatók voltak, illetve akik azok birtokán dolózusan túladtak.¹⁰⁹ A *bonorum emptor*nak a *praetor utilis actió*k formájában keresetet adott az adósdologi és kötelmi igényei tekintetében is (követelés foglalás alá vonása). Az *actio Rutiliana intentió*jában az adós, *condemnatio*jában a *bonorum emptor* szerepelt, az *actio Serviana* pedig fikciót alkalmazva az adós örököséként határozta meg a *bonorum emptor*t.¹¹⁰ Ugyanezzel a két keresettel léphettek fel a hitelezők a *bonorum emptor*ral mint az adós egyetemes jogutódjával szemben az általa ígért hányad erejéig.¹¹¹

Amennyiben az adós birtokában voltak olyan dolgok is, amelyek más tulajdonában álltak, ezen dolgok tulajdonosa *rei vindicatio*val léphetett fel az adós, vagy a vagyon birtokába beutalt hitelezők, a *curator bonorum*, utóbb a *magister bonorum*, illetve ezt követően a *bonorum emptor* ellen.¹¹² Bizonyos *in personam* keresettel bíró hitelezők előnyt élveztek a többivel szemben.¹¹³ Ilyen privilégium illette meg többek között a *fiscus*¹¹⁴, az egyéb közjogi jogalanyokat.¹¹⁵ A temetési költség hitelezőit¹¹⁶, a létre nem jött vagy

¹⁰⁷ Kaser–Hackl, 1996, 397¹⁷.

¹⁰⁸ Gaius, Institutiones 2, 155.

¹⁰⁹ Gaius, Institutiones 3, 80; 4, 145.

¹¹⁰ Gaius, Institutiones 4, 35; Kaser–Hackl, 1996, 399.

¹¹¹ Kaser–Hackl, 1996, 400.

¹¹² Ulpianus D. 42, 5, 24, 2.

¹¹³ Kaser–Hackl, 1996, 403.

¹¹⁴ Papinianus és Ulpianus D. 49, 14, 28.

¹¹⁵ Papinianus D. 42, 5, 37.

érvénytelen házasság esetén a feleséget a hozomány (*dos*) visszakövetelésére¹¹⁷, a gyámoltat és a gondnokoltat¹¹⁸, az épület helyreállítására kölcsönt folyósító hitelezőt¹¹⁹, a bankárt.¹²⁰

Az univerzális végrehajtás szigorát enyhítette a valószínűleg Augustus nevéhez kötődő *lex Iulia*, amely lehetővé tette, hogy a totális végrehajtás ellenére ne sújtsa az adóst a személyi végrehajtás és az *infamia (cessio bonorum)*. Erre abban az esetben nyílt mód, ha az adós nem maga tehetett fizetéseképtelenségéről (*sine vitio*), és vagyonát önként a hitelezők rendelkezésére bocsátotta.¹²¹ A *cessio bonorum*ot az adósnak kellett kérnie a *magistratustól*, aki beutalta a hitelezőket a vagyon birtokába, de mentesítette az adóst a személyi következményektől.¹²² Az adós későbbiekben szerzett vagyona ebben az esetben is a hitelezői követelések kielégítését szolgálta.¹²³ A végrehajtás univerzális voltát a *praetori* jog enyhítette bizonyos alanyi kör tekintetében is. Ha az adós örököse gyám nélküli serdületlen, a *praetor* a *pupillus* által még birtokba nem vett vagyon tekintetében engedélyt adott a végrehajtás lefolytatására, de az esetlegesen fennmaradó összeg a *pupillust* illette meg.¹²⁴ Ezen eljárás a *distractio bonorum ex edicto*. A jogtudósok utóbb ezt a gondnokkal nem bíró örültekre (*furiosi*) és tékozlókra (*prodigi*) is kiterjesztették.¹²⁵ A *distractio bonorum ex senatus consulto* ezzel szemben azt tette lehetővé, hogy a szenátori rangú családok tagja elleni végrehajtásnál a végrehajtás csak bizonyos vagyontárgyakra terjedjen ki, és az érintett személyek egyúttal az *infamia* alól is mentesüljenek.¹²⁶

¹¹⁶ Ulpianus D. 42, 5, 17.

¹¹⁷ Ulpianus és Paulus D. 42, 5, 17, 1–19 pr.

¹¹⁸ Ulpianus, Paulus és Gaius D. 42, 5, 19, 1–24 pr.

¹¹⁹ Ulpianus D. 42, 5, 24, 1; 42, 3, 1.

¹²⁰ Ulpianus D. 42, 5, 24, 2.

¹²¹ Gaius, Institutiones 2, 154.

¹²² Gaius, Institutiones 3, 78.

¹²³ Kaser–Hackl, 1996, 405. sk.

¹²⁴ Paulus D. 42, 5, 6, pr.; 42, 7, 1, 2.

¹²⁵ Kaser–Hackl, 1996, 404.

¹²⁶ Gaius D. 27, 10, 5. Vö. Kaser–Hackl, 1996, 405.

2. 3. A császári perrend

A császári jog alternatívát kínált a hitelezők számára, akik választhattak a *praetori* perrendben tárgyalt, a császárkor első szakaszában változatlan formában létező univerzális végrehajtás és a császári *extra ordinem cognitio* szinguláris végrehajtása között. A császári végrehajtás azon alapult, hogy a hivatalnokbíró mind a személyi, mind a vagyoni végrehajtást külön kereset, *actio iudicati* nélkül, az ítéletre alapított hitelezői kérelemre megindíhatta.¹²⁷ A személyi végrehajtás, amelynek elsősorban a komolyabb vagyonnal nem bíró réteg esetében volt szerepe, a *praetori* perrendben foglaltaknak megfelelően folyt le.¹²⁸

A Kr. u. III. századra a szinguláris végrehajtás vált általánossá. A császári perben az ítélet már nemcsak pénzösszegre szólhatott, az adós egyszerűen kényszeríthető volt az ítéletben foglaltak végrehajtására. Ha az ítélet pénzösszegre szólt, és azt az adós nem fizette meg, bizonyos vagyonelemeket hatósági eljárás keretében a követelés biztosítása érdekében zálog (zár alá vétel) alapú foglalás alá vonhatták (*pignus in causa iudicati captum*),¹²⁹ és azokat (kényszer)értékesítették, majd az így befolyt összeget a hitelezői igény kielégítésére fordították.¹³⁰ Erre az eljárási módra Antoninus Pius császár *rescriptuma* adott először lehetőséget.¹³¹ Alapjául a jogerős bírói ítélet vagy a bíróság előtt tett tartozás elismerése szolgált (tartozás elismerő nyilatkozat¹³²), amely alapján a bíró a teljesítésre megadott határidő elteltével megnyitotta a végrehajtást.¹³³ A bankárnál elhelyezett pénzösszeg közvetlenül foglalás alá vonható volt, és a hitelezői követelés kielégítésére lehetett fordítani.¹³⁴ Ennek hiányában először az ingó vagyonelemek

¹²⁷ Kaser–Hackl, 1996, 511.

¹²⁸ Kaser–Hackl, 1996, 511.

¹²⁹ Személyi, 1932, 250.; Pázmány, 1930, 632. sk.; Bozóky, 1886, 199.; Vécsey, 1907, 261. sk.; Marton, 1947, 44. §; Brósz–Pólay, 1974, 125.; Molnár–Jakab, 2012, 109.; Nótári, 2011, 133. sk.

¹³⁰ Kaser–Hackl, 1996, 512.

¹³¹ Ulpianus D. 42, 1, 15 pr.–1. 3–4. 8; 20, 4, 10; Antoninus Pius C. 7, 53, 1–4; 8, 22, 1; Gordianus C. 8, 44, 13; Ulpianus D. 9, 2, 29, 7.

¹³² Bíró, 2006, 60.

¹³³ Callistratus D. 42, 1, 31; Ulpianus D. 20, 4, 10; 25, 3, 5, 10; Diocletianus C. 7, 53, 9.

¹³⁴ Ulpianus D. 42, 1, 15 1.

(elsősorban a rabszolgák és az állatállomány), majd az ingatlan vagyonelemek kerültek sorra, végül az adós követelése¹³⁵ (fokozatosság). A vagyonelemek kényszerértékesítésére nyílt árverésen került sor.¹³⁶ Az így befolyt árverési összeget a hitelező kapta meg, a követelésen felül befolyt összeg a vételárból, vagyis a *superfluum* – zálogjogról lévén szó – az adóst illette.¹³⁷ Ha az árverésen nem tettek érvényes ajánlatot (nem volt érvényes licit), a hitelező megszerezhetette magának (végrehajtást kérő általi átvétel a követelés fejében) a dolognak a tulajdonát is (ami a *lex commissoria* egy sajátos érvényesülési formája volt).¹³⁸

A császárkorban alakult ki az *actio Pauliana*, amely a hitelezőket védte az adós dolózus, őket megkárosító vagyon-elidegenítéseitől (*in fraudem creditorum*). Később az *actio Paulianát* kiterjesztették azok ellen is, akik jóhiszeműen kötöttek a marasztalt alperessel olyan ügyleteket, amelyek a hitelezőket megkárosították. A vagyont jóhiszeműen megszerzők ellen *actio Pauliana utilis* volt indítható. Az *actio Pauliana* segítségével nem csupán a dolózusan elidegenített értékeket, hanem azok gyümölcseit is vissza lehetett szerezni.¹³⁹

A iustinianusi jog nagyjából követte a császárkori végrehajtás elveit és gyakorlatát, vagyis – teljes egészében hatósági eljárásként – kizárta az önhatalom mindenfajta érvényesülését, és kizárólag az állami kényszer érvényesülhetett. Általánossá vált a szinguláris, az adós egyes vagyontárgyaira vezetett végrehajtás, univerzális végrehajtásra csak az adós fizetéképtelensége esetén került sor.¹⁴⁰ A személyi végrehajtásnál előtérbe lépett – a fennmaradó *infamia* mellett – már a posztklasszikus korban is az állami erővel alkalmazott kényszer.¹⁴¹ A személyi végrehajtás szigora a válsággal sújtott korokban erősödött.¹⁴² Az adós önkéntes teljesítésére lehetőséget adó határidőt Iustinianus négy

¹³⁵ Ulpianus D. 42, 1, 15, 2; 9, 2, 29, 7; Papinianus D. 42, 1, 40; Antoninus Pius C. 4, 15, 2; Gordianus C. 7, 53, 5.

¹³⁶ Alexander Severus C. 8, 22, 2, 1.

¹³⁷ Callistratus D. 42, 1, 31.

¹³⁸ Ulpianus D. 42, 1, 15, 3; Antoninus Pius C. 8, 22, 2, 1.

¹³⁹ Személyi, 1932, 250; Pázmány, 1930, 632. sk.; Bozóky, 1886, 199.; Brósz-Pólay, 1974, 125.; Molnár-Jakab, 2012, 103.; Nótári, 2011, 133. sk.

¹⁴⁰ Kaser-Hackl, 1996, 623.

¹⁴¹ C. 7, 71, 8. pr.

¹⁴² Kaser-Hackl, 1996, 625.

hónapban határozta meg, valamint csökkentette az erre az időszakra a posztklasszikus korban számított – igen magasnak tekinthető – kamat mértékét.¹⁴³ A végrehajtás a hitelező írásbeli kérelmére indult. Iustinianus felelevenítette az *actio iudicati*, de egészen más tartalommal, mint amivel az a *praetori* jogban bírt, már nem peres eljárást jelentett, hanem a végrehajtás feltételeinek, jogalapjának bírói úton történő felülvizsgálatát¹⁴⁴ (jogorvoslat).

Amennyiben az ítélet egy adott dolog átadására szólt, és ennek az adós nem tett önként eleget, akkor a végrehajtó azt *manu militari* foglalás alá vonta, és átadta a hitelezőnek.¹⁴⁵ Ha az ítélet pénzüsszeg megfizetésére szólt, akkor a végrehajtó foglalás alá vonta az adós vagyontárgyait (*pignoris capio*), és az azok kényszerértékesítéséből befolyt összegből került a hitelezői igény kielégítésre.¹⁴⁶ Az univerzális végrehajtás az adós túladósodott volta, fizetéseképtelensége esetén kapott szerepet, azonban a foglalás alá vont vagyon – ellentétben a formuláris eljárással – nem mint egy önálló vagyontömeg került kényszerértékesítésre, hanem vagyonelemenként (*distractio bonorum*).¹⁴⁷ Az állami segédlet erőteljesebb jelenléte jellemzőbbé vált, mint a megelőző korszakok esetében. A iustinianusi jogban jelent meg először nevesítetten a bírósági végrehajtó (*executor*) intézménye és személye. Az univerzális végrehajtás esetén – akár csak a *praetori* perrend esetén – ebben az esetben is sor került a hitelezők birtokba utalására, és amennyiben erre szükség mutatkozott, *curator bonorum*ot is jelöltek.¹⁴⁸ Amennyiben egy adott hitelező nem jelentette be követelését azonnal az eljárás megindulásakor, akkor ezt követően két évig, ha pedig más tartományban lakott mint az adós, akkor négy évig csatlakozhatott az eljáráshoz – e határidők jogvesztőnek minősültek.¹⁴⁹ A kényszerértékesítésre csak a két-, illetve négyéves időszak eltelte után kerülhetett sor. A befolyt összeg elosztása a követelések arányában történt a privilegizált követelések figyelembe vételével. Amennyiben *superfluum* keletkezett, azt a *tabularius* (közjegyző) jelenlétében – okirat kiállítása mellett

¹⁴³ C. 7, 54, 2–3.

¹⁴⁴ Kaser–Hackl, 1996, 624.

¹⁴⁵ Ulpianus D. 36, 4, 5, 27; 43, 4, 3 pr.; Nov. 18, 10; C. 7, 65, 5, 1.

¹⁴⁶ C. 1, 12, 6, 4; Nov. 53, 4, 1; C. 8, 21, 1.

¹⁴⁷ Inst. 3, 12 pr.

¹⁴⁸ Kaser–Hackl, 1996, 627.

¹⁴⁹ C. 7, 72, 10, 1.

– lepecsételték, és egyházi őrizetbe adták, hogy a később jelentkező hitelezők követeléseiből kerüljenek kielégítésre.¹⁵⁰

A *cessio bonorum* intézményét, amely korábban a nem önhibájából fizetéképtelenné vált adóst mentesítette az *infamiától* és a személyi végrehajtástól, a késő császárkor korlátozta, és csak abban az esetben adott rá lehetőséget, ha az adós *vis maior* folytán vált fizetéképtelenné.¹⁵¹ Könnyítésnek tekinthető azonban, hogy a *cessio bonorum* keretében az adós megtarthatta a létfenntartásához elengedhetetlenül szükséges dolgokat.¹⁵² Iustinianus a *cessio bonorum* helyett ötéves *moratoriumot*, vagyis fizetési haladékot vezetett be mint lehetőséget, amire vagy a császár engedélye¹⁵³, vagy a hitelezők többségének hozzájárulása alapján kerülhetett sor¹⁵⁴ annak kikötése mellett, hogy amennyiben a fizetéképtelen adós telekkel rendelkezett, a hitelezők azt kötelesek voltak természetbeni teljesítésként elfogadni.¹⁵⁵

¹⁵⁰ C. 7, 72, 20, 2.

¹⁵¹ C.Th. 4, 20, 1; C. 7, 71, 7.

¹⁵² Kaser–Hackl, 1996, 630.

¹⁵³ C. 1, 19, 4.

¹⁵⁴ C. 7, 71, 8.

¹⁵⁵ Nov. 4, 3.

III. A bírósági végrehajtás a kezdetektől a rendszerváltozásig

A dolgozat e fejezetének tudományos hasznosíthatósága és dolgozatba integrálásának szükségessége az alábbiakkal verifikálható: a történetiség a megismerési folyamat alapelve, amely szerint a tárgyakat és jelenségeket fejlődésükben, keletkezésükben és az őket meghatározó konkrét történeti feltételekkel való összefüggésükben kell megérteni, és csak akkor lehet hatékonyan értelmezni és rendezni a társadalmi viszonyokat, ha felhasználjuk a múltból hagyományozott örökséget és szabadon figyelembe vesszük az ebből fakadóan a jövőben rejlő lehetőségeket. Mindezek tudományos alapja pedig az a társadalomelméleti felismerés, hogy a történetiség legfőbb ontológiai sajátossága az idő három dimenziója, így a jogtudományi kutatás nem elégedhet meg a jelen joganyagának, vagy joggyakorlatának elszigetelt vizsgálatával. Az ekként feltárt három dimenzióból adódóan a jelen vizsgálata a jogfejlődés múltjának kiegészítésével sem lehet elegendő, mert a kutatásnak föl kell tárnia a jogfejlődés múltjára tekintettel az adott időszak jogának jellegzetességeit és várható hatását, valamint a jogfejlődés távlatait.¹⁵⁶ A jog vonatkozásában általános jelleggel, valamint a jelen értekezés témáját képező végrehajtási jog vonatkozásában konkrétan egyaránt leszögezhető, hogy a jog a múlthoz kapcsolódva hat a jelen viszonyaira, miután a követendőt szabályozza, ezzel pedig a jövőt készíti elő. Ezt a tételt Moór Gyula általánosan így fogalmazta meg: „A jog által a múlt irányítja a jelent és a jövőt”.¹⁵⁷ Az absztrakttól a konkrét felé haladva megállapítható, hogy a bírósági végrehajtás esetében a történetiség jelentősége abban áll, hogy a mai modern értelemben vett bírósági végrehajtás kialakulásának kezdetei csak a XIX. század első felében jelentek meg, de ezt megelőzően, egészen a honfoglalástól kezdődően a magyar társadalom viszonyai között is feladata volt az államnak, illetve a modern értelemben vett

¹⁵⁶ Máthé, 2016. *A jogtörténet, mint a jogi kultúra foglalatata nem pusztán több ezer jogi norma, hanem fejlődéstörténeti elemek és értékek összessége.*

Werner, 2016. *A jogtörténet feladata az, hogy a világnézeti, szociális, gazdasági és egyéb politikai „hajtóerőket” felderítse, amely a jog továbbfejlesztéséhez, mint minden társadalom életfeltételeit meghatározó rendszerhez vezet, és amelyben egy kultúra mindenkori értékviszonyai visszatükröződnek. Fő célja tehát röviden a különböző történelmi és jelenkori jogok magyarázata és megértése. Amennyiben a jogtörténet nyomon követi a jogrendszer(ek) változásait a történelem során, akkor ebben a mértékben arra is hivatott, hogy rámutasson bármely jogváltozás veszélyeire és kockázataira.*

¹⁵⁷ Moór, 1928, 82.

államot megelőzően a legalább részben közhatalmi funkciót ellátó intézménynek, hogy gondoskodjék a jogviták eldöntéséről, és e döntéseknek érvényt szerezzen. Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a történeti fejtegetések nem cél-, hanem eszköz jellegűek, tehát nem önmagukért vannak, hanem azért, hogy segítségükkel a végrehajtás rendszere könnyebben áttekinthető legyen, illetve a mai korhoz hasonló kérdések felmerülése esetén megoldási javaslatként funkcionáljanak. A történeti kérdések mai hasznosíthatóságát jól igazolja, hogy ezt a módszert követik az Európai Unióban a végrehajtási szabályok harmonizálásán dolgozó munkacsoportok, illetve a Globális végrehajtási kódex kidolgozásán tevékenykedő teamek.

A végrehajtás kezdetei szempontjából jelentős, hogy a magyarság Kárpát-medencébe érkezésével egy korábban nem látott szilárdság tapasztalható egy társadalmi képződménnyel kapcsolatban: ez a magántulajdon, ami a végrehajtásnak alapját képezi. A tulajdon általános- és végrehajtási jogi elméleti alapja az alábbiakban összegezhető, kiemelve, hogy a dolgozat nem tulajdonelméleti, hanem végrehajtási tárgyú, így a rövid bemutatás kizárólag a tulajdon végrehajtás szempontjából releváns alapjára vonatkozik. Eszerint a tulajdon, mint társadalmi intézmény kialakulása feltehetően megelőzte az állam és jog kialakulását. Amikor az ősközösségben élő ember valamit a sajátjának tekintett, azóta létezik a tulajdon. Miután pedig ezt az állam elismerte, és a jog eszközével mindenkivel szemben védelemben részesítette, azóta létezik a tulajdonjog. Az összefüggés mindkét oldalról egyértelmű: a jog a tulajdon ősi intézményét nem megszüntette, hanem megszilárdította. A köznapi és a jogi szóhasználatban a két kifejezést azonos értelemben használják, a tulajdon szűk értelemben vett fogalmán a tulajdonjogot értjük, amely a hagyományos magántulajdon elvont jogi kifejeződése.¹⁵⁸ A magyar, a magyarországi történeti sajátosságok rányomják bélyegüket mindennapjainkra (pl. elegendő, ha a magyarság eredete körül kialakult vitákra, vagy ha csak a szocializmus 40 évnyi időszakára gondolunk, stb.). A társadalom beidegződései mélyen gyökereznek¹⁵⁹, és a pozitív irányú változások kialakulása és meghonosodása sok esetben több generáción keresztül ívelő folyamatot takar. A szabályozást a társadalmi igény alakítja, a rendszereknek, azok működésének sikermérője pedig a közmegítélés foka.

¹⁵⁸ Zlinszky, 2005, passim.

¹⁵⁹ Vö. Lenkovics, 2011, passim.

3.1. A végrehajtási jog fordulópontjai a feudális magyar jogban

3.1.1. A *pristaldus* és a *loca credibilia* szerepe a végrehajtásban

A rendi időszak elején a legnagyobb problémát az jelentette a végrehajtás vonatkozásában, hogy, hiányzott a kikényszeríthetőség lehetősége, annak ellenére, hogy már az 1100. évben I. Kálmán király az általa kiadott dekrétum első könyvének 28. fejezetében, amely az *Arról, ha a bíró poroszlóját megveri valaki, és a verekedő megbüntetéséről* (*De pristaldo iudicis verberato et de poena verberantis*) címet viseli, kimondja: „*Ha a bíró poroszlóját megítélt dologért veri meg valaki, küldjék a verekedőt a megye ispánjához, és a mi meg van ítélve, azt vegyék el mind a bíró hatalmával. (Si pristaldus iudicis pro causa dijudicata ab aliquo verberabitur, verberatus ad comitem comitatus mittatur, et quidquid deliberatum est, totum auferatur vi iudicis)*”.¹⁶⁰ Mai terminológiával élve hivatalos személy elleni erőszakról beszélhetünk, illetve azon belül a tetteges bántalmazásról, amelynek jogi tárgya a hivatalos személy eljárásának, szabályszerű működésének a zavartalansága.¹⁶¹ A poroszló, vagy később a szolgabírák szerepe azért tekinthető a végrehajtás jogintézményének működését tekintve kritikussá, mert a végrehajtási eljárás fogantatási szakaszának eljárási cselekményeit szinte teljes egészében ők végezték. A poroszló¹⁶² (*pristaldus*) nem csak a végrehajtás eljárási cselekményeinek végrehajtásában járt el, hanem számos hatósági eljárás lebonyolításában viselt funkciót (pl. idézés átadása, bíróság elé vezetés, becslési eljárásban közreműködik, stb.) olyannyira, hogy a meghozott bírósági ítéleteket a poroszló hajtotta végre (az eljáró poroszló nevét magában az ítéletben szerepeltették). A poroszló a káptalan, illetve a konvent mellett működött, mint a bíróság eljárási cselekményeinek végrehajtója, akinek a működése törvényi védelemmel bírt. A későbbiekben a magára a végrehajtási eljárásra és az eljárási cselekményeket végző szolgabírákra vonatkozó részletes szabályrendszert 1435. évi II. törvénycikk jelenti majd.

A végrehajtás jogintézményi történetének és fejlődésének a vizsgálatához szorosan kapcsolódik az ún. hiteles helyek, a káptalanok és konventek létrejötte, és az általuk

¹⁶⁰ Márkus, 1899, Kálmán 105.; Hajnik, 1872, 354.

¹⁶¹ Busch, 2009, 297.

¹⁶² Hajnik, 1899, 156.

végzett tevékenység. A hiteles helyek az érvényes jogcselekmények megtörténtét írásos formában tanúsították, az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában vezették az ingatlanok tulajdonjogához és az azok változásaihoz kötődő nyilvántartásokat.¹⁶³ A szokásjog által meghatározott magánjogi intézmények érvényesülését a hiteles helyek tevékenysége jól segítette. A telekkönyv hiánya kikényszerítette a hiteles helyi eljárást.¹⁶⁴ Tevékenységi körüket, mai fogalmaink szerint nehezen lehetne egyetlen jelenkori hivatali szervével azonosítani, mert ezek a speciálisan a magyar jogfejlődésből kinőtt intézmények ugyanis egyszerre végeztek a mai közjegyzők, nyomozók és ügyvédek feladataihoz is hasonló eljárásokat.¹⁶⁵ A hiteles helyek létrejötte előtt eleinte már az írásba foglalás (szinte kizárólag az egyházi adományok esetében fordult elő) önmaga is bizonyító erővel bírt, alaki-formai oldalról pedig a német oklevelek formátumát vette alapul. Később az írásba foglalás gyakorlatának elterjedésével (a magánoklevelek már francia mintára készültek) megjelenik a pecsét intézménye, és kialakul a királyi írásbeli szervezet. A királyi kápolna – amelyet még I. Szent István király alapított Fehérváron – szerepe a XII. század közepére átalakul (gyakorlatilag tevékenysége, szervezete folyamatosan bővül, amíg ki nem alakul belőle a kancellária). Központi feladatává az oklevelek kiállítása válik. A királyi pecsétet a kápolna vezetője a kápolnaispán őrizte. A XII. század elejétől az írásbeliség szinte teljes egészében felváltja a szóbeliséget. Új igazgatási szervként kialakul a Kancellária intézménye – státuszát III. Béla királynak az 1181. évben kibocsátott oklevele teszi majd teljessé, és nyújtja a megfelelő jogi szabályozást. A végrehajtás fejlődésére jelentős és közvetlen kihatással bír az, hogy megjelenik az illeték fogalma. A káptalanok és konventek működését tekintve a következő lépést I. Mátyás királynak az 1486. évben kibocsátott dekrétuma jelenti. A dekrétum 10. cikkelye a *Milyeneknek kell lenniök a káptalanok és konventek bizonyágainak? és ezek hűségvesztéséről és jelentéstételéről, valamint a vétkezők büntetéséről* címet viseli. A 10. cikkely külön rendelkezéseket fogalmaz meg, amelyek a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszára is közvetlenül hatnak. A dekrétum külön foglalkozik a törvényszékek működésével, az ítélmesterek és az ispánok által ellátott ítélkezési tevékenység bonyolításával, a szolgabírókra vonatkozó szabályokkal, és tovább részletezi a káptalanokra és konventekre vonatkozó előírásokat. Mivel sok csalás történt a „hamis” poroszlók által, ezért a pristaldus intézményét sok kritika és bírálat érte, szervezetük fokozatosan meggyengült és a későbbiekben teljes

¹⁶³ Csizmadia–Kovács–Asztalos, 1998, 129.; Bilkei, 2007. skk.

¹⁶⁴ Homoki-Nagy, 2008.; Imling, 1903, 9-10.

¹⁶⁵ Köfalvi, 2008, passim.

egészeben elsorvadt. Az abúzus cselekmények megnövekedett száma az intézménnyel szembeni közbizalom jelentős romlását eredményezte, amely – a jogalkotó által bevezetett jogszabályi intézkedések ellenére is – a szervezet teljes megszűnéshez vezetett.

3.1.2. A végrehajtás kérdésköre a Tripartitumban

A jelen dolgozat témájához és végrehajtás jogának vizsgálatához közvetlenül kapcsolódva önálló fejezetben kell megjeleníteni a Werbőczy István királyi ítélőmester és jogtudós által írt szokásjogi gyűjtemény, a *Tripartitum (Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti regni Hungariae)* vonatkozó rendelkezéseit.

A végrehajtás jogához kapcsolódóan ki kell emelni, hogy a *Hármaskönyv* külön szolt a bíróról, a bíróságról, az ítélelthozatalról, a joghatóságról és az igazságosságról. A végrehajtás jogának vonatkozásában jelentős fejlődést jelentett, hogy a *Hármaskönyv* külön foglalkozott többek között az örökség, a zálog¹⁶⁶, a hitbér, az adományozás, a királyi adomány és a birtokjogok kérdésével. Werbőczy kiemelte az elidegenítés, a csalárdság, a szerződés, a szavatosság, a biztosíték, az elévülés és a vagyon kérdéskörét is. A *Hármaskönyv* a végrehajtás jogához közvetlenül kötődően az igényérvényesítés fogalomköre alatt beszélt.

A *Hármaskönyv* szabályozása orvosolni kívánta a korszakra jellemző szokásjogi sajátosságokból eredő hibákat is (pl. egy végrehajtási eljárás foganatosítási szakasza során a nemesi sértett önhatalmúlag, a szokásjog alapján fogva tarthatta az ellenérdekelt felet). A *Hármaskönyv* a hűtlenség – mint az egyik legsúlyosabb vétkeességi forma (már az 1435. év óta törvény rendelkezett arról, hogy aki a hűtlenség vétkébe esett az nem fogadható be sehol az ország területén belül, kivéve a végeken¹⁶⁷), – eseteinek taxatív felsorolásában jeleníti meg a bíróság tagjai ellen elkövetett, és a végrehajtást foganatosító hivatalos személyek ellen elkövetett erőszak különböző eseteit (14. cím *A hűtlenség vétkének eseteiről* 11. § *Akik az ország rendes bírúit és ezeknek a bírászkodásban helyetteseit,*

¹⁶⁶ Katona, 1899, 103.

¹⁶⁷ 1435. évi (II.) XXIV. törvénycikk.

megölik, elfogják, megverik vagy megsebesítik. 13. § A kik a királyi embereket, a káptalan és konvent kiküldötteit, midőn ezek végrehajtásban járnak, megölik, megsebesítik vagy megverik). A hivatalos személyek elleni erőszaknak ezeket az eseteit a felségsértéssel, mint hűtlenségi vétségi tényállással egy sorba emeli, és kézzelfoghatóan, a külön nevesítés által is hangsúlyozottan elválnak egymástól a végrehajtás két elemi szakasza (elrendelési-végrehajtási szakaszok). A végrehajtás történeti fejlődésére közvetlenül ható módon Werbőczy munkájában jól látható példaként jelentkezik a szokásjog és a meglévő törvényi szabályozás egységesítő jellege a hűtlenség eseteinek a kódexben való taxatív felsorolása által is. A *Hármaskönyv* II. részének megfogalmazása szerint szükséges egy jogerőssé vált marasztaló ítélet az igényérvényesítés realizációjához, vagy másként fogalmazva a bírósági végrehajtás foganatosításához. Ebben az esetben magából a szövegből is kitűnik a végrehajtási eljárás két szakaszának, az elrendelési és foganatosítási szakasznak az elhatárolhatósága. A végrehajtás két elemi szakaszának elhatárolása újabb jelentős mérföldkövet és előrelépést jelent a végrehajtás jogintézményének fejlődését tekintve.

A *Hármaskönyv* még megkülönböztette a nemességre és a nem nemességre vonatkozó szabályokat is. A II. rész 56. cím alatt szintén a végrehajtás foganatosítási szakasza vonatkozásában fogalmazott meg rendelkezéseket. A marasztalt ingóságainak („*elfoglalt fekvő jószágok és birtokjogok*”) birtokba és tulajdonba adásáról rendelkezett, meghatározta a piaci érték fogalmát („*közbecsű*”), valamint tilalmat is állít annyiban, hogy az elítélt, illetve marasztalt személy a foglalás alá vont vagyonelemeket nem szerezheti meg. A II. rész 68. cím alatt a személyi végrehajtás szabályairól ír az elszegényedett nemesség kapcsán. Az elítélt, amennyiben 100 forint alatti összegben marasztalták, és vagyona még ezt az összeget sem fedezi, akkor is köteles volt a személyes fogságot tűrni („*váltság és elégtételadásig*”), ha nemes volt. A szokásjogi átalakulást jól jellemzi a II. rész 73. címben foglalt 'visszaűzés' (*repulsio*) jogszabályba való foglalása – „visszaűzés az, mikor a pernyertes felet a másik pervesztes fél a bírói ítélet végrehajtásától erőszakosan visszaveri” –, amely az erőszaktevést a jogérvényesülés egyik formájának tekinti. „*Visszaűzésnek nevezük azon perorvoslatot, melynél fogva a bírói foglalás alá vetendő, a bírói ítéletnek, mely hosszú folyású perben az elsőbb perszakaszokban hozatott végrehajtását meg nem engedi.*”¹⁶⁸ A III. részben leírtak szerint a földesúr joghatóságát is meghatározta a jobbágyok, parasztok és nem nemes cselédek vonatkozásában, illetve ebben az esetben a

¹⁶⁸ Alsóviszti Fogarasi, 1839, 432.; Katona, 1899, 45.

személyi végrehajtás eszközszerrendszere is érvényesült. Kiemeli, hogy „*parasztok nemessel saját személyökben nemesekkel perbe nem bocsátkozhatnak*” (31. cím). A parasztsággal szemben a nemesség szinte korlátozás nélküli jogait deklarálja, míg napjainkra a természetes személyek közötti egyenlőtlenségek fokozatosan eltűntek, illetve a végrehajtási szervezetrendszerek különváltak az egyes végrehajtást kérőktől, valamint a jogi szabályozási rendszer sokkal részletesebb kereteket biztosít, szem előtt tartva az adós, és hitelezővédelem egyensúlyát, az osztársadalmi igényeket.¹⁶⁹

3.1.3. A végrehajtási jog fejlődése a XVI. századtól a kiegyezésig

Az 1635. évi LXV. törvénycikk, amely „*a bíróilag és törvényesen meghozott ítéleteket végrehajtással fogatosítani kell, a melyet az ellenkező parancsok és a magán hatalom meg ne akadályozhassanak*” címet viseli, jól szemlélteti a kor problémáit. „*A karok és rendek azt tapasztalták, hogy több bíróilag és törvényesen meghozott és kihirdetett ítéletet, nemcsak ellenkező parancsokkal, hanem magánhatalommal is megszoktak akadályozni, a melyekre nézve elhatározzák: hogy az ilyen parancsok meg magánosok akadékoskodásai, ellen nem állván, azokat minél előbb végrehajtsák, még pedig Horvát- és Szlavónországokban is.*”¹⁷⁰ A történeti rész elején említett múlt-jelen-jövő összefüggést, továbbá a probléma aktualitását és jelen korra való adaptálhatóságát jól mutatja, hogy az ellenszegülés megakadályozása kérdéskör a végrehajtási jogok egységesítését célzó, az UIHJ által a 2015. évben kiadott Globális végrehajtási kódexnek is külön cikkét képezi, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróság gyakorlata is foglalkozik vele. A Globális végrehajtási kódex 34 cikkből áll, és általános értelemben nyújt szabályozási keretrendszert a jelenlegi tagsága (Afrika 30 tagszervezet, Amerika 23 tagszervezet, Ázsia 6 tagszervezet, Európa 39 tagszervezet, összesen 98 tagszervezet cca. 90 országból) végrehajtási szervezetei számára. A Globális végrehajtási kódexet kibocsátó UIHJ éppen a

¹⁶⁹ Csiky, 1894, 516. III. rész 26. cím (A jobbágyok részéről való igazságszolgáltatás módjáról és rendjéről) 2. § *Ki ha erre megesküdni és ezt a terhet elfogadni és magára vállalni vonakodnék, vagy talán szabadságának visszanyerése után ellenfelét megcsalná: akkor az ellenfélnek teljes hatalmában áll ezt a parasztot mindenütt, a hol csak teheti, újból letartóztatni és bebörtönözni és mindaddig, a míg arra a díjra, kárra vagy adósságra nézve tényleg eleget nem tesz, szolgaságra vetheti és ennek akaratja ellenére kell azt kipótolni, a mit önként és szabad lábon megtenni nem akart.*

¹⁷⁰ 1635. évi LXV. törvénycikk *A bíróilag és törvényesen meghozott ítéleteket végrehajtással fogatosítani kell, a melyet az ellenkező parancsok és a magán hatalom meg ne akadályozhassanak.*

tagság sokszínűsége, az egyes országok (országokon belüli államok, pl. USA, stb.) társadalmi berendezkedése, a végrehajtási szervezetek, a végrehajtási rendszerek egyedi, ország specifikus sajátosságai (éppúgy egyedinek tekinthetők bizonyos mértékben, mint a magyarországi végrehajtási szervezet és a magyarországi végrehajtási rendszer) okán nem is vállalkozott részletes keretszabály rendszer megalkotására, mert azzal csakis azt eredményezte volna, hogy egyes tagszervezetei számára az elfogadhatatlanná vált volna. A Globális végrehajtási kódex 1. cikke szerint, amely A végrehajtás alapvető joga címet viseli, minden hitelező részére, aki bármely végrehajtható jogcímet birtokol a törvényben előírt feltételek mellett, a nemzeti és a nemzetközi jogban előírt végrehajtási mentességek figyelembe vételével, megkülönböztetés nélkül és a követelés összegétől függetlenül meg kell adni.¹⁷¹

Lényegében elmondható, hogy a két mondat, ha lebontjuk a nyelv 400 év alatti változását- tartalom szerint szinte ugyanazt jelenti. Analógiát találunk az 1635. évi LXV. törvénycikk és a 2015. évben kibocsátott Kódexben megfogalmazott problémákkal, kérdéskörökkel. Maga az un. ellenszegülés problémaköre végigkísérte, és kíséri ma is a végrehajtás foganatosítását, annak realizációját. Hatályos jogunk szerint (Btk.) a bírósági végrehajtó az eljárása során hivatalos személynek minősül (kapcsolódó bűncselekményi tényállások lehetnek: Btk. XXIX. fejezet, a hivatalos személy elleni bűncselekmények, 310-312. §-ai). A Vht. alapján az ÖBV és az ÖBV helyettese közhatalmi feladatot lát el. Ebből következően a Btk. hivatali bűncselekmények (XV. fejezet, IV. cím), és a hivatalos személy elleni bűncselekmények (XV. fejezet, V. cím) egyes szakaszai vonatkoznak az ÖBV személyére is¹⁷². A Globális végrehajtási kódex 5 részből áll. Az 1 részben az UIHJ alapelveket fogalmaz meg, amelyek között az 1. cikkben kiemeli, hogy „Minden hitelezőnek, akinek végrehajtható jogcíme van, akár bírósági, akár bíróságon kívüli, joguk van tényleges hozzáféréshez annak végrehajtására nemteljesítő adósának vonatkozásában, a törvényben előírt feltételek mellett, a nemzeti, valamint a nemzetközi jogban előírt

¹⁷¹ UIHJ, 2015. *Part-1 Fundamental Principles Article 1: Fundamental right to enforcement*

Every creditor who is the holder of an enforceable title, whether judicial or extra-judicial, has the right to effective access to its enforcement in respect of his defaulting debtor, subject to the conditions provided for by the law and without prejudice to the reserve of those immunities from enforcement provided for in national and international law.

This right is granted without discrimination and regardless of the amount of the claim.

¹⁷² Pataki, 2019, passim.

végrehajtási mentességek alkalmazása mellett. Ezt a jogot megkülönböztetés nélkül és a követelés összegétől függetlenül adják meg.”¹⁷³ A Globális végrehajtási kódex az alapelvek mellett kitér többek között a végrehajtási jogcímekre, a végrehajtási szervezet felügyeletére, a végrehajtás költségeire (un. előlegezés), az eljárási időigényre, az átláthatóságra, továbbá a személyi végrehajtás kérdéskörére is.

Ami pedig az európai emberi jogi mai gyakorlattal való összefüggést illeti, az Emberi Jogok Európai Bíróság a Pini és Bertani és Manera és Atripaldi vs. Románia ügyben hozott döntésében deklarálta, hogy a végrehajtó az igazságszolgáltatás megfelelő működése érdekében cselekszik, így az ellenszegülés összeegyeztethetetlen a végrehajtás területén megnyilvánuló rendvédelmi jelleggel, és nem maradhat következmény nélkül azokra nézve, akik felelősek érte.

Az 1638. évi XXVII. törvénycikk (a hatalmaskodásokról kelt cikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása), és az 1681. évi XXXI. törvénycikk (a bírósági végrehajtások háborgatói s meg nem engedői, s a bíróilag végrehajtás alá vett javak visszafoglalói ellen büntetést és eljárást rendelnek) megszületése bizonyítja, hogy az ítélkezéssel és a végrehajtási eljárással kapcsolatos problémakör súlya jelentősen megnövekedett a század második felére. Amíg az első jogszabály a helyi ítélkezések tekintetében igyekszik egységes mércét biztosítani, addig a második jogszabály már kifejezetten a végrehajtási eljárások foganatosítási szakaszának realizációját kívánja biztosítani.

A végrehajtási eljárások hatékonyságának fokozása érdekében is több jogszabály került megalkotásra. Az 1659. évi XXXI. törvénycikk (az adóssági keresetekben a költségek is megítélendők, a testi sértések megtérítése pedig a kártérítés módja szerint történjék) a végrehajtási eljárások foganatosítási szakaszának időigényét igyekszik csökkenteni. Az 1659. évi XLIV. törvénycikk (kinevezik azokat a végrehajtókat, kik a törvényes ítéletek megháborított végrehajtását elintézik), és az 1638. évi XXVII. törvénycikk (a hatalmaskodásokról kelt cikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása) megerősíti, megújítja az előzőleg megalkotott jogszabályokat. A megújítás szükségessége jól jellemzi

¹⁷³ UIHJ, 2015, 1. cikk.

a törvények hatóerejének negatív tendenciájú érvényesülését. Az időszakra továbbra is jellemző, hogy a nemesség továbbra is a helyi bíraskodás keretein belül, a saját lokális igényeinek érvényre jutását helyezve előtérbe, mindenféle szabályozást figyelmen kívül hagyva végez törvénykezési és végrehajtási cselekményeket, mai szófordulattal élve nem végrehajtás, hanem negatív értelemvett és realizált vélt, vagy valós adósság behajtása történik ebben az esetben.¹⁷⁴

A XVII. századba lépve a tapasztalt problémák súlya nem csökkent, így újabb jogszabályok születtek. III. Károly II. dekrétumával, a végrehajtás hitelezővédelmi szerepének erősítését célozva, az 1723. évtől elrendeli az ún. betáblázási könyvek¹⁷⁵ vezetését, amely ingatlan-nyilvántartási rendszert később az 1840. évi XXI. törvénycikk (az adóssági követelések elsőbbség végetti betáblázásáról) további részletességgel szabályoz, és rögzíti a regisztrációs díj (mai megfogalmazással földhivatali eljárási illeték) mértékét értékhatártól függően meghatározott összegben.¹⁷⁶ Az 1723. évi XXXII törvénycikk (*a határidők kitűzéséről, a perlekedők megjelenéséről, a szóváltások rövidegéről s az ítéletek végrehajtásáról*), amely az eljárási, 1723. évi XXXIX. törvénycikk (a káptalanokról és konventekről s azok hivataláról és alkalmazandó

¹⁷⁴ Czövek, 1825, 228. XXIII. Az ellentállás és visszafoglalás okának adására indított pörökről.

Vö. Acsádi Acsády, 1837, 156-164. *Mi a' hatalmaskodás? Olly magános vétek, melly által valaki akár valamely vagyon' vagy jog' oltalmazása-, vagy viszszaszerzésekor, ön bíróságát általhágyva és készakarva, - mást akár személyében akár vagyonában megsért. Vagy egyes személy követi el azt, vagy valaki mellé vett több emberekkel, vagy csak parancsolatot ad tisztjeinek és jobbágyainak 's küldi a' hatalmaskodásra.*

¹⁷⁵ 1723. évi CVII. törvénycikk. *Ő legysz. felsége, más országainak és tartományainak hasonlatosságára, az összes, bárki részéről s bárhol kötendő adósságoknak a bejegyzése és betáblázása jövőre azokban a megyékben s városokban történjék és mennél előbb megállandósuljon, a melyekben az említett adósoknak teher alá veendő javai fekszenek. 1. § S a más országokban és tartományokban követett mód szerint, tartásák meg jövőre a jog elsőbbségét.*; Hidvéginé, 2010, 2.

¹⁷⁶ Lukács, 2013, 10.

1840. évi XXI. törvénycikk. 1. § *A betáblázásnak mindig azon köztörvényhatóság előtt kell történni, hol az adósnak javai, melyekre a betáblázás intéztetik, fekszenek. 4. § A betáblázásnak, hogy törvényes erejű legyen, előbb kell történni, mint a csődület iránti folyamodás benyújtatott. Később történt betáblázások semmi erővel nem bírnak. 5. § A betáblázott követelés csődület esetében más hasonnemű, de be nem táblázott követelések előtt kielégítési törvényes elsőbbséggel bír. Korábban betáblázott követelés a későbbben betáblázottat kielégítésre nézve megelőzi. 23. § A betáblázás díja minden kötelezvénytől, mely 200 ftnál nagyobb sommáról nem szól, 1 ft. 30 kr. – 200 fikat meghaladó sommától minden kötelezvénytől 3 ft. A kitáblázásért díj nem jár.*

személyzetéről), 1723. évi XL. törvénycikk (*a végrehajtásra kiküldendő káptalani és konventi bizonyságokról*), az 1729. évi XXXIII törvénycikk (*a visszaúzásról*), amely a repulzív cselekmények, az 1729. évi XXXIV. törvénycikk (*a bírói ítéletekkel szemben való ellenállásról*¹⁷⁷ *s a bíróilag végrehajtás alá vett javak visszafoglalásáról*), amely az ítéletek végrehajtása elleni cselekmények, az 1729. évi XLI. törvénycikk (*az úriszéken folyó per*), amely a földesurak által elkövetett visszaélések szabályozását igyekszik biztosítani. A végrehajtás foganatosítási szakaszában tapasztalt jelentős problémák, a gyakori jogszabályi módosítások, megerősítések, és újraértelmezések ellenére sem oldódtak meg, köszönhetően jórészt a társadalmi beidegződéseknek és a szokásjogi normák jogi normák elé helyezésének.

3.2. A végrehajtási jog alakulása a reformkori jogalkotásban

A társadalom igénye a jogi normatívák betartására a társadalmi fejlődéssel egyidejűleg fokozódott, így a jogalkotó az igény változását, a társadalmi átalakulást követve új jogszabályokat alkotott. Ezen szabályok közül ki kell emelni a XVII. század végén megalkotott 1792. évi XVII. törvénycikket (*Hogyan lehessen az örökös tartományok váltótörvényszékeinek s bíróságainak ítéleteit, melyeknek valaki magát önként alá vetette, végrehajtani?*), amely törvénycikk már előre vetíti a társadalmi, gazdasági környezet jelentős változásai által indukált folyamatokat, a polgári átalakulás szükségességét. A nemesség által kibocsátott váltóadósságok tekintetében az ősiség törvénye lehetetlenné tette a végrehajtások foganatosítását az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában, így az 1792. évi XVII. törvénycikk az osztrák bíróságok által meghozott határozatok elfogadhatóságának kiterjesztését tette kötelezővé a magyar hatóságok számára, de ez csak provizórikus megoldást jelentett.

¹⁷⁷ Planum Tabulare, 1825, 86.

Az 1840. évi XV. törvénycikk, vagyis a váltótörvény önálló fejezetben (11. fejezet 144-193. §) rendelkezik nagy részletezettséggel a végrehajtási eljárások rendjéről¹⁷⁸ (zár alá vétel, biztosítási intézkedések, kielégítési végrehajtás, foglalás szabályai, becsérték¹⁷⁹ meghatározása, vagyonközösség esetei, árverés, kielégítési sorrend és felosztás, sikertelenség, külföldi határozatok végrehajtása, stb.). A határozattal szembeni ellenállás lehetőségei redukciót szenvednek el, míg a visszafoglalás lehetősége törvénybe ütközővé minősült át teljes egészében.¹⁸⁰ A váltó maga nagyon egyszerűen megfogalmazva tulajdonképpen nem más, mint egyfajta hiteleszköz, amelyet anyagi formában a váltó, mint követelést megtestesítő okirat jelenít meg, és mint ilyen egyfajta kötelezettséget tartozást elismerő, egy későbbi időpontra esedékes fizetési ígervényt kifejező elismervény, egy adóslevél¹⁸¹, és amelyre napjainkig speciális jogi szabályozás vonatkozik mind nemzetközi, mind hazai szinten (az 1965. 1. évi tvr. mind a mai napig hatályban van, összhangban az 1930. évi Genfi Egyezményrel, amelyhez Magyarország az 1964. évben csatlakozott).¹⁸² A váltó használatának általános, mindenki számára elérhető lehetőségét az 1807. évi francia Code de Commerce teremtette meg, amely a rendi kötöttséget

¹⁷⁸1840. évi XV. törvénycikk 11. fejezet 144. § *Váltó-törvényszék előtti ügyekben a végrehajtás vagy biztosítási, midőn az elmarasztaltnak ingó javai a követelés biztosítására összeiratnak, s bírói zár alá vétetnek, vagy kielégítési, midőn a zár alá vett javak árverés útján eladatnak, s a bejött sommából a megítélt tartozás kifizettetik.*; Vö. Szokolay, 1852, 156.

¹⁷⁹ Szeniczey, 1864, 164. *Ingatlan vagyon megbecsületése váltóvégrehajtásoknál is az 1836. XV. tc. 6.-7. §-ai szerint eszközrendő; és a feleknek az elkészült becsületfeletti észrevételeiknek megtehetésére tér nyitandó.*

¹⁸⁰ Czövek, 1822, 502.

¹⁸¹ Kuncz, 1938, 318.

¹⁸² Vö. Frank, 2000. passim; Vö. Gárdos, 1994, passim.

2017. évi CLXXXV. tv. 80. § (1) *Valamely személynek azt a képességét, hogy idegen vagy saját váltó útján kötelezettséget vállalhasson, hazájának törvénye határozza meg. Ha ez a hazai törvény úgy rendelkezik, hogy más ország törvénye az irányadó, ezt az utóbbi törvényt kell alkalmazni.*

1965. évi 1. tvr. *(A Magyar Népköztársaság megerősítő okiratainak letétele az Egyesült Nemzetek főtitkáránál 1964. évi október hó 28. napján megtörtént.)*

1. § A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Genfben, az 1930. évi június hó 7. napján megkötött alábbi egyezményeket e törvényerejű rendelettel kihirdeti:

I. Egyezmény az idegen és a saját váltóra vonatkozó egységes váltótörvény tárgyában, az Egyezmény I. és II. melléklete és jegyzőkönyve,

II. Egyezmény az idegen és a saját váltóra vonatkozó törvények ütközésének rendezése tárgyában és az Egyezmény jegyzőkönyve, végül

III. Egyezmény az idegen váltó és a saját váltó bélyegilletéke tárgyában és az Egyezmény jegyzőkönyve.

megszüntette a váltó használatának esetében, így mindenki számára lehetővé vált készpénz nélküli fizetés, azaz kötelezettségvállalás lehetősége.¹⁸³

A váltó jelentősége, használatának nagy gyakoriságát tekintve egészen a II. világháború kezdetéig igen nagy volt.¹⁸⁴ Napjainkra hazánkban jobbra a váltót jobbra a nemzetközi gazdasági kapcsolatok forgalmában¹⁸⁵, a külkereskedelmi ügyletek bonyolításakor használják. A végrehajtás tekintetében nagy jelentőséggel bírt váltóügyekben a biztosítási végrehajtás intézménye, amely a kielégítési végrehajtástól itt került végérvényesen és teljes mértékben elhatárolásra.¹⁸⁶ Az 1840. évi XV. törvénycikk hatálybalépésétől kezdődően kerül bevezetésre önálló jogorvoslati lehetőségként az igényper és annak eljárási rendszere, amely peres eljárás gyakorlatilag mind a mai napig azonos fogalmi alapokon nyugszik. Az igényper¹⁸⁷ a végrehajtó által a végrehajtási eljárás foganatosítása során lefoglalt egyes vagyonelemekhez kötődik. *„Az igényper alapgondolata ez: Nem járja, hogy A-nak adóssága annak a B-nek zsebéből fiztessék ki, akinek ehhez az adóssághoz semmi köze. Ha tehát B-nek valamely vagyontárgyát A-nak a hitelezője végrehajtás útján lefoglaltatja, kell, hogy azt B a foglalás alól kiszabadíthassa. Sőt a jogrend harmadik személynek, C-nek*

¹⁸³ Vö. Coing 1985, 543., Vö. Coing, 1989, 570.

¹⁸⁴ Nagy, 1901, 30. *„A váltó eredeti céljánál fogva más helyre szóló pénz- küldemények helyettesítésére szolgált. A közlekedés nehézségei és veszélyei egyrészt, a középkorban uralkodó nagy pénzkülönbségek másrészt, a mihez számos országban még az ércpénzkivitel tilalma járult, fölötté kívánatos, sőt szükségessé tették, hogy a készpénz- küldés egyik helyről a másikra megkiméltessék s a más helyen s az ottani pénznemben szükségelt pénzösszeg más módon állíttassák rendelkezésre. Erre használták épen a váltót.”*

¹⁸⁵ Vö. Mádl–Vékás, 2014, 214.

¹⁸⁶ Nagy, 1901, 60. *Az anyagi váltójognak a köztörvényieknél szigorúbb szabályaival, arra irányulnak, hogy a váltói követelések behajtása minél egyszerűbben és gyorsabban történhessék. Ezt különösen az által biztosították, hogy a váltóra, az adós előzetes meghallgatása nélkül, haladéktalanul teljesítendő fizetési meghagyás kibocsátását engedték meg, s ennek végrehajtását nemcsak az adós vagyona, hanem személyére is rendelték el, azaz a váltóadós a fizetés teljesítéséig vagy biztosításáig fogságba is vettetett (u. n. váltófogság).*

¹⁸⁷ Igényper, 1931, 4. skk. *A gazdasági válság – sajnos – folyton erősödő kimélyedése mellett hitelezői és tisztességi szempontokból egyszer végre szembe kell nézni az igényperek problémájának. Nemcsak azért mert az adósvédelemnek megvannak a maga határai, hanem azért is, mert az egészséges hitelviszonyokat ássa alá az, aki olyan intézményeket támaszt alá, amelyek a könnyelmű adósságcsinálást élesztgetik és a jóhiszemű hitelező kijátszását eredményezik.*

is módot nyújt erre, ha C olyan jogot szerzett a végrehajtás tárgyához, amely erősebb, mint Annak (a végrehajtást szenvedőnek) a tárgyhoz való joga."¹⁸⁸

3.3. Az 1836. évi XV. törvénycikk jelentősége és a végrehajtási jog fejlődése a polgárosodás korában

A magyarországi végrehajtási eljárás fejlődése tekintetében az 1836. évi XV. törvénycikk (*A pénzbeli elmarasztalást magokban foglaló bírói ítéletek végrehajtása módjáról / De sententiarum judiciarum, convictionem pecuniariam in se continentium executione*) jelentett további nagyobb fordulópontot, mert a vagyoni, szinguláris típusú végrehajtás szabályozása ebben a törvénycikkben jelenik meg először átfogó módon és jelleggel, a ma is érvényben lévő szabályozással sok tekintetben azonos módon. Az 1836. évi XV. törvénycikk kifejezetten tiltja a szinguláris vagyoni, elsősorban pénzbeli kielégítéssel szembeni végrehajtást.¹⁸⁹ A vagyonelemek becsértékének meghatározása után közvetlenül alkalmazott bírói zár használata mellett nevesítetten preferálttá teszi az árverés intézményét, amennyiben az adós részéről az önkéntes jogkövető magatartás elmaradásának következményeképpen a jogszerű követelés teljesítése is elmarad. A módosításoknak a végrehajtási eljárások tekintetében a becsérték (melynek meghatározása elsődleges és azonnali volt, esküdtek vagy vagyonosabb gazdák végezték) meghatározási módjának (öt fő határozta meg az értéket, két-két főt a peres felek jelöltek, egy főt pedig a bíró) pontos szabályozása bír nagy jelentőséggel. A vagyonelemeket azonnal foglalás alá vonták, illetve zár alá vették, az árverés lebonyolítására kitűzött határidő meghatározása mellett (minimum egy, maximum három hónap). Meghatározták a sikertelen első kényszerértékesítési eljárás, azaz az árverés utáni teendőket és ehhez kapcsolódóan az értékesítés különböző módozatait is. Külön szabályozás alá kerültek a vonatkozó határidők az ingó és ingatlan vagyonelemek esetében, valamint az ingatlan vagyonelemeknél

¹⁸⁸ Fehérváry, 1935, 146.; Szeniczey, 1864, 176.

¹⁸⁹ 1836. évi XV. tc. I. § *Minden pénzbeli bírói marasztaltatások jövedőre oly módon fognak végrehajtatni, hogy a nyertes Fél nem a marasztaltnak vagyona becsüár szerinti általadása útján hanem kész pénzben elégíttessék ki; mi végett az alább következő móddal és renddel a marasztalt Félnek vagyonából, a mennyi az egész marasztaltatás kielégítésére szükséges leend, árverés útján eladandó lészen.*

megkülönböztették a nemesi ingatlanokat, hiszen azok tulajdonjoga elidegeníthetetlen volt. Szükséges volt az ilyen differenciált szabályozás, mert a végrehajtás során alkalmazott értékesítési/kényszerértékesítési eljárások során történő tulajdon szerzések, eredeti szerzési módnak számítanak, az értékesítési/árverezési tulajdonszerző fél vonatkozásában, ez által az érintett vagyonelemet a tulajdonszerzést megelőzően terhelő jogok megszűnnek.¹⁹⁰ Alkalmazták az értékesítés esetében a becsérték leszállítás eszközét is, valamint amennyiben a követelés nem nyert teljes egészében kielégítést, úgy felosztási szabályokat alkalmaztak (osztályok).

A magyar polgári átalakulás egyik mérföldkövének az 1848. évi áprilisi törvények tekinthetőek. Gyors egymásutánban, dömpingszerűen születtek meg az új törvények. Az 1848. évi VIII. törvénycikk rendelkezett Magyarország összes lakosára egységesen a közös teherviselésről. Az 1848. évi XI. törvénycikk rendelkezett azon ügyekről, „*melyek eddig a földesúri hatóságok által intéztettek*”. Az 1848. évi XIII. törvénycikk megszüntette a papi tized intézményét. Az 1848. évi XV. törvénycikk megszüntette az ősiséget¹⁹¹ és a hűbéri rendszert. Megszűnt a kancellária, és annak jogkörét az Igazságügy Minisztérium kapta meg. Az időszak végét az 1849. évi olmützi alkotmány megszületése jelentette. Maga az olmützi alkotmány az un. „lázadó” magyarokra rótt hátrányokat, míg az un. „lojális” horvátok és dalmátok előnyöket élveztek (pl. Fiume átruházása, stb.). Ebben a tekintetben az 1848-as forradalom negatív eredménnyel zárult (a Szent Korona országai felosztásra kerültek), ugyanakkor a forradalom nagymértékben mozdította előre a társadalmi fejlődést. Az olmützi alkotmány ugyanakkor sohasem lépett életbe, bevezetését a szabadságharc végéig elhalasztották, majd 1851-ben hatályon kívül helyezték.

A Magyar Királyság beleolvadt az Osztrák Birodalomba, azzal a szakirodalom által megerősített történeti és jogtörténeti kiegészítéssel, hogy a magyar-osztrák viszony mérföldkövei, alakulása és eseményei a Habsburg dinasztia uralkodásához közvetlenül kötődnek attól az időszaktól kezdődően amikortól mindkét ország uralkodója a Habsburg dinasztia tagja volt.¹⁹² A neoabszolútizmus időszakában az áprilisi törvényeknek mindösszesen csekély része maradt hatályban. Már az olmützi alkotmány visszavonta az

¹⁹⁰ Kapa–Szőke, 2006a, 346.; Boóc–Fábián–Sándor–Török, 2009, 119.; Katona, 1899, 31.

¹⁹¹ 1848. évi XV. tc.

¹⁹² Szabó, 2011.; Deák, 1865, 22.

1848. áprilisi magyar törvényeket, eltörölte az 1848 előtti rendi alkotmányt. Császári centralizáció és egyeduralmi rendszer alakult ki, bizonyos modernizálási törekvések mellett (pl. osztrák törvényeket vezettek be, jobbagyfelszabadítás, oktatás, stb.). Ugyanakkor a magyar polgárosodási folyamat nem áll meg a társadalom fejlődése leállíthatatlannak bizonyult.

Magyarországon az 1853. évben került bevezetésre az Osztrák Polgári Törvénykönyv¹⁹³, amely közel egy évtizedig volt hatályban Magyarországon. A jelen vizsgálat tekintetében hangsúlyos tény, hogy közvetve az ABGB hatályba lépésének hatásaként, az ún. *nyilvántartás*¹⁹⁴ felváltva. Az 1855. évben vezették be Magyarországon az általános telekkönyvet¹⁹⁵, mint az első közhiteles ingatlan-nyilvántartási rendszert.¹⁹⁶ A telekkönyv bevezetése számos pozitív hatást hordozott, az általános, a nyilvántartás bevezetésével járó előnyökön kívül többek között megalapozta a korszak igényeinek megfelelően működő zálog, a jelzálog intézményének fejlődését. A telekkönyvi rendszer jelentősége az adós és hitelezővédelemben kiemelkedőnek minősül. A végrehajtás jogintézményének fejlődésében, az ingatlan vagyonelemekre vezetett végrehajtások tekintetében is hangsúlyosnak tekinthető a telekkönyvi ingatlan-nyilvántartási rendszer kialakítása. Először az osztrák jog alapján, később az 1927. évi XXXV. törvénycikk (a jelzálogról) alapján a tulajdonosnak immár módja volt feljegyeztetni a telekkönyvi nyilvántartásban, hogy ingatlanát bizonyos ranghelyeken bizonyos összegnél nem nagyobb értékű jelzálogjoggal meg akarta terhelni.¹⁹⁷ Az 1867. évi kiegyezéssel kiteljesedett a polgári átalakulási folyamat, amely megteremtette a magyar polgári jogi jogrendszer alapjait.¹⁹⁸ A magánjog terén a magántulajdon szentségének, a jogegyenlőségnek, a szerződési szabadságnak az elve érvényesült.¹⁹⁹

¹⁹³ Homoki-Nagy, 2007, 16.; Homoki-Nagy, 2004., Vö. Polaschek–Ziegerhofer, 1998, 123-135.

¹⁹⁴ Vö. Imling, 1903, 74.; Vö. Kurucz, 2003, passim.; Csillag, 1876, passim.; Vö. Dévény, 1876, passim.; Bodzási, 2013, 27-29.

¹⁹⁵ Homoki-Nagy, 2001; Homoki-Nagy, 2004, 6.

¹⁹⁶ Gondosné, 2009, 11.; Csillag, 1884, 3.

¹⁹⁷ Poszvimmer, 1930.

¹⁹⁸ Mezey, 2007.

¹⁹⁹ Lenkovics, 2001, 14-15.; Pauler, 1871, 28.

A XVIII. és XIX. század során a polgárosodás felgyorsult folyamata, a bankok megjelenése, a pénz funkcióinak átértékelődése biztosította a végrehajtási jog fejlődését, immáron ismételten a vagyoni végrehajtás előtérbe kerülése mellett. Ma hatályos jogunkat, jogrendszerünket, és a jogtörténetet tekintve ebben az esetben is ki kell hangsúlyozni a nyilvánvaló a római jog továbbélésével való erős egyenes irányú korrelációt. Magyarországon az ügyvédség még az 1870-es és '80-as években is direkt módon hivatkozik a római jogra. *„A római jogból tudjuk, hogy legelőször is a hitelező fizetéképtelen adósát 'in partes secanto' több részben szétvagdalhatta. Majd ettől elálltak, mert nem tartották gyakorlatinak, s rabszolgának eladták a fizetéképtelen adóst, de később beérték azzal, hogy infamia által megbélyegezték. A személyes fogság, mely pedig, mely mint egyik ilyen kényszereszköz, a legújabb időkig megvolt, jelenleg nem létezik többé.*”²⁰⁰ A magyar társadalom fejlődésével együtt a végrehajtás jogintézménye is fejlődött. A végrehajtás fejlődése tekintetében mostanra a vagyoni végrehajtás szerepe vált elsődlegessé.

3.4. A végrehajtási jog fordulópontjai a dualizmus korában

3.4.1. Az 1868. évi LIV. törvénycikk

A magyarországi bírósági végrehajtási jog fejlődése tekintetében nagy jelentőséggel bír az 1868. évi LIV. törvénycikk *„a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában”*, amely tartalmazta a végrehajtási rendtartást²⁰¹ is, de jelentős állomás volt abban a tekintetben is, hogy a bírósági szervezetrendszer, a hatáskör és illetékesség vonatkozásában is részletes szabályozást jelenített meg. A törvénycikk külön rendelkezett továbbá a bírósági határozatok kézbesítésének rendszerét illetően is. Az 1868. évi LIV. törvénycikk hetedik cím I. fejezete szabályozza a zárlat, II. fejezete a biztosítási intézkedés kérdéskörét. A nyolcadik cím a végrehajtásról szól. Ennek I. fejezete az általános szabályokat fekteti le. A II. fejezet a *Végrehajtás az ingóságokra*, a III. fejezet a *Végrehajtás az ingatlanokra*, a IV. fejezet a *Tulajdoni és elsőbbségi igények* alcímet viseli. A speciális eljárási szabályokat a törvény kilencedik címe alatt található fejezetek határozzák meg. Az első fejezet egzakt

²⁰⁰ Az actio Pauliana csak csőd esetében vagy azon kívül is helyt foghat-e?, 1879, 125. skk.

²⁰¹ Madarassy-Gáspár, 1869, 179.; Pauler, 1871, 133.

módon meghatározza azokat az eseteket, amikor helye lehet a végrehajtásnak, mint jogintézménynek. Pontosan megnevezi a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszában eljáró személyek körét. Külön kiemelendő az előlegezésre vonatkozó szabályozás. A 356. szakaszban így fogalmaz: „*A végrehajtató a végrehajtási költséget mindenik esetben előlegezni tartozik.*”²⁰² Egyedi szabályozás alá vonja a foglalás és a becsérték²⁰³ meghatározásának kérdéskörét is. Rendelkezik a végrehajtási zálogjogot illetően, és meghatározásra kerülnek a végrehajtási jog elévülésének szabályai is. Nagyon fontos az a rendelkezés (1868. évi LIV. törvénycikk 352. §), amely szerint a végrehajtás foganatosítási szakaszának realizációjára bírói kiküldötöket²⁰⁴ alkalmaz, nem pedig a végrehajtót. Kifejezetten arra törekszik a szabályozás ezáltal, hogy a fajsúlyosabbnak ítélt végrehajtási ügyek eljárási cselekményeinek realizációja esetében az eljárási elemeket szakértelemmel rendelkező, erkölcsileg sem támadható személyekkel bonyolítsa le.

A második fejezet részletes szabályozással jeleníti meg többek között a bírósági végrehajtási eljárás során az ingófogalás foganatosítási eljárási elemei kapcsán az ingóság kiadása harmadik személytől, a bírói őrizet, a tevőleges teljesítésre kötelezés pénzbeli át és megváltásának, a pénzüintézet kezelésében, de adós tulajdonában lévő pénzüösszegek foglalás alá vonásának, a kötelezvény és tőzsdei értékpapír vagyonelemek foglalás alá vonásának vonatkozó részletes szabályrendszerét. A fejezetben a törvény kógens jelleggel meghatározza a foglalás alól mentes ingó vagyonelemek körét, és az ingóárverés elrendelésének szabályait, valamint az ingóárverésre vonatkozó határidőket is előírja. Előremutató módon és haladó szellemben a foglalás alól mentes vagyonelemek között jeleníti meg többek között a legszükségesebb ruházatot, a szakma gyakorlásához szükséges eszközöket, a gyermekekhez kötődő ruhaneműket, a tizenöt napra elegendő élelmiszer mennyiséget. Nem esik egybe a tételes felsorolás a mai Vht-val, de az alapvető hasonlóságok kontúrjai egyre határozottabban jelennek meg, ami igazolja a történeti fejlődés folytonosságát. Kiemelendő hogy a mai jogszabállyal (Vht. 88-96/B. §) analóg módon megjelenik egy kógens felsorolás a mentes vagyontárgyak körét illetően. Megjelenik az adós szakmájához szükséges eszközök fogalma, és figyelembe veszi az adós és a gyermekek közvetlen szükségleteit is. A III. fejezet az ingatlanok foglalás alá vonásának részletes szabályrendszerét tartalmazza. Ezen belül kitér a telekkönyvi

²⁰² Csiky–Kolosvári–Nagy–Óvári–Tóth–Márkus, 1896, 549. Nyolcadik cím, I. fejezet, 356. §.

²⁰³ Schnierer, 1867, 41.; Katona, 1899, 26.

²⁰⁴ Madarassy–Gáspár, 1869, 188.

„bekebelezés” kérdéskörére, valamint a végrehajtó „jogba” hozásának (mai megfogalmazásban a bírósági végrehajtó által a végrehajtási jog bejegyzése az illetékes Földhivatalnál) kérdésére. Amennyiben a végrehajtó javaslatot tett a kérdéses ingatlan vagyonelem haszonbérleti hasznosítására, akkor a bíróság biztosította a haszonbérleti jog nyilvános árverésen történő értékesítés elrendelésének lehetőségét, azzal a kikötéssel, hogy a bérlet legkisebb időtartalma kevesebb, mint 1 év nem lehetett, illetve a leghosszabb időtartalomra nézve a követelés teljesülésének napja vált irányadóvá. Rendelkezett, szükség esetében gondnok, *sequester* kijelöléséről, valamint az árverés kiírásának módjáról, az árverési folyamodvány benyújtásának körülményeiről, és az érvényes határidők számítását is meghatározta.

Részletesen szabályozta az igényper – mint egyféle jogorvoslati eljárás – lehetőségét (IV. fejezet). Pontosán meghatározta a kényszerértékesítési eljárás sikeres befejezése esetén a követelések kielégítési sorrendjét a befolyt vételárból, illetve ingatlan vagyonelem esetén rendelkezett a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzéséről is. „413. § *Ha a marasztalt fél bizonyos ingatlan vagyont vagy valamely dologbani jogot köteles tulajdonul átadni a végrehajtatónak: a bíróság a tulajdonjog telekkönyvi bekebelezése s egyszersmind a végrehajtatónak a kérdéses jószágba és jogba való behelyezése iránt a végrehajtási végzésben intézkedik.* 414. § *A hol telekkönyvek nem léteznek, ott a végrehajtó birtokba helyezés által eszközli a megítélt birtok átadását, s azt a hatóság területén szokott módon közhírré teszi.*”²⁰⁵

3.4.2. A szervezetrendszer – az 1871. évi LI. törvénycikk

A végrehajtás szervezetének, szervezeti felépítésének, a végrehajtást fogatosító személyek motiváltságának és működési kereteinek a végrehajtási jogra jelentős hatása volt és van minden korszakban és minden társadalmi rendszerben. A bírósági végrehajtás önálló szervezetéről Magyarországon az 1871. év óta beszélhetünk. Korábban a jogérvényesítés először a jogosult feladata volt, majd később ez a jog a bírói hatalmat gyakorló helyi tisztségviselőhöz került, aki ezen jogát a bíró mellett működő porozslókon keresztül gyakorolta. „*A II. Aranybulla kiadását követően a pristaldus intézménye*

²⁰⁵ Csiky–Kolosvári–Nagy–Óvári–Tóth–Márkus, 1896, 552. Nyolcadik cím, II. fejezet, 413-414. §.

*fokozatosan megszűnt, mert sokakat megcsaltak a hamis poroszlók.*²⁰⁶ A jogcselekmények érvényességét a hiteles helyek, a káptalanok, konventek tanúsították a következő időszakban. Később, az 1723. és 1729. évi országgyűlés döntéseinek értelmében a végrehajtást általában bírósági kiküldöttek foganatosították. Külön megnevezésre került az egyes végrehajtható okiratokban az, hogy mely hatóságnak kell a végrehajtást foganatosítani. *„Azon végzésben melyben valamely végrehajtás megengedtetik mindenkor pontosan kifejezendő: ki által teljesíttessék.*²⁰⁷ Az 1871. évi LI. törvénycikk (a bírósági végrehajtókról) létrehozta az önálló bírósági végrehajtói szervezetet. Az 1871. LI. törvénycikk megszületése előtt az 1869. évi IV. törvénycikk jelentett előrelépést a végrehajtás tekintetében, mert megtörtént a bíróságok elválasztása a közigazgatási szervektől.²⁰⁸

Az 1871. LI. törvénycikk kiemelten fontos mérföldkőnek tekinthető a magyarországi végrehajtási jog fejlődésének tekintetében, hiszen hatálybalépésének időpontjától egy teljesen önálló jogszabály rendelkezett a bírósági végrehajtók szervezetére és a szervezet működésére vonatkozó előírásokról. Az 1871. évi LI. tc. 1. szakasza így fogalmaz: *„Minden elsőfolyamodású törvényszék és járásbíróság mellé bírósági végrehajtók alkalmazandók a szükséges számban, kiket az igazságügy-miniszter nevez ki.*²⁰⁹ Figyelemre méltó, hogy a végrehajtó által felszámított díjakat a törvény (analóg módon a ma hatályos szabályrendszer elveivel) külön szakaszban megszabta, mértékét előírta, és rendelkezett az előlegezésről is. A felszámolható díj értékének meghatározása főbb eljárási cselekménytípusok szerint sávós módon, de nem százalékos arányban, hanem sávonként rögzített összeg meghatározásával történt oly módon, hogy az ügyérték szerinti felső sávnak nem volt maximált értéke. Ezzel a megoldással elkerülhető volt a nagy értékű követelések esetében a végrehajtót illető irracionálisan magas díjtételének felszámítása, illetve a végrehajtási érték aránytalanul nagy megnövekedése. A mai magyar társadalom számára is folyamatos problémát jelent a végrehajtás jogintézményének, a végrehajtás

²⁰⁶ Csizmadia–Kovács–Asztalos, 1998, 128.

²⁰⁷ Császár, 1841, passim.

²⁰⁸ Vö. Löw, 1876, passim.; 1869. évi IV. tc. 1. § *Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik. Sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.*

²⁰⁹ 1871. évi LI. tc. 1. §.

foganatosításának költségessége.²¹⁰ A végrehajtás intézményi rendszerének működése, annak kialakítása közvetlen módon jelent kapcsolatot a költségek keletkezésével.

A törvény meghatározta a végrehajtvá történő kinevezés lehetőségének feltételrendszerét (pl. magyar állampolgárság, életkor, stb.), és a kinevezés megtörténtét további feltételként bizottság előtt sikeresen teljesített írásbeli és szóbeli vizsga letételéhez kötötte, ezáltal tényleges lépést téve a professzionális végrehajtói rendszer kialakításának irányába. A bírósági végrehajtó a kinevezése és a hivatalos eskü letétele után léphetett hivatalba. Meghatározásra kerültek a kizáró okok is. „*A bírósági végrehajtó nem lehet olyan hivatalban vagy szolgálatban, s nem vihet olyan üzletet vagy foglalkozást, mely által hivatalbeli kötelességének pontos és hű teljesítésében akadályoztatnék.*”²¹¹ Bevezetésre került a végrehajtói könyv használata, a tevékenység végzésének ellenőrzését megkönnyítendő. A végrehajtók hatáskörébe két feladat tartozott, a kézbesítési eljárás, és a végrehajtási eljárás lebonyolítása. Ugyanakkor a bíróság nem volt köteles a végrehajtók hatáskörébe tartozó ügyeket a végrehajtóknak intézkedésre átadni, hanem azt saját hatáskörében, saját tisztviselőjével is elvégeztethette. A bírói felelősségről szóló törvény meghatározta a bírósági végrehajtók felelősségi szabályrendszerét is. A törvény a végrehajtók védelmében rendelkezett még arról, hogy aki a bírósági végrehajtót hivatalos eljárása során szóval, vagy tettelesen bántalmazta szabadságvesztés büntetéssel, vagy pénzbírsággal volt sújtható.²¹² Az 1871. évi LI. törvénycikk első módosítására mindösszesen négy évet kellett várni. Az 1875. évi IX. törvénycikk (a bírósági végrehajtókról szóló 1871. évi LI. tc. módosításáról) szigorította a felügyeleti és az ellenőrzési rendszert különös tekintettel a díjszabás alkalmazására.²¹³ Az egyik legnagyobb

²¹⁰ Gyovai–Kiss–Kondás–Kormos–Lukács–Nagy–Schadl–Wopera, 2016, 355. *Rengeteg, mélyről jövő emócióval övezett felháborodás, nagyszámú jogorvoslat, értetlenkedés és széleskörű médiafigyelem övezi a végrehajtási költségek kérdéskörét.*

²¹¹ 1871. évi LI. tc. 5. §.

²¹² 1871. évi LI. tc. 28. § *Aki a bírósági végrehajtót hivatalos eljárásában szóval vagy tettelesen bántalmazza: ha e cselekmény rendes bünvádi eljárás alá tartozó büntetést nem képez, kihágást követ el, és 3 hónapra terjedhető fogsággal vagy 300 forintig terjedhető bírsággal büntetethetik.*

²¹³ 1875. évi IX. tc. 6. § *Az 1871. évi LI. törvénycikk 18. szakasza után: Az évnegyedes vizsgálatnál különös figyelem fordítandó arra, hogy a felszámított díjak és költségek a törvénnyel s az 5. szakaszban érintett díjszabállyal megegyeznek-e, s ha a törvénytől vagy a díjszabállyattól a feleket terhelő eltérés tapasztaltatnék, a bírósági végrehajtó ellen, akár emeltetett panasz, akár nem, az illetéktelen díjak és*

problémát az adott időszakban a rendkívül magasnak tartott költséghányad és visszaélések sorozata jelentette a társadalmi közmegítélés számára, amit az ellenőrzési tapasztalatok is alátámasztottak. Jelen korunkban is megfigyelhető hasonló probléma, amely álláspontom szerint nem orvosolható még részletezettebb jogi szabályozással, és olykor (formálisnak tekinthető) ellenőrzési rendszer előírásával.

A módosítások ellenére az 1900-as évekre bebizonyosodott, hogy a törvényi szabályozás nem képes megfelelő módon reagálni a megváltozott társadalmi igényszintre. Jelentősen megnövekedett továbbá a végrehajtói szervezet működésével, a működés jogszabályrendszerével, és a végrehajtói szervezet felépítésével szemben megfogalmazott kritika.²¹⁴ A kritikai észrevételek egyik közvetlen kiváltó okának a végrehajtási eljárások megnövekedett költségszintje volt tekinthető.

3.4.3. Az 1881. évi LX. törvénycikk

Az egyik legjelentősebb fejlődési állomásként jelentkezik a végrehajtási jog történetének magyarországi vonatkozásában az első átfogó önálló végrehajtási törvény, az 1881. évi LX. törvénycikk (a végrehajtási eljárásról) megszületése és hatályba lépése. Hangsúlyát erősíti az önálló és átfogó szabályozási jelleg.²¹⁵ A törvény négy címből és 260 szakaszból áll. Az eddigi szabályozási rendszerekkel szemben egy komplexebb, alaposabb

költségek megtérítésén felül az 1871: LI. törvénycikk 14. szakaszban megállapított birság, illetőleg hivatalvesztés büntetése alkalmazandó.

²¹⁴ Márkus, 1907, 134. *Az is kétségtelen, hogy ennek a költségességnek, az esetek túlnyomó többségében, ismét nem a végrehajtók az okozói, hanem azok a törvények és rendeletek, a melyek a végrehajtóknak lehetővé teszik, hogy ezeket a költségeket okozzák. Mindaddig, míg a végrehajtói intézmény mai szervezetét meg nem szüntetik; míg a bíróságoknál nem szerveznek megfelelő olyan állásokat, a melyeknek betöltői azután kizáróan vagy esetleg egyéb tennivaló mellett a végrehajtásokat fogják foganatosítani. Midőn a végrehajtási eljárás költségességét akarta csökkenteni, az, hogy mindaddig, míg a mai végrehajtói intézmény fennáll, ezt a költséget tetemesen csökkenteni lehetetlen. A végrehajtók mai helyzete és szervezete azért is sürgős változtatást követel, mert a javaslat tervezte mentességek munkakörüket és így jövedelmüket tetemesen csökkenteni fogja, úgy hogy egyes helyeken megélhetésük teljesen lehetetlenné fog válni. A bírósági végrehajtók mai intézményének eltörlését más egyéb szempontból is kívánatosnak tartom, a végből ugyanis, hogy az összes végrehajtásokat ugyanegy kézben egyesítsék.*

²¹⁵ Pataki, 2014b, passim.

és részletesebb jogalkotói szándék öltött testet ebben az esetben, illetve egy régen megfogalmazódott társadalmi igény teljesült a megalkotásával. A törvénycikk, és ez jól jellemzi az eddig megfogalmazottakat – természetesen azért számos módosítással kiegészítve – az 1955. évig hatályban maradt. A XIX. század utolsó évtizedeiben a polgári eljárásjog és a végrehajtási jog fejlődése elvált egymástól: az előbbi nagyon lassan és sok kitéréssel jutott el az 1911. évi polgári perrendtartáshoz, addig a végrehajtási jog kodifikációja²¹⁶ az 1878. évi Törvényjavaslatot követően felgyorsult, és két évvel később megszületett az 1881. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról, ahogyan azt Kengyel Miklós is leszögezi.²¹⁷

A törvény az I. cím alatt az általános végrehajtási szabályrendszerre vonatkozó jogszabályi kereteket tárgyalja. Az 1. szakaszban kimondja, hogy kielégítési végrehajtásnak végrehajtható közokirat alapján van kizárólag helye. Azzal, hogy a végrehajtható közokirat fogalmát bevezeti jelentősen bővíti azok körét (és természetesen ezzel egy ütemben azon iratok féleségét, számosságát is) akik jogosulttá válnak kiállítani egy ilyen közokiratot, és amely közokiratok alapján maga a végrehajtási eljárás megindulhat. Ennek a bővítésnek a keretei közé tartoztak többek között a választott bíróságok marasztalást tartalmazó határozatai, a közjegyzők által kiállított végrehajtható közokiratok (ezek körét tételesen az 1874. évi XXXV. törvénycikk a királyi közjegyzőkről, X. fejezete határozta meg), a büntetőbíróságok által vagyoni marasztalást tartalmazó határozatok, stb. Ebben a fejezetben kerültek meghatározásra a végrehajtás elrendelésével kapcsolatos illetékességi és hatásköri szabályok, a külföldi bíróságok megkereséseire, és az államszerződéssel, illetve annak hiányában a viszonzossággal kapcsolatos előírások.

A törvény külön nevesíti a „magyar honosra” vonatkozó eljárási kereteket, és meghatározza a külföldön a magyar honossal szemben hozott marasztalást tartalmazó határozat végrehajthatóságára vonatkozó szabályokat. Főszabály szerint a bírósági végrehajtási eljárás kérelemre indulhat, valamint külön kiemeli a váltókövetelések kapcsán indítandó eljárások során benyújtandó kérelemre vonatkozó sajátosságokat, és külön meghatározza a kérelem formai és tartalmi követelményeit. Szabályozza az esetleges

²¹⁶ Szalma, 2002, 42.

²¹⁷ Kengyel, 2012a, 541-542.

örökségre/hagyatékra, a kötelezett eljárás alatt bekövetkezett halálának esetére vonatkozó eljárási kereteket. Nagyon fontos kiemelni, hogy a törvénycikk részletes szabályozás alá vonja a végrehajtási eljárás fogatosítási szakasza során eszközölt helyszíni eljárási cselekmények rendszerét, kezdve a kiküldöttre vonatkozó személyi feltételrendszerrel, a helyszíni végrehajtási cselekmény fogatosításának időpont²¹⁸ meghatározásán keresztül, a végrehajtást elrendelő végzés kézbesítésre, és az ügygondnok kirendelésére vonatkozó előírásokig. A törvénycikk 26. szakasza előírja, hogy a végrehajtás fogatosításának szakaszában realizált helyszíni eljárási cselekményről a végrehajtonak kötelezően jegyzőkönyvet kell készítenie, és pontosan meghatározza a jegyzőkönyvben megjelenítendő adatok tartalmi körét is. A kötelezően felveendő jegyzőkönyvben rögzíteni rendeli a felek adatait, a végrehajtás jogcímét és főbb paramétereit, az eljárás realizálásának pontos helyszíni és időbeli adatait, a végzett végrehajtási eljárási cselekmények pontos leírása mellett. Rögzíti, hogy az érdekelt felek által a jegyzőkönyv aláírásának megtagadása nem akadályozza a végrehajtási cselekmény fogatosítását, csak a megtagadás ténye kerül rögzítésre (teljesen analóg módon történik ma is). A szabályozás kiterjed továbbá a telekkönyvezéssel (ingatlan vagyonelem foglalás alá vonásának esetében), a kiszabható bírságokkal, a jogerőre emelkedéssel és az elévülési idővel²¹⁹, a végrehajtási költségekkel, valamint a jogorvoslatokkal, stb. kapcsolatos rendelkezésekre. Kivételként fogalmazza meg a törvény a csődeljárás estére érvényes eljárási szabályrendszert. „*A marasztalt fél ellen elrendelt csőd hatályára és a csőd elrendelése előtt fogatosított végrehajtásoknak mi módon való folytatására nézve, a csődtörvény rendelkezései alkalmazandók.*”²²⁰ Azért minősül jelentősnek az önálló szabályozási jelenlét, mert a csődeljárást sokáig a végrehajtás egyik formájának tekintették, egy úgynevezett generális végrehajtásnak a vagyombukott adós ellen az összes csődhitelező

²¹⁸ Márkus, 1886, 62.; 1881. évi LX. tc. 22. § *Reggel 8 óra előtt és este 8 óra után a végrehajtási cselekményt megkezdeni, vagy a megkezdett folytatni rendszerint nem lehet. Sürgős esetekben a végrehajtásnak esteli 8 óra után, vagy reggeli 8 óra előtt való fogatosítására, a bírósági főnök és pedig előlegesen is engedélyt adhat.*

²¹⁹ Márkus, 1886, 62.; 1881. évi LX. tc. 23. § (2) *A végrehajtási jog, a követelés minőségére és jogcímére való tekintet nélkül, az ítélet jogerőre emelkedésétől vagy más végrehajtható közokiratban foglalt teljesítési határidőtől számított és semmi körülmény által félbe nem szakítható rendes magánjogi elévülési határidő alatt évül el. Az elévülési határidőn belül, a végrehajtható kérelmére, újabban rendeltetik kiküldött.*

²²⁰ 1881. évi LX. tc. 29. §.

javára²²¹. Csőd esetére az ingatlanvagyonnal kapcsolatos ügyletek, az érték meghatározás, a végrehajtás és felosztás is külön szabályozási kört alkottak.²²²

Szabályozásra kerül az ellenszegülés esete is: „A végrehajtás foganatosítását ellenmondással, kifogással vagy ellenszegüléssel gátolni nem szabad. A kiküldött, a mennyiben a végrehajtási cselekmény foganatosítása szükségessé teszi, a végrehajtást szenvedő lakását és tartályait felnyitathatja és kutatásokat eszközölhet. Ellenszegülés esetében a végrehajtás az illető törvényhatóság vagy község legközelebbi közbiztonsági közegének segélyével foganatosítandó, melyhez a megkeresést a kiküldött közvetlenül intézi. A netalán szükséges katonai karhatalom megszerzése végett a kiküldött a kiküldő bíróság főnökéhez köteles fordulni. A végrehajtásnak ellenszegülés által való meggátlása esetében, a kiküldött a bünvádi eljárás megindítása végett, hivatalból külön jelentést tartozik tenni.”²²³

A törvény II. címe a végrehajtás készpénzbeli követelés behajtására, a végrehajtás ingóságokra, a végrehajtás ingatlanokra és a végrehajtás ingatlanok haszonélvezetére történő eljárások lefolytatásának részletes szabályrendszerét fekteti le. Ebben a fejezetben kerülnek szabályozásra a speciális esetek is (pl. iparüzleti jog egzekválása, katonai házassági biztosíték foglalása stb.). A készpénzbeli követelés végrehajtására vonatkozóan ki kell hangsúlyozni, hogy a jogszabály külön megjeleníti a tőkekövetelés és a kamatok felszámíthatóságának fogalmát, ezen belül is kiemelve a késedelmi kamat felszámításának lehetőségét, valamint ilyen követelés végrehajtása esetén lehetővé teszi, hogy a végrehajtó mind ingó, mind ingatlan vagyonelemet, vagy akár mindkét fajtájú vagyonelemet egzekválhat. Ingófogalás esetére nézve a törvény kimondja, hogy annak megtörténtétől a lefoglalt ingóságok vonatkozásában zálogjog keletkezik, azaz a foglalás alá vont vagyonelemek a követelés biztosításának lehetőségét szolgálják a továbbiakban. Egyedileg szabályozza a házaspár „bírlalásában” lévő ingó vagyonelemek „impetrálásának” lehetőségét. Tételesen meghatározásra kerül a mentes vagyontárgyak, és a mentes jövedelmek köre és mértéke, valamint a becsérték meghatározásának paraméterrendszere

²²¹ Halmos, 2012, 540. skk.

²²² Kallós, 1862, 289-335.

²²³ Márkus, 1886, 74.; 1881. évi LX. tc. 32. §.

is. A társadalom megváltozott igényének megfelelően – amelyet a bíróságok ítélkezési gyakorlata, a közvetett jogalkotói és jogértelmezői tevékenység is alátámasztott²²⁴, a vagyoni jogok tekintetében végképp elválík egymástól a vagyonszerzés és a vagyon védelmének fogalma – a zálog használatának, zárgondnok kirendelésének, a szoros zár alá vételnek, a felülfoglalásnak, a végrehajtást szenvedőnek harmadik személy elleni követelése foglalás alá vonásának, a szakértők alkalmazásának, a kezességvállalásnak²²⁵, a házassági vagyonközösségnek, a felszámítható és felszámítandó kamatoknak, az engedményezésnek, a hatalmaskodás, stb. egyes esetkörei is szabályozás alá kerültek. A törvény az értékpapírok foglalás alá vonásának szabályrendszerét is nevesíti, mégpedig értékpapír típusonkénti bontásban, kiegészítve a kereskedelmi könyvekben²²⁶ lévő követelések foglalás alá vonásának esetével. Önálló, szabályozott formában jelennek meg az érdekelt felek számára elérhető jogorvoslati lehetőségekre vonatkozó előírások. Tételesen definiálásra kerülnek az értékesítés tekintetében a bírói árverésekre vonatkozó szabályok, külön kiemelve, hogy az árverési nyertes a licitárat az árverés befejeződése után azonnal készpénzben teljesíteni köteles, és kizárólag a teljesítés megtörténte után bonyolítható le az érintett vagyonelem birtokba adása az új tulajdonos számára. Az ingatlan vagyonelemekre történő végrehajtás kapcsán a törvény többek között külön kiemeli a zálogjogi, telekkönyvi, örökösödési, és az árverések lebonyolítására vonatkozó speciális rendelkezéseket. Az ingatlanok árverésen történő értékestése tekintetében a törvény a hirdetményekre az osztott tulajdoni hányadok értékesítésére, az árverésen történő kikiáltási ár lejjebb szállítására és az árverési jegyzőkönyv tartalmára, valamint a sikertelen árverés megismétlésére stb. vonatkozó jogszabályi előírások pontos és tételes meghatározását nyújtja. A törvény III. címe a végrehajtás egyéb, kifejezetten speciálisnak tekinthető nemeire vonatkozó szabályrendszert jeleníti meg. A IV. cím a biztosítási intézkedésekre vonatkozó előírásokat tartalmazza (biztosítási végrehajtás, zárlat).

Figyelemmel a kódex egyik szabályának jelenkori aktualitására, részletesen és komplex összefüggésben mutatom be a szabályt az 1881. évi LX. törvénycikk – 1994. évi Vht. a 2014. évig – az 1994. évi Vht. 2014. év után háromszögben, a közeli és a távolabbi múlt jelenre és jövőre vetített, már jelzett módszertani szintézisével. Ezen szabály szerint pedig

²²⁴ Kallós, 1862, 302-315.

²²⁵ Katona, 1899, 144.

²²⁶ Kallós, 1862, 289-335.; 1875. évi XXXVII. tc.

ingófoglalás esetén annak megtörténtétől a lefoglalt ingóságok vonatkozásában zálogjog keletkezik, vagyis a foglalás alá vont vagyonelemek a követelés biztosításának lehetőségét szolgálják a továbbiakban.

A zálogjog bonyolult természetére figyelemmel a mai megoldás, a zálogjog helyett az elidegenítési és terhelési tilalom előírásával, hatékonyabbnak tűnik, bár az új Ptk. módosítása elképzelhető, hogy nemcsak a 2014. év előttinél, hanem az 1881-esnél is több problémát eredményez majd. A ma hatályos Vht. 104. § (1) bekezdése szerint a lefoglalt ingóságon elidegenítési és terhelési tilalom áll fenn, vagyis nem zálogjog, hanem elidegenítési és terhelési tilalom keletkezik az ingóság lefoglalásával. Ahogy az alábbiakban látni fogjuk, ez hatékony gyógyírt jelent a kijátszás megakadályozására. Illetve pontosabban fogalmazva az új Ptk. hatályba lépését megelőző 2014. március 15. napjáig hatékony volt, utána az alábbiakra tekintettel szakmai álláspontom szerint kétségessé válik a hatékonysága. Ez azért fokozottan érdekes, mert a Vht. 104. § (1) bekezdése nem változott semmit, szó szerint ugyanazzal a szöveggel van ma hatályban, mint 2014. március 15. napját megelőzően, tehát *„a lefoglalt ingóságon elidegenítési és terhelési tilalom áll fenn”*. Az elidegenítési és terhelési tilalmat szabályozó anyagi jogi norma változása miatt azonban teljesen másképp kell értelmezni a hivatkozott Vht. szabályt, ez pedig a védelem hatékonyságának elvételében áll. A 2014. március 15. napjáig hatályos régi Ptk. (1959. évi IV. törvény) 114. § (1) bekezdése kimondta, hogy ha jogszabály vagy bírósági határozat a rendelkezés jogát kizárja vagy korlátozza, az e tilalommal, illetőleg korlátozással ellentétes rendelkezés semmis. A 114. § (3) bekezdés b.) pontja alapján rendelkezésre jogot alapító személy egyébkénti rosszhiszeműsége csak szerződéssel kikötött elidegenítési és terhelési tilalom esetében volt kritérium, az elidegenítési és terhelési tilalom ellenére kötött jogügylet semmisségében, tehát jogszabályon alapuló elidegenítési és terhelési tilalom esetében a szerző harmadik személy jóhiszeműsége esetén sem szerezhette tulajdonjogot a lefoglalt ingóságon. Témánk szempontjából ez a releváns, hiszen a végrehajtási foglalással keletkező elidegenítési és terhelési tilalmat a Vht. 104. § (1) bekezdése, vagyis jogszabály keletkezteti. Ennek megfelelően mondta ki a Legfelsőbb Bíróság a BH 2002. 362 számú eseti döntésében, hogy *„a gépkocsi – végrehajtási eljárás során történt – lefoglalása után kötött adásvételi szerződés jogszabályba ütközés miatt érvénytelen, így az a foglalás alóli feloldása iránti igényperre kellő alapot nem teremt.”* A határozat indokolása szerint a gépkocsi (az eseti

döntés tényállásában gépkocsi, de bármilyen másik ingó dologra absztrahálható) lefoglalása foglalási jegyzőkönyvbe vételével beállt az a joghatás, amely szerint azon elidegenítési és terhelési tilalom állt fenn ettől az időponttól. Ezért azon szerződés megkötése idején, amellyel a lefoglalt gépkocsi tulajdonjogát jóhiszemű harmadik személyre ruházták, már a gépkocsira a végrehajtást kérők javára olyan jog keletkezett, amely megakadályozta a gépkocsi értékesítését. Ennek jogkövetkezménye az átruházó szerződés semmissége, tehát a gépkocsi foglalás alatt marad. A gyakorlatban vannak olyan vagyonelemek, amelyek speciális tulajdonságokkal bírnak a követelések megtérülése relációjában. Az egyik ilyen ingó vagyonelem típus a járművek csoportja. Forgalmi értékük igen magas is lehet, ám az idő múlása, a használat, az esetleges sérülések jelentős mértékben csökkenthetik azt, ezáltal veszélyeztetik a megtérülést. A járművek esetében az un. okirati foglalás történik meg először, ugyanakkor keletkezhet egy minimális időeltérés, amely alkalmat adhat a vagyonelem értékesítésére, amely értékesítés akár jó hiszemben (bona fide) is történhet. A jóhiszemű szerző fél számára jelenti mindez ugyanakkor a legnagyobb problémát, hiszen a végrehajtást kérő érdeke elvileg védve van, az adós „csak” az érintett vagyonelemet veszíti el (teljesíti a fennálló kötelezettségét), viszont a szerző fél elveszítheti a vételárat, illetve az adós felé neki is követelése keletkezik. A megoldást az aktualizált jogi szabályozás a gördülékenyen működő, az adminisztrációs, és/vagy informatikai rendszerek bevezetése jelenti, amelyre a mai magyar struktúra már alkalmas, és folyamatosan fejlődik, valamint a tapasztalatok azt mutatják, hogy jól is működik. A jóhiszeműség azonban további problémákat is felvet. Rossz esetben csak a vételi árra tarthat igényt a végrehajtást kérő, de mint az nyilvánvaló a pénzben megfizetésre került vételi ár összegét a legkritkább esetben sikerül végrehajtás alá vonni.

Az új Ptk. (2013. évi V törvény) szerkezetileg és dogmatikailag is változtat a megoldáson, az 5:32. § (1) bekezdés szerint az elidegenítési és terhelési tilalomba ütköző rendelkezéshez a jogosult hozzájárulása szükséges. A szerkezeti és dogmatikai változtatás abban áll, hogy az elidegenítési és terhelési tilalommal ellentétes rendelkezés hatálytalan azzal szemben, akinek jogát a tilalom biztosítja. Az elidegenítési és terhelési tilalommal ellentétes rendelkezés a tilalommal biztosított jog jogosultjának a rendelkezés jogosultjához intézett hozzájáruló nyilatkozatával hatályossá válik. Önmagában ez a módosítás nem jár a végrehajtás sérelmével, ez egy polgári jogi módosítás, az ipso iure semmisség kimondása helyett relatív hatálytalanság jogkövetkezményt ír elő. A (2)

bekezdés értelmében azonban – és ez a végrehajtás szempontjából jelentős, álláspontom szerint hatékonyságban visszafelé induló változás – az ellenérték fejében jogot szerző jóhiszemű személyek jogszerzését az elidegenítési és terhelési tilalom nem korlátozza. Mivel pedig az 5:33. § (1) bekezdése szerint a jogszabályban vagy bírósági határozattal meghatározott személyek javára megállapított elidegenítési és terhelési tilalomra a szerződéssel létesített elidegenítési és terhelési tilalomra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ezért a szabályok egybevetéséből nyilvánvaló, hogy a szerző harmadik fél jóhiszeműsége esetén a jogszabályon alapuló elidegenítési és terhelési tilalom, vagyis esetünkben a végrehajtási eljárás során történő lefoglalás ténye, nem akadályozza a jóhiszemű harmadik személy jogszerzésének. Lefordítva a fentieket a végrehajtás rendszerére, a lefoglalás ellenére a lefoglalt dolog nem képezheti fedezetét a végrehajtást kérő követelésének. Erre a változásra elég hamar reagált az ítélkezési gyakorlat is, a BDT2015. 3423.1 számú eseti döntés szerint a jogszabályváltozás folytán a kérdés tisztázása során levonható az a jogi következtetés, hogy különös jelentősége van azon tény tisztázásának: az átruházási szerződés jogosultja, tehát a végrehajtást kérő és az adóson kívüli harmadik személy a gépjármű adásvétele körében jóhiszemű, illetve ellenérték fejében szerző félnek tekintendő-e. Azt kell tehát vizsgálni, hogy az adásvételi szerződés megkötésekor jóhiszemű volt-e, tudomással bírt-e az eladó ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárásról, és a végrehajtó által foganatosított végrehajtási cselekményről. Amennyiben nem, és jóhiszemű és ellenérték fejében szerző vevőnek minősül, akkor az elidegenítési és terhelési tilalom, valamint a foglalás ellenére megszerzi a lefoglalt ingóság tulajdonjogát. A normák egybevetése alapján megítélésem szerint helyes a bíróság döntése, az más kérdés, hogy – miként ez kifejtésre kerül – a végrehajtás szempontjából álláspontom szerint rossz szabályról van szó, de a rossz szabályt, illetve a rossz szabály értelmezését is alkalmazni kell a jogalkalmazó hatóságnak. A hatékonysági disszonanciát tehát nem a jogalkalmazásban, hanem a jogalkotásban látom, így de lege ferenda indokolt lehet megszüntetni a jóhiszemű szerző védelmét jogszabályon alapuló elidegenítési és terhelési tilalom esetében. Vagy egy kompromisszumos megoldásként kivételt létesíteni, és az általános jelleggel érvényesülő preferenciát a jóhiszemű szerző védelme vonatkozásában megfordítani, és a végrehajtás során lefoglalt dolgot kivenni a jóhiszemű szerzőt védelemben részesítő körből. Figyelemmel arra is, hogy itt belép egy további szempont, a vitán felül jóhiszemű végrehajtást kérő érdeke, amellyel való kollízió mérlegelése dogmatikailag és gyakorlatilag is indokoltá tenné ezen esetkör kivételét az általános norma alól. További fontos, hogy a probléma még csak nem is a jövőre nézve fog

keletkezni, hanem 2014. március 15-ével már meg is érkezett. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. tv. (új Ptké.) 46. §-a szerint ugyanis az elidegenítési tilalom, az elidegenítési és terhelési tilalom, illetve a rendelkezési jogát más módon korlátozó tilalom esetén ennek joghatásai tekintetében a Ptk. hatálybalépését követően a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni akkor is, ha a tilalmat a Ptk. hatálybalépése előtt kötötték ki, vagy az már a Ptk. hatálybalépésekor fennállt. Ebből következően teljesen mindegy a tilalom keletkezésének időpontja, vagyis esetünkben a foglalási jegyzőkönyv kelte, ha az 2014. március 16. napja, a tegnapi nap, vagy 2012. június 23. napja, vagy bármi más, az új Ptk. idézett és értelmezett szabályát kell alkalmazni. Állásponantom szerint az ismertetett három megoldás a lefoglalt ingóság vonatkozásában (az 1881. évi LX. törvénycikk zálogjoga, a 2014. március 15. napja előtti abszolút hatályú elidegenítési és terhelési tilalom, amely az ellenére történő elidegenítést a szerző fél tudattartamától függetlenül semmisséggel szankcionálja, és a jelenlegi elidegenítési és terhelési tilalom, amely nem véd jóhiszemű szerzővel szemben) közül a kronológiai sorrendben második, a 2014. március 15. napja előtti ad a legadekvátabb megoldást a problémára. Az 1881. évi LX. törvénycikk zálogjoga megfelelt a korabeli társadalmi és gazdasági viszonyoknak, azonban a zálogjog érvényesítésének problémái miatt ma már nehézkesen érné el a kívánt célt. A mai megoldás pedig megítélésem szerint általános jelleggel sem jó, a végrehajtás szempontjából pedig fokozottan nem, hiszen meglehetősen egyszerűen teszi lehetővé a lefoglalt dolog kivételét a végrehajtás köréből. A Ptké. 46. §-ához fűzött indokolás, miszerint az új szabályozás a tilalom jogosultjára nézve sem jelent hátrányt, hiszen módjában áll, hogy a tilalommal védett jogába ütköző szerződés vele szembeni hatálytalanságára hivatkozzon az olyan jogszerzővel szemben, aki jóhiszemű és ellenérték fejében történő jogszerzőnek nem tekinthető, gyakorlatilag használhatatlan.

Állásponantom szerint dogmatikailag helyes, azonban a gyakorlati és gazdasági szempontokat figyelmen kívül hagyja, hiszen a végrehajtást kérőnek bizonyítani egy általa személyesen nem ismert személy rosszhiszeműségét az esetek túlnyomó többségében lehetetlen. Főleg azért, mert az adós hozzátartozója vagy vele összefonódásban lévő gazdálkodó szervezet esetén van egy törvényi vélelem, ami segít neki, de ha az adós a barátjának vagy ismerősének adja el a lefoglalt dolgot, egy kívülálló végrehajtást kérő bizonyítási helyzete a lehetetlenhez közelít, ismeretlen személyek tudatállapotának

bizonyításával. Megjegyezném, hogy gyakorlati végrehajtási szakemberekkel konzultálva, ők is érzékelik az általam felvetett aggályokat.

3.4.4. Az 1881. évi LX. törvénycikk módosításai

Az 1881. évi LX. törvénycikk a gazdasági élet jelentős változásainak köszönhetően több nagyobb módosításon esett keresztül. A módosításokat nem kizárólag a gazdasági változások indukálták, hanem a társadalmi átalakulással kapcsolatos változások is igényelték. A végrehajtási eljárások által érintett felek száma igen magasnak volt tekinthető, így mind nagyobb közérdeklődés övezte az éppen hatályban lévő végrehajtási törvény rendelkezéseit, illetve a közvélemény negatív irányú eltolódása kényszerként hatott a reformlépések megtételére. *„Nincsen lakosa az országnak, aki követeléseivel és adósságaival a forgalomban részes ne volna, akit tehát a magánjognak, a perrendtartásnak és a végrehajtási jognak minden változása ne érintene a legközvetlenebbül saját anyagi érdekében, vagyoni viszonyaiban, egyéni jólétében.”*²²⁷

Az 1900-as évekre a végrehajtási eljárások költségszintjének megnövekedése fajsúlyos problémát jelentett, kiegészítve az eljárások során tapasztalt visszaélésekkel, amelyek száma szintén jelentősen megnövekedett.²²⁸ Az első jelentős módosítást az 1908. évi XLI. törvénycikk, a Végrehajtási Novella jelentette. A módosítás elsődleges célja az volt, hogy megteremtse az összhangot a Polgári Perrendtartással. Ennek elméleti alapja és jogpolitikai szükségességének mozgatórugója, hogy a végrehajtási eljárás a polgári peres eljárás rendszerinti, de nem szükségképpeni szakasza. Történetileg is megállapítható az említett szoros kapcsolat a polgári peres eljárás és a végrehajtás között. Frank Ignác már 1846-ban kiemeli, hogy hiába volna törvényszéket tartani, ha az ítélet végrehajtása nem következne.²²⁹

A módosítás újraszabályozta a végrehajtás alól mentes tárgyak körét. Kibővítette a munkabérből történő foglалás mentes eseteit újabb foglalkozás nemekkel, és pontosan

²²⁷ Radó, 1908, 5.

²²⁸ Márkus, 1907, 134.

²²⁹ Frank 1846. 277.

előírta azt, hogy milyen esetben és mekkora összeg vonható foglalás alá a felsorolt munkakörökben dolgozók munkabérjellegű jövedelmeiből. A végrehajtási eljárások foganatosítási szakaszában történő becsérték meghatározások kapcsán elkövetett sorozatos visszaélések (igen régi keletű, de jelenkorunkban is meglévő jelentős, összességében egy permanens módon jelentkező problémakörnek tekinthető a becsérték meghatározásának, a szakértő e körben való alkalmazásának a módszertana és szabályozása mind az ingó, mind az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában, kiegészítve az eljárások költségigényének növekedése által jelentett problémakörrel) következményeképpen újraszabályozásra kerültek a becsüs alkalmazási esetei, amelyek kibővültek, sőt a különös szakértelemre szoruló ingóságok foglalás alá vonásának esetében becsüs bevonása kötelezővé is vált.²³⁰ Módosításra kerültek az árverési hirdetményre vonatkozó előírások (pl. a végrehajtást szenvedő fél nevét a hirdetmény nem tartalmazhatta, hivatalos lapban csak egyszer jelent meg a közzététel, akkor is, ha a kikiáltási ár a négyezer koronát meghaladta, stb.). A közös tulajdonú ingatlanok árverése esetén, ha valamennyi tulajdonos kérte az árverés megrendezését, akkor azon a tulajdonostársak árverezőként részt vehettek. A megelőlegezett költségek vonatkozásában egy plusz ellenőrzési fokot léptettek érvénybe, amely szerint a megelőlegezett költségeket a bírósági végrehajtó az eljárásról a járásbíróshoz tett jelentésében vagy a végrehajtási jegyzőkönyvben részletezni volt köteles. A bírósági végrehajtó által felszámítható egyéb költségek tekintetében is külön rendelkezéseket vezettek be.²³¹ Az 1908. évi XLI. törvénycikk a végrehajtási jog magyarországi története során először határozott meg minimális árat²³² egy foglalás alá

²³⁰ Kallós, 1862, 90.; Knorr, 1873, 77-78. *Az ingatlanok értékének meghatározása becsü által történik, mely régebbi törvényeink szerint háromféle volt: a rendes, közönséges és örökbecsü. A rendes becsünél az idő és körülmények határoztak s ezekkel változott. A közönséges becsü Werbőczy III. 133. címe szerint nemesi udvartelek három, jobbágytelek egy márka stb. s ez a törvény által kijelölt esetekben fizettetett. Az örökbecsü a közönséges becsünek tízszerese volt. Jelenleg a földadó alá eső ingatlanoknál az összes állami földadó százszoros mennyisége képezi a becsértéket, más ingatlanoknál a becsértéket három szakértő állapítja meg.*

²³¹ Borsodi, 1931, 49.; 1908. évi XLI. tc. 4. § *Az 1881: LX. tc. 27. szakasza a következő rendelkezésekkel egészített ki. Oly végrehajtás esetében, a mely a járulékok nélkül száz koronát meg nem haladó pénzüsszeg behajtására irányul oly költséggel, a melyet bármely végrehajtási cselekménynél a végrehajtható közbenjárása okozott, a végrehajtást szenvedő nem terhelhető és a végrehajtást szenvedő terhére meg nem állapítható.*

²³² Nyári, 1908, 5. *Igen fontos újítás a vételárminimum (26. §.); az adóalapon vagy két becsüs által megállapított kikiáltási ár fele, illetve kétharmada; a bíróságoknak a legnagyobb gondot kell majd a becsüsök személyének a megválasztására fordítaniok; ha kényes dolog is kimondjuk: tartunk tőle, hogy a*

vont vagyonelem értékesítése kapcsán, bár az is igaz, hogy ennek a rendelkezésnek a bevezetése is további problémákat vetett fel, illetve további kritikai észrevételekre adott okot. „26. § *Házbéradó alá eső ingatlan az árverési hirdetményben megállapított kikiáltási ár felénél, egyéb ingatlan a kikiáltási ár kétharmadánál alacsonyabb áron az árverésen el nem adható. Ha a kikiáltási ár fokozatos leszállítása következtében a legalacsonyabb árt elérő ígélet nem tétetik, a kiküldött az árverést felfüggeszti.*”²³³ Ebben a történeti időszakban is tapasztalunk olyan problémát, amely analógiát mutat a jelenkorral.

Az adott korszakban is kiemelt problémaként jelentkezett a végrehajtási eljárások túlzottnak tartott költségvonzata, illetve az eljárási hatékonyság nem támasztotta alá a társadalom szempontjából a költségnövekmény mértékét. Ingatlan vagyonelemek esetében a kényszer-értékesítési eljárások során meghatározták a legalacsonyabb értékesítési ár arányát azért, hogy „*aránytalanul olcsón, a mint megesett, nevetséges áron eladassanak, ... a kikiáltási árhoz viszonyítva megszabja azt a minimális árt, a melyen alul az ingatlan végrehajtási árverés útján el nem adható.*”²³⁴ „*Sikertelen az árverés, ha még 1/2-et, ill. 2/3-ot sem ígér senki.*”²³⁵ További javaslatként merült fel az eljárás egyszerűsítése, az eljárások időigényének a csökkentése.

A probléma aktualitását, egyetemes voltát és a történeti kérdéseknek a jelenkorral való összefüggését jól mutatja, hogy napjainkban a végrehajtási jogok egységesítését célul kitűző Globális végrehajtási kódex is azt tartalmazza, hogy „*a végrehajtás gyorsaságának preferálása, és az ebben mulasztó államoknak a felelősségre vonása és szankcionálása vitán felül álló preferenciát kell, hogy képezzen.*” A Globális végrehajtási kódex tartalmazza, de egy az egyben adaptálható az általunk jelen fejezetben vizsgált időszakra is, hogy enélkül a végrehajtás alapjául szolgáló határozat érdemi megalapozásául szolgáló anyagi jog, mind azon eljárás, illetve az eljárást szabályozó polgári perjogi normák összessége is haszontalanná válik, mert nem realizálódik az a cél, vagyis a jogosultnak a követeléséhez juttatása, amelyet szolgálnak. A kérdéskört jól példázza a jármű

végrehajtást szenvedő a vidéki, bizonyára helybeli becselőket gyakran befolyásolni lesz képes; ha a becsérték csak némileg túlzott is, ez az ingatlan elárverezését lehetetlenné fogja tenni.

²³³ Borsodi, 1931, 305.; 1908. évi XLI. tc. 26. §.

²³⁴ Imling, 1909, 51.

²³⁵ Fehérváry, 1927, 52.

vagyonelemek csoportja, ahol a foglalás alá vonással egy bizonyos értéket is meg kell jelölni, az ún. becsértéket. Ugyanakkor a végrehajtási eljárás elhúzódása ezt a foglaláskori értéket (mert a foglalás időpontja nem esik egybe az értékesítés időpontjával) jelentős mértékben redukálhatja. Összességében azonban a végrehajtási eljárás realizációjának elhúzódása a hitelezővédelemre negatív hatással van, mert pl. az eljárási költségeket a végrehajtást kérő előlegezi, azt az összeget nem használhatja, sőt rossz esetben el is veszíti, ezzel további közvetlen anyagi kárt szenvedhet.

A végrehajtás gyorsítását szolgáló, az 1908. évi XLI. törvénycikk kodifikációs munkálatai során felmerült javaslatok a „végrehajtási kérvény” eltörlésével egy többek szerint feleslegesnek ítélt eljárási elemet kiiktattak volna a folyamatból, valamint eltörölték volna a becsüs kötelező alkalmazását, és kitértek a visszaélések lehetőségének csökkentésére is. Ahogyan később, és manapság is, sok ilyen célt hatékonyan szolgáló módosítás-kezdemenyezés bukott el. Ez azonban nem a jogalkotó mulasztása, hanem a szabályozni kívánt területen jelentkező sokféle, ellentétes irányba mutató szempont szintéziséből fakadó szükségszerű kollízióra vezethető vissza. Általános jelleggel is könnyű belátni, hogy a gyorsítás sértheti az adós alapvető jogait, és az eljáráshoz fakadó garanciákat, az elhúzódás pedig negatív hatással lehet a hitelezővédelemre.

A XX század eleji, végrehajtás gyorsítása tekintetében fennálló nehézségek változatlanságát, egyben aktualitását jól mutatja az Európa Tanács 2003. szeptember 9-i 17. számú Ajánlása. Ez kimondja, hogy *„a végrehajtási eljárásnak meg kell teremtenie a felek jogát arra, hogy kérhessék a határozat végrehajtásának felfüggesztését jogaik és érdekeik védelmében, az illetékes bírónak pedig biztosítania kell a végrehajtási intézkedések módosításának lehetőségét.”* A sérelmezett intézkedésekkel szembeni jogorvoslati lehetőségekre pedig, – bár lassítják a végrehajtást – nemcsak az Emberi Jogok Európai Egyezményére figyelemmel van szükség és igény, hanem ezt tudomásul véve a már említett, végrehajtási jogok egységesítését célzó Globális Végrehajtási Kódex is előírja ezeket. Igaz, ez már mindezt a végrehajtás gyorsaságával együttesen preferálva, az alábbiak szerint: a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az alperes (vagyis az adós) egy ésszerű időkereten belül lépéseket tehessen a végrehajtási intézkedésekkel szemben, feltéve ha ezek indokolatlanul nem hátráltatják vagy késleltetik a végrehajtási eljárást. Ez a megoldás jól szolgálná a végrehajtás gyorsítását, azonban feltételekhez köti a

jogorvoslatot, ezért kötelező erejűkénti iránymutató jellegű elfogadása már most heves ellenállást váltott ki a garanciákat preferáló államok részéről, alátámasztva mai és nemzetközi példával a gyorsítást célzó szabályok elfogadásának nehézségeit. Ebben a körben utalok arra, hogy a Globális végrehajtási kódex esetében végrehajtási jog egységesítését célzó elfogadott szabályrendszerrel van szó, amely azonban sem egészében, sem részeiben normatív kötelező erővel nem bír, sem a tagállamok, sem az egyes állampolgárok vonatkozásában. Jelentős kérdésnek minősült, és minősül napjainkban is a végrehajtás jogintézményének működése szempontjából a végrehajtási eljárások időigénye, és a jogalkotó folyamatosan igyekszik azt redukálni, de jelentkezik a redukatív szerepkör ellátása iránti igény a társadalom tagjai részéről. Az eljárási időtartam nem csökkenthető az adós egyoldalú hátrányára, valamint a jogorvoslat meglétét is biztosítani kell a számára, mert pontosan az az egyik legértékesebb funkciója a bírósági végrehajtás jogintézményének, hogy a jog által megfogalmazott törvényi, garanciális elemekkel bír mind a hitelező, mind az adós felé.

A XX. század eleji, végrehajtási szabályozás alapjául szolgáló társadalmi környezetben problémaként jelentkezett a kötelezettségekkel terhelt ingatlanok kérdése, amelyeket a hitelezők zálogjogi úton biztosítottak az ingatlan vagyonelemekre (újabb analógia jelen korunkkal). A lakosság részéről magas eladósodottsági fok²³⁶ volt tapasztalható, amely ebben az esetben a „lakbér” nem fizetésében nyilvánult meg, és a végrehajtási eljárás megindulásának kockázatát hordozta magában. Magával a végrehajtói intézményrendszer működésével kapcsolatban is kritika fogalmazódott meg, mely szerint mindaddig, „*míg 'a mai' (1907. évi) végrehajtói intézmény fennáll, a költségeket csökkenteni nem lehet*”²³⁷, illetve maga a bírósági végrehajtási eljárás folyamata igényelte a felek részéről minden esetben ügyvéd bevonását, ami szintén jelentős költségnövekményt okozott. Növelni kívánták az adósvédelem súlyát és garanciális elemeit, különösen az ingatlanok védelmére helyezték súlyt. A jogszabályi módosítással a kényszerértékesítések kapcsán jelentős mértéket öltött visszaéléseknek is elejét kívánták venni.²³⁸

²³⁶ Acsádi Acsády, 1842, 150.

²³⁷ Márkus, 1907, 110.

²³⁸ Márkus, 1907, 109.

Az 1908. évi XLI. törvénycikk mindenesetre a változtatások hatályba lépése ellenére is sok szakmai kritikát kapott.²³⁹ A végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszához kapcsolható visszaélés szerű cselekmények számát nem sikerült megfelelő mértékben visszaszorítani, valamint a végrehajtás szervezetrendszerét is sok kritika érte.²⁴⁰

Az 1912. évi LIV. törvénycikk (a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbeléptetéséről) második címében foglaltak (31-58. §) jelentősen módosították az 1881. évi LX. törvénycikket. Újraszabályozásra kerültek a végrehajtás elrendelésével kapcsolatos előírások, az egyes jogorvoslatokkal kapcsolatos eljárási szabályok. A kielégítési végrehajtás alapjául szolgáló közokiratok köre tovább bővült. A biztosítási végrehajtás elrendelésének esetei pontos meghatározásra kerültek. Kibővült a csődbíróság hatásköre és a csődtörvény alkalmazási köre is, valamint a 70. § kimondta, hogy „*az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett a vitás elvi kérdést a kir. Kúriának erre a célra alakított tanácsa (jogegységi tanács) dönti el*”. Az 1925. évi VIII. törvénycikk (a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról) többek között a végrehajtási eljárás elrendelésére vonatkozó rendelkezéseket is tartalmazott. Módosultak a rászoruló rokonok, gyermekek tartására vonatkozó, az ingatlanok becsértékére, ingatlanárverés esetén a vételár kétharmadának kiegyenlítésére, a zárlatra, és az elővásárlási jogokra vonatkozó szabályok. Az 1929. évi XIV törvénycikk (a bírói végrehajtásra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről) a Magyar Királyi Honvédség, csendőrség, vámőrség, folyamőrség vagy államrendőrség legénységű állományához köthető végrehajtási eljárások eseteiben a mentesség szabályrendszerét módosította, bővítette. Az

²³⁹ Márkus, 1907, 102-103. *A javaslat egyik célja a végrehajtás olcsóbbá tétele. Ebből a szempontból lényegében a következő rendelkezéseket tervezi: az 50 K-át meg nem haladó pénzköveteléseknél a végrehajtást hivatalból kell foganatosítani, illetve ki kell mondani, hogy ezeknél az ügyvédi közbenjárás költségét megállapítani nem szabad. A másik rendelkezés, amely a költségek csökkentése végett jutott a törvényjavaslatba, az, hogy az ingók árverése esetében csak azoknak a végrehajthatóknak kell árverési hirdetményt kézbesíteni, akiknek javára a foglalás már megtörtént. Ugyancsak a költség csökkentését célozza a 15. §. amely ingóvégrehajtásnál a becsüsnek kötelező alkalmaztatását eltörli és végül az a rendelkezés, amely szerint az ingatlanárverési hirdetményt akkor is csak egyszer kell a hivatalos lapban közzétenni, ha az ingatlanértéke a 4000 K-át meghaladja.*

²⁴⁰ Rosner, 1912, 3-4. *Végrehajtási törvényünk rossz s még ezt a rosszat is kevesen tudják. hogy valaki bírósági végrehajtó lehessen, sem iskolákat sem gyakorlati előképzettséget nem követelnek tőle, elég ha a végrehajtói vizsgát leteszi. A magánjogi kötelezettségek állami segédkez mellett való kikényszerítését s készpénzkövetelés ugyanilyen módon való behajtását nevezi a tc. egy szóval végrehajtásnak.*

1930. évi XXXIV. törvénycikk (a törvénykezés egyszerűsítéséről) kiemelt célja az eljárások időtartalmának csökkentése volt a hatékonyság fokozása érdekében. Kiegészítette és részben újraszabályozta a végrehajtási eljárás (58-90. §) és a fizetési meghagyásos eljárás alkalmazásának kereteit. A kis értékű (25 pengőt meg nem haladó) követelések végrehajtását a községi előljárással, mint első fokú közigazgatási hatóság hatáskörébe rendeli. Összhangban a ma érvényes szabályrendszerrel kimondja, hogy azokat az ingó vagyonelemeket, amelyekről kétséget kizáróan megállapítható, hogy nem a végrehajtást elszenvedő tulajdonát képezi, nem lehet foglalás alá vonni, valamint a felmerülő költségek közlését írásos formában teszi kötelezettséggé. Jelen hatályos jogunk hasonlóképpen szabályoz. A bírósági végrehajtó minden költségfelhívást írásos formában köteles az érintett fél felé megküldeni azzal, hogy a bírósági végrehajtó által kibocsátott irat közokiratnak minősül, hiszen a bírósági végrehajtó eljárása – mint polgári nemperes eljárás – a bíróság eljárásával azonos (Vht. 225. § (2)). A végrehajtás alól mentes vagyontárgyakon túl sem lehet lefoglalni ma sem olyan ingó vagyonelemet, amely az adós birtokában, vagy őrizetében található, ha a rajta levő jelből vagy más körülményből minden bizonyítás nélkül kétségtelenül megállapítható, hogy az ingóság nincs az adós tulajdonában, illetve ha a vagyonelem különvagyonba tartozása igazolható (Vht. 86. § (2-3)), valamint az ingó vagyonelem foglalás alá vonásáról a végrehajtó Jegyzőkönyvet, azaz közokiratot is köteles készíteni, amely jegyzőkönyv a becsérték összegét is tartalmazza (ingó foglalás alá vont vagyonelemenként és összesítve is).

3.5. A szocializmus időszaka

A második világháború utáni időszakban a társadalmi, gazdasági viszonyok, a teljes jogrendszer tekintetében 180 fokosnak nevezhető fordulat következett be. A fordulat radikalizmusára nagyrészt az ideológiai nézetkülönbségek hatottak. Ezek a radikális változások természetesen alapvetően megváltoztatták a bírósági végrehajtás eljárási és szervezeti rendszerét is.²⁴¹

²⁴¹ Vida, 1978, 106.

3.5.1. A Tanácsköztársaság

A képviselt eszmerendszer okán ebben a fejezetben kerül vizsgálat alá a magyar történelemnek ez a rövid időszaka. A Tanácsköztársaság (1919. március 21. napjától 1919. augusztus 1. napjáig) időszakában rövid időre gyökeresen új átfogó szabályrendszert léptetett életbe (természetesen nem kizárólag a bírósági végrehajtásra vonatkozóan). A tiszavirág életű változtatások végét az 1920. évi I. törvénycikk 9. szakasza jelentette, amelynek alapján a Tanácsköztársaság által meghozott mindennemű rendelkezést érvénytelenné nyilvánították és az 1881. évi LX. törvény hatálya visszaállt.

A társadalom, az igazságszolgáltatás, a jogrendszer teljes egészére nézve gyökeres fordulatot jelentett ez az időszak. *„A Magyar Tanácsköztársaság, a munkások és parasztok állama – mint új típusú, szocialista állam – gyökeres változást hozott a jog területén. Az állam jellegének megfelelő szocialista típusú jogrendszer épült ki. Olyan új jogszabályok jelentek meg, amelyek a dolgozó nép osztályakarátát juttatták kifejezésre; de a korábbi jogszabályokat is csak a dolgozók érdekeivel összhangban lehetett alkalmazni.”*²⁴² Az Igazságügyi Népbiztosság valamennyi peres eljárás folytatását megtiltotta, és ezzel egy ütemben megtiltott minden kifizetés jellegű tranzakciót²⁴³, amely (általános jelleggel) bírósági vagy végrehajtási ügyből eredt. Szinte teljes egészében megszűnt az azt megelőző időszakban normálisnak tekintett bírósági működés, és ezzel együtt közel nullára redukálódott ezen éra alatt a bírósági végrehajtók által kifejtett tevékenység is. Eltörlésre került az adók jelentős része, illetve széleskörű adómentességet hirdettek, valamint deleálták az adómentességgel érintett területekre nézve a fennálló adó és köztartozásokat is, így ezen esetekben a végrehajtási eljárás lebonyolítása okafogyottá vált. A Forradalmi Törvényszék intézkedései léptek a bíróság működési területének helyére, illetve a kisajátítások kerültek előtérbe. Így az ingatlanokra, és jórészt az ingóságokra vezetett végrehajtási eljárások is szintén okafogyottá váltak, megszűntek. A végrehajtó hatalmat a Forradalmi Törvényszék gyakorolta (a vagyonekhozások esetén a Budapesti Forradalmi Törvényszék volt az illetékes). Kivétel gyanánt a munkabérre történő végrehajtás újraszabályozása említhető meg (FKT LV. rendelet), de ez a szabályozás is erős ideológiai ráhatás mellett született meg. Több nagyszabású tervezetet készítettek elő (pl. a bírósági

²⁴² Vida, 1978, 86.

²⁴³ Vida, 1978, 87.

szervezet, büntető és polgári eljárás stb. vonatkozásában), de ezek hatálybaléptetésére nem maradt elegendő idő. A bírósági végrehajtás tekintetében szinte teljes annulláció vált jellemzővé a jog és tulajdonrendszer teljes átalakításával fémjelezve. Az IN a „végrehajtási eljárásról” is forradalmi kormányzótanácsi rendeletet készített elő. A tervezet mindössze 29 szakaszból állt, mégis az egész bírósági végrehajtás átfogó jellegű szabályozására irányult. Az IN azt a módszert alkalmazta, hogy csak jelentősnek tekintett új rendelkezéseket állapítottak meg (elsősorban a meglévő/megelőző szabályozásokhoz mérten), az egyes részjeljárásokat pedig egészen egyszerűen egyéb más jogszabályokra való hivatkozásokkal kívánták szabályozás alá vonni.²⁴⁴

3.5.2. A második világháború befejeződésétől az 1989. évig

A második világháborút követően az 1945. évtől a szocialista rendszer terminológiája és ideológiája szerinti követelmények megtestesítőjeként az 1955. évi 21. tvr. megjelenéséig több mint ötven olyan jogszabályt léptettek életbe, amelyek korlátozták, vagy kizárták a bírósági végrehajtást. Szűkítő, részletes szabályozó és kizáró jellegű (jog)szabályokat vezettek be, illetve léptettek hatályba, amelyek a bírósági végrehajtás teljes vertikumára kihatással voltak. *„1945 után magánjogunk fejlődése ismét drámaian új irányt vett. A korábbi viszonyokhoz képest lényeges különbséget jelentett a társadalom és a gazdaság mindenre kiterjedő állami irányítása, ami a magánjognak közjogi természetű elemekkel való feltöltődésével járt. A tulajdoni rend 1945 után bekövetkezett megváltozásának máig ható következményei vannak.”*²⁴⁵ A szocialista forradalom első szakaszában az állami kényszer fő célja a tőkés és földbirtokos osztály uralmának megtörése. Ezért a vagyoni szankciók is főleg olyanok, amelyek a forradalmi erőszakszervezetek útján valósíthatók meg. A zár alá vételt, vagyonekobbzást és más hasonló intézkedéseket tehát ezek foganatosítják.²⁴⁶ Az ingatlan-végrehajtás esetében a becsérték megállapításának rendszerét kötötté tették.²⁴⁷ Az 1955. évi 21. tvr. szinte teljes egészében átvette a szovjet végrehajtási jogot, és ennek eredményeként a bírósági végrehajtási eljárások egyre ritkábbá váltak. Csökkent a polgári

²⁴⁴ Vida, 1978, 98.

²⁴⁵ Harmathy, 2010, passim.; Vö. Lentner, 2017. 27-35.

²⁴⁶ Vida, 1978, 485.

²⁴⁷ Eötvös–Schelnitz–Hegyhati–Vékey–Nigriny–Vida–Szigligeti, 1969, 464.; Horn, 2005, 21.; Bérczy–Dános–Netkovszky–Szekeres, 2003, 29.

jogviták száma, megnövekedett a bíróság által kiadott közvetlen letiltások mennyisége és ennek következtében egyre kevésbé vált szükségessé a bírósági végrehajtói szervezet közreműködése. Célként jelentkezett a magántulajdon megszüntetése, a személyi tulajdon elvben és eredetileg csak erősen korlátozott formában szerepelt az új társadalomban. Ez természetesen jelentette a végrehajtás korlátozását. Ennek megfelelően a szocialista jogrendben a végrehajtás szinte kizárólagos eszköze a munkabérből – más jövedelemből – való letiltás lett. A gazdasági életből eltűntek a vállalkozások és a vállalkozók, a helyükre állami vállalatok kerültek. Az állami vállalatok esetében a tulajdonos maga az állam volt, így a végrehajtás bizonyos értelemben feleslegessé vált.²⁴⁸ Ugyanakkor a végrehajtás fő formájának továbbra is a bírósági végrehajtást tekintették hivatalosan, de kialakításra került közigazgatási végrehajtás szervezetrendszer, mert a szocialista állam a végrehajtási eljárások kapcsán az adók módjára való behajtás egyszerűbbnek gyorsabbnak ítélte meg, mint a bírósági végrehajtás eszközrendszerét.²⁴⁹ Az újonnan alkotott jogszabályok a követelések végrehajtását egyéb útra terelték, azoknak adók módjára való behajtását preferálták. Az állami tulajdonú gazdasági és egyéb egységek részéről fennálló tartozásokat kvázi köztartozásként kezelték és az ilyen jellegű követelésállomány behajtását az államigazgatási szervek hatáskörébe utalták, mert az *„adók módjára való behajtás egyszerűbbnek gyorsabbnak bizonyult, mint a bírósági végrehajtás, amelynek eljárási szabályai szövevényesek, bürokratikusak voltak. Emellett a bírósági végrehajtást az elavult szervezeti keretek között működő bírósági végrehajtók foganatosították, akik rendszeres fizetést nem kaptak, hanem a felektől szedtek díjakat az eljárás lefolytatásáért. A bírósági végrehajtási eljárás költséges volt, az adók módjára való behajtás olcsóbbnak, költséghatékonyabbnak is bizonyult.”*²⁵⁰ A 4187/1949. (VIII. 9.) Kormányrendelet szerint (1. §), általános módon meghatározva közadónak kellett tekinteni többek között a forgalmi, a fogyasztási, a helyhatósági típusú összes adónemet, valamint az illetékek mellett minden olyan követelést amely az államot, az állami üzemeket és a helyhatóságok, valamint a nemzeti, állami, közületi vállalatot közjogi (közigazgatási) jogviszonyból, továbbá valamely jogszabály alapján kényszertársulás útján létesült testületet (társulatot, intézményt stb.) kényszertársulásból folyóan illetett meg. A 4187/1949. (VIII. 9.) Kormányrendelet 8. szakasza értelmében a végrehajtásnak három fokozata került megállapításra (1. fizetésre

²⁴⁸ Föglein, 2005.; 2010.; Kecskés, 1999, 195.; Sárközy, 1985, 208.; Eörsi, 1975, 194.; Kecskés, 2007, 258.; Miskolczi Bodnár, 2012, 14.

²⁴⁹ Vida, 1978, 105., 485.

²⁵⁰ Vida, 1978, 105.

felhívás²⁵¹, 2. zálogolás, 3. árverés [átadás, szabadkézből értékesítés]), az értékesítés a 23. szakasz szerint pedig két irányba történhetett (1. az államnak, 2. szabadkézből értékesítés) meg. A közigazgatási végrehajtás szabályrendszerét az 1957. évi IV. törvény (az államigazgatási eljárás általános szabályairól) IX. fejezete jelentette, majd ezt kiegészítették az adóbehajtásról szóló 57/1957.(IX.6.) Kormányrendelet és ennek végrehajtási rendelete, a 32/1957. (IX.30.) PM. rendelet. További fontos ok gyanánt jelent meg, hogy a bírósági végrehajtókkal szembeni általános politikai-ideológiai bizalmatlanság keletkezett, tekintettel arra, hogy az állam a kinevezési okmányát zömében az 1945. év előtt vette át.

3.5.3. Az 1955. évi 21. tvr.

Az 1955. évi 21. tvr. hatálybalépéséig (eddig az időpontig, a Tanácsköztársaság rövid időszakát kivéve az 1881. évi LX. törvény volt hatályban) két tervezeti formát öltött, mindkettőt az 1953. évben. A végrehajtási törvénytervezetek elkészítését megelőzte az 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról, és az 1954. évi II. a Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről²⁵² szóló törvények megalkotása és hatályba lépése, szükségességét pedig fokozta a háború utáni első gazdasági válság kialakulása.²⁵³ Az első tervezet szinte teljes egészében a szovjet minta másolata lett, amely az elfogadott vélemények szerint nem volt implementálható. A második tervezet a végrehajtási eljárás során felmerülő cselekmények sorrendjét vette a szabályozás és a kialakítandó törvényi szerkezet alapjául, de még így is jelentős befolyást gyakorolt rá a szovjet végrehajtási jog mintája.²⁵⁴ Szabályozta az ingó és az ingatlan végrehajtást, a letiltást, a meghatározott cselekmények végrehajtását, és a jogorvoslati lehetőségeket. Bevezette a végrehajtási lap²⁵⁵ intézményét, amely mint magyar sajátosság napjainkra is fennmaradt, ugyanis ilyen megnevezéssel sehol a világon másutt nem állítanak ki végrehajtható okiratot, de mivel a szocializmus időszaka alatt minden érintet számára megszokottá és ismertté vált nem

²⁵¹ 4187/1949. (VIII. 9.) Korm. rendelet 9. § (1) *A végrehajtási eljárást külön írásbeli felhívás nélkül lehet megindítani azok ellen, akik terhén olyan hátralék áll fenn, amelyre a fizetési határidőt fizetési meghagyás (határozat) állapította meg. (3) Fizetésre felhívást csak az (1) és (2) bekezdésben nem említett tartozások esetében kell kibocsátani, amelyben a hátralékost tartozásának nyolc napon belül megfizetésére kell felhívni.*

²⁵² Ideológiájához lásd Rákosi, 1950, 164.

²⁵³ Kormos, 2001, 171.

²⁵⁴ Kecskés, 2007, 106.

²⁵⁵ 1955. évi 21. tvr. 1-2. §.

került megszüntetésre. Az adós és hitelezővédelem egyensúlya radikális módon eltolódott az adósvédelem irányába. Az adósvédelem tekintetében bevezetésre került a végrehajtási értesítés²⁵⁶ is, amely bevezetés indoka az volt, hogy az a fikció vált elfogadottá a jogalkotó által, hogy az adósok jó része önként teljesíti kötelezettségét, azaz minden kényszer nélkül önkéntes jogkövető magatartást tanúsít a jövőben. A végrehajtó intézkedéseivel szemben (amennyiben az törvénysértő volt, panasznak volt helye annál a bíróságnál ahol a végrehajtó működött. Az 1955. évi 21. tvr. alkalmazási körére vonatkozóan az 54/1955. (VIII. 27.) MT rendelet jelentette a részletszabályozást, amennyiben meghatározta, hogy mely típusú követelések végrehajtása történik a bírósági végrehajtás szabályrendszere²⁵⁷ szerint. Az 1979. évi 18. tvr. módosította az 1955. évi 21. tvr. szabályait, de szerkezetén nem változtatott, és megmaradt a szocialista szemléletmód, amely a végrehajtási eljárások hatékonyságának nagyarányú csökkenését eredményezte, ezzel is igazolva, hogy a kérések, a meggyőzés a bírósági végrehajtás esetében nem feltétlenül bizonyul célravezető eszköznek.

3.5.4. Az 1961. évi 9. tvr.

Az 1961. évi 9. tvr. minden tekintetben növelni kívánta az egyensúlyi állapotot a végrehajtási eljárások esetében. A hatályban lévő törvényi szabályozás „*felesleges eljárási cselekményekre vezetett, szükségtelenül növelte a végrehajtó munkaterhét*”.²⁵⁸ Az 1961. évi Vhtvrn. a munkaterhek vonatkozásában nem jelentett érdemi változtatást. A módosítás az 1950-es közepétől fellépő jelentős adó–végrehajtási ügyszámnövekedést figyelembe véve igyekezett megteremteni az egységes elosztást, valamint szabályozás alá vonta a bírósági végrehajtás, a közvetlen végrehajtás és az adóvégrehajtás viszonyát is. A Vhtvrn. az egyenletes eloszlás megteremtése érdekében a bírósági végrehajtás vonatkozásában kiszélesítette a végrehajtható okiratok körét (Vhtvrn. 1-5. §; 132. §). A Vhtvrn. ugyanakkor továbbra sem rendezte egyértelmű módon a bírósági végrehajtás és a közigazgatási végrehajtás találkozásokor felmerülő elsőbbségi kérdéskört, vagyis nem nevezte meg az irányadó eljárási rendet.²⁵⁹

²⁵⁶ 1955. évi 21. tvr. 29. § (1).

²⁵⁷ 54/1955. (VIII. 27.) MT rendelet 7-8. §.

²⁵⁸ Vida, 1978, 434. skk.

²⁵⁹ Vö. Vida, 1978, 184.

A Vhtvrn. a hitelezővédelem irányába toltta el az eddig meglévő egyértelműen adósvédelmi rendelkezések egyensúlyát, így jobb alkalmazási feltételeket teremtett az időközben megváltozott társadalmi, gazdasági igényszintnek megfelelően. A hitelezővédelem keretein belül a Vhtvrn. 7-8. szakasza bővítette a közjegyzők számára az egyes közokiratok, okiratok záradékkal való ellátásának szabályait, a különböző okirati fajtákra vonatkozó teljesítési határidők és eljárási elemek meghatározásával.

További hitelezővédelmi eszköz, és jelentősnek minősíthető változtatás gyanánt az ingatlan vagyonelemek foglalás alá vonásának szabályrendszere is változott akként, hogy – a végrehajtást kérő kérelme alapján – az adós munkabérét (egyéb járandóságát), ingóságait és ingatlanait végrehajtás alá lehetett vonni, viszont az ingatlan vagyonelem kényszerértékesítésére azonban csak akkor kerülhetett sor, ha az adós egyéb vagyontárgyaiból a követelés nem nyert teljes fedezetet, vagy előreláthatólag aránytalanul hosszú idő múlva nyert volna kielégítést (Vhtvrn. 14. §). Az ingatlan vagyonelemek foglalás alá vonása tekintetében további változtatást jelentett, hogy az ötszáz forint vagy azt meghaladó összegű követelés esetén a végrehajtási jogot a telekkönyvbe minden egyéb korlát nélkül haladéktalanul be lehetett jegyeztetni. Jelen korunkban, jelentősnek nevezhető hitelezővédelmi eszköz gyanánt, főszabály szerint a végrehajtást kérő költség előlegezése után, a végrehajtási ügy érdemi megindulásakor az ÖBV az adós minden ingatlan vagyonelemére (az ügyértéktől függetlenül) okirati úton bejegyezteti az ingatlan-nyilvántartásba a végrehajtási jogot, azaz az ingatlan vagyonelemeket foglalás alá vonja. Újra szabályozásra kerültek a végrehajtási ügy szünetelésének és újraindításának az esetei is.

A Vhtvrn. 56. szakasza a végrehajtási törvény új elemeként, önálló szakaszszámok (211/A-211/G. §) alatt jelenítette meg a kényszerfelszámolás intézményét, amelyet a jogi személyek irányába az illetékes miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője), a felügyelete alá tartozó szervek tekintetében pedig a SZÖVOSZ elnöke, illetőleg az OKISZ elnöke rendelhetett el. A Vhtvrn. itt szabályozta a kényszerfelszámolás folyamatát és a felszámoló által végrehajtható végrehajtási cselekményeket is.

3.5.5. Az 1979. évi 18. tvr.

A jogalkotó számára kényszerként jelentkezett a társadalom által támasztott igényszintnek való megfelelés. „A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1979. szeptember 5. napján megalkotta a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. számú törvényerejű rendeletet (Vht.). Az ebben kapott felhatalmazás alapján az igazságügy-miniszter meghozta a 14/1979. (IX. 17.) IM sz. rendeletet (Vhr.), amely a Vhr. végrehajtására irányul. E két jogszabály egységes szerkezetbe foglal szövege lett az új végrehajtási kódex, amely az *Igazságügyi Közlöny* 1979. évi 10. számának mellékleteként jelent meg. Ezzel megtörtént a bírósági végrehajtás újraszabályozása.”²⁶⁰ Az 1979. évi 18. tvr. talán legjelentősebb változtatásának tekinthető, hogy hatályba lépésével a teljes bírósági végrehajtási eljárásra átfogó jelleggel érvényesülő általános elvek kerülnek megfogalmazásra és bevezetésre. Az általános elvek bevezetése tulajdonképpen minden az eljárásban érintett fél számára garanciális elemeket jelenít meg. A hitelezővédelmi pozícióból tekintve a végrehajtó számára kötelezettségként jelentkezik a gyors és hatékony kötelezettségteljesítés elérése/kikényszerítése (Vht. 1-2. §). Adósvédelmi szempontból nézve megjelennek napjaink fontos, a bírósági végrehajtási eljárásra érvényes alapelveinek általános elvként megjelenő rendelkezései. Adósvédelmi oldalon azt is jelentik az általános elvek, hogy a végrehajtó csak a szükséges mértékű vagyoni kényszert alkalmazhatja, valamint az adó jövedelmi viszonyainak és a követelés mértékének összemérése mellett kerül meghatározásra a végrehajtás foganatosításának mértéke is.²⁶¹ A Vht. a jogalkotó által kitűzött célokat főbb módszerek szerinti csoportosítás mellett kívánta elérni. A Vht. közvetlen bírósági és közjegyzői letiltás intézményét kiterjeszti, a végrehajtás alól mentes vagyontárgyak köre szűkül, a különböző állami szervek, szövetkezetek és társadalmi szervezetek számára a Vht. közreműködését ír elő a bírósági végrehajtási feladatok segítésének érdekében, valamint kiterjeszti az ingatlan-végrehajtás lehetőségét (pl. egyesülettel és lakásszövetkezettel szembeni végrehajtás esetén) A Vht. eltörli a szűkítő jellegű meghatározásokat és ezzel kimondja, hogy a természetes személyek bármely

²⁶⁰ Vida, 1980, 49.; 1979. évi 18. tvr. *A bírósági végrehajtási eljárás korszerűsítésének a fő célja tehát az, hogy egyrészt a bírósági végrehajtás szabályait összhangba hozza a jelentősen továbbfejlődött társadalmi-gazdasági viszonyokkal és az új, magas szintű jogszabályokkal, másrészt az eljárást egyszerűbbé, gyorsabbá, eredményesebbé tegye, és ezzel az igazságszolgáltatás hatékonyságát fokozza, az állampolgári és az állami fegyelmet szilárdítsa.*

²⁶¹ Vö. Pestovics, 2007, 18.

ingatlan vagyoneleme foglalás alá vonható.²⁶² További jelentős módosításként a Vht. a tartás jellegű kötelezettségek végrehajtását külön nevesített szabályozás alá vonta. A Vht. 5-6. szakasza meghatározza továbbá az irányadó eljárásrendet (ingó vagyonelem, követelés és jog egyidejű foglalás alá vonása esetén) is, amennyiben a bírósági végrehajtás és a közigazgatósági végrehajtás találkozása következne be. A szabályozás a bírósági végrehajtás primátusa mellett döntött.

A társadalmi-(nép)gazdasági-vagyoni viszonyok nagymértékű változása az 1970-es évek végére a bírósági végrehajtás vonatkozásában már direkt módon érezte a hatását, amely hatást kiválóan szemléltet pl. az, hogy külön jogszabály rendelkezett a természetes személyek (valamint az az egyes családok) által megszerezhető ingatlan tulajdon mennyiségét/mértékét illetően, és magas összegű (5.000 forintig terjedő) bírsággal rendelte büntetni a lakás és üdülőingatlanokon tulajdont szerzők bejelentési kötelezettségének elmulasztását.²⁶³ Bebizonyosodott, hogy az a fikció, amely szerint az adósok többsége minden kényszer nélkül önkéntes jogkövető magatartást fog tanúsítani nem állja meg a helyét, így az 1979. évi 18. tvr. a – változásokra tekintettel és azokra reagálva – megszüntette a végrehajtási értesítést. A továbbiakban a bírósági végrehajtó a helyszíni eljárásának lefolytatása megkezdésekor személyesen adta át a végrehajtható okiratot, és személyesen szólította fel adóst az önkéntes jogkövető magatartás gyakorlására, azaz a teljesítésre. Az 1980-as évektől a társadalom egészére ható folyamatok dinamizmusa tovább növekedett, és Magyarország vonatkozásában széles vertikum mentén változott a társadalom tagjai és a társadalmi alrendszerek irányából a jogalkotó felé érkező igény. Természetesen a társadalmi igények változásai nem kizárólagosan a végrehajtás jogintézményének működésére hatottak, hanem a társadalom összes alrendszere felé fejtették ki hatásukat, előre vetítve a 10 évvel később bekövetkező változások lehetőségét. Összességében kijelenthető, hogy az 1979. évi 18. tvr. sem váltotta be a jogalkotó részéről eredetileg hozzáfűzött reményeket. A végrehajtási eljárások eredményhatékonysági mutatói folyamatos negatív tendenciát mutatva, jelentősen csökkentek.²⁶⁴

²⁶² Vö. 1979. évi 18. tvr. I. fejezet e), VI. fejezet, VII. fejezet; vö. 14/1979. (IX. 17.) IM rendelet, 73-74. §.

²⁶³ 31/1971. (X. 5.) Kormányrendelet 2-3. §.

²⁶⁴ Kiss, 1986.

3.5.6. Szervezeti változások, államosítás

Az egyik legfajszúlyosabbnak tekinthető változtatásnak a bírósági végrehajtás szervezetére nézve, a bírósági végrehajtók munkaviszonyával kapcsolatos rendelkezések, a jogintézmény működésével kapcsolatban pedig a politikai és az azzal kapcsolatos gazdasági, jogi intézkedések minősültek. A szocializmus éveiben a végrehajtás teljes szervezete államosításra került.²⁶⁵ A bírósági végrehajtásra nézve új intézményeket vezettek be a megfogalmazásra került ideológiai célok elérése érdekében.²⁶⁶ Az 1955. évi 21. tvr. megyei bírósági végrehajtói és járásbírósági végrehajtói státuszokat, a 2/1956. (V. 27.) IM rendelet 1. szakaszának előírása szerint pedig a fővárosi bírósági és a budapesti kerületi bírósági végrehajtók közös végrehajtói irodában, a megyei bíróságok székhelyén működő bírósági végrehajtók a megyei bírósági gazdasági hivatalok keretében, a Pest megyei bírósági és a pestvidéki járásbírósági végrehajtók pedig a Pest megyei bíróság gazdasági hivatala keretében működhetnek a továbbiakban, így létrejött a szocialista rendszerű végrehajtó szervezet. A működés kereteit később a 8/1957. (VIII. 15.) IM rendelet a bírósági végrehajtói irodákról változtatta meg, amely szerint a fővárosi bírósági és a budapesti kerületi bírósági végrehajtók a fővárosi bíróság keretében szervezett Budapesti Bírósági Végrehajtói Irodában, a megyei bíróságok székhelyén működő végrehajtók, illetőleg a Pest megyei bírósági és a pestvidéki járásbírósági végrehajtók pedig a megyei bíróságok keretében szervezett Megyei Bírósági Végrehajtói Irodákban folytathatták tovább a tevékenységüket. A végrehajtó állami alkalmazottá vált, eszközrendszerét pedig a szocialista végrehajtási jog által alkalmazott alapelv határozta be, amely szerint elsősorban a meggyőzés eszközeivel próbálták meg rávenni az adósokat a kötelezettségük teljesítésére.²⁶⁷ A törvényességi felügyeletet a végrehajtás foganatosítási szakaszának tekintetében az ügyészség látta el. A végrehajtó törvénytörő, vagy alaptalan határozata ellen az ügyész óvással élhetett.²⁶⁸ Végrehajtóvá főleg olyan, jogilag nem képzett, de politikailag alkalmas személyeket neveztek ki²⁶⁹, akik állami szervnél,

²⁶⁵ Igazságügy-minisztérium Oktatási Osztálya, 1956, 4. *A bírósági végrehajtói apparátus sem szervezeti formájában, sem személyi összetételénél fogva nem volt alkalmas a végrehajtási feladatok ellátására.*

²⁶⁶ Hegyháti–Vida–Mátéffy–Záhony, 1957, 111.

²⁶⁷ Kengyel, 2012a, 542.

²⁶⁸ Nagy, 1955, 34.

²⁶⁹ Ideológiai alapját lásd Rákosi, 1949, 144. *Nem elég, ha a gyár élén munkásigazgató van, hanem szükség van arra, hogy az államapparátus, a hadsereg, a rendőrség, a diplomácia, a bíróság, a minisztériumok, a*

vállalatnál stb. már ügyviteli gyakorlatot szereztek, a korábban bírósági végrehajtóként működők közül csak kevesen maradtak végrehajtók, valamint a bírósági szervezet széttagozottsága azzal az eredménnyel járt, hogy a legtöbb végrehajtó egymaga foglalkozott ügykezelési irodai és helyszíni eljárási teendőkkel²⁷⁰ is, így a működési hatékonyság tovább romlott. A bírósági végrehajtó szervezet szakmai előrelépését elősegítendő, a kinevezésre került bírósági végrehajtókat az igazságügy miniszter végrehajtói szakvizsga letételére kötelezte. A végrehajtóvá történő kinevezés törvényi feltételeként a végrehajtói szakvizsga letételi kötelezettség csak az 1979. évi 18. tvr. 112. § (3) bekezdésében jelent meg először, valamint előírták a jogi egyetemi végzettség megszerzését a vezető végrehajtók számára.

Jelenlegi jogunk is hasonlóképpen szabályoz. A bírósági végrehajtó pályázat útján nyeri el hivatalát a jogért felelős miniszter kinevezése által. A 2012. évi CCXI. törvény 16. § (3) i) pontjának hatálybalépésétől kezdődően előfeltétellé vált, hogy a pályázónak jogi egyetemi végzettséget kell igazolnia (Vht. 233. § (1) e)). A Vht. indokolása 2018. január 01. napjától a jogi szakvizsgával rendelkező pályázók kinevezését további feltételhez, a végrehajtói szakvizsga letételéhez is köti.²⁷¹

Az 1960-as évekre stabilizálódott a társadalom új rendje, kiépült az államszervezet. A bírósági végrehajtás szervezete az 1961. évre nyerte el véglegesnek szánt struktúráját, kialakultak a működési feltételek és szabályok. A Vhtvrn. megváltoztatta a bírósági végrehajtók kinevezési rendszerét is (Vhtvrn. 11. §) úgy, hogy a végrehajtói helyek számának meghatározásához a bíróság elnökének nem kellett bevárni a Minisztertanács jóváhagyási leiratát. A bírósági végrehajtás történetében mindig, a hatékonyság, időszerűség és törvényesség hármas követelménye által behatárolt értékeknek kellett megfelelni, ez a

városi önkormányzatok kulcspozícióiba mindenüvé a munkások, parasztok, a haladó értelmiség fiai kerüljenek.

²⁷⁰ Vida, 1978, 112.

²⁷¹ Vht. indokolás: *A végrehajtói szakvizsga célja, hogy a jelentkező számot adjon a bírósági végrehajtói feladatkör ellátásához szükséges elméleti ismereteiről, gyakorlati szaktudásáról és jogalkalmazási készségéről, ami a jogi szakvizsga során számonkért joganyaghoz képest speciális ismeretanyagot ölel fel. A végrehajtói szakvizsga letételének kinevezési feltételként való meghatározása hozzájárulhat a végrehajtás szakmai színvonalának emeléséhez.*

szocialista érában sem volt másképp. A követelményeknek való megfelelés alapja a szervezetrendszer és annak működése. Az új gazdasági mechanizmus bevezetése az egész társadalom számára, így a bírósági végrehajtás számára is jelentős kihatással volt. Az állam gazdasági szerepvállalása, ha kis mértékben is, de csökkent, így ezzel párhuzamosan a vállalatok gazdasági önállósága nőtt. Az állam által a piac folyamataiba történő direkt rendszerű beavatkozás csökkenésének hatására nőtt a piaci automatizmus szabályzó hatása.²⁷² Megszűnt a direkt tervutasításos rendszer, létrejött az ún. szocialista piac. A piaci önállóság növekedése automatikus módon megnövelte a bírósági végrehajtás által ellátott gazdasági regulátor funkció szerepét, előtérbe került bírósággal szembeni általános hármaskövetelményrendszer eredményeinek fokozhatósági kérdésköre is. Az ország gazdasága, gazdasági berendezkedése megváltozott, és ez magával hozta a társadalmi változásokat.

A szervezetrendszer vonatkozásában a következő jelentősebb stációt a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény, és a 15/1979. (XII.23.) IM számú rendelet jelentette. A bírósági végrehajtók számára új elemként kialakításra és bevezetésre került egy közvetlen anyagi érdekeltségen alapuló bérrendszer. Az 1972. évi IV. törvény 41. szakasza szerint a határozatok végrehajtásáról a bíróság gondoskodik. Több vizsgálatot is végeztek a végrehajtás szervezetrendszerének korszerűsítése tárgyában. Az IM Terv-és Pénzügyi Főosztály Bírósági Főosztálya az 55.029/1983. V/4. szám alatt, majd az 55.006/1984. V/4. szám alatt önálló javaslatokat fogalmazott meg a bírósági végrehajtás szervezetrendszerének reformjára nézve. A javaslatok fő eleme a központosítás, a centralizáció volt, kiegészítve azzal, hogy a létszámhiánnyal küzdő szervezet személyi állományát fel kell tölteni, javítani kell a munkakörülményeket és az eszközellátottságot (pl. hivatali személygépjármű biztosítása, stb.). A javaslatok külön kitértek a megfelelő ügyfél-kommunikáció kialakításának fontosságára, mindenütt biztosítani kívánták a megfelelő infrastrukturális feltételrendszer kialakítását. A javaslatokban foglaltak nem valósultak meg teljes körűen, kizárólag részsikereket értek el.

Az 1980-as évekre az addigiakhoz mérten radikális változások következtek be, mind politikai, mind társadalmi, mind gazdasági téren. A változások természetesen a bírósági végrehajtási eljárásra is kihatottak. Változtatáson esett át mind a végrehajtási eljárási

²⁷² Koppányi, 2002, 10.; Solt–Simankovszky, 2001, 21.

szabályrendszere, mind a bírósági végrehajtás szervezetrendszere. A szervezetrendszer motiváltságának változtatása tekintetében több jogszabály is született. A 110/1963. (IK.10.) IM utasítással kezdődött meg a folyamat, majd a 102/1975. (IK.1.) IM utasításon, a 101/1982. (IK.2.) IM utasításon, a 120/1983. (IK 1984. 1.) IM utasításon és a 120/1985. (IK 11.) IM utasításon keresztül, a 13/1988. (IX. 29.) IM rendelettel zárult. Mindegyik jogszabály egyfajta premizált rendszert kívánt meghonosítani és bevezetni a bírósági végrehajtók számára, így növelve meg a szervezetrendszer tagjainak orientációját, egyéni érdekeltségi szintjét, de nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Befejezett végrehajtási ügyenként számított különböző mértékű prémiumösszeg járt az érintett ügyben eljáró bírósági végrehajtó számára.²⁷³ A jogalkotó ezzel az eszközzel minden esetben kifejezetten a bírósági végrehajtás jogintézményének hatékonyabb működését kívánta fokozni.

²⁷³ 13/1988. (IX. 29.) IM rendelet 3. § (1) *A végrehajtói prémium összege:*

a) pénzkövetelés behajtása esetén és a vagyonekbevitel végrehajtása során a behajtott összeg 1%-a,

b) az állam által előlegezett, ill. a magánszemélyt megillető gyermektartásdíj fejében behajtott összeg 2%-a.

IV. A bírósági végrehajtás a rendszerváltozás után

A rendszerváltozás, a szemléletmódosítás, a tulajdonviszonyok új alapokra helyezése, és a piacgazdaságra történő átállás²⁷⁴ bebizonyította, a társadalom igényrendszerének változása igazolta, hogy gyökeres módosításra van szükség a bírósági végrehajtás területén is. A szocialista rendszer időszakában meghonosodott jogintézményi struktúra és szervezetrendszer, valamint a hozzá tartozó szemléletmód nem volt tovább tartható. Ki kell jelenteni ugyanakkor, hogy az ún. negyven év társadalmi, fogalmi beidegződésével nem könnyű a társadalomnak leszámolnia, sem a morális, sem a beidegződéses magatartási formák alapján. Jellemző módon egy változási folyamat részeként gyökeres szemléletváltásra volt/van szükség. Ma hatályos jogunkat tekintve ennek az időszaknak a jelentősége kiemelkedő csúcspontot képvisel minden tekintetben. Alapjaiban és radikálisan változott meg a teljes társadalmi berendezkedés formája, a politikai, társadalmi, gazdasági és jogi környezet.²⁷⁵ A bírósági végrehajtás az 1990-es évek elejétől gyakorlatilag nem töltötte be a feladatát, ebben az átmeneti időszakban csak az ügyek mintegy 40 százalékában sikerült behajtani a követeléseket²⁷⁶, így a változtatások iránti igény szint jelentősen megnövekedett. Hosszas előkészítés után megszületett az 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról, amely a társadalmi változásokkal összhangban teljes egészében új alapokat teremtett a bírósági végrehajtás teljes egészére nézve, mind a vertikális, mind a horizontális szegmentumokat tekintve.

Feltűnő továbbá, hogy a rendszerváltozástól az ezredfordulóig eltelt tíz év ellenére (sőt akár napjainkig tekintve), a jogalkotó által az 1994. évben megfogalmazott törvényi kommentár indoklásának nagy része napjainkban is érvényes megállapításokat tartalmaz.²⁷⁷ A Vht. az eredeti formájában nem tudta megnövelni kellő mértékben a bírósági végrehajtás hatékonyságát, így újabb átfogó jellegű módosítás vált szükségessé az ezredfordulóig. A 2000. évi CXXXVI. törvény jelentette a Vht. első novelláris jellegű

²⁷⁴ NKE, 2014, 5.

²⁷⁵ Vö. KIM, 2011, 15.; Vö. Pataki, 2013e, passim.; Vö. Pataki, 2013f, passim.

²⁷⁶ Vö. 80.104/1992. IM. IX. számú javaslat, 2.

²⁷⁷ Vö. Kiss–Pomeisl–Villám–Osztoivits, 2015. skk.

módosítását.²⁷⁸ A jogalkotó által meghatározott kiemelt célok a bírósági végrehajtási eljárások eredményességének és hatékonyságának növelését kívánták elérni.

4.1. Az 1994. évi LIII. törvény

Az 1994. évi LIII. törvény megalkotásával a jogalkotó totális teljes egészében átfogó eljárási és szervezeti reformot léptetett életbe.²⁷⁹ Kiemelt célként jelentkezett a jogalkotó számára a bírósági végrehajtási eljárások egyszerűsítése, az időigény csökkentése. Közvetlenül az 1994. évi LIII. törvényhez, a gyökeres változásokhoz kötődik, hogy a polgári perrendtartást a jogalkotónak alapelveire nézve is módosítania kellett a megváltozott társadalmi berendezkedéshez, és a nemzetközi jog által támasztott megfelelés kényszeréhez alkalmazkodva (1999. évi CX. törvény). Ez a módosítás alapvetően decidens hatással volt az ún. eljárásjogokra. Alapvető rendelkezések, vagy ha úgy tetszi alapelvek váltak determinánssá²⁸⁰ a Vht. hatálybalépésével a bírósági végrehajtás jogintézményére, annak működésére vonatkozóan is. Összességében megnevezésüktől függetlenül ezek a rendelkezések, vagy elvek a Pp., mint háttérjogszabály használata mellett a bírósági végrehajtás jogintézményének működésére vannak kifejezett módon kihatással. Mindenképpen ki kell emelni ezek közül a végrehajtási kényszer, valamint a fokozatosság²⁸¹ és az arányosság elvét, melyek a magukban hordozott tartalommal különösen fontosnak tekinthetők a bírósági végrehajtás jogintézményének működése kapcsán. A bírósági végrehajtási eljárás minden esetben kényszercselekményt takar, amelynek elrendelésére a végrehajtást kérő kérelmére azért kerül sor, mert az adós a végrehajtandó okiratba²⁸² foglalt kötelezettségének önkéntesen nem tett eleget. A végrehajtási kényszer arányossága azt jelenti, hogy csak a követelés mértékéhez képest szükséges és indokolt vagyoni kényszert lehet, és kell alkalmazni az adóssal szemben,

²⁷⁸ Pataki, 2013d, passim.

²⁷⁹ Chikán, 2008, 134.

²⁸⁰ Az 1979. évi 18. tvr. használja először I. fejezetében az *Alapvető rendelkezések* meghatározást.; Vö. Kengyel, 2012a, 508.; Cserba–Gáspárdy–Kormos, 1995, 15.

²⁸¹ Simon, 2007b, 112.

²⁸² Boóc–Stubenvoll, 2017, 290-291.

vagyis a követelés mértékét és az adós jövedelmi, vagyoni viszonyait összemérve kell megállapítani a végrehajtás foganatosításának mértékét. A fokozatosság elvét már az 1840. évi XV. törvénycikk (150. §), és az 1881. évi LX. törvény (43. §) is ismeri és alkalmazza. A bírósági végrehajtás szabályrendszerén belül az ingatlan vagyonelemek foglalás alá vonása, illetve a kényszerértékesítés²⁸³ alkalmazott szabályrendszere tekintetében kiemelkedő az arányosság elvei által meghatározott, az adós és hitelezővédelemben betöltött súlyponti szerep. A fokozatosság elvének az eljárások időigénye és a készpénz vagyonelemekre, illetve az egyéb ingó, vagy ingatlan vagyonelemekre vezetett bírósági végrehajtási eljárások közötti egyensúlyt teremti meg hitelezővédelmi eszköz gyanánt.²⁸⁴

A Vht. azt az alapelvet tükrözi, hogy az egyedi vagyoni végrehajtás fő útja a bírósági végrehajtás²⁸⁵, mert ebben a jogintézményi és jogszabályi keretrendszerben érvényesülnek leginkább az alkotmányossági, a törvényességi garanciák. Ezt az elvet alkalmazza arra az esetre is, amikor különböző végrehajtási utak találkoznak. A Vht. kiemelkedő jelentőségű módosításának tekintendő, hogy az ingatlan-végrehajtás lehetőségét kiszélesíti (Vht. 136-137. §). A módosítás értelmében főszabály szerint általános jelleggel bárkinek a tulajdonában vagy kezelésében lévő ingatlan vagyonelemet – tekintet nélkül az ingatlan jellegére, művelési ágára és az ingatlant terhelő jogra vagy tilalomra – foglalás alá lehet vonni (csak az az ingatlan mentes, amelyet a felszámolási eljárás során sem lehet az adós vagyonához tartozóként figyelembe venni). Korlátozásként a Vht. tiltja haszonélvezeti jognak a kényszerértékesítéssel egy ütemben történő megszüntetését.

4.2. A Vht. átfogó jellegű módosításai

4.2.1. A 2000. évi CXXXVI. törvény

A Vht. az 1994. évi állapotában nem tudta teljesíteni a megfogalmazásra került elvárásokat, így novelláris jellegű módosítás vált szükségessé, az alkotmány által

²⁸³ Tarnóczi, 1996, 284.

²⁸⁴ Vö. Kormos, 2002, 45-66.

²⁸⁵ Vida–Balogh, 1994, 284.

megfogalmazott garanciális feltételek figyelembe vétele mellett.²⁸⁶ A módosítást 2000. évi CXXXVI. törvény megalkotása jelentette. A Vht novellát megelőzte a Polgári perrendtartás változása. A Pp. 1. szakaszának szövege módosult, és 2000. január 01. napjától lépett hatályba.²⁸⁷ Ez a rendelkezés alapvetően változott a korábbi évekhez képest. A korábbi szóhasználat arra utalt, hogy a törvénynek az a célja, hogy a jogviták eldöntését az igazság alapján biztosítsa.²⁸⁸

Az ezredfordulóhoz, és a jelen értekezés által vizsgálat alá vont több mint egy évezredes időszak végéhez érve az tapasztalható, hogy Magyarországon a társadalmi, gazdasági folyamatok változásai felgyorsulnak, és újabb novelláris jellegű módosítás(ok) vált(ak) szükségessé a bírósági végrehajtásra vonatkozó jogszabályrendszert illetően. A végrehajtási törvény egyes szabályairól időközben kiderült, hogy a gyakorlatban nem alkalmazhatóak, más előírásait pedig az élet, a gazdaság fejlődése haladta túl. Olyan új törvények születtek, amelyekkel a végrehajtási törvény eredeti állapotában már nem volt összhangban. Mindezek a problémák oda vezettek, hogy a végrehajtási törvény átfogó felülvizsgálata elodázhatatlanná vált.²⁸⁹ A változtatást a 2000. évi CXXXVI. törvény testesítette meg, amely a Vht-t több mint százötven szakasz helyen módosította.²⁹⁰ Az ilyen mélységű módosítás indokait egyrészt a rendszerváltozás óta eltelt idő, és a Vht. hatálybalépése óta eltelt évek alatt megváltozott társadalmi, gazdasági, vagyoni jogi makrokörnyezet jelentették, másrészt fokozott igény keletkezett a végrehajtási eljárások hatékonyságának javítása tekintetében is, valamint áthelyeződtek az eltelt időszak alatt a hitelező és az adósvédelem súlypontjai is.²⁹¹ A végrehajtási ügyszám növekedése jelentős tényezővé vált. A törvény bevezette a zálogjogosultakra vonatkozóan a bekapcsolódás intézményét (a végrehajtási eljárásba), és jelentős módosítást eszközölt, az ingatlan-nyilvántartásnak és a bírósági végrehajtásnak az eddigi relációját megváltoztatva. További kiemelkedő indoka volt a változtatásoknak az, hogy Magyarország számára kötelezettséget

²⁸⁶ Vö. 11/1992. (III. 5.) AB határozat; Vö. 49/1998. (XI. 27.) AB határozat; Vö. ABH 1998, 5/1999. (III. 31.) AB határozat; Vö. 422/B/1999. AB határozat.

²⁸⁷ 1952. évi III. tv. 1. §.

²⁸⁸ Tölg-Molnár, 2006, 4.

²⁸⁹ Vö. Vitányi, 2000, passim.

²⁹⁰ 2000. évi CXXXVI. tv. indokolása.

²⁹¹ Vö. 2000. évi CXXXVI. tv. indokolása.

jelentett az Európai Unióhoz való csatlakozási szándék egyik megtestesüléseként a jogharmonizációs feladatok elvégzése.

Már a törvény hatálybalépésekor látható volt, hogy a társadalmi igényszint, a gazdasági folyamatok (mind makro, mind mikro szinten) dinamikus módon módosulnak, változnak. A változások dinamizmusára jellemző, hogy a kormány már az 1998. évben új Polgári Törvénykönyv megalkotását tűzte ki célul a 1061/1999. (V. 28.) Kormányhatározattal módosított 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározatban. A kormányhatározat értelmében, a létrehozott Kodifikációs Főbizottságnak a 2001. év harmadik dekádjára kell az új Kódex koncepcióját előterjesztenie.²⁹² A bírósági végrehajtás jelentősége, mediatizáltsága, volumene az ügyszámnövekedéssel szinte egyenes arányban nőtt. Adott esetben pl. egy ingatlanra folytatott kényszerértékesítési eljárási cselekmény foganatosítása (nem a jogszerűséget vitatva) az adósra és családjára²⁹³ nézve – törvényszerűen, azaz szinte óhatatlanul – a család egész további életét és sorsát tekintve jelentős kihatással van. További problémaként jelenik meg, hogy az önálló bírósági végrehajtó a vonatkozó jogszabályrendszer kógens előírásaihoz kötve van ugyan, de mérlegelési jogköre egyes esetekben (a Vht. keretein belül jogszabályba foglalt módon) igen tág keretek között mozog, és ez a metódus – bár csak apró szépséghibának tűnik – a gyakorlati élet során komoly problémákat okozhat, mindezt úgy, hogy több ember sorsára is közvetlen módon jelentős negatív hatást jelenthet. A bírósági végrehajtásra vonatkozó szabályrendszer részletező jellegűnek mondható, de mégsem képes kiküszöbölni a hiányosságokat, folyamatos korrekcióra szorul.

A törvény egyik jelentősnek tekinthető változtatásának tekinthető továbbá, hogy a bírósági végrehajtó által végzett adatgyűjtés körét kiszélesítette, és ezzel párhuzamosan a bírósági végrehajtás szervezetrendszerét közvetlenül érintő és befolyásoló módon az MBVK köztestületi jellegű szerepkörét is bővítette. A törvény meghatározta továbbá a végrehajtó iroda fogalmát is (131. §), a törvény indokolása pedig kimondta, hogy *„az önálló bírósági végrehajtók tevékenységüket egyéni és társas vállalkozási formában, azaz végrehajtói iroda keretében végezhetik. A végrehajtói iroda az eljáró önálló bírósági*

²⁹² Vékás, 2001, 15.

²⁹³ Kapa–Szöke, 2006b, 414.

végrehajtó gazdálkodásának hátterét biztosítja és a végrehajtói tevékenység ellátásához szükséges infrastruktúráját üzemelteti, a végrehajtó jogalkalmazói tevékenységét nem befolyásolja. A szolgálat ellátása, a végrehajtások foganatosítása továbbra is a végrehajtó kötelezettsége, az eljárási cselekmények után a felelősség továbbra is a végrehajtót terheli.”

4.2.2. A 2008. évi XXXIX. törvény

A Vht. második nagyobb jelentőségű módosítását a 2008. évi XXXIX. törvény jelentette. Kiemelkedő jelentőségű változást jelentett a 2008. évi XXXIX. törvény által bevezetett rendelkezés, amely lehetővé tette egy elektronikus árverési rendszer alkalmazását a bírósági végrehajtási eljárás során. A 2011. évi CLXXX. törvény az országos elektronikus árverési rendszer használatának kiszélesítésével növelni kívánta az árverezésben résztvevők számát, továbbá a licitküsöbnek (érvényes ajánlati összeg alsó határértéke) a korábbihoz képest magasabb százalékos mértékben történő meghatározásával az értékesítési vételárnak a piaci árhoz való közelítését kívánta elérni.²⁹⁴ A rendszert az MBVK üzemelteti és tartja fenn. 2012. szeptember 01. napja óta az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában kizárólag ezen az úton lehet kényszerértékesítési eljárást lefolytatni, ingó vagyonelemek esetében még vegyes maradt a rendszer. Az elektronikus árverési hirdetések nyilvántartása nyilvános, díjmentesen megtekinthető, az interneten keresztül folyamatosan elérhető. Az egyik nagy előnye az elektronikus árverési rendszer alkalmazásának, hogy az árverezőnek az esetleges többi árverési vevővel nem kell személyesen találkoznia, az árverések tisztasága így biztosításra kerül. A másik előny, hogy mivel online, az interneten keresztül zajlik az árverés, földrajzi kötöttség nélkül lehet azon részt venni, így gyors és kényelmes hozzáférést biztosít. Harmadik előnyként az anonimitás jelentkezik, hiszen az árverési vevők nem ismerik egymást, mert csak a többi felhasználó egyedi felhasználó nevét (*nick name*) látják, egyéb adatait nem ismerik meg. Megszűnik az árverés előtti szóbeli „összebeszélés”, nincs közvetlen mód az árverési vételi ár, az árverésen licitálók általi előzetes leegyeztetésére.

²⁹⁴ Csala, 2013, passim.

4.2.3. A 2011. évi CLXXX törvény

A változások alapját a Magyar Országgyűlés elé, a Közigazgatási és Igazságügy miniszter által a 2011. év novemberében T/4918 számon beterjesztett Törvényjavaslat teremtette meg, amely a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról címet viselte, és a 2011. évi CLXXX törvényben (a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról) testesült meg. A törvényben megfogalmazott módosítások fokozatosan léptek hatályba a 2012. évben.

A bírósági végrehajtásra vonatkozó ügyviteli határidők rövidítésének szellemében már a végrehajtást elrendelő bíróság eljárására nézve a Vht. 12. szakasza kiegészült azzal, hogy a kérelem beérkezésétől, illetve hiánypótlás esetén a hiányok pótlásától számított 15 napon belül dönteni kell a végrehajtási kérelemről.²⁹⁵ A végrehajtható okirat átadására vagy kézbesítésére szintén 15 napos határidőt határozott meg a jogszabály. Meghatározásra kerültek az árverésekre, elektronikus árverésekre vonatkozó határidők. A végrehajtási kifogás benyújtására nyitva álló határidő is 15 napban került meghatározásra (végrehajtási kifogás esetén a jogvesztő határidő 3 hónap), a végrehajtó 3 munkanapon belül köteles továbbítani a bíróság felé a hozzá beérkezett végrehajtási kifogást, amelyet a bíróság 8 napon belül köteles megvizsgálni. Főszabály szerint a végrehajtási kifogással érintett ügyben a bíróság 45 napon belül köteles döntést hozni.

Az egyik legfontosabb változtatásnak az elektronikus árverés intézményének teljes körűvé tétele jelentette, hiszen ingatlan vagyonelemek kényszerértékesítése esetén megszűnt ezáltal a helyszíni árverés lehetősége, illetve a becsértékek leszállítására nézve pontos százalékos arányok kerültek meghatározásra, és új intézményeket vezettek be. „A változások közül kiemelendő az ingóságok és ingatlanok árverésére vonatkozó szabályozás továbbfejlesztése annak érdekében, hogy az árverések átláthatóan, visszaélések nélkül bonyolódjanak, s ha más lehetőség valóban nincs a követelés behajtására, akkor legalább egy magasabb árverési vételár elérésével lehessen eredményesebb a végrehajtás. Nem az adósok vagyronvesztése ugyanis az eljárás elsőrendű célja, hanem az eljárás mielőbbi eredményes lezárása. A Javaslat szélesebb körben teszi kötelezővé az ingóságok

²⁹⁵ 2011. évi CLXXX törvényben.

elektronikus árverését, ingatlanok esetében pedig kizárólagosan elektronikus árverésre kerül majd sor. A vevők szélesebb körű tájékoztatása érdekében bővül az értékesítésre kerülő vagyontárgyakról közzéteendő adatok köre, a Javaslat továbbá fellép az árverésekkel kapcsolatos visszaélésszerű magatartásokkal szemben és lerövidíti az eljárások végleges lezárását késleltető jogorvoslati eljárásokat.²⁹⁶

Az értékesített ingatlanból való kiköltözés határidejét főszabályként a Vht. 154/A. szakasza szabályozza. 2012. szeptember 01. napjától teljesen új intézményi elemként jelenik meg a jogalkotó részéről (Vht. 154/B. §), egyfajta ösztönzéseként – elősegítve az önkéntes jogkövető magatartás gyakorlását –, hogy amennyiben adós határidőben eleget tesz a kiköltözési kötelezettségének (és ezt kérvényezi a végrehajtónál), akkor az értékesítésből befolyt vételár meghatározott százalékos összegét adós kvázi ellentételezéseként készpénzben visszakapja.²⁹⁷

Teljesen új elemként bevezetésre került az előárverezési jog intézménye, amely direkt korrelációt képvisel a bírósági végrehajtás és a települési önkormányzatok között lakóingatlanok esetében (1993. évi LXXVIII. tv. 85/F. §). A jogszabály nevesíti az elővásárlási jog jogosultját, mégpedig olyan formán, hogy ennek a fennálló jogosultságnak

²⁹⁶ 2011. évi CLXXX. tv. indokolása.

²⁹⁷ 1994. évi LIII. tv. 154/A. § (1) *Az adós és az adós jogán az ingatlanban lakó személyek - a (3) és (4) bekezdésben foglalt kivétellel - az árveréstől számított 30. napig, ha a végrehajtó ennél hosszabb határidőt adott a vételár megfizetésére, eddig az időpontig, jogorvoslat előterjesztése esetén pedig az erről szóló határozat rendelkezése szerint a határozat jogerőre emelkedésétől számított 15. napig kötelesek az ingatlant ingóságaitól kiürítve elhagyni, és biztosítani, hogy a végrehajtó átadja azt az árverési vevőnek.*

154/B. § (1) Ha az adós a kiköltözési kötelezettségének a 154/A. § (1) és (5) bekezdésben foglalt határidőben eleget tett, és az ingatlant kiürített állapotban, az árverési hirdetményben feltüntetett tartozékokkal együtt átadja az árverési vevőnek, az ingatlan kiürítését, de legkésőbb a kiköltözési határidő lejártát követő 8 napon belül előterjesztett kérelmére megilleti

a) az 5 millió forint alatti árverési vételár esetén annak 1 százalékának,

b) 5 millió forint és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 50.000 forint és az 5 millió forint feletti rész 0,5 százalékának,

c) 10 millió Ft és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 75.000 forint és az a 10 millió forint feletti rész 0,25 százalékának megfelelő összeg.

az érvényesítésére előárverezési jog formájában nyílik lehetőség. Ingó vagyonelemek vonatkozásában a Vht. 123/A szakasza²⁹⁸ jelenti a szabályrendszert.

Részletesen szabályozásra került az elektronikus kézbesítési rendszer használatára vonatkozó paraméterek (Vht. 35/A-35/D §.). A rendszer használatának kötelezővé tétele, egyértelműen az ügyintézési határidők lerövidítését célozta. Meghatározásra kerültek az adatvédelmi, titkosítási, adatbetekintési elvek. Az MBVK köteles a rögzített adatokat megőrizni (30 nap, utána törlésre kerülnek), illetve az un. metaadatok (pl. elektronikus térítvevények, stb.) vonatkozásában 10 év az előírt tárolási idő. A végrehajtó számára lehetőség – egyes esetekben jogszabály alapján kötelező módon – nyílt a teljes körű elektronikus kapcsolattartásra. Az elektronikus kézbesítési rendszer az elektronikus árverési rendszertől függetlenül működik. Használatához legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírásra és időbélyegzőre van szükség.

A Vht. 45. szakasza az ellenszegülés kérdéskörét szabályozta újra. Meghatározta azt, hogy mi minősül ellenszegülésnek, illetve a végrehajtó számára tájékoztatási kötelezettséget írt elő az ellenszegülést megvalósító személlyel szemben. A végrehajtónak, a rendőrség közreműködésének igénybevétele esetére előírta a kötelezően felveendő jegyzőkönyv minimális tartalmi követelményeit, illetve rendelkezett a rendőri közreműködés költségterítésének összege, előlegezése és igazolása felől is.

Fontos változásnak tekinthető a Vht. 47. § (8). bekezdése, amely szerint „*a végrehajtás foganatosításához szükséges, e §-ban meghatározott adatok beszerzése iránt a végrehajtó már a végrehajtható okirat kézbesítése előtt intézkedhet.*” Ennek a lehetőségnek a jogszabályba foglalása a privacy védelem, az ügyintézési időszak rövidítés és a hivatali megkeresések jogszerűségének tekintetében bír nagy jelentőséggel.

²⁹⁸ 1994. évi LIII. tv. 123/A. § (1) *Ha törvény a dologra nézve elővásárlási jogot enged annak kényszerértékesítésére, azt e törvény alkalmazásában előárverezési jognak kell tekinteni (a továbbiakban: előárverezési jog). Előárverezési jog szerződéssel nem alapítható. Az előárverezési jog bírósági végrehajtás során történő gyakorlásának feltételeit e törvény határozza meg.*

(3) Az előárverezésre jogosultat az árverésen az árverező jogállása illeti meg, ha igazolja az (1) bekezdés szerinti jog fennállását és teljesíti e törvénynek az árverezőre vonatkozó feltételeit.

A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adóst megillető pénzösszeg végrehajtása tekintetében is új elemek kerültek meghatározásra az ügyleti biztosíték céljára elkülönítve kezelt összegek (csak e meghatározott céllal összefüggő, illetve e meghatározott ügyletből eredő követelések fejében vonható végrehajtás alá), a társadalombiztosítással és az egészségügyi szolgáltatót megillető összegek (kizárólag meghatározott esetekben vonhatóak foglalás alá) vonatkozásában. A bankok és a takarékszövetkezetek esetében az elektronikus kapcsolattartás kötelező jelleggel előírásra került. Újrdefiniálásra került az átutalási végzéssel kapcsolatos szabályrendszer egy része is.

A Vht. 2012. március 15. napjától új szabályt vezetett be a végrehajtó lényegesen jogszabálysértő intézkedésére, vagy intézkedés elmulasztására nézve (a végrehajtási eljárás szabályainak lényeges megsértése az olyan jogszabálysértés, amelynek a végrehajtási eljárás lefolytatására érdemi kihatása volt), amennyiben végrehajtási kifogást nyújtanak be. A jogalkotó a végrehajtót is ösztönözni kívánta a gyors és szabályos végrehajtási eljárások foganatosítása kapcsán, mert a Vht. 217/B. szakasza értelmében, amennyiben a végrehajtást foganatosító bíróság a végrehajtási kifogásban foglaltaknak helyt ad, abban az esetben hivatalból kötelezi a végrehajtót, hogy a kifogással érintett végrehajtási ügyben járó munkadíja 20 százalékát, illetve ugyanazon végrehajtási cselekmény tekintetében ismételt eljárási szabálysértés esetén pedig munkadíja 50 százalékának megfelelő pénzösszeget fizessen meg, amely összeg az eljárás során befolyt összeget hivatott növelni. A Vht. 217/B. szakasza két kivételt fogalmaz meg ez alól, amely szerint nem terheli a végrehajtót a befizetési kötelezettség akkor, ha a kifogás elbírálása keretében történik az ingatlan forgalmi értékének meghatározása, vagy ha a lényeges eljárási szabálysértéshez nem a végrehajtó érdekkörében felmerülő ok vezetett.

A végrehajtás szervezeti kereteit tekintve is új elemek kerültek be a törvénybe. Pontos meghatározásra kerültek a végrehajtóval szembeni kizárási okok és a kizárás eljárási keretei (Vht. 226. §). Pontosításra kerültek az összeférhetetlenség és a titoktartás szabályai. A jogszabály kötelezte továbbá az MBVK-t, hogy meghatározott adattartalmú közhiteles elektronikus nyilvántartást vezessen *„a végrehajtók feletti szakmai felügyelet gyakorlásának elősegítése, a végrehajtási eljárás folyamatban létének és az abban érvényesített igénynek az igazolása, az adattal érintett jogalany joggyakorlásának elősegítése, valamint mások jogainak védelme céljából, az önálló bírósági végrehajtók*

*adatszolgáltatása és a kamarához megküldött végrehajtható okiratok adatai alapján.*²⁹⁹ A nyilvántartáshoz kapcsolódóan az MBVK-nak tanúsítvány kiállítási kötelezettsége (kérelemre) is keletkezett. Ide tartozik továbbá, hogy 2013. január 01. napjától a 2012. évi CCXI. tv. (egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról) egy további fontos módosítást léptetett életbe, amely szerint csak egyetemi jogi végzettséggel nevezhető ki önálló bírósági végrehajtó.

A 2011. évi CLXXX törvény új keretek közé helyezte a végrehajtókra vonatkozó fegyelmi szabályokat is, megváltoztatta a fegyelmi bíróságok rendszerét. Vht. 272. § (1) *„Az Országos Bírói Tanács – a törvényszékek, ítélőtáblák és a Kúria elnökének javaslatai alapján – a bírák közül az elsőfokú fegyelmi bíróságra 30, a másodfokú fegyelmi bíróságra 10 fegyelmi bírót nevez ki 4 évre. A fegyelmi bíróság elnökét és elnökhelyettesét a fegyelmi bírák közül az Országos Bírói Tanács nevezi ki”*. Ez a változtatás kifejezte a jogalkotó szándékát, amely értelmében a végrehajtási ügyekben érintett felek számára kiemelt védelmet kívánt biztosítani ilyen módon is, hiszen a fegyelmi ügyekben történő döntéshozatal – a hatálybalépéstől kezdődően – már nem kizárólag az MBVK által delegált tagok kezébe került.

A Vht. a 2011. évi CLXXX törvény rendelkezéseinek hatályba lépése óta olyan sok esetben módosult (a 2016. év januárjától, a 2017. szeptemberéig mintegy 130 alkalommal változott a törvényi szöveg, és a következő években is további számos módosítás várható) így ennek okán, mivel több novelláris jellegű törvény azóta nem került kibocsátásra a jogalkotó által, a jelen dolgozatban az adott egyes tárgyalta témánkénti fejezeti részek keretein belül kerülnek bemutatásra az éppen hatályban lévő jelentősebb vonatkozó módosítások. A bírósági végrehajtókra vonatkozó szabályozás tovább napjainkra szigorodott. A Vht. 234/A. §-hoz fűzött törvényi indokolás szerint *„a végrehajtói szakma jogi hivatásrenddé válása érdekében a törvény alapján a végrehajtóknak és a végrehajtóhelyetteseknek jogi végzettséget kell szerezniük 2022-re. E kötelezettség nem vonatkozik azokra a végrehajtókra, akik a következő hét évben elérik a 65 éves nyugdíjkorhatárt. A jogi végzettséggel nem rendelkező végrehajtóknak 2017. december 31. napjáig jogi tanulmányokat kell kezdeni, és ezt követően minden évben igazolniuk kell a*

²⁹⁹ 1994. évi LIII. tv. 253/E. §.

tanulmányokban való megfelelő előrehaladást. Amennyiben a végrehajtó 2022. december 31. napjáig nem szerez jogi végzettséget, a végrehajtói szolgálata megszűnik”.

4.4. A Magyar Bírószági Végrehajtói Kamara, a Magyar Bírószági Végrehajtói Kar

4.4.1. Az MBVK létrejöttének jogszabályi háttere

A bírószági végrehajtás szervezetrendszerében is a rendszerváltás időszaka alatt bekövetkezett reform és szerkezeti változtatás jelentett jelentős változást. *„Magyarországon 1871-től 1955-ig önálló jogállású bírószági kiküldöttek fogatosították a végrehajtást. 1955-től a bírószági végrehajtók állami alkalmazottak lettek. Az 1994-ben bevezetett szervezeti reform nyomán hazánkban vegyes rendszer alakult ki”*³⁰⁰, így megyei bírószági végrehajtók (szolgálati viszony), önálló bírószági végrehajtók (önálló jogállású személyek) lettek.³⁰¹ A kormányzati portál a bírószági végrehajtás szervezetét az alábbi módon jellemzi. *„A végrehajtási szervezetben alapvető változást hozott az 1994. évi LIII. törvény hatályba lépése, mivel a bírószági végrehajtást mintegy "privatizálta". Míg korábban a végrehajtást a bírószággal munkaviszonyban álló, eredményességtől független bérezésben részesülő végrehajtók végezték, 1994-től a végrehajtások döntő többségében az önálló bírószági végrehajtók járnak el”*.³⁰² A Magyar Bírószági Végrehajtói Kamara szervezete 1995. január 01. napján kezdte meg működését, és kiemelkedően fontos szerepet tölt be a bírószági végrehajtás intézményrendszerét, annak működését, működtetését és fenntartását illetően.³⁰³ Szakmai felügyeleti és szakmai önkormányzati szerv. Az MBVK működését a tagság által részére megfizetett tagdíjakból és a Vht. 34/A., és 164. szakasza, valamint a 8/2001. (IV. 27.) IM rendelet szerint végrehajtási úgynként beszédett általános kamarai költségátalány összegéből finanszírozza.³⁰⁴ Az MBVK felett a

³⁰⁰ Kapa, 2012, 96.

³⁰¹ Vö. Kormos, 2001, passim.

³⁰² https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410006/420015/430001/Vegrehajtasi_eljaras20091202.html (2012. december 18.).

³⁰³ Pataki, 2013c, passim; Kalas–Nyitrai–Czékman–Bodnár–Torma, 2012, 124.

³⁰⁴ Vö. AJB-210/2013. jelentés; AJB-1619/2011. jelentés; AJB-1876/2011. jelentés; AJB-4756/2012. jelentés.

törvényességi felügyeletet a mindenkori igazságügyért felelős miniszter gyakorolja.³⁰⁵ Az MBVK működésének kereteit szervezeti és működési szabályzata határozza meg (elkészítését a Vht. 252-253. szakasza kötelezővé tette), alapvető feladatait a Vht. 250. szakasz, szerveit a Vht. 251. szakasza határozza meg. „*A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara (mint jogi személy) az önálló bírósági végrehajtók önkormányzati szerve. Magyarországon az 1995. év óta működik az önálló bírósági végrehajtói szervezet. Az önálló bírósági végrehajtók szereznek érvényt az igazságügyi követelések kivételével bírósági határozatoknak, valamint egyes adók módjára behajtandó köztartozások érvényesítése is a feladataik közé tartozik.*”³⁰⁶ A kötelező kamarai tagság a bírósági végrehajtás végrehajtó állományának teljes vertikumát átfogja.

Az MBVK szerepének és működésének vizsgálata több szempontból is indokolt. Mint felügyeleti feladatokat ellátó szerv, az általa ellátott tevékenység végzésének minősége alapvetően kihat a teljes jogintézmény gyakorlati működésére. A szakmai irányító és iránymutató szerepkör általános iránymutatást biztosít, valamint a kamarai tagság irányában konkrét végrehajtandó szabályok és utasítások megalkotását biztosítja. Az Alkotmánybíróság a kamarák szerepével több határozatában is foglalkozott. A határozati indoklás szerint egy köztestület, egy szakmai kamara közfeladatot, illetve közigazgatási feladatot lát el, tulajdonképpen az állam vagy a települési önkormányzatok helyett³⁰⁷. Az MBVK ilyen értelemben mindenképpen közfeladatot lát el, és mint testületi önkormányzat működik. Az MBVK esetében is valós állítás az, hogy a közfeladat fogalma jóval tágabb halmazt ölel fel, mint az állami feladat, vagy a hatósági jogkör gyakorlása.³⁰⁸

Főszabály szerint a közszükségleteket a közfeladatok finanszírozása útján lehet kielégíteni, vagy másképpen meghatározva a közszükséglet az igény oldaláról, míg a közfeladat a tényleges közösségi feladatvállalás oldaláról fejezi ki ugyanazt a problémát³⁰⁹. Jelen esetben azonban az AJBH is, mint tény, több jelentése indoklás részében leszögezi, hogy az MBVK, mint a végrehajtók önkormányzati szerve, nem mindenben felel meg az

³⁰⁵ Vö. OBH-2985/2002. jelentés; AJB-209/2013. jelentés; AJB-211/2013. jelentés.

³⁰⁶ <http://www.mbvk.hu/main/>, Bemutakozás (2012. május 20.); Sáriné, 2009, 576.; Moór, 1931, 317.

³⁰⁷ 39/1997. (VII.1.) AB határozat.

³⁰⁸ Boóc–Török, 2012, passim.

³⁰⁹ Vö. Simon, 2007a, 28.

Alkotmánybíróság által a szakmai kamarákról megfogalmazott általános jellemzőknek³¹⁰, tehát a bírósági végrehajtási eljárás részben alapjogokat korlátozhat, és ezzel együtt szorosan az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó jogintézmény. Közismert tény, hogy a bírósági végrehajtás a civilisztika területén realizált igazságszolgáltatást jelent, mint ahogyan az is, hogy a bírósági végrehajtás a vagyoni végrehajtás fő útjának tekinthető. Leírhatjuk ezt akként is, hogy az adós pozíciójában lévő felek számára mindez szankcionáris jelleggel bír, még akkor is, ha azt mondjuk, hogy az adós nem tanúsított önkéntes jogkövető magatartást. Ebben az esetben elegendő csupán az ingatlanuk elvesztését átélő adósokra gondolnunk. A bírósági végrehajtó, mint önálló jogi személy (kvázi Kft. formában működik), profitorientálttá vált, mint egy gazdasági társaság tulajdonosa. A kamara ebben az esetben, mint felügyeleti szerv, közigazgatási hatáskört lát el, mert az érintett felek tájékoztatást kérhetnek tőle, illetve (egyfajta jogorvoslati elemként) panasszal fordulhatnak hozzá (pl. etikai vétség elkövetése, stb.). Az Alapvető Jogok Biztosának jelentése azt mondja ki, hogy az önálló bírósági végrehajtó az eljárása során – hasonlóan a közhatalom alapján eljáró közigazgatás működéséhez – közhatalmat gyakorol³¹¹, így mindazok a követelmények, amelyek a közigazgatás működésével összefüggésben, a közigazgatási hatósági eljárás során a hatóság a hatóság ügyfélkapcsolati kötelezettségére igazak, alappal elvárhatók a végrehajtói működés során is.³¹² Az ombudsmani jelentések kifejezetten rögzítették, hogy az MBVK köztisztviselői jelleggel működik, valamint az ombudsman kiemelte és megállapította, hogy főszabályként figyelembe kell venni a végrehajtói tevékenység különleges jellegét.³¹³ Az ombudsmani jelentések ebben az esetben utópisztikus elvárásokat fogalmaznak meg, mert ab ovo antagonisztikus ellentét mutatkozik egy vállalkozó és munkaadó, illetve egy közszolgálati alkalmazott státusza, alá- fölérendeltségi viszonyai, érdekérvényesítési képessége, és gazdasági érdekei között. Az alapjogi biztos megállapította, hogy *„az MBVK panaszkezelési és etikai szabályzatának a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben visszásságot*

³¹⁰ Hajas–Szabó, 2013, 425.

³¹¹ 56/1991. (XI.8.) AB határozat; 11/1992. (III. 5.) AB határozat; 49/1998. (XI. 27.) AB határozat; 1998, 5/1999. (III. 31.) AB határozat; 422/B/1999. AB határozat; 1993. évi LIX. tv.; 2011. évi CXI. tv. 18. § k).

³¹² Hajas–Szabó, 2013, 420.

³¹³ Vö. AJB-211/2013., Vö. OBH 2985/2002. jelentés, Vö. OBH 4403/2002. jelentés; Vö. OBH 1531/2003. jelentés.

okoz”.³¹⁴ Álláspontom szerint a gyakorlat nem is tükrözhet mást, mint az ombudsmáni jelentésekben foglaltakat, amelyek megfogalmazzák az általuk talált problémákat, de megoldást az ombudsmannak nem áll módjában keresni (hiszen „csak” jelentéseket és ajánlásokat fogalmaz meg), de a feltárt rendellenességeket nem az is az ombudsman feladata orvosolni. Alapvető módon a jelenlegi rendszer kibékíthetetlen ellentétet hordoz magában.

A Vht. 249-253. szakaszai tételesen szabályozzák az MBVK – mint köztestület – jogállását, az általa ellátandó feladatokat, jogait és kötelezettségeit, szervezeti felépítését. Az MBVK szakmai felügyeleti és koordinációs szerepköröket is ellát, valamint üzemelteti és fenntartja a központi rendszereket, különös tekintettel az elektronikus árverési és az elektronikus kézbesítési alrendszerre, gondoskodik az adatok védelméről és biztonságáról. Az MBVK a tagjaira nézve kötelező iránymutatásokat bocsát ki, különböző ön- és tagellenőrzési feladatokat lát el, kivizsgálja a hozzá beérkező panaszokat, eljár fegyelmi ügyekben³¹⁵, valamint vezeti a különböző statisztikákat, nyilvántartásokat és analitikákat.

Felügyeleti jogkörében eljárva az MBVK a jogalkotó által megfogalmazott rendelkezéseknek szerez érvényt. A felügyeleti jogkör gyakorlása az érintett felektől beérkezett panaszok elbírálásán keresztül konkrét adós és hitelezővédelmi eszközként funkcionál. Az MBVK a panaszok elbírálását végzi a kötelezően előírt rendszeres és rendkívüli ellenőrzési feladatok végrehajtásával kiegészítve. Ebben a szerepkörében jelentős hatósági ellenőrzési funkciót is gyakorol. Az MBVK közigazgatási jogkörében eljárva, mint felügyeleti szerv egyensúlyteremtő, regulatív funkciója nagy jelentőséggel bír, mert cca. alanyi jogon biztosít a végrehajtási ügyekben érintettek számára egyfajta védelmi eszközt. Ebben a szerepkörben az MBVK eljárása az egyéb jogorvoslati lehetőségekhez mérten kifejezetten rövid idő alatt lebonyolítható, ezzel is megnövelve a hatékonyságot, és biztosítva az érintett feleknek a joghoz fordulás lehetőségét mégha csak információ átadásával is.

³¹⁴ Hajas–Szabó, 2013, 426.

³¹⁵ 1994. évi LIII. tv. 266. § (2), 267. § (1); Kapa–Bíró–Nádas–Rab–Zoltán–Zoltán–Gyekiczky, 2009, 1051.

Kiemelkedően fontos ennek a tevékenységnek az ellátása során a pártatlanság, a szakmaiság elveinek a betartása. A felügyeleti tevékenység ugyanakkor három részre bomlik, ami jelentősen megkérdőjelezi a hatékonyságot, mert felügyeleti tevékenységet lát el a mindenkori, az igazságügyért felelős minisztérium és a bíróságok is. A felügyeleti szervek (általános, törvényességi) és az MBVK (szakmai, etikai) a részletszabályozást tekintve bírnak különös hatáskörrel. A fegyelmi felelősségre vonás a végrehajtói szolgálat és a végrehajtói szervezet felügyeletének egyik alapvető szankcionális eleme. Gyors és következetes intézkedések szükségesek ahhoz, hogy a fegyelmi vétséget megvalósító magatartások, illetve a végrehajtói szolgálattal szembeni közbizalmat aláásó egyéb magatartások eredményesebben megelőzhetőek legyenek. Azt is ki kell emelni, hogy az MBVK vezetése és a különböző kamarai tisztségviselők az önálló bírósági végrehajtók közül kerülnek ki, és önmagában ez a tény alapot ad a pártatlanság elvének esetleges megkérdőjelezhetőségére, mint azt az elmúlt évek alatt megindult büntetőjogi eljárások igazolják. Ezt a problémát igyekezett orvosolni a jogalkotó a 3/2015. (II. 25.) IM rendelet hatályba léptetésével, amely jogszabályi szinten szabályozott mederben biztosít lehetőséget az érintett felek számára az önálló bírósági végrehajtó intézkedése ellen benyújtott panaszügyek intézése vonatkozásában.³¹⁶ A szakmai felügyeleti feladatok ellátása is

³¹⁶ Vö. Németh, 2013, skk.; Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-4325/2014. számú ügyben (kapcsolódó ügy: AJB-4567/2012); Vö. 3017/2014. (II. 11.) AB végzés.

3/2015. (II. 25.) IM rendelet 1. § (1) *A panasz eljárás szabályozásának célja a tisztességes eljáráshoz való jog érvényre juttatása útján az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom erősítése és megóvása.*

(2) *A panaszügyintézés alapelvei:*

a) *a panaszosokat a panasz eljárásban megilleti a törvény előtti egyenlőség, ügyeiket etikus módon, indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás nélkül kell elintézni,*

b) *a panasz eljárás során az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani,*

c) *a panaszosokat megilleti a tisztességes panaszügyintézéshez és az e rendeletben meghatározott határidőben hozott döntéshez való jog,*

d) *a panaszt kivizsgáló szerv az eljárás során biztosítja a panaszosok számára, hogy jogaikról és kötelezettségeikről tudomást szerezzenek és előmozdítja a panaszosok joggyakorlását.*

(3) *A panaszost nem érheti hátrány a panasz megtétele miatt.*

2. *A panasz fogalma*

2. § *A panasz az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes vagy az önálló bírósági végrehajtójelölt (a továbbiakban együtt: panaszolt) tevékenységével kapcsolatban benyújtott olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és amelynek elintézése nem tartozik bíróság, hatóság vagy más szerv hatáskörébe. Panasznak minősül a kérelem különösen, ha az abban foglaltak szerint a panaszolt*

kiemelkedően fontos, hiszen ennek keretein belül gondoskodik az MBVK a tagság képzéséről, a szakmai alkalmasság megállapításáról. Ellenőrzési jogkörében eljárva az MBVK az egyes önálló bírósági végrehajtók teljes ügyviteli rendszerét, pénzkezelését, magatartását vizsgálni jogosult.

Az MBVK által ellátott további fontos tevékenység az adatok nyilvántartásához köthető. Megnyilvánulhat az adat-nyilvántartási tevékenység adatigénylési és adatszolgáltatási oldalról is. A nyilvántartási, adatkezelési, adatszolgáltatási kötelezettségek előírásait a kapcsolódó jogszabályok jelentik. Az MBVK ezen kívül komplex informatikai rendszerek üzemeltetési feladatait is ellátja, amely rendszerek alapjaiban határolják be a működés környezetét (pl. elektronikus kézbesítési rendszer, elektronikus árverési rendszer, stb.).

A bírósági végrehajtói személyi állományának maximum létszámát az 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet 300 főben határozta meg. A rendelet meghatározta a státuszok betöltésének feltételeit is, valamint pályázati rendszert³¹⁷ vezetett be. A 2000. évben a személyi állomány létszáma még mindig nem érte el a tervezettet.

A jogalkotók az 1994. évben megalkotott Vht-től azt várták, hogy az eljárás gyorsabb és eredményesebb lesz. Tervezte a Vht. az országosan kiépítendő bírósági árverési csarnokok létrehozását, a végrehajtói létszám néhány éven belüli 500 főre történő emelését. Sajnos ezek mind csak tervek maradtak, az árverési csarnokok nem épültek ki, és a végrehajtói létszám mintegy a fele az 1994. évben tervezettnek.³¹⁸ Az önálló bírósági végrehajtók létszáma 2019. március havában mindösszesen 205 fő³¹⁹ volt az országban. A pályázatokat a megyei bíróság elnöke írta ki (mára az MBVKAR hivatala írja ki a pályázatokat a Vht. 250. § (2) bekezdés 21. pontja alapján). A rendelet előírta bírósági végrehajtói szakvizsga és az ehhez kiegészítésként kapcsolódó bírósági végrehajtási ügyintézői szakvizsga

a) az adós, a végrehajtást kérő, illetve egyéb érdekelt, vagy meghatalmazottjuk (a továbbiakban együtt: panaszos) tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget.

³¹⁷ 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet 8. §.

³¹⁸ Vö. Vitányi, 2000, passim; Pataki, 2013a, passim.

³¹⁹ Forrás: IM ISZHÁ.

letételét a pályázók számára a megfelelő szakmai gyakorlati idő (1 év) letöltése után. Az MBVK számára névjegyzék vezetése vált kötelezővé a személyi állomány tekintetében. A rendelet szabályozta továbbá a személyi állomány új típusú igazoló okirattal (igazolvány) történő ellátását. A rendelet keretein belül került meghatározásra és szabályozásra a bírósági árverési csarnok létesítésére, annak rendeltetésére, használatára és az igénybevételének költségeire vonatkozó előírások is.

4.4.2. A szervezeti átalakítás, a privatizáció hatásai

Amennyiben a társadalom tagjai minden esetben önkéntes jogkövető magatartást tanúsítanak, akkor ideális körülmények között – utópisztikus jelleggel megfogalmazva – nem is lenne szükség a bírósági végrehajtás jogintézményére. A bírósági végrehajtás vonatkozásában nem kizárólag elvi, hanem gyakorlati jelentőséggel is bír az alfejezet által vizsgált kérdéskör, a bírósági végrehajtás működési keretrendszerének, és az abból eredő sajátosságoknak az áttekintése. A bírósági végrehajtás tevékenysége és a kár fogalma egyedi viszonylatban van egymással. Amennyiben azt mondjuk, hogy kárnak minősül minden olyan hátrány, amely valakit valamely károsító esemény folytán személyében vagy vagyonában ér, és hozzátesszük azt, hogy az 1994. évi LIII. törvény 5. § (2) bekezdés így szól: *„Az állami kényszer – e törvény keretei között – elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen az adós személyiségi jogait is érintheti”*, akkor szembeötlővé válik az analógia. A felelősségi kérdések természetesen jól elhatárolhatóak abban a jogi értelemben, hogy a bírósági végrehajtó a közhatalmi jogkörében okozott kárért fennálló felelősségével kapcsolatban merültek-e fel (jogsabályi felhatalmazás, és részletes jogi szabályozás jellemzik), vagy sem. Az önálló bírósági végrehajtók az igazságszolgáltatást képviselik, és mint ilyen, közhatalmi személynek minősülnek. A Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.156/2003. számú ítéletében, hogy *„A végrehajtás a bírósági eljárás része, közhatalmi tevékenység. Az önálló bírósági végrehajtó eljárásával összefüggő kártérítési felelősség elbírálása során ezért a Ptk. 349. §-ában írt szabályokat kell alkalmazni, és a jogvita eldöntése a megyei bíróság hatáskörébe tartozik.”* A szervezet által ellátott funkciók oldaláról vizsgálva a bírósági végrehajtás az államapparátus része. Az Alkotmánybíróság 46/1991. (IX.10.) AB határozatában kifejtette, hogy *„a bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése – akár jogszerű kényszerítés árán is – a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik.”*

A bírósági végrehajtás működési környezete és jellemzői, valamint a vonatkozó érdekeltségi rendszerek jelentős kihatással vannak az intézmény működésének alapjaira, valamint a bírósági végrehajtási eljárás foganatosításának egyes elemeire. Alapvetően determinánsnak bizonyul az a tény, hogy a rendszerváltozást követően a demokratizmus követelményének túlsúlyos figyelembevételével a bírósági végrehajtók kikerültek a bírósági alkalmazottak köréből, és külön szervezeti formában³²⁰ működtek tovább. A Győri Ítéltábla Pf.III.20.043/2013/4. szám alatt meghozott ítéletében a PK.42. számú állásfoglalásra utalva kimondja, hogy *„a végrehajtó a végrehajtási eljárás során az irányadó jogszabályi rendelkezések keretei között, az azok által meghatározott módon és eljárási rendben köteles eljárni. A felperes által sérelmezett végrehajtói magatartás, tevékenység (díjjegyzék nem megfelelő kiállítása, az abban foglalt követelés azonnali beszédési megbízás útján való érvényesítése, a költségek viselésére irányuló döntés meghozatalának módja) közhatalom gyakorlása során kifejtett szervező-intézkedő tevékenységnek vagy mulasztásnak (PK.42. számú állásfoglalás), az állami jogalkalmazó tevékenység keretei között kifejtett magatartásnak minősül.”*

Az új szervezeti kialakítás létrejöttének pillanatától kvázi egyfajta profitorientált környezetbe helyezte az önálló bírósági végrehajtókat, és ez az orientáció elemi hatással van az általuk végzett tevékenység gyakorlatára. Abszolút evidenciaként jelentkezve könnyedén belátható, hogy nem is lehet ez másként, ekként természetesen az önálló bírósági végrehajtó is mindent megtesz nyereségének növelése érdekében. A végrehajtó iroda infrastruktúráját fent kell tartani, az alkalmazotti létszám az adminisztrációs teher növekedésével egyenes arányban növekvő tendenciát mutat, az ügyenkénti kamarai költségátalányt is meg kell fizetni, stb., és az sem várható el egyetlen egy tulajdonostól sem, hogy veszteségesen működtesse a gazdasági társaságát, hiszen nem közfeladatot lát el, valamint az önálló bírósági végrehajtó számára nem minden ügyérkezés hoz effektív hasznot. A követeléskezelő, illetve az ún. behajtó cégek³²¹ vonatkozásában kijelenthető, hogy meghatározóan a profit-maximalizálás jelenik meg célként a tulajdonosaik – ami természetesen nem felróható számukra, hiszen nem a bíróság hatáskörével azonos módon járnak el, és nem végeznek hatósági kényszerselekményeket – elsődleges érdekkörében.

³²⁰ 1994. évi LIII. tv. 254/A. § (1).

³²¹ Pataki, 2014a, passim.

Az önálló bírósági végrehajtó ugyanakkor állami alkalmazottból munkáltatóvá és cégtulajdonossá vált. A felelősséggel és az orientációval kapcsolatos problémakör nem új keletű, mint azt a jelen dolgozatban szereplő történeti elemzés is alátámasztja, mindösszesen a társadalom berendezkedése és a megalkotott eszköz és normarendszer módosult. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság értékelése szerint *„az önálló végrehajtói jogállás bevezetése ugyanakkor nem jelenti a végrehajtás piacosítását. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az önálló jogállást élvező végrehajtók egyetlen modellben sem a versenyző piac szabályai szerint működnek. Tevékenységükben azért nem ismerhetők fel a piac keresleti és kínálati szabályai, mert egyidejűleg jogszabályban rögzített díjszabás, kinevezési eljárás és területi, szolgáltatási, illetve numerus clausus monopóliumok, szolgáltatási kötelezettség, valamint szigorú állami felügyelet és ellenőrzés mellett működhetnek és emellett a végrehajtási eljárások lefolytatása során továbbra is állami szuverenitásból fakadó funkciót látnak el.³²²”* Az önálló bírósági végrehajtók esetében valóban nem ismerhető fel teljes mértékben a versengő piac szabályrendszere, de továbbra is faktumnak tekinthető az, hogy profitorientációval bír, mint egy gazdasági társaság tulajdonosa, valamint rögzített piaccal rendelkezik (ügyelosztás, még akkor is, ha napjainkra elvileg maximalizálásra került az irodánként beérkező ügydarabszám. Az MBVK a 16/2001. (X. 26.) IM rendelet 5-6. szakaszában foglalt rendelkezéseknek megfelelően új ügyelosztási rendszert alakított ki.³²³

A bírósági végrehajtás alkalmazott szervezetrendszerét tekintve több további elemi összevetési pont is nyilvánvalónak tűnik, pl. vizsgálat alá vonva a hasonló vonásokkal bíró kamarák működését, illetve a hasonló tevékenységet végző szervezetek működési elemeit, vizsgálni kell az eltéréseket és a hatékonyságot is. Ennek értelmében tehát először meg kell vizsgálni a hasonló elven működő közjegyzői szervezetet, valamint a közjegyzők és az önálló bírósági végrehajtók által ellátott hatósági feladatok vonatkozásában fellelhető különbségeket.

³²² Vö. 3076/2017. (IV. 28.) AB határozat.; Vö. 22/2013. (VII. 19.) AB határozat.; Vö. 34/2013. (XI. 22.) AB határozat.; Vö. 3024/2014. (II. 11.) AB végzés.

³²³ MBVKAR Jogi Iroda, 2017, 9-10. passim.

A közjegyzőség szervezeti felépítése analógiát mutat a bírósági végrehajtással abban a tekintetben, hogy a szerkezet, a szervezeti forma, a részletes törvényi szabályozás hasonló szisztémát, kialakítást követ. Közvetlen kapcsolat is van a két szervezet között (pl. a fizetési meghagyásos eljárás, a végrehajtási záradék stb. esetében). A két szervezet által ellátott tevékenység közötti eltérés jelentősnek minősíthető. Azonosságnak tekinthető, hogy a közjegyző is az állam igazságszolgáltató tevékenységének része, és mint ilyen jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez, valamint tevékenységét közjegyző is gazdaságilag önállóan végzi, azaz a (jogszabály által meghatározott) díjaiból gazdálkodik, működteti az irodáját, fizeti alkalmazottait³²⁴, mint akár az önálló bírósági végrehajtó, ugyanakkor a közjegyző hivatalát nem terheli a 7. éves határozott időtartalmi jogszabályi előírás. A lényegesnek tekinthető differencia ott tapasztalható, hogy a két szervezet által ellátott hatósági feladatok jellege és dimenziói szignifikáns módon eltérnek a tevékenység végzése által kiváltott társadalmi összhatás és az alkalmazott alapelvek tekintetében. A közjegyző többek között a törvény által ráruházott közhitelesség és a szolgáltató jelleg alapelvei szerint végzi a tevékenységét.³²⁵

Ezzel szemben a bírósági végrehajtót a Vht. nem közhitelességgel ruházza fel, hanem hatósági kényszerrel alkalmaz (Vht. 5. § (1) *„A bírósági végrehajtás során állami kényszerrel is el kell érni, hogy a pénzfizetésre, illetőleg az egyéb magatartásra kötelezett teljesítse a kötelezettségét. (2) Az állami kényszer – e törvény keretei között – elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen az adós személyiségi jogait is érintheti.”*). A kényszer alkalmazása – legyen az személyi (Vht. 5. § a személy elleni kényszereselekményeket a rendőrség végzi el a végrehajtó intézkedése alapján.), vagy vagyoni jellegű – minden esetben különös szabályozás, elbírálás és megítélés alá esik.

A bírósági végrehajtást és a közigazgatási végrehajtást szintén a szervezeti elrendezés tekintetében kell megvizsgálni. Ebben az esetben a közös pontot a hatósági kényszereselekmények alkalmazása jelenti. A lényegi különbség abban áll, hogy a közigazgatási végrehajtás személyzeti állománya továbbra is alkalmazotti státuszban található (munkaviszony keretein belül), míg a végrehajtók nem. Már maga a

³²⁴ Vö. Pulinka–Tóth, 2017. skk.

³²⁵ 1991. évi XLI. tv. 1. § (1)-(4).

munkaviszony megléte is érdemi különbséget jelent, mert elegendő, ha csak a különböző életpálya modellekre gondolunk, míg a végrehajtó oldalán megtalálható a határozott idejű (7 éves) kinevezés „Damoklész kardja”, hiszen nem tudható előre, hogy kinevezése újabb 7 évre meghosszabbításra kerül-e. A közigazgatási végrehajtást közigazgatási hatóság folytatja le. A közigazgatási szerv a tevékenységét köztisztviselőkn, kormánytisztviselőkn keresztül látja el. A munkavállaló egy szervezeti rendszeren belül közvetlen irányítás mellett, alá-fölrendeltségi viszonyban végzi a tevékenységét. Az irányítás közvetlen formája, a centralizáció és a koncentráció. A szabályozás könnyebben navigálható, rugalmasabb, alkalmazkodó képesebb lehetőséget teremt meg, ezáltal hatékonyabb lehet maga a működés is. Az önálló bírósági végrehajtó saját irodájának tulajdonosa. Az önálló bírósági végrehajtót, mint tulajdonost, cégvezetőt és munkáltatót természetesen más elemi érdekeltségi rendszer övezi, mint egy munkavállalót. Erről az oldalról tekintve az önálló bírósági végrehajtó tulajdonosi szerepköre hasonló az egyéb gazdasági tevékenységet folytató vállalkozások tulajdonosaival.³²⁶ A tulajdonos érdekét az elvárt hozam és a nyereség maximalizálása fémjelzi, ami elvileg összeegyeztethetetlen a bírósági végrehajtás intézményének eszmerendszerével. Amennyiben nyereség-maximalizációs célú tevékenység végzéséről beszélünk (mint a jelen esetben is), akkor axióma az, hogy a gazdasági tevékenység célja mindig valamilyen eredmény elérése, s ennek érdekében valamilyen ráfordítások szükségesek (a fogalmak gazdasági értelemben vett használata mellett). Javul a gazdaságosság, ha az eredményt kisebb ráfordítással érjük el, vagy adott ráfordítással nagyobb eredményhez jutunk. Innen származik a gazdaságosság fő elve, amely szerint a legkisebb ráfordítással a lehető legnagyobb eredményt kell elérni³²⁷, illetve egy másik alapvető megállapítással is rendelkezünk, mely szerint a piacgazdaság, a gazdaság fejlődésével, a privatizáció kiterjesztésével egy időben megerősödött és szélesedett a tulajdonosok és a piaci szereplők köre.³²⁸ A privatizációs folyamat során „az állam vállalkozásokban működő vagyonának magánkézbe adása a

³²⁶ Varga–Bedő–Lőrinczi, 1997, 29. *A vállalat, a vállalkozás olyan önállóan gazdálkodó szervezeti alapegység, amely hosszú távon nyereségnövelésre és tőkegyarapításra törekszik, amiért kockázatot is vállal.* Báger–Kovács, 2004, 15. *Miközben a magánvállalkozó (az érdekeit közvetítő menedzsment) meghatározó célként a profitérdeket helyezheti stratégiája középpontjába, addig ez a köztulajdonú társaságok menedzsmentjének csak kevésbé lehet sajátja.*

³²⁷ Horváth, 2011, 20.

Varga–Bedő–Lőrinczi, 1997, 205. *A gazdálkodás révén keletkezett vállalati eredmény pénzügyi kategória, a költségek és az árbevétel különbsége.*

³²⁸ Bíró, 2001, 3.

politikai intézményrendszer megváltoztatásának, a profitorientált gazdálkodás (gazdaság) kialakulásának termelési, gazdasági feltételét (alapját) adta. A privatizáció az egész társadalom működési logikáját átalakította”.³²⁹

A bírósági végrehajtás jogintézményével kapcsolatos változásokat végigkísérték a bírósági végrehajtás szervezetével kapcsolatos változások. A bírósági végrehajtás rendszerével kapcsolatban elsősorban az a kérdés merült fel, hogy amennyiben az önálló bírósági végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos³³⁰, akkor miért nem a bírósági szervezetrendszer keretein belül végzi tevékenységét? Az önálló bírósági végrehajtó által ellátott jogalkalmazó tevékenység során az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve hogyan érvényesül? Elégséges-e a jogalkalmazó végrehajtó tevékenységének egy része vonatkozásában a bírói jogorvoslati út lehetővé tételével kompenzálni ezt az anomáliát?³³¹ Abban a tekintetben megalapozottnak tűnik a probléma felvetése, hogy az önálló bírósági végrehajtó hatósági feladatot lát el, ezen felül hatósági kényszert alkalmaz, és a tevékenység kontrollja a legjobb esetben is csak közvetettnek minősíthető néhány szempontból, valamint az önálló bírósági végrehajtó egyéni (tulajdonosi, munkáltatói) érdekeltségi szempontjai alapvetően módosultak, eltolódtak a profitorientáltság irányába a rendszerváltással bekövetkezett „privatizáció” révén. Felvetődhet továbbá az a kérdés is, hogy a törvény szabta kereteken belül maga a klasszikus értelemben vett, a végrehajtást kérő javára történő végrehajtás vagy a profitorientáltság a domináns az önálló bírósági végrehajtó működése során?

Maga a bírósági végrehajtó szervezet az 1871. évi törvénycikk hatálybalépése óta létezik önállóan. Ezt a szervezeti struktúrát az 1955. évi 21. tvr. hatálybalépése szüntette meg, és a rendszerváltozást követően az 1995. évtől rendeződik vissza az önálló működés irányába a szervezeti struktúra. A végrehajtás jogintézményének működésére nézve direkt módon kihatóan azonban a társadalmi viszonyok átrendeződése következményeképpen más elemi változás is bekövetkezik, nevezetesen az, hogy megnő a közigazgatási végrehajtás szerepe³³², így kialakul a közigazgatási végrehajtó szervezet is. Első lépésként

³²⁹ Báger–Kovács, 2004, 17.

³³⁰ BDT2012. 2717.

³³¹ Szabó, 2006, 1474.; 1994. évi LIII. tv. 217. § (4).

³³² NKE, 2013, 9.

érdeemes összevetni a két szervezet működési jellemzőit, a működéssel kapcsolatosan tapasztalható rendellenességeket. Lényegi különbség abban található, hogy a közigazgatási végrehajtás egy hatósági eljárás, amelyben a közigazgatási hatóság az állampolgárt (ügyfelet) érintő jogot vagy kötelezettséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez, míg a bírósági végrehajtás egy polgári nemperes eljárás, amely a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozataiban, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket jogerős bírósági határozatban (vagy azzal egyenértékű okiratban) foglaltaknak szerez érvényt. Közös pont, hogy mindkét esetben vagyoni végrehajtásról beszélünk. A különbség lényegét az érvényesítendő anyagi jog által érintett társadalmi viszonyok sajátosságai által indokolt eltérő eljárásjogi és szervezeti megoldásokban találjuk meg. A legszembeötlőbb különbség azonban mégis az, hogy a közigazgatási végrehajtás szervezete állami intézményeken belül alá-fölé rendeltségi viszonyban álló munkavállalókból, azaz alkalmazottakból áll. Ebből következően nem profitorientált működési környezetben végzik az általuk ellátott tevékenységet. A felügyeleti rendszer működése hatékony működése kiszámítható. A végrehajtási tevékenység az intézményen belül jól szabályozható, kellő flexibilitással alkalmazkodik az igényekhez.

A közigazgatási végrehajtás társadalmi megítélése pozitívabb (erősebbnek tekintett preventív jellege okán is³³³), mint a bírósági végrehajtásé. A közigazgatási végrehajtás működésével közvetlen kapcsolatban kevesebb probléma merül fel, kisebb a panaszmenyiség. Hátrányként megjelenik a bírósági végrehajtáshoz mérten magas létszám biztosításának az igénye. A szervezet fenntartásának magas költsége, amely az állami költségvetés felé jelentkezik, míg a bírósági végrehajtás esetében azt a felek viselik. Vizsgálható hogy a költséghatékonyság követelményeinek megfelel-e a rendszer. A közigazgatási végrehajtás költségei nem kizárólag a végrehajtási ügyekben érintett feleket, hanem a szervezeti és infrastrukturális rendszert fenntartó államot is terhelik. A bírósági végrehajtás esetében a végrehajtó díja tartalmazza a kamarai költségátalányt is, így a szakmai felügyelet fenntartási költségének viselése közvetlen módon a végrehajtási ügyekben érintett feleket terheli. Az állam számára ez a rendszer mindenképpen kisebb, míg a végrehajtási ügyben érintettek számára többletköltséget jelent. Ki lehet jelenteni, hogy a bírósági végrehajtás nem biztos, hogy egy költséghatékony eljárást takar. Kinek

³³³ Vö. Kovács, 2008, passim.; Vö. Turkovics, 2013, 289-290.

lenne az érdeke, hogy költséghatékonyá tegye? A bírósági végrehajtói iroda tulajdonosának, mint egy kvázi magánjogi gazdasági társaság tulajdonosának? Az önálló bírósági végrehajtónak az elsődleges érdeke a profitmaximalizáció, amennyiben ehhez, mint primer tulajdonosi érdekhez társítható lesz egy-egy költséghatékonyt eredményező elem, úgy az bevezetésre és alkalmazásra kerül, de amennyiben egy költséghatékonyt eredményező elem nem a tulajdonos, hanem valamely egyéb érintett fél számára jelente pozitív hatást, úgy bevezetésére vagy alkalmazására kizárólag az önálló bírósági végrehajtóra ható kógens jellegű jogszabályi előírás nyújthat garanciát. A jogalkotó számára a költséghatékonyt megteremtése a bírósági végrehajtás jogintézményének és a közvélemény megítélésének relációjában jelentkezik közvetlen módon, és fordított arányban válik egyre relevánsabbá a közvélemény negatív irányú tartós elmozdulása esetén.

A bírósági végrehajtás szervezetrendszerének vonatkozásában fontos változást léptetett hatályba 2013. január 1. napjával a 2012. évi CCXI. törvény (16. § (3) bekezdés i) pontja, amely szerint végrehajtóvá az nevezhető ki, aki egyetemi jogi végzettséggel rendelkezik (további feltételek teljesülése mellett). A változtatás bevezetésétől a végrehajtói hivatás szakmaiságának elmélyülését is várta a jogalkotó. *„Látszólag úgy tűnik, mintha csak néhány szót cseréltünk volna ki a törvényben: az eddigi felsőfokú végzettség helyett jogi egyetemi végzettség kell ezután. Ráadásul Európa számos országában kötelező, hogy a végrehajtók jogi végzettséggel rendelkezzenek. Szándékunk, hogy jogi hivatásrendek között legyen a végrehajtói hivatás. Ezt a folyamatot most már visszafordíthatatlanná teszi ez a változás.”*³³⁴ A változtatás bevezetése biztosan mérföldkőnek tekinthető a szakmai fejlődés vonatkozásában, a minőségi végrehajtási szolgáltatási kultúra kialakítása érdekében. Azonban ennek az egy pontnak a hatályba léptetése nem jelenti mindezeket, sőt még egy önálló jogi hivatásrend azonnali kialakulását sem. Mindenképpen egy folyamat első lépcsője, amely méltányolandó célokat szolgál, de önmagában az elvárásokat nem tudja teljesíteni, további szabályozási eszközök életbeléptetésére lesz szükség. A végrehajtóvá kinevezés nem kizárólagos feltétele a jogi szakvizsga megléte, ez kiváltható a végrehajtói szakvizsgával (nem ugyanolyan átfogó jellegű tudásszintet igényel) és meghatározott időszakon keresztül önálló bírósági végrehajtó-helyettesi tevékenység végzésével. Az általános jogi szakvizsga mélyebb és átfogóbb jogi ismereteket igényel, a másik lehetőség

³³⁴ Kiss, 2013, 12. skk.

pedig átfogóbb gyakorlati szakmai ismereteket biztosít. A bírósági végrehajtás, mint jogi hivatásrend kialakításához mindenképpen ötvözni kell majd a két feltételrendszert. Álláspontom szerint a szakmai képzési szint minimumának megemlése elősegítheti a hivatásrenddé történő átalakulást, ugyanakkor a kinevezési idő 7 éves időtartalomra történő szigorítása ezzel ellentétes irányt mutat. A Miniszter az Executio folyóirat 2019. évi 2. számában ekként nyilatkozott: „*A bírósági végrehajtó közhatalmi tevékenységének végzése megköveteli a végrehajtói szakma jogász hivatásrenddé válását. Azonban ez egy hosszú folyamat, és a 2022-ig tartó időszak felénél még nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, de azt gondolom, az irány jó és előremutató.*”

4.4.3. A Magyar Bírósági Végrehajtói Kar

A 2015. évre a bírósági végrehajtásnak, és azon belül a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamarának a kiemelkedően negatívvá vált közmegeítélése, nyilvánvalóvá váltak továbbá a felügyeleti rendszer hiányosságai. A jogalkotó számára kiemelt cél gyanánt jelentkezett az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom³³⁵ helyreállítása, a társadalmi megeítés nagyarányú javítása, ezért a törvény erejénél fogva³³⁶ jogutódlással megszüntette a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamarát, és 2015. szeptember 01. napjától létrehozta a Magyar Végrehajtói Kar szervezetét, mint a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara univerzális jogutódját. Létrehozásra került továbbá a kar hivatali szervezete, amely az MBVKAR közfeladatainak ellátását is biztosítja, ugyanakkor a végrehajtók érdekképviseletéről

³³⁵ 22/2013. (VII. 19.) AB határozat. *Az Alkotmánybíróság a korábbi döntése alapján a végrehajtási jog és benne a végrehajtási szervezetrendszer alkotmányjogi megeítése során elsődlegesen az igazságszolgáltatással való kapcsolatát tekinti relevánsnak. Eszerint a bírósági eljárások során garantált alapjogok, így különösen az eljárások időszerűségének tényleges érvényesülését kérdőjelezi meg, ha hiányzik vagy fogyatékos a kötelező bírósági határozatok hatékony végrehajtásának rendje. A bírósági döntések végrehajtásának bizonytalansága, szervezettelensége, vagy időszerűtlensége, illetve a végrehajtási szervezet szakszerűtlen működése egyidejűleg a bírói hatalom tekintélyének fokozatos erodálásához és meggyengüléséhez vezet. A bírósági végrehajtás rendje ezért közvetlen kapcsolatban áll az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom, valamint a bírósági döntések tekintélyének megőrzésével. Szervesen kapcsolódik a bíróság alapeljárásához és egyúttal kihat a bírói hatalmi ág megeítésére és működésére.*

³³⁶ 2015. évi CVII. tv. § 42. § A Vht. „Átmeneti rendelkezések” alcíme a következő 306/H. §-al egészül ki: „306/H. § (1) A kamara 2015. augusztus 31-i fordulónappal megszűnik, általános jogutódja a Kar. A Kar 2015. szeptember 1. napjával alakul meg.

továbbra is az MBVKAR elnöksége gondoskodik. Az MBVKAR hivatali szervének hatásköre jóval szélesebbé válik, mint az elnökségé.

A 2015. évi CVII. tv. gyökeresen módosítja a felügyeleti, a fegyelmi, a kinevezési rendszereket. A törvény rendelkezése értelmében a bírósági végrehajtói kinevezés a jövőben meghatározott időtartalomra, 7 évre szól, és jelentősen szigorít a kinevezési feltételek rendszerén is, mind az önálló bírósági végrehajtó, mind az önálló bírósági végrehajtó-helyettesek tekintetében, valamint a működési formát is előírja.³³⁷

A jogalkotó a bírósági végrehajtás közmegítélésének javítása, valamint a jogintézmény működésének optimalizációja céljából, a szervezeti reformintézkedések felügyeletét tovább erősítette azzal, hogy a 22/2015. (XI. 19.) IM utasítás (Miniszteri biztos kinevezéséről) hatályba lépésével a törvény miniszteri biztost nevez ki, aki számára igen széleskörű jogosítványokat biztosít, mi több a miniszteri biztos által gyakorolt jogkörök vonatkozásában a Kar jogosítványai szünetelnek, ezáltal azok megvonásra kerülnek. 2015. évi CVII. törvény 2. § (1) bekezdése szerint „A Vht. 231. §-a helyébe a következő rendelkezés lép: 231. § (1) A miniszter az MBVKAR felügyeletének ellátására, továbbá az MBVKAR hatékony működésének elősegítésére miniszteri biztost nevezhet ki. A miniszteri biztos az e törvényben meghatározottak szerint gyakorolja a (2)-(3) bekezdésben foglalt azon jogosítványokat, amelyeket a kinevezés a feladatkörébe utal. A miniszteri biztos az MBVKAR Kar jogosítványait akként gyakorolhatja, ahogyan azt a jogszabály az MBVKAR részére előírja. Miniszteri biztos kinevezése esetén az MBVKAR bármely pénzügyi kötelezettségvállalásához, a szerződések teljesítésének elfogadásához és a kifizetésekhez a miniszteri biztos jóváhagyására van szükség, és kizárólag ő gyakorolja az MBVKAR alkalmazottai feletti munkáltatói jogokat.” A miniszteri biztos kinevezését annak kezdete óta több IM utasítás is szabályozza (legutóbb a 10/2019. (VII. 12.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről), de a kezdetektől meglévő miniszteri biztosi jogosítványok tovább élnek, érdemi változtatás nem történt.

Az átalakítás folytán a jogutód szervezetben a működés tekintetében a felügyeleti szerep az MBVKAR hivatalának vezetőjét és a miniszteri biztost illeti meg, míg az MBVKAR elnöksége betöltött funkcióit tekintve háttérbe szorult. A működés ellenőrzése és a

³³⁷ Vö. 3076/2017. (IV. 28.) AB határozat.

felügyeleti kérdésköre kiemelt szerephez jutott. Az ellenőrzés új rendszerének kialakítása érdekében már a 2015. évben megszületett a 25/2015. (II. 25.) Korm. rendelet (Az önálló bírósági végrehajtók ügyvitelének, hivatali működésének és magatartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatok lefolytatásának részletes szabályairól), amely részletes szabályozást biztosít az érintett felek részére, kiegészítve az MBVKAR által kidolgozott végrehajtók ellenőrzési kézikönyvében foglaltakkal, amely megkülönböztet átfogó, soron kívüli, cél, és utóvizsgálatot, valamint a lefolytatandó ellenőrzések módszertanát is szabályozza.

További jelentős változtatás történt az 5/2016. (III. 8.) IM rendelet (A Magyar Bírósági Végrehajtói Kar egyes feladatairól, valamint egyes igazságügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról) szóló jogszabály hatályba lépésével. A rendelet létrehozza az MBVKAR által üzemeltetett központi ügynyilvántartási informatikai rendszert, és részletekbe menően szabályozza a nyilvántartandó adatok körét, illetve az adattovábbítás és az adatkezelés módját.

Az MBVKAR a miniszter jóváhagyása mellett és ellenjegyzésével ki, illetve átdolgozta szervezeti- és működési szabályzatát, az etikai szabályzatot, valamint az új működés keretrendszeréhez kapcsolódó további szabályzatok is kidolgozásra kerültek. Az SZMSZ maga is kihangsúlyozza, hogy az MBVKAR univerzális jogutódként jogi személynek minősül, köztisztületi formában a végrehajtók szakmai irányító, felügyeleti, ellenőrzési és érdekképviseleti szerveként működik, illetve közfeladatokat lát el. Az etikai szabályzat követendő magatartási normákat és kritériumokat fogalmaz meg általános és átfogó jelleggel a tagság számára.

A ma hatályban lévő szabályozás szerint (16/2001. (X. 26.) IM rendelet a bírósági végrehajtás szervezetéről 1. § (1)) az önálló bírósági végrehajtói álláshelyek száma 227. Ugyanakkor a 1499/2017. (VIII. 11.) Korm. határozat (az állami adó- és vámhatóság végrehajtási feladatainak ellátásához szükséges egyes intézkedésekről) szerint az állami adó- és vámhatóság 2019. január 01. napjától teljeskörűen átveszi a törvényszéki végrehajtás feladatait, így a törvényszéki végrehajtás jogintézménye kivezetésre kerül jogrendszerünkben. Maga a Vht. a 2019. évi LXXXI. tv. rendelkezései szerint érdemben csak 2020. január 01. napjától módosul. Azzal a lépéssel, hogy teljes egészében megszünteti a jogalkotó a bírósági végrehajtás egyik szervezeti formáját a 2020. év elejére, egyben egy esetleges megszüntetési gyakorlatot is kidolgoz, valamint felméri a bekerülési

költségeket is, ugyanakkor nyilvánvaló módon a működési hatékonyság és a működési költségek hányadosa csak évek múltával biztosít majd releváns törzsadat állományt a kormányzat számára. A törvényszéki végrehajtók átlag létszáma a 2018. évben mindösszesen cca. 36 főt tett ki, a beérkezett ügyek darabszáma 76.716, a befejezett ügyek darabszáma 74.395³³⁸ volt. A törvényszéki végrehajtó a törvényszéknél szolgálati viszonyban álló bírósági tisztviselő. A jövőben egy másik állami szerv tisztviselője végzi feladatait. A szervezetrendszer reformfolyamatába jól illeszkedik ez az átalakítás, a végrehajtási profilok tisztábbá, áttekinthetőbbé válnak azzal, hogy a törvényszéki végrehajtás, mint feladat kikerül a bíróság szervezetrendszeréből és a törvényszéki végrehajtó, mint jogállás megszűnik.³³⁹

³³⁸ Forrás: IM ISZHÁ.

³³⁹ T/7844. számú törvényjavaslat a törvényszéki végrehajtással összefüggő egyes törvények módosításáról.

V.A végrehajtási eljárás meghatározó elemei

5.1. A jog- és perorvoslati elemek

A bírósági végrehajtási eljárás, maga a jogintézmény szankcionáló jelleggel bír, illetve kényszer alkalmaz, az érintett fél jogait korlátozza. A végrehajtási eljárásban érintett felek végelmét célozzák az alkalmazott alapelvek is (pl. fokozatosság elve, stb.), de önmagában az alapelvek alkalmazása által nyújtott védelem önmagában nem képes az esetlegesen felmerülő problémákra önmagában választ adni. A Vht. Kommentárja akként fogalmaz, hogy *„a jogorvoslat eljárásjogi értelemben valamely sérelmes vagy sérelmesnek vélt határozat megtámadása a fél vagy az erre jogosult más személy részéről azzal a céllal, hogy az arra feljogosított hatóság a határozatot bírálja felül és a jogsérelmet orvosolja”*. Maga Magyarország Alaptörvénye (XXVIII. (7)) biztosítja mindenki számára a jogorvoslathoz fordulás jogát. Védelmi, garanciális elemként felsorakozó egységként indokolt a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszához köthető jog- és perorvoslati lehetőségek (nem teljeskörű, mert a jelen értekezés tekintetében ez nem szükséges) vizsgálata. Ezeknek az elemeknek a működése érdemben hat ki a bírósági végrehajtás intézményének gyakorlati működésére. A legnagyobb jelentősége az érintett felek vonatkozásában van, mert az őket ért esetleges sérelmek a jog és perorvoslati utakon orvosolhatóak. Nagy jelentőséggel bír a jogorvoslati elemek igénybevétele a működés szempontjából is. Direkt módon befolyásolhatja az egyes eljárások időigényének alakulását, így közvetlen módon hathat ki magának az intézménynek a hatékonyságára.

5.1.1. A végrehajtási kifogás

A Vht. a 217-218. szakaszaiban szabályozza a végrehajtási kifogás³⁴⁰ jogorvoslati lehetőségét, amely a legnagyobb relevanciával bír, és a legsűrűbben fordul elő³⁴¹ az

³⁴⁰ Kapa, 2012, 175.

³⁴¹ 1994. évi LIII. tv. 217. § (4).

igénybe vehető jogorvoslati elemek közül, amely a végrehajtónak a végrehajtási eljárás szabályait és a végrehajtási kifogást előterjesztő jogát vagy jogos érdekét lényegesen sértő intézkedése, illetőleg intézkedésének elmulasztása ellen tehető. A végrehajtási kifogás perjogi értelemben jogorvoslatnak minősül. A jogorvoslatokon belül a végrehajtási kifogás perorvoslatnak viszont nem tekinthető.³⁴² A végrehajtási eljárás ugyan a polgári eljárás részének minősül, de nem része a polgári pernek. Így perorvoslatnak a végrehajtási kifogás nem tekinthető. A végrehajtási kifogás, a bírósági végrehajtási eljárás során eljáró végrehajtó intézkedése vagy mulasztása elleni, a végrehajtási eljárás foganatosításával kapcsolatos illetékköteles (2011. november 30. napjától³⁴³) rendes jogorvoslat. Az illetékkötelelem bevezetését megelőzően a beadásra került végrehajtási kifogások száma rendkívül magas volt (köszönhetően az ingyenességnek), és aránytalanul nagy terhet rótt mind a bírósági végrehajtókra, mind a bíróságokra. „*A végrehajtási kifogás illetéke 15.000 forint. Ha a kifogás alapos, a bíróság a kifogásnak helyt adó döntésében hivatalból rendelkezik a kifogás illetékének a kifogást előterjesztő részére történő visszatérítéséről.*”³⁴⁴ Szinte minden végrehajtói intézkedés ellen, minden érdekelt fél által beterjeszhető, sőt bizonyos esetekben csak a végrehajtási kifogás lehetősége biztosított. Mivel igen tág körben alkalmazható jogorvoslati formáról beszélhetünk, mindenképpen szükség mutatkozott illetékterher kikötésére (az alaptalan végrehajtási kifogások számának csökkentése érdekében, illetve illetékmentesség is kérelmezhető a beterjesztő által). A végrehajtást foganatosító bíróság már eleve a végrehajtható okiraton feltünteti a végrehajtási kifogás előterjesztéséről szóló tájékoztatást (Vht. 19/A. §). A végrehajtási kifogás beterjeszhető a végrehajtó által, a részletfizetés megállapításával³⁴⁵, a becsérték megállapításával, a felosztási tervvel, a végrehajtó által kibocsátott díjjegyzékkel, lakóingatlan kiürítésével, zálogtárgy értékesítésével, sőt a végrehajtó által megtenni elmulasztott intézkedésekkel kapcsolatban is. A végrehajtási kifogás tekinthető – mind vertikális, mind horizontális síkban – a gyakorlatban, az érintett felek által a legnagyobb

³⁴² Péter-Szabó, 2013, passim.

³⁴³ 2011. évi CLVI. tv. 159. §.

³⁴⁴ 1990. évi XCIII. tv. 43. § (8).

³⁴⁵ Gyovai–Kiss–Kondás–Kormos–Lukács–Nagy–Schadl–Wopera, 2016, 110. *Kifogás a végrehajtó által megállapított részletfizetés tekintetében nem a részletek mértékével kapcsolatban terjeszhető elő, hanem egyéb jogszabálysértésekkel kapcsolatban. Végrehajtási kifogásnak lehet helye például, ha a végrehajtó úgy állapítja meg a részletfizetés tényét, hogy Vht. 52/A. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére a tartozás egy része még nem került megfizetésre, vagy nem intézkedett az adós vagyontárgyainak felkutatása és lefoglalása iránt.*

számban használt jogorvoslati elemnek, ahol azt sem lehet megkívánni a féltől, hogy a végrehajtási kifogást nyomtatványon nyújtsa be, mert a végrehajtási kifogás benyújtására nincsen nyomtatvány, sőt szóban is előterjeszhető.

Végrehajtási kifogás tárgya lehet továbbá a fokozatosság, illetve arányosság megsértése, a törvényben előírt határidők be nem tartása, árverés szabálytalan kitézése, az árverés szabályainak megsértése, stb. A végrehajtási kifogás beterjesztésére nyitva álló határidő 15 nap, a kifogásolásra okot adó esemény bekövetkezése, vagy be nem következése után, illetve ettől az időponttól számított 3 hónap eltelte után nem lehet végrehajtási kifogást előterjeszteni. Az elkésett kifogást a végrehajtást foganatosító bíróság hivatalból, érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. A végrehajtási kifogást a végrehajtást foganatosító bíróság felé címezve a végrehajtó kezéhez kell benyújtani. A végrehajtó a kézhezvételtől számított 3 munkanapon belül továbbítja a hozzá beérkezett végrehajtási kifogást a végrehajtást foganatosító bíróság felé. *„A bíróság a végrehajtási kifogásról tárgyaláson kívül – ha a kifogás elbírálásához szükséges tények a beszerzett iratokból nem állapíthatóak meg, vagy az iratok bizonyító erejét illetően kételye merül fel – a felek meghallgatása vagy egyéb bizonyítás felvétele után, soron kívül határoz.”*³⁴⁶ A végrehajtási kifogás irányulhat a végrehajtó intézkedésének, a foganatosítást elrendelő bíróság általi megsemmisítésére, illetve a végrehajtó intézkedés megtételére való utasítására. A bíróság megállapíthatja a végrehajtó intézkedésének törvénysértő voltát is, illetve elutasítja a végrehajtási kifogást, ha az elkésett, vagy ha az alaptalan. A jogalkotó a végrehajtót is ösztönözni kívánta a gyors és szabályos végrehajtási eljárások foganatosítása kapcsán, mert új elemként bevezetésre került 2012. március 15. napjától (Vht. 217/B. §), hogy amennyiben a végrehajtást foganatosító bíróság a végrehajtási kifogásban foglaltaknak helyt ad, abban az esetben hivatalból kötelezi a végrehajtót, hogy a kifogással érintett végrehajtási ügyben járó munkadíja 20 százalékát, illetve ugyanazon végrehajtási cselekmény tekintetében ismételt eljárási szabálysértés esetén pedig munkadíja 50 százalékának megfelelő pénzüsszeget fizessen meg, amely összeg az eljárás során befolyt összeget hivatott növelni. A Vht. 217/B. szakasza két kivételt fogalmaz meg ez alól, amely szerint nem terheli a végrehajtót a befizetési kötelezettség akkor, ha a kifogás elbírálása keretében történik az ingatlan forgalmi értékének meghatározása, vagy ha a lényeges eljárási szabálysértéshez nem a végrehajtó érdekkörében felmerülő ok vezetett. A rendszer további garanciális elemeként a

³⁴⁶ 1994. évi LIII. tv. 217/A. § (1).

végrehajtást foganatosító bíróságnak a végrehajtási kifogást elbíráló végzése ellen is van lehetőség további jogorvoslati eljárás igénybevételére (Vht. 218. §). A Vht. 120. szakaszában foglaltak értelmében a végrehajtási kifogás a végrehajtó intézkedéseire nézve nyújtható be (azok közül is csak olyan intézkedésre, vagy mulasztásra, amelynek a végrehajtási eljárás lefolytatására érdemi kihatása volt), és nem más szervek vagy egyéb hatóságok intézkedései vonatkozásában. „*Kiemelt jogpolitikai érdek fűződik ahhoz, illetve fokozott a társadalmi elvárás azzal kapcsolatban, hogy a végrehajtási kényszer szigorú és következetes alkalmazásával szemben az állam a lehető leghatékonyabb eszközökkel biztosítsa az eljárások törvényességét, szakszerűségét, kiszámíthatóságát, ez egységes jogalkalmazást, határozottan lépjen fel az eljárási késedelmekkel szemben. A törvény ennek érdekében a Vht-ba a 217/B. § beiktatásával vagyoni szankciót fűz ahhoz, ha a végrehajtási kifogás elbírálása eredményeképpen a bíróság megállapítja a végrehajtó lényeges eljárási szabálysértését.*”³⁴⁷

A végrehajtási kifogás szabályozását tekintve szinte az egyetlen olyan elem a Vht-n belül, amely érdemben nem került módosításra a 2011. évi CLXXX tv. rendelkezéseinek hatályba lépése óta.

5.1.2. Perorvoslatok

A perorvoslatokat a Pp. XL. fejezete szabályozza végrehajtási perek címszó alatt, lényegében átvéve a régi Pp. koncepcióját. „*A végrehajtási perek különleges perek, ahol alapvetően a bírósági végrehajtás, mint ex parte, egyoldalú kérelemre induló, nemperes eljárás keretei nem megfelelőek, ott ahol a több garanciával körbeábrázolt, a felek kölcsönös meghallgatását biztosító, kontradiktórius peres eljárásra van szükség.*”³⁴⁸ Mint látható a jogalkotó szándéka ez esetben az, hogy a nemperes eljárás szabályrendszerén túlmenő garanciális perorvoslati feltételrendszert is biztosítson az érdekelt felek számára.³⁴⁹ A Pp. hivatkozott szakaszai a speciális, a Pp. általános fejezeteiben foglaltaktól

³⁴⁷ 1994. évi LIII tv. indokolás.

³⁴⁸ Szabó, 2006, 1474.

³⁴⁹ Bereczky–Mohácsi–Molnár–Nyilas–Pomeisl–Pribula–Surányi–Farkas–Villám–Virág–Osztoivits, 2015, 1348-1304.

eltérő szabályrendszert tartalmaznak, és öt fajta végrehajtási perorvoslati eljárást különböztetnek meg (végrehajtás megszüntetési és korlátozási per, igényper, foglalás tűrése iránti per, követelés behajtása iránti per, a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránti per, ugyanúgy ahogyan azt a régi Pp. tette). Jelen vizsgálat relációjában két perorvoslatot kell részletesebb módon elemezni, a végrehajtás megszüntetési és korlátozási pert, és az igénypert, mert ezek súlya minősíthető jelentősebbnek az öt lehetőség közül. A Pp. szerinti perindítások természetesen illetékköteles eljárások. Az illeték mértékét ebben az esetben is az 1990. évi XCIII. törvény előírásai szerint kell számítani.

Az első vizsgált perorvoslati lehetőség a végrehajtás megszüntetési és korlátozási per, amelyre akkor van lehetőség a régi Pp. szerint, *„ha a végrehajtás megszüntetésére, illetőleg korlátozására a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 41. vagy 56. szakasza szerint a bírósági végrehajtási eljárás keretében nincs lehetőség, az az adós, aki a végrehajtást sérelmesnek tartja, végrehajtás megszüntetési, illetőleg korlátozási pert indíthat a végrehajtást kérő ellen.”*³⁵⁰ Az új Pp. ezzel szemben már úgy fogalmaz, hogy *„A pert akkor lehet megindítani, ha a végrehajtás megszüntetésére vagy korlátozására a perben közölni kívánt okból a bírósági végrehajtásról szóló törvény szerint a bírósági végrehajtási eljárás keretében nincs lehetőség.”*³⁵¹ Ez a megfogalmazás teljes egészében összhangban van BH2017. 302-ben foglaltakkal (nem minden esetben előfeltétel a Vht. 41. §-a vagy 56. §-a szerinti előzetes eljárás lefolytatása), és tükrözi a kialakult bírói gyakorlatot. Ez már a régi Pp. hatálya alatt is az alábbi volt: ha az adós a kérelmét a bíróságon terjeszti elő, és helye van a Vht. 41. § szerinti eljárás lefolytatásának is, úgy a nemperes eljárást kell lefolytatni. Ha viszont az adós ragaszkodik a végrehajtás megszüntetése, korlátozása iránti per megindításához, és ezen ragaszkodását akként fejezi ki, hogy keresetlevelet terjeszt elő, a keresetlevelet nem lehet idézés kibocsátása nélkül elutasítani a Pp. 130. § (1) bekezdés c) pontjára hivatkozással, hanem a perben érdemben kell döntenet, és legfeljebb a perköltség viselés körében lehet levonni annak következményét, hogy az adós nem a nemperes eljárás lefolytatását kérte, a fél ugyanis perköltségként a jóhiszemű eljárással és a célszerű pervittel kapcsolatos perköltségekre

³⁵⁰ 1952. évi III. tv. 366. §.; Vö. BH2017. 302.; Vö. Kúria Pfv. I. 20.228/2017.; Vö. BH 2013/8.; Vö. BDT2014. 3147.

³⁵¹ 2016. évi CXXX. tv. 529. §.; Vö. BH2017. 302.

tarthat csak igényt pernyertessége esetén is. Vagyis amennyiben az alperes végrehajtást kérő elismeri a keresetben foglaltakat, akkor van eljárás jelentősége annak, hogy a felperes adós elmulasztotta a Vht. 41.§. szerinti eljárás lefolytatását, de ekkor sem a per érdeme vagy megszüntetése vonatkozásában, hanem a perköltségviselés tekintetében. A témában végzett kutatásaim megerősítették, hogy a Civilisztikai Kollégiumvezetők 2013. május 08-10. napi tanácskozásán is akként foglaltak állást, hogy a végrehajtás megszüntetése, korlátozása iránti pernek nem előfeltétele a Vht. 41. § szerinti eljárás lefolytatása, és ez okból a keresetlevél nem utasítható el idézés kibocsátása nélkül, hanem a bíróságnak – ha egyéb, a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítását indukáló ok nem áll fenn – a tárgyalást ki kell tűznie és érdemben kell tárgyalni a keresetet. A vonatkozó, töretlen bírói gyakorlat az új Pp. hatálya alatt sem változott.

Ez a peres eljárás hivatott orvosolni azt az alapvető problémát, amikor az adós alapvetően egy már folyamatban lévő végrehajtási eljárás tekintetében vitatja a követelés alapját, vagy azért vitatja, mert álláspontja szerint a követelés létre sem jött (azaz nem létezik, így alaptalan), vagy azért mert már teljesítésre, vagy részben teljesítésre kerültek a követelésben foglaltak, vagy beszámítható ellenköveteléssel rendelkeznek. A pert kizárólag az adós, vagy az adós jogutódjának kérelme alapján folytatja le a végrehajtást elrendelő bíróság (kivételes esetben az adós lakhelye szerinti bíróság, pl. ha közjegyző rendelte el a végrehajtást). A bíróság számára az eljárás lefolytatására tizenöt nap áll rendelkezésre, amely időpont legfeljebb nyolc nappal halasztható. A bíróság a végrehajtás megszüntetési és korlátozási perben soron kívül jár el, a tárgyalást legkésőbb a keresetlevél benyújtásától számított 15. npra tűzi ki tekintettel arra, hogy ezen eljárás esetén az eltelt időnek különös jelentősége van (a perben szünetelésnek nincs helye).

A második vizsgált perorvoslati lehetőség az igényper.³⁵² Az igényper a végrehajtó által a végrehajtási eljárás foganatosítása során lefoglalt egyes vagyonelemekhez kötődik. A leggyakoribb esetben a végrehajtó helyszíni eljárási cselekménye, ingóság foglalás alá vonása során generálódhat, de előfordulhat akár ingatlanfoglalás esetében is. A végrehajtó kötelessége, hogy az általa lefolytatott helyszíni eljárás foganatosítása során minden ott található és értékkel bíró vagyontárgyat – amely nem tartozik a mentes vagyontárgyak

³⁵² Igényper, 1931, 4. skk.

körébe – foglalás alá vonjon, amennyiben nem kerül hitelt érdemlő módon bizonyításra az, hogy a vagyontárgy nem képezi adós tulajdonát. A helyszínen történő igazolásra sok esetben nincs mód³⁵³, mert ha a foglalás realizációjakor minden kétséget kizáróan nem állapítható meg, hogy a vagyonelemet nem lehet foglalás alá vonni, úgy adós tulajdonjoga válik valószínűsíthetővé³⁵⁴, így ez a perorvoslat szűkebb értelemben ezt a problémát kívánja megoldani. Tágabb értelemben a lefoglalt vagyontárgy vonatkozásában azt jelenti, hogy arra valaki (tulajdonostárs, harmadik személy, stb.), valamely jog alapján igényt tart, illetve ez az igény gátat képez a végrehajtó általi értékesítéssel szemben.

*„A 'foglalással szerzett jog' legfontosabb tartalmi eleme, hogy a lefoglalt ingóságon jogszabályon alapuló, így dologi hatályú, a jóhiszemű és ellenérték fejében szerző harmadik személyekre is kiterjedő elidegenítési és terhelési tilalmat keletkeztet, az e korlátozással ellentétes rendelkezés semmis.”*³⁵⁵ Következésképpen ebben az esetben egy már foglalás alá vont vagyonelem foglalás alóli feloldása iránt nyújthat be keresetet az érintett fél ahhoz a bírósághoz, amelynek az illetékességi területén a foglalás történt. A benyújtott kereset kizárólag az abban tételesen felsorolt vagy megnevezett, foglalás alá vont vagyonelemek tekintetében szolgáltatja majd az igényper alapját. A kérelmet a végrehajtó számára való kézbesítéssel kell benyújtani (az illetékes bíróságnak címezve). A benyújtott kérelmet a végrehajtó az ügy irataival együtt, három napon belül köteles továbbítani az illetékes bíróság felé. Amennyiben a bíróság a végrehajtást felfüggeszti, úgy a felfüggesztő határozat meghozatalának időpontjától kezdve újabb végrehajtási eljárási cselekmény nem foganatosítható a foglalás alá vont vagyontárgy tekintetében. Halasztó hatályúnak minősül az igényper – ha azt ingófogalás esetében a foglalástól számítva, ingatlanfogalás esetében (Vht. 139. § (2)) a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló első fokú ingatlan-nyilvántartási határozat kézbesítésétől számítva nyolc napon belül megindítják – (külön felfüggesztő határozat nélkül, a felfüggesztéssel azonos tartalom). A foglalás alá vonás hatályban marad, de az értékesítést illetően csak az igényper jogerős befejezése után lehet eljárási cselekmény megindítását kezdeményezni.

³⁵³ Szeniczai, 1864, 23.

³⁵⁴ Gyovai–Kiss-Kondás–Kormos–Lukács–Nagy–Schadl–Wopera, 2016, 416.

³⁵⁵ Kapa, 2012, 199.

A házastársi vagyontársaságra alapozott igényperre, valamint a haszonélvezeti jog alapján indított igényperre további speciális szabályok vonatkoznak. Haszonélvezet fennállása esetén a bíróság döntése kizárólag az értékesítés időpontjára vonatkozik (kitolódhat a haszonélvezeti jog megszűnése utánra). A házastársi vagyontársaság speciális szabályozását a vagyon szerkezetének egyedi megoszlása (pl. házastársi különvagyon), vagy a fennálló kötelezettség kizárólag az egyik félre való vonatkozása (pl. rendbíróság) indokolhatja. A Pp. „546. § (1) *Ha a házastársi vagyontársasághoz tartozó vagyontárgyat olyan tartozásért foglalták le, amely kizárólag az egyik házastársat terheli, a másik házastárs igényperrel kérheti a vagyontárgy foglalás alóli feloldását a közös vagyontól rá eső hányad értékéig.*”³⁵⁶ A per eldöntéséhez szükséges tényeket minden esetben a felperesnek kell bizonyítania, így például nem érvényesül a házassági különvagyon vétele sem.³⁵⁷ Speciális szabály vonatkozik igényper esetében a perköltségre nézve, amely szerint a végrehajtást kérőt az kizárólag abban az esetben terheli, ha rosszhiszemű magatartást tanúsított egy olyan foglalás esetében, amelynél jelen volt személyesen is. Ennek oka az, hogy a végrehajtást kérő alperesnek nincs ismerete a felperesi igényről, annak mibenlétéről, továbbá nem az alperes vonta foglalás alá a vagyonelemet (ez a szabály az alperes fellebbezése esetén már nem érvényesül). Az igényper kizárólag a végrehajtást kérő ellen lehet megindítani.

Érdekes problematikát vet fel a lefoglalt ingatlan vonatkozásában indult és a lefoglalt ingatlan tulajdonjogának érvényes szerződés szerint bejegyzéssel történő (de a foglalásig valamely okból elmaradt) megszerzésére vonatkozó, birtokkal megerősített kötelmi igény alapján indult igényper, ahol a végrehajtást kérő részéről az ingatlan nyilvántartás közhitelessége alapján szerzett (végrehajtási) jog ütközik az érvényes kötelmi igénnyel és birtok helyzettel. Melyik jogintézményt preferálja a jogalkalmazó? Az ingatlan-nyilvántartás mindenek felett álló közhitelességét vagy a végrehajtást kérőnek nem tartozó, azaz nem adósi pozícióban lévő, az ingatlan tulajdonjogát bejegyzéssel megszerezni képes, de csak érvényes kötelmi igénnyel bíró birtokban lévő érdekeltet, azaz a nem adósi kötelmi igényt?³⁵⁸

³⁵⁶ 2016. évi CXXX. tv. 546-549. §.

³⁵⁷ Császtai, 2002, 199.

³⁵⁸ Vö. BDT2000. 292.; Vö. BDT2002. 690.

A Vht. igényperre vonatkozó szabályozását legutóbb a 2006. évi CIX. törvény (a kormányzati szervezetalkítással összefüggő törvénymódosításokról) 73. § (1) j) pontja módosította, de mindösszesen csak a szövegszerűségben eszközölt javításokat, amennyiben csak a földhivatal szót rendelte javítani ingatlanügyi hatóság kifejezésre.

5.2. Meghatározó elemek a foganatosítási szakaszban

A bírósági végrehajtás rendszerének és intézményének vizsgálata indokoltá teszi, hogy elemzésre kerüljenek olyan eljárási realizációs elemek, amelyek hatása közvetlenül mérhető a végzett kutatás tárgyához viszonyítva. Ezek a hatások az egyik oldalról nézve a társadalom tagjai által elfogadott erkölcsi és magatartási normákon át az intézmény társadalmi elfogadottságán, megítélésén keresztül (rossz esetben mediatizáltsággal terhelt), a különböző civil szervezetek megnyilvánulásai útján is éreztetik befolyásukat. A másik oldalról a gyakorlati életben a realizációs elemek jelentik a bírósági végrehajtás foganatosítási szakaszának eljárási cselekményeit. Közvetlenül szemléltetik és teszik átvilágíthatóvá a rendszert, annak működését, és ezeknek a végrehajtási cselekményeknek a vizsgálatán keresztül nyílik lehetőség az egyes működési zavarok megismerésére.

5.2.1. A bírósági végrehajtás két szakasza

Alapvetően két szakaszra bontható maga a bírósági végrehajtás jogintézménye. Az első a végrehajtás elrendelésének szakasza, a második szakasz magának a végrehajtásnak a foganatosítása. Az első szakaszhoz leginkább az eredetileg érvényesítendő jog kötődik, és ebben a stádiumban a végrehajtó személye még nem jelenik meg fizikai valójában (csak kivételes esetben, pl. végrehajtói kézbesítés). Az elrendelési szakasz végeredményeként születik meg a követelés fennállását, és annak jogosságát igazoló, a követelés összegszerűségét jóváhagyó, a végrehajtás foganatosításának alapjául szolgáló okirat. Másként megfogalmazva megnyílik a végrehajtási jogcím.³⁵⁹ Elvileg nincs semmiféle

³⁵⁹ Kapa, 2010, 21. skk. Vö. Névai–Szilbereky, 1974, 27.; Vö. Schönke–Baur, 1963, 3. Vö. Chorafas, 2014, 109-112.

minimum összeghatár meghatározva a bírósági végrehajtási eljárás szempontjából, de korlátot jelentenek az eljárás megindításának és az előlegezésnek a költségei. Bármilyen kis összeget be lehet hajtani bírósági végrehajtás útján.³⁶⁰ Szorosan ide tartozik, hogy 2018. január 01. napjától, a 2017. évi CXXX. tv. rendelkezései módosították az új Pp. 254. §-át és az FMH eljárás szabályrendszerét az értékhatárok tekintetében ezzel is optimalizálva a bíróságok leterheltségének szintjét. Ettől az időponttól kezdődően főszabály szerint egyrészt a (eddig egymillió forint volt) hárommillió forint összeget meg nem haladó pénzköveteléseket csak FMH eljárás útján lehet érvényesíteni, illetve másrészt pedig nem érvényesíthető FMH eljárás útján az a pénzkövetelés amelynek összege a harmincmillió (eddig négyszázmillió forint volt) forintot meghaladja.³⁶¹ A módosítás pozitív irányú változtatást jelent, hiszen a bíróságok terheltsége a fizetési meghagyásos eljárás bevezetése óta hangsúlyosan csökkent, és ezzel párhuzamosan az időigény csökkenésével a hatékonyság nőtt, illetve a jogbiztonság elve fokozottan érvényesül, mert a nagy értékű (a törvényi kivételt képező) ügyeket egy kontradiktórius eljárás keretében a bíróság bírálja el, ezáltal is betöltve védelmi funkcióját, különös tekintettel az adósvédelemre.

A végrehajtó által lefolytatott bírósági végrehajtási eljárást minden esetben megelőzik más eljárási és egyéb cselekmények. Ezek a cselekmények az alapjogviszonyhoz, és a végrehajtás elrendelésének időszakához köthetőek, és hangsúlyozottan, minden esetben a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszának megindítását megelőző időszakban történnek meg, keletkeznek, és hatályosulnak. A követelés keletkezése, a nemteljesítés bekövetkezésével kapcsolatos cselekmények, és a végrehajtás elrendelésével kapcsolatos eljárás egyik eredményeként végrehajtható okirat³⁶² kerülhet kiállításra a kiállításra jogosultak részéről, amely alapján a végrehajtó megkezdheti a konkrét végrehajtási ügyhöz kapcsolódó eljárási cselekmények foganatosítását. Másképpen megfogalmazva, magának a végrehajtható okiratnak a kiállítását megelőzik egyéb, a bíróság, közjegyző³⁶³, vagy más

³⁶⁰ Vida–Balogh, 1994, 284.

³⁶¹ 2009. évi L tv. 3. §.

³⁶² 1994. évi LIII. tv. 10. §.

³⁶³ A MOKK kimutatása szerint 2011. első félévében 78.014 esetben rendeltek el végrehajtást jogerős fizetési meghagyás alapján. Az IM ISZHÁ adatai alapján a 2018. első félévében 7.219 darab végrehajtási ügy érkezett közjegyzői okirat alapján.

jogosult által lefolytatott eljárási cselekmények. A végrehajtható okirat kiállítását megelőző időszakban, azt az alapesetet tekintve, amikor letelt egy teljesítési határidő (amiben az érdekelt felek megállapodtak), azaz elmaradt a felek között meghatározásra került kötelezettség önkéntes teljesítése, nem történt önkéntes jogkövető magatartás az egyik érintett fél részéről.

Visszafelé haladva az időben, a kötelezett teljesítési határidejének lejáratára előtt létrejött valamikor egy alapjogviszony, amely az érdekelt felek vonatkozásban jogokat és kötelezettségeket állapított meg. A gyakorlatban mind a két érintett oldalnak lehetősége van arra, hogy preventív eszközök alkalmazásának igénybevételével elkerülje a bírósági végrehajtási eljárást. A preventív szerepkört legjobban a kötelmi jogviszonyokkal lehet jellemezni, amely kötelmi biztosítéki elemek tekintetében többféle csoportosítás is létezik. A szerződéses biztosítékok esetében beszélhetünk teljesítési készséget fokozó szerződéses biztosítékokról (pl. foglaló, kötbér, stb.), valamint a teljesítési képességet erősítő szerződéses biztosítékokról (pl. kezesség, zálog, bankgarancia, óvadék, stb.).³⁶⁴ „A szerződéses biztosítékok egy részét a jogi szaknyelv hitelbiztosítékoknak nevezi. Ezek olyan szerződéses biztosítékok, amelyek hitelből, hitelviszonyból származó kockázatok csökkentésére szolgálnak. A hitelbiztosítékok szorosan kapcsolódnak a hitelnyújtáshoz, illetve a hitelezési elemet tartalmazó jogügyletekhez.³⁶⁵ A hitelbiztosítékok iránti igény valamennyi hitelezési elemet tartalmazó tranzakciónál felmerülhet.”³⁶⁶ A hitelbiztosítékok rendszere elsősorban a hitelező számára biztosítja a kockázatcsökkenés lehetőségét, a másik fél ellenben elvileg szabadon eldöntheti, hogy mely biztosítéki rendszer alkalmazása mellett dönt a forrásbevonás, a hitel³⁶⁷ mellett, avagy ellene. Klasszikusan ilyen dologi hitelbiztosítéknak kell tekinteni a zálogjog, vagy az óvadék alkalmazását. Szerződéses

³⁶⁴ Kapa, 2012, 34-43.

³⁶⁵ BISZ, 2019, 6. *A 2018 végén fennálló lakossági hitelszerződések darabszámának 46,7 %-a hitelkártya vagy folyószámlahitel, 32,2 %-a fogyasztási hitel, 13,1 %-a jelzálog fedezetű hitel, és 8 %-a pedig egyéb hiteltermék. A kihelyezett hitelösszegek túlnyomó része továbbra is jelzálog fedezetű hitel (63,1 %). A fogyasztási hitelek 20,5 %-ot, a hitelkártya/folyószámlahitelek 10,9 %-ot, míg az egyéb hiteltermékek 5,5%-ot tesznek ki a kötéskori hitelösszegek és hitelkeretek tekintetében.*

³⁶⁶ Bodzási, 2006, 48.

³⁶⁷ Bodzási, 2006, 49. *Közgazdasági szempontból a hitel a tág értelemben felfogott vagyon(rész) ideiglenes átengedése. A vagyon átengedése azért tekinthető ideiglenesnek, mert a hitelfelvevő a neki átadott vagyoni elemeket egy meghatározott időtartam után köteles visszaadni a hitelezőnek.*

jogviszony keletkezése során mindkét fél számára lehetőség nyílik a különböző szerződéses biztosítékok használatára, és többek között mindkét fél számára garanciákat nyújtó módon nemteljesítés (különböző teljesítési hibák) esetére is lehet külön rendelkezni, a hatályos jogi szabályrendszer erre tág kereteket biztosít. Mindezekből adódóan tehát a bírósági végrehajtási eljárás valódi alapját az érdekelt felek által létrehozott, közöttük létrejött jogviszony jelenti, azzal a két feltétellel kiegészítve, hogy a jogkövető magatartás a kötelezett részéről nem valósult meg, a jogosult pedig eljárást kezdeményezett a követelésének érvényesítése érdekében, amely eljárás lezajlott, és annak egyik eredményeképpen végrehajtható okirat került kiállításra.

A második, azaz a foganatosítási szakaszhoz leginkább az állami kényszer megjelenése köthető – amennyiben az önkéntes teljesítés elmarad –, és az itt alkalmazott állami kényszert már a végrehajtó foganatosítja (egyres kényszercselekményeket a rendőrség szervezetének igénybevételével végez el, amennyiben arra szükség van). Az állami kényszer elsősorban az adós vagyona, vagy kivételesen személye ellen irányulhat. A jogalkotó egyik célja az, hogy vagyoni kényszer alkalmazásával az önkéntes teljesítést kikényszerítse, másik célja pedig az, hogy szükség esetén állami kényszerrel is elérje a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatainak betartását, a jogállamiság biztosítása, a jogbiztonság, a jog érvényesülése érdekében. Amennyiben maga jogintézmény működése un. „gyenge” lenne, azaz az állami kényszer realizációja nem működne, az óhatatlanul a bírósági határozatok degradációját jelentené, és ezáltal sérülnének az elérni kívánt alapelvek, és csorbulna az állami igazságszolgáltatás tekintélye és közmegítélése is.

Élesen meg kell különböztetni az alkalmazott metódus vonatkozásában az egyedi (szinguláris) és totális (egyetemes, vagy univerzális) végrehajtás fogalmát és eszközrendszerét. A bírósági végrehajtás vizsgálata vonatkozásában fontos a különbségek tisztázása. A totális végrehajtás fogalma ma Magyarországon a felszámolási eljáráshoz kapcsolható, mert ebben az esetben a gazdálkodó szervezet teljes vagyona áll szemben a kötelezettségekkel (a csődeljárás célja nem a piacról történő teljes kivezetés³⁶⁸). Adósságrendezési eljárás pedig csak települési önkormányzattal szemben folytatható le,

³⁶⁸ Vö. Boóc–Tóth–Sándor–Török–Újlaki, 2007, 427.

amely jogutód nélkül nem szüntethető meg. Végelszámolás esetében pedig nem marad fenn kötelezettség. A felszámolási eljárás célja a gazdasági szereplő jogutód nélküli megszüntetése, a gazdálkodási tevékenység teljes körű megszüntetése, a piacról történő kivétel. A felszámolási eljárás befejezésekor a gazdálkodó szervezet jogalanyisága megszűnik. A totális végrehajtás fogalmához köthető esetek természetes személy adós esetén nem értelmezhetőek. A természetes személyt nem lehet „felszámolni”. Következésképpen jelen esetben elméletileg kizárólag egyedi végrehajtásról beszélhetünk, ugyanakkor „... a jelenleg hatályos szabályozási rendszer tulajdonképpen nem állja útját annak, hogy egyedi végrehajtás, azaz bírósági végrehajtási eljárás keretében akár az adós teljes vagyona végrehajtás alá kerüljön és az adós minden vagyonát elveszítse. A bírósági végrehajtási eljárásban érvényesülő fokozatosság és arányosság alapelvének gyakorlati alkalmazása ahhoz is elvezethet, hogy nagyobb összegű tartozás esetén a párhuzamosan, azonos időben, jogszerűen az adós különböző vagyontárgyaira vezetett végrehajtás ugyanolyan helyzetet idézzen elő, mint az univerzális végrehajtás (a jogi személy megszűnése nélkül).”³⁶⁹ Pontosán a természetes személy adósok univerzális végrehajtás szerű helyzetének kialakulása gátjaként a jogalkotó adósvédelmi eszközként a 2015. évi CV. törvény hatályba léptetésével bevezette a természetes személyek adósságrendezése, vagy köznyelven szólva az un. magáncsőd jogintézményét³⁷⁰, amelynek célja az adós un. reorganizációja³⁷¹ a hitelezői érdekek szem előtt tartása mellett, azzal a lehetőséggel kiegészítve, hogy a csődvédelmi időszaka során az adósnak kisebb összeget kell törlesztenie, mint a csődvédelem előtt előírt összeg, és a csődvédelem lejártakor az adós

³⁶⁹ Schadl, 2001, passim; Schadl, 2012, 23. skk.

³⁷⁰ 2015. évi CV. tv. indokolás *A magáncsőd eljárás lényege abban fogalmazható meg, hogy az adósnak jogi keretet biztosít a tartozásai rendezésére vonatkozóan a hitelezőivel történő megállapodásra. A magáncsőd eljárás elsősorban a hiteladósok, illetve a többfelé fizetési késedelmet felhalmozó személyek adósságcsapdából való kikerülését tűzi ki célul, tekintettel arra, hogy ezeket a lakossági csoportokat a végrehajtási és kényszerértékesítési eljárásokban történő adósságrendezés csődvédelem nélkül nehéz helyzetbe sodorja. A hitelezők számára a magáncsőd eljárás azért lesz előnyös, mert a hosszadalmas, drága, és sokszor eredménytelen behajtási eljárások helyett rövidebb, belátható időn belül jutnak kiszámítható mértékű megtérüléshez. Az adósok fizetési fegyelmét a bírósági adósságrendezési eljárásban az állami felügyelet biztosítja, ezért a hitelezőknek nem kell az adósok visszaélészerű intézkedéseitől tartaniuk.*

³⁷¹ 2015. évi CV. tv. I. § (1) *A bíróságon kívüli és a bírósági adósságrendezési eljárás (a továbbiakban együtt: adósságrendezési eljárás) célja, hogy a fizetési nehézségekkel küzdő természetes személyek adóssága az ehhez szükséges vagyon és jövedelem felhasználásával, szabályozott keretek között rendezésre kerüljön és fizetőképességük helyreálljon.*

fennmaradt tartozása elengedésre kerül. A jogszabály a fizetési képesség helyreállítását tűzi ki célul, amely cél elérése érdekében a felektől szigorú együttműködést, az adóstó pedig szigorú fizetési fegyelmet vár el, adósságtörlesztési terv kidolgozása mellett. Az adósságrendezési eljárás kezdeményezésének lehetőségét a jogalkotó egy kidolgozott feltételrendszer teljesüléséhez köti, valamint a Családi Csődvédelmi Szolgálat útján családi vagyongazdálkodót is rendel.

Egy másik csoportosítás szerint a végrehajtás két fő módja: a büntető végrehajtás (büntetőjogi szankció végrehajtás, a büntetések és intézkedések végrehajtásának elvei és stratégiája), és a vagyoni végrehajtás. A jelen vizsgálat esetében büntető végrehajtásról egyáltalán nem beszélhetünk.

A bírósági végrehajtás eljárási cselekményeinek foganatosítása minden esetben az adós egyes vagyonelemeire irányul. A jogalanyiség fogalma szorosan kapcsolódik a fentebb leírtakhoz, a társadalom, a vagyon, a tulajdon, a gazdaság, a gazdálkodás vonatkozásában. A Ptk. deklarálta az 1:1. § értelmében az alapvető személyi és vagyoni jogviszonyokat kívánja szabályozás alá vonni azzal, hogy nem ad önálló felsorolást arra nézve, hogy kik minősülnek ilyen értelemben személyeknek, bővített értelemben használva ekként a jogalanyiség fogalmát. *„Történetileg a jogalanyiságot az adott társadalom tulajdoni berendezkedése határozza meg.”*³⁷² *„Az egyén tulajdoni viszonyai megszabták jogai és kötelezettségei összességének keretét, megszabták jogállását, megszabták jogképességét.”*³⁷³ Mivel a bírósági végrehajtás a vagyoni végrehajtás fő útjának tekinthető, ezáltal működése természetesen kihat az érintettek tulajdoni viszonyaira. A bírósági végrehajtásra vonatkozó jogszabályi háttér a vagyoni kényszer primátusa mellett, mintegy alanyi jogú egyensúlyi garanciaelemként, arányos és fokozatos alkalmazási kötelezettséget határoz meg a bírósági végrehajtási tevékenység végzésére nézve. További, a vagyoni kényszerrel szemben elhelyezkedő ellensúlyi elemnek tekinthető, hogy többszintű jogorvoslati rendszer áll az összes érdekelt fél rendelkezésére. Az egyedi és az egyetemleges végrehajtás foganatosításának szervezetrendszere, megnevezése, célja, eszközrendszere, jogszabályi háttére alapvetően eltér egymástól. A bírósági végrehajtás

³⁷² Kecskés, 2007, 21.

³⁷³ Eörsi, 1951, passim.

jogintézményének jelenkori működését tekintve napjainkban már szinte kizárólag egyedi vagyoni végrehajtásról beszélünk (csak kivételes esetben korlátozzák a személyiségi jogokat), illetve a jelen értekezés tárgyában az egyetemleges végrehajtás fogalma nem értelmezhető.

5.2.2. A kötelezettség tulajdonságai, mértéke

A végrehajtó az egyes végrehajtási ügyekben a fennálló kötelezettség mértékét nem csökkentheti, azt nem engedheti el. A kötelezettség mértékét, összegszerűségét, az esetleges kamatszámítás módját, annak arányát, stb. tekintve, főszabályként a végrehajtást kérő autonómiája érvényesül. A végrehajtást kérő által érvényesíteni kívánt követelés mértéke nem feltétlenül azonos a bíróság által megállapított összeggel.

Objektív védelmet jelent a végrehajtást kérő számára a bíróság által kiállított okirat, az adós számára pedig túlkövetelés elleni biztosítékként funkcionál, és jogorvoslati lehetőségek formájában jelentkezik. Főszabály szerint a követelés összegét a bíróság állapítja meg, vagy hagyja jóvá, így a végrehajtást kérő kizárólag a megállapított/jóváhagyott összeg erejéig léphet fel követelésével az adóssal szemben (természetesen a jogorvoslat lehetősége is adott). Amennyiben az adós a végrehajtást kérő felé már teljesítést vagy részteljesítést eszközölt (részteljesítés a végrehajtó kezéhez is teljesíthető, nem azonos a részletfizetés teljesítésével), akkor arról a végrehajtást kérőnek kell értesítenie a végrehajtót. Az értesítés elmulasztásáért a végrehajtás kérő a Vht. által szabályozottan felelősséggel tartozik. A végrehajtó a kötelezettel részletfizetésben (az adótartozás és az adók módjára behajtandó köztartozás kivételével, és a törvény által szabályozott keretek között) is megállapodhat (Vht. 52/A. §), míg maga a végrehajtást kérő jóval tágabb keretek között mozog a végrehajtandó követelés paramétereinek meghatározását tekintve. A részletfizetésben történő megállapodásról a végrehajtó jegyzőkönyvet köteles kiállítani, amelynek egy példányát a végrehajtást kérő felé kézbesíti. A végrehajtás kérő a jegyzőkönyv átvételétől számított 15 napon belül írásban jelezheti a végrehajtó felé, ha nem ért egyet a részletfizetési megállapodást tartalmazó jegyzőkönyvben foglaltakkal. A végrehajtó ilyen esetben a végrehajtást kérő nyilatkozata alapján visszavonja, vagy módosítja a részletfizetési megállapodást. A Vht. 34. § (1)

bekezdésének értelmében főszabályként: „*A végrehajtás során felmerülő költséget – ha a törvény másképpen nem rendelkezik – a végrehajtást kérő előlegezi, és az adós viseli.*” De rögtön hozzá kell fűzni, hogy nem minden jelentkező költséget visel az adós (pl. a szakértő díját az a fél viseli, aki kéri az igénybevételezt). Amennyiben a bírósági végrehajtás szakaszában fennálló teljes kötelezettség összegének tételes tartalmát vizsgáljuk, úgy alapvetően három részre kell bontanunk a kötelezettség összegét. Az első a kötelezettség azon része, amely teljes egészében kívül esik a végrehajtási eljáráson. A második a végrehajtási eljárás elrendelésével kapcsolatos összeg. A harmadik a végrehajtás foganatosításához tapadó összeg.

A végrehajtási eljáráson kívül eső rész tekintetében ki kell emelni, hogy a kötelezettséget az adós „teremti” azzal, hogy nem tanúsít önkéntes jogkövető magatartást. A teljesítés megtételére nyitott határidő lejártát követően szinte minden esetben valamilyen mértékű kamat terheli az esedékes összeget. A kamat logikusan feltételezi a főkötelezettség, a tőketartozás létezését. Tőketartozás keletkezése nélkül kamattartozás sem jöhet létre. Az alapösszeget tekintjük tőke, vagy főkövetelésnek. A felszámolt kamat mértéke a lejárt kötelezettség típusától és az eltelt időtől függ. Minden esetben az egyedi ügy vagy ügylet határozza meg a felszámítandó kamat mértékét. A legelemibb bontás szerint a kamat kétféle lehet, ügyleti és törvényes. A legáltalánosabban „közismert” kamat a késedelmi kamat.

Amennyiben nemteljesítés következett be valamelyik érintett fél részéről, és a teljesítésre nyitva álló határidő eredménytelenül telt el, úgy a jogosult végrehajthatóvá nyilváníthatja a követelési igényét. Főszabály szerint a jogosult kérelmére indul meg az eljárás. A jogosult által benyújtott kérelem akkor válik végrehajthatóvá, ha kiállításra kerül egy végrehajtható okirat. Akár az illetékes bíróság, akár közjegyző állítja ki a végrehajtható okiratot³⁷⁴, az eljárás ezen szakasza is növeli a tőkekövetelésre rakódó költségeket. A bírósági eljárás illetékköteles, a közjegyző díjat számít fel, a jogosultnak is jelentkezhethet többletköltsége (pl. ügyvédi, jogtanácsosi díj). Az itt jelentkező költségek közös vonása, hogy kapcsolatuk közvetlen a nemteljesítés bekövetkeztével, így ezek a növekmények is a kötelezettet fogják terheli. Az illeték mértékét az 1990. évi XCIII.

³⁷⁴ 1991. évi XLI. tv. 31/E. § (2)-(3).

törvény szabályozza, és pontosan meghatározza. A költségmentesség szabályait sokáig a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet határozta meg. A Pp. hatályba lépésével ezek a szabályok a 2017. évi CXXVIII. törvénybe kerültek át, némi módosításokkal, a rendeleti helyett törvényi szinten szabályozva a kérdést. A közjegyző díját³⁷⁵ a Vht. 31/E. szakasza, és a 22/2018. (VIII. 23) IM rendelet szabályozza.

Ügyenként jelentkezik egy un. általános költségátalány megnevezésű (költség) díjtétel is. „Az általános költségátalány mértéke 500 000 forintot meg nem haladó végrehajtási ügyérték esetén ügyenként 5 000 forint, 500 000 forint feletti végrehajtási ügyérték esetén az ügyérték 1%-a.”³⁷⁶ Az általános költségátalány nem képezi az önálló bírósági végrehajtó bevételeit (bár azt az adóstól a behajtott követelésen felül, a végrehajtási költségekkel együtt az önálló bírósági végrehajtó hajtja be). A Vht. 34/A. § (2) bekezdése értelmében az általános költségátalány 65 %-a az MBVKAR-t, 35 %-a pedig az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztériumot illeti meg (a 2016. évi CIV. tv. 24. § (1) szerint még 50-50 % volt a megoszlási arány).

A végrehajtónak az eljárásba történő közvetlen belépésével is jelentkeznek további költségek. A végrehajtó első lépésként feldolgozza a hozzá beérkezett adatokat. Ennek az adatfeldolgozási tevékenységnek az elvégzése szükséges ahhoz, hogy egyáltalán a végrehajtás foganatosítási szakaszának realizálását meg lehessen kezdeni. A végrehajtási eljárás foganatosításakor a végrehajtó által megtett összes intézkedés költséget termel. A felszámítható díj összegét a 14/1994. (IX. 8.) IM rendelet a bírósági végrehajtói díjszabásról szabályozta. Behajtási jutalékot a végrehajtó csak az adós teljesítése esetén jogosult felszámítani. Felszámítható egyéb kiadás a rendelet szerint (pl. személyes kézbesítés díja), illetve készkiadás is (pl. szállítási költség, lezárás, újranyitás költsége, stb.). Mindezekon felül a végrehajtót a munkadíj³⁷⁷ 50 százaléka költségátalányként illeti meg. A napjainkra bevezetésre kerülő reformatív intézkedések egyike a 35/2015. (XI. 10.) IM rendelet új szabályozási kereteket léptetett életbe a bírósági végrehajtói díjszabás

³⁷⁵ Kapa, 2012, 30.

³⁷⁶ 1994. évi LIII. tv. 34/A. § (3).

³⁷⁷ 1994. évi LIII. tv. 254. §. (1)-(3).

vonatkozásában, mely szerint az önálló bírósági végrehajtó által felszámítható díjtételek nagysága csökken, illetve maximalizált összegek is meghatározásra kerültek. Biztosnak tűnik, illetve a gyakorlati tapasztalatok is azt mutatják, hogy ez az intézkedés az ügyszám maximalizációs intézkedés bevezetésével együttesen jelentősen csökkentette a végrehajtók irodáinak az árbevételét. A bírósági végrehajtók létszáma ugyan nem változott szignifikáns módon sem negatív, sem pozitív irányban, de pl. a fővárosban (ahol az érkező ügyek darabszáma az egyes végrehajtókra vetítve igen magasnak mondható volt) új terület kiosztási rend lépett életbe az elmúlt évek alatt, így tkp. adott létszám mellett a bírósági végrehajtók területi eloszlási szerkezete változott meg (valamint relatív magasnak tekinthető a tartós helyettes végrehajtói létszám), és ennek egyik eredményeképpen is lehet kevesebb az egy bírósági végrehajtóra jutó ügyérkezési darabszám. A 18/2019. (VI. 28.) IM rendelet újra szabályozta a bírósági végrehajtói díjszabás összecszerúságát. Megemelkedtek a bírósági végrehajtói díjak (pl. készkiadás (amely előlegezendő a végrehajtást kérő által), a munkadíj, stb.), valamint megemelkedett az ún. kari költségátalány mértéke is. A munkadíj és jutalék felszámítható maximalizált összege nem változott.³⁷⁸ Álláspontom szerint a munkadíj és a jutalék maximumának emelése nem lenne pozitív hatással a jogintézmény hatékony működésének javítása terén. Azzal, hogy a jogalkotó a felszámítható költségsorok összegét megemelte ellensúlyozhatja a relatív ügydarabszám csökkenést és a behajthatatlan követelésállomány által okozott veszteséget.

Az AJBH vizsgálatok azt állapították meg, hogy „nem egységes és mind a végrehajtást kérő, mind az adós számára nehezen követhető az önálló bírósági végrehajtók számos tételből álló díjszámítási gyakorlata.”³⁷⁹ A Vüsz. külön fejezetben szabályozza az eljárás kezdetén megfizetendő költségtételeket (előlegezés). A végrehajtási eljárás foganatosításához tapadó költségként jelentkezhethet az ügygondnok, a zárgondnok kijelölésének díja, az ún. rendőr-lakatos díja, stb., amennyiben ezen eljárási cselekmények egy konkrét ügy kapcsán realizálásra kerülnek. Az eljárás befejezésekor (akár érdemi, akár

³⁷⁸ 35/2015. (XI. 10.) IM rendelet 8. § (2) Az (1) bekezdésben meghatározott munkadíj összege az 1.000.000 forintot nem haladhatja meg.

15. § (3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott behajtási jutalék összege a 4.000.000 forintot nem haladhatja meg.

³⁷⁹ <http://www.ajbh.hu/kozlemenyek/-/content/10180/4/a-vegrehajtoi-eljarasok-atfogo-vizsgalatarol> (2013. január 09.), Végrehajtási eljárások vizsgálata az ombudsman hivatalában.

Vö. AJB-5336/2016. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése.

ügyviteli befejezés) a végrehajtó köteles díjjegyzéket kibocsátani az érdekelt felek számára. A Vht. VIII. fejezete határozza meg a végrehajtás során befolyt összegek kifizetésének szabályrendszerét. A Vht. 164. szakasza a kifizetés vonatkozásában kielégítési sorrendet határoz meg a végrehajtási költség primátusa mellett. A zálogjog alapján történő kielégítést a Vht. 169-170. § külön szabályozza a zálog jogi természetének megfelelően³⁸⁰, mely szerint a zálog rendeltetése egy követelés biztosítása. Főszabály szerint a végrehajtási költségek kielégítése után közvetlenül a zálogjogosult kielégítése következik (ha a konkrét ügyben volt ilyen bejegyzve, illetve pl. ingatlanértékesítésből befolyt pénzösszeg esetében a Vht. 170. § (1) bekezdése értelmében a tartás és munkabér jellegű költségeket a zálogot megelőzően kell kielégíteni, stb.). Amennyiben a végrehajtás során befolyt összeg teljes mértékben fedezetet nyújt a követelések kielégítésére, nem jelentkezik a kifizetés kapcsán felosztási jellegű feladat.³⁸¹

5.2.3. A végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszának költségei

Alapvetően a bírósági végrehajtás esetében az eljárási költségeket főszabály szerint adós viseli a Vht. 34. § (1) alapján. A költségekkel kapcsolatos problémakör is jelentős múltra tekint vissza. Már az 1881. évi LX. törvény (a bírósági végrehajtásról) módosításai kapcsán is különböző vélemények láttak napvilágot a költségek és az érvényben lévő szervezeti felépítés tekintetében. Az akkor felmerülő vitapontokat áttekintve hasonlóságot fedezhetünk fel napjaink problémáival. Az akkori vélemények több okot tártak fel, amelyek az irreálisnak tartott eljárási többletköltségek kialakulásához vezettek. A költségesség egyik okát a nem megfelelő jogszabályi háttér kialakításban látták, a másik fő okot pedig a végrehajtói intézmény szervezetének nem megfelelő működésében. „...*midőn a végrehajtási eljárás költségességét akarta csökkenteni, az, hogy mindaddig, míg a mai végrehajtói intézmény fennáll, ezt a költséget tetemesen csökkenteni lehetetlen.*”³⁸² A végrehajtási eljárás költségességének problémaköre végigkíséri a jogintézmény működését.

³⁸⁰ Barzó–Papp, 2019, 192. *A jogi irodalomban mondhatni evidencia, hogy a zálogjog fogalmilag idegen dologbeli – más dolgán fennálló – dologi jog, amelynek kiindulópontja, hogy értékjogként való felfogása eleve a ki nem egyenlített kötelmi követelés biztosítékeként szolgáló vagyoni értékből való kielégítést – lényegében érték elvonását – célozza.*

³⁸¹ 1994. évi LIII. tv. 171. § (1).

³⁸² Márkus, 1907, 109.

A költségsorok szabályozása folyamatos kihívás elé állítja a jogalkotót az adós és a hitelezővédelem egyensúlyának megteremtése tükrében, azzal, hogy alapjában véve minden szervezet esetében jelentkeznek működési költségek ahhoz, hogy feladatait el tudja látni, legyen az akár állami, vagy akár magán tulajdonlású. „A gyakorlatban rengeteg, mélyről jövő emócióval övezett felháborodás, nagyszámú jogorvoslat, értetlenkedés és széleskörű médiafigyelem övezi a végrehajtási költségek kérdéskörét.”³⁸³

Napjainkban is egyre nagyobb hangsúlyt kap a költségesség, a költséghatékonyság kérdése. Az AJBH kifejezetten a végrehajtási eljárás költségeinek meghatározása céljából is indított vizsgálatot. Az ombudsman álláspontja szerint a fizetendő díjak összességükben olyan jelentős költséget jelentenek, melyek a végrehajtási eljárások sikerét önmagukban befolyásolhatják³⁸⁴, és ezzel a megállapítással a Kúria elnöke is egyetért, mint azt az ombudsman megkeresésére nyújtott válaszában jelezte az AJBH felé.³⁸⁵ Az ombudsman a hivatala által végzett vizsgálatok eredményeképpen összességében a jelentősnek minősített költségek miatt további problémaként jelöli meg azt, hogy az érintett felek számára (a magas költségteher miatt) jelentősen csökken a joghoz jutás esélye, így következményként a jogosultak nem képesek jogaik érvényesítésére a bírósági végrehajtási eljárás keretein belül – ami esetlegesen a „behajtás” melletti döntést hozza. A statisztikai elemzés eredményeinek ismeretében a logika azt diktálja, hogy levonható az a következtetés is az ombudsman megállapításán túl, hogy mivel az egy bírósági végrehajtóra jutó ügyszám igen magas, ezért azokat az ügyeket sorolja előtérbe a végrehajtó az eljárása lefolytatásánál, amelyekben magas végrehajtási jutalék, azaz árbevétel várható a számára a követelés megtérülése esetén. A vizsgálati jelentésből élesen kitűnik, hogy az MBVK elnöke a biztosnak írt levelében kifejti, hogy az MBVK álláspontja szerint a végrehajtói szervezetet működtető irodáknak (moduloknak) mindösszesen 15-20 % körüli nyeresége termelődik. Az MBVK elnöke hangsúlyozza továbbá, hogy a jelenlegi bírósági végrehajtási rendszer *„jelenleg egy kényes egyensúlyban van, amelyet nem szabad felelőtlenül megbontani, ha az egyik eleméhez hozzányúlunk, akkor óhatatlanul kompenzálni kell a másik oldalon”*.³⁸⁶ A szakmai egyeztetéseken a bírósági végrehajtók azt az álláspontot képviselik, hogy a kis

³⁸³ Gyovai–Kiss-Kondás–Kormos–Lukács–Nagy–Schadl–Wopera, 2016, 355.

³⁸⁴ Hajas–Szabó, 2013/4, 415.

³⁸⁵ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-210/2013. számú ügyben.

³⁸⁶ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-4756/2012. számú ügyben.

ügyértékű ügyek veszteséget termelnek a számukra, amely veszteség kompenzációját jelentik a nagy értékű ügyekben befojt magas összegű munkadíjak. Az ebben a nézetben megjelenő „kompenzáció” mértékének meghatározására nincs lehetőségünk, hiszen nem rendelkezünk egzakt adatokkal. Felvetődhet egyebekben a jogkereső közönség részéről az ilyen „kompenzáló” és nem transzparens „fontossági sorrendet” tartó végrehajtói hozzáállás elfogadhatatlansága is, mondván: a Vht. nem ismer kis ügyérték-nagy ügyérték közötti különbségtételt.³⁸⁷ Az AJBH mindenesetre változatlanul fenntartja azt az álláspontját, hogy a vonatkozó jogszabály (1/2002. (I. 17.) IM rendelet a bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről) meghatározásai nem pontosak, így nem kielégítő a szabályozottság foka. A kettősség, amely a rendszer jelenlegi működését jellemzi ebben az esetben is megmutatkozik. Elegendő, ha az MBVK elnökének levelében használt árbevétel és nyereség fogalmakra gondolunk. Az önálló bírósági végrehajtó egy olyan önálló gazdasági modullá vált, amely szolgáltatást termel a bíróság hatáskörében eljárva, és fix megrendelői piaccal rendelkezik, ahol nem száz százalékos módon meghatározott áron értékesíti az általa nyújtott szolgáltatást. Ebben a kontextusban megfogalmazva egészen új oldaláról közelíthető meg a bírósági végrehajtás működése, annak rendszere. Az Alapvető Jogok Biztosának jelentései átfogó reformintézkedések bevezetését javasolták a jogalkotó számára. Napjainkra a jogalkotó hatályon kívül helyezte a 14/1994. (IX. 8.) IM rendeletet, majd több esetben módosította a hatályba lépő 35/2015. (XI. 10.) IM rendeletet, legutóbb a 18/2019. (VI. 28.) IM rendelettel.

Egy másik oldalról megvizsgálva és összehasonlítást képezve láthatóvá válik, hogy a közigazgatási végrehajtás foganatosítása során a felmerülő költségek nem kizárólag az adó (illetve az előlegezésre kötelezett végrehajtást kérőt) terhelik, hanem a szervezeti és infrastrukturális rendszert fenntartó államot is sújtják. További sajátosság (és talán sokak számára megkérdőjelezhető) a bírósági végrehajtás esetében, hogy a végrehajtó által felszámított díj eleve magában foglalja a kamarai költségátalány összegét is, így a szakmai felügyeleti szerv, illetve a megfizetésre kerülő költségátalány 50 %-a, a 2016. évi CIV. törvény 24. § (1) bekezdésének rendelkezése szerint 2017. január 01. napjától az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztériumot illeti meg. Azért tekinthető sajátosnak ez a megoldás, mert a társ kamarák (MOKK) egyikénél sem került bevezetésre ez a megoldás. Az állam számára ez a rendszer mindenképpen kisebb mértékű ráfordítást,

³⁸⁷ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-5336/2016. számú ügyben.

míg a végrehajtási ügyben érintettek számára többletköltséget jelent. Összességében nézve nem lehet kijelenteni, hogy a bírósági végrehajtást egy költséghatékonyan működő szervezet működteti. További hátránnyá válhat, hogy az AJBH által lefolytatott vizsgálat eredménye azt tükrözi, hogy *„amíg az eljárás költségei magasak, az adós inkább érdekelt lesz a vagyontárgyak elvonásában, mint az eredeti követelésének végrehajtási költségekkel jelentősen megnövelt megfizetésében. A végrehajtást kérő pedig nem lesz érdekelt az adós (rész)teljesítésében, hiszen a végrehajtási költségek a kielégítés sorrendjében megelőzik a hiteltarozást.”*³⁸⁸ Amennyiben elfogadjuk az AJBH által levont következtetést, akkor szembeötlővé válik az, hogy a bírósági végrehajtás intézménye ilyen esetben pontosan az ellenkező eredményt „éri el”, mint amit a működésén keresztül a jogalkotó elérni kívánt.

A végkövetkeztetés az, hogy a végrehajtói iroda tulajdonosának az elemi érdeke a maximális nyereség elérése. A profit-maximalizáció és a költséghatékonyosság³⁸⁹ pedig nem azonos fogalmak. A gazdasági számításokat feltételező fogalomhasználat nem véletlen, mert minden nyereségorientáltan működő gazdasági társaság tevékenységének vizsgálata során használni kell ezeket az egyenleteket. Pontos, gazdaságilag megalapozott eredményt csak abban az esetben kaphatnánk, ha adott időszakra, vagy adott törzsadat állományra vetítve az összes gazdasági modul (legkisebb termelő egység, azaz az önálló bírósági végrehajtó) esetében egyesével lenne lehetőség kiszámolni határtermék-bevételt (közgazdasági szempontból a gazdálkodó szervezet minden általa felhasznált tényezőnek addig növeli a mennyiségét, amíg az utolsó egységből származó bevétel nem lesz egyenlő az utolsó egységre jutó kiadással, így az egyensúly ott fog kialakulni, ahol a határtermék-bevétel éppen a határkiadással lesz egyenlő³⁹⁰). A jogalkotó a T/4891. számú Törvényjavaslatával vezette be a kérdéskörhöz kapcsolódó reformintézkedéseinek újabb fázisát. Az igazságügyért felelős miniszter a Törvényjavaslat általános vitája során úgy az Országgyűlésben úgy fogalmazott, hogy *„A végrehajtás közfeladat, de a jelenlegi rendszerben nem hatóság, hanem erre felhatalmazott, nyereségorientált magánirodák végzik. A Vht. szervezetrendszerre vonatkozó szabályainak fogyatékoságait a tisztán állami és a tisztán magánosított végrehajtás közötti átmeneti megoldás orvosolhatja, amely*

³⁸⁸ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-4756/2012. számú ügyben (utóvizsgálat).

³⁸⁹ Horváth, 2011, 20.

³⁹⁰ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Termel%C3%A9selm%C3%A9let> (2013. szeptember 08.).

a kettő előnyeit és nem hátrányait ötvözi. A konkrét eljárások tekintetében meg kell tartani a magánosításból eredő hatékonysági jellemzőket.”³⁹¹ Napjainkban még nincsen arra lehetőség, hogy a jogalkotó által megkezdett, de még nem befejezett reformfolyamat eredményit egzakt módon felmérjük, illetve a változtatások hatásait átfogó módon értékeljük. A reformintézkedések keretében, mint az MBVK szerepét, mint annak univerzális jogutódja az MBVKAR vette át, miniszteri biztos került kinevezésre, szigorodtak az önálló bírósági végrehajtókkal szembeni képzettségi követelmények, több esetben módosították a végrehajtási eljárás költségeit szabályozó jogszabályi rendelkezéseket, de álláspontom szerint nem jött létre hatékony un. átmeneti megoldás, a végleges megoldás pedig továbbra is várat magára.

Szorosan ide kapcsolódik, és a jelenlegi reformfolyamatra közvetlen induktív kihatással bír az, hogy a 2012. évben fokozatosan hatályba lépett jogszabályi változtatások egyik kiemelt célja volt a bírósági végrehajtás eljárási folyamatainak időbeli felgyorsítása, a hatékonyság és az eredményesség fokozása érdekében.³⁹² Annak, hogy az eljárások lebonyolításának felgyorsítása miért szükséges, az egyik jól meghatározható és fajsúlyos indoka a folyamatosan keletkező végrehajtási ügyek igen nagy száma és a meredeken emelkedő tendencia. Amennyiben még egyszer megvizsgáljuk a számokat, akkor látható, hogy a KIM MIKFO adatai szerint a 2012. évben 633.374 darab érkezett ügyről beszélhetünk országos szinten. Az IM ISZHÁ adatai alapján a 2018. évben 734.507 darab, a 2019. év I. negyedévében 190.860 darab érkezett ügyről beszélhetünk országos szinten. Már a 2012. évi adat értelmében kifejezetten rendkívül magas végrehajtási ügyszámot jelent, különösen, ha összevetjük az 1994. évi törvényi indoklásban található adattal (300.000 darab). A két dátum között eltelt évek alatt az ügyszámnövekedés meghaladja a 100 százalékos növekményi nagyságrendet, azaz több mint a duplájára emelkedett az ügyszámszám. Az ügyszámnövekedés egy további negatív következményének a követelésállomány összvolumenének növekedése tekinthető. Az eljárások időigény-csökkentésének kiemelt feltétele a nem behajtható követelések számának redukálása, azaz az eredményre nem vezető, sikertelen végrehajtási eljárások mennyiségének csökkentése, amelynek egyik várható eredményeképpen a behajthatatlannak minősített

³⁹¹ Országgyűlés 85. ülésnap (2015. június 12.), Általános vita lefolytatása T/4891 A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, és ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról

³⁹² Pataki, 2013a, passim; Pataki, 2013b, passim; Pataki, 2013c, passim; Pataki, 2013d, 127. skk.

követelésállomány összecsúszása is csökkenhet. Az időigény csökkentés eredményét más oldalról vizsgálva kiderül, hogy bizonyos tekintetben az adósi pozíció védelmét is jelenti, hiszen a főkövetelés kamat és egyéb járulékos terheinek időarányos növekedési mutatói is csökkenhetnek, aminek többek között a magas mértékű ügyleti kamatok (plusz a mindenkori időarányos késedelmi kamat) esetében egy konkrét végrehajtási ügyre vetítve jelentős járulékos költségcsökkentő hatása lehet. Az időigény redukció a végrehajtást kérő érdekeit is védi azáltal, hogy jogos követelése nagyobb eséllyel és előbb kerülhet kielégítésre, így a hitelezővédelmi funkció erősödik. Természetesen a hitelintézetek, bankok kifejezetten az erős hitelezővédelmi eszközök bevezetésével és a szigorú végrehajtási szabályrendszer alkalmazásával értenek egyet, mert álláspontjuk szerint így a magas hitelezővédelmi szint lehetővé teszi a hitelintézetek számára, hogy a hitelfelvevő kockázatát csökkentsék, mivel nagyobb a valószínűsége annak, hogy a gazdaság szereplői számára (tevékenységük végzéséhez vagy beruházásaikhoz) a szükséges külső forrás biztosítottá válhasson.³⁹³

A gazdasági környezet stabilizálódása és javulása már önmagában is a végrehajtási ügyek darabszámának csökkenését eredményezheti. A bírósági végrehajtók számára is nagyon lényegesnek tekintett számadat az ügyértékek százalékos bontása a beérkező ügyek darabszámára vetítve, hiszen az kétségtelen tény, hogy az eljárások során a minden ügyre nézve egyöntetűen jelentkező munkafeladatok elvégzésétől nem lehet eltekinteni. Az MBVK utólagosan készített statisztikai kimutatásából az látszik, hogy a 2011. évben Magyarországon 434.037 darab végrehajtási ügy indult, az összes követelésállomány, tőkekövetelés összege 664,6 milliárd forint összeget tett ki. Amennyiben a két adatot egymás viszonylatában vizsgáljuk meg, úgy átlagosan 1.520.726 Ft/ügy értéket kapunk. Minden egyes elvégzendő munkafeladat ellátása valamilyen mennyiségű költséget, nyereséget csökkentő tényezőt jelent az önálló bírósági végrehajtó, mint a vállalkozás tulajdonosa és vezetője számára. A költségek természetesen összeadódnak, illetve az állandó vagy fix költségek aránya magasnak tekinthető egy bírósági végrehajtói iroda esetében. Kizárólag ezt az adatelemet vizsgálva (szűken értelmezve ezáltal a költségszámítást), ha nagy mennyiséget képvisel a kis értékű beérkező ügydarabszám, az egyértelműen költségnövekményt generál a bírósági végrehajtó iroda számára. A

³⁹³ Vö. Maresch–Ferrando–Moro, 2015, 28.; Balmaceda–Fischer, 2010, passim.; Vö. Goldenberg Serrano, 2016, 213-216.; Vö. Boubakri–Ghouma, 2010, passim.; Bae–Goyal, 2009, passim.

jelentkező költségnövekményt a nagy árbevételű termelő ügyek befolyó díjából tudja a végrehajtó ellentételezni. Az önálló bírósági végrehajtó, mint tulajdonos részéről az elvart profit alfáját és ómegáját nyilvánvalóan a sikeres végrehajtási ügyek – ahol a követelés a végrehajtási eljárás során kiegyenlítést nyert – minél magasabb darabszáma jelenti optimális esetben. Ideális esetben az árbevétel és ezáltal a képződő nyereség jelentős hányada a végrehajtási jutalékból ered, ami ügyértékhez igazodik. A szűken értelmezett számítási módszerből az látszik, hogy minél kevesebb a nagy értékű sikeresen befejezett ügy, annál kisebb lesz a végrehajtó árbevétele, ergo annál kisebb lesz a nyeresége is. Természetesen a bírósági végrehajtás, mint tevékenység nyereségszámítása nem kizárólag az ügydarabszám, az ügyérték és ügybefejezés relációkon alapul. Arra, hogy akár egy országos súlyozott átlagnak megfeleltetett költség fedezeti pontot számolhassunk (gazdasági értelemben vett egyensúlyi érték) nem áll rendelkezésre elegendő adat. A fedezeti pont kalkulálhatósága esetén megkaphatnánk az önköltség teljes összegét is. A fedezeti pont olyan nagyságú fedezeti összeget jelent, amely esetén a vállalkozás eredménye pontosan nullával egyenlő.³⁹⁴ Mindenképpen jelentős eltérést eredményez az, hogy a kisebb értékű ügyek száma igen magas. Az önálló bírósági végrehajtó a díjelőleget ezekben az esetekben is bekéri, de az általa ráfordított költség minimális mértékű lesz, így ezeknek az ügyeknek a jelentős hányada is nyereséget termel a végrehajtó számára. A jogalkotó a 2013. évben további módosításokat eszközölt a végrehajtó által bekért és elszámolható költségek tekintetében.³⁹⁵ A 2018. évben 730.547 darab érkezett ügyre vetítve az IM ISZHÁ adatai alapján a tőkekövetelés összege 666,3 milliárd forint összeget tett ki. Amennyiben a két adatot egymás viszonylatában vizsgáljuk meg, úgy átlagosan 912.120 Ft/ügy értéket kapunk. Látható, hogy az adatok nem mutatnak csökkenést.

5.2.4. Végrehajtás pénzeszközre

A végrehajtás további két típusát kell megkülönböztetnünk – mielőtt továbblépésre lenne lehetőség –, a kielégítési és a biztosítási végrehajtást. A kielégítési végrehajtás célja a végrehajtást kérő követelésének kielégítése, amennyiben a követelést joghatás kiváltására alkalmas okiratba foglalták (végrehajtható okirat). A biztosítási végrehajtás célja a jogosult követelését fenyegető veszély elhárítása. A biztosítási végrehajtás szabályait a Vht. VIII.

³⁹⁴ Vö. Bíró, 1995, 142.

³⁹⁵ Lukács, 2013, passim.

fejezete tárgyalja (alapesetei a biztosítás és a zárlat). A bírósági végrehajtás beérkező ügyeinek döntő többsége pénzben kifejezett értékű követelést tartalmaz.

A fokozatosság elvének megfelelően első ütemben a végrehajtó megkísérli a követelés behajtását a fellelhető pénzeszközökre lebonyolítani. A Vht. 82/A. § (7) bekezdése értelmében a végrehajtó megkeresi a pénzintézeteket, hogy az adós rendelkezik-e valamelyik pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adóst megillető pénzösszeggel.³⁹⁶ Amennyiben adós rendelkezik ilyennel, akkor azt a végrehajtó hatósági átutalási megbízás (köznyelven, és rosszul fogalmazva: inkasszó) kibocsátásával foglalás alá vonja. A végrehajtó ebben az esetben is egy kényszercselekményt fogatosít, azzal az aktussal, amellyel kibocsátja a hatósági átutalási megbízást. A pénzügyi szolgáltatónál kezelt összeg tekintetében, a teljes összeg végrehajtás alá vonása esetében a természetes személyek vonatkozásában a Vht. 79/A. szakasza szerint: *„(1) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adóst megillető pénzösszeg teljes összegben végrehajtás alá vonható, kivéve a természetes személyt megillető pénzösszegeket, amelyek végrehajtás alá vonása a (2) és (3) bekezdés szerint történik.*

(2) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, természetes személyt megillető összegből az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének négyszerese feletti összeg korlátlanul végrehajtás alá vonható, az ez alatti összegből pedig az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összege és az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének négyszerese közötti rész 50%-a vonható végrehajtás alá.

(3) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, természetes személyt megillető pénzösszegnek mentes a végrehajtás alól az a része, amely megfelel az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének. Ha a végrehajtás gyermektartásdíj vagy szüléssel járó költség behajtására folyik, ennek az összegnek az 50%-a is végrehajtás alá vonható.”

A Vht. 79/A. szakaszából világosan kitűnik, hogy a jogalkotó a természetes személy adósokat fokozottan védeni kívánja. A fokozott védelem olyannyira kiterjedt, hogy a Vht. a pénzintézetek számára előírja azt, hogy a végrehajtás alá vont összeget milyen sorrendben, milyen jellegű, milyen kamatozású számlákról kell teljesítenie. A Vht.

³⁹⁶ 1994. évi LIII. tv. 82/A § (7); Hajjas, 2011, 20.

szabályrendszerét a hatósági átutalási megbízások esetében kiegészíti a 2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról, és a 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet (9. § A hatósági átutalási megbízás és az átutalási végzés külön szabályai), majd 2018 januárjától a 35/2017. (XII. 14.) MNB rendelet - a pénzforgalom lebonyolításáról MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról által előírt rendelkezések (11. § A hatósági átutalási megbízás és az átutalási végzés külön szabályai). A Vht. 2-5-15 napos határidőket nevesít az eljárásnak ezen szakaszában. Amennyiben adós pénzforgalmi számlájának adatai a végrehajtó számára ismertek (a végrehajtható okiraton megjelölték), akkor két munkanapon belül ki kell adni a hatósági átutalási megbízást és öt munkanapon belül postai úton kézbesíteni kell a végrehajtható okiratot. Amennyiben a követelés összegét ilyen módon sikerült behajtani, úgy a végrehajtható okirat kézbesítését követő tizenötödik napon sor kerülhet a kifizetés lebonyolítására. Ha a megbízásból nem folyt be annyi pénz sem amennyi a költségrészt fedezné, akkor költségrész megelőlegezési felhívás kibocsátására kerül sor.

A fokozatosság elvének megfelelően a munkabér és bér jellegű jövedelmek nagy csoportja a következő, amiből a követelést a végrehajtó megkísérli behajtani. Felhívást bocsát ki a letiltásról a munkáltató, vagy az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság felé. A Vht. a munkabérből való levonás esetében kiterjesztően értelmez, a juttatások jellegét véve alapul (Vht. 66. § (e) bekezdés: *„bármely személynek a munkájából eredő olyan díjazása, juttatása, követelése, amelyet valamely szervtől vagy személytől rendszeresen, időszakonként visszatérően kap”*), amely értelmezés teljes egészében összhangban van az Európai Unió által elfogadott általános megítéléssel. A 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről meghatározása szűkebb körre szorítkozik (XII. fejezet, A munka díjazása). *„A Közösségi jog gyakorlata szerint a „munkabér” szó jelenti a kölcsönös megállapodásban vagy az ország törvényeiben és rendeleteiben meghatározott olyan javadalmazást vagy keresetet, bármilyen névvel is illessék, és bármilyen módszerrel számolják is azt, amely pénzben kifejezhető.”*³⁹⁷ A 2012. évi I. törvény – hasonlóan a korábbi szabályozáshoz – a munkabér fogalmát nem definiálja. A díjazás munkabérnek minősítése kapcsán nem elnevezése, hanem az ezzel kapcsolatos összes körülmény az irányadó.³⁹⁸ Általánosnak tekinthető, hogy a munkáltató fő kötelességének a munka

³⁹⁷ Cséffán, 2008, passim.

³⁹⁸ Kardkovács, 2012, 233.

díjazását tekintik. Jellemző az a megközelítés, amely szerint a munkáltató a munkajogviszony hitelezői pozícióját tölti be.³⁹⁹ A munkabér és a bér jellegű jövedelem kizárólag természetes személyhez köthető. Mivel ebben az esetben kizárólag természetes személy adós kerül szóba, a törvény külön rendelkezik a munkáltató feladatairól, és felelősségi köréről, sőt a végrehajtónak szükség esetén lehetősége van a munkáltatónál helyszíni ellenőrzést lefolytatni. A munkáltató feladatát képezi a munkavállaló értesítése a felé postai úton kézbesítési bizonyítvánnyal (tértivevény) beérkező letiltásról, valamint az, hogy a munkáltató a levonni elmulasztott összeg erejéig kézfizető kezesként felel a végrehajtást kérőnek. A Vht. tételesen felsorolja azt, hogy mely jövedelemtípusokból lehet levonást eszközölni, azokat milyen sorrendben lehet megtenni és mely jövedelem típusok mentesek a letiltás alól. A végrehajtási letiltás alól mentes tételek főszabály szerint az adós életfenntartásához szükségesek, vagy meghatározott kiadások fedezetére szolgálnak. A tapasztalatok szerint a vonatkozó törvényi szabályozást a munkáltatók ismerik, a számításoknál automatikusan figyelembe veszik és alkalmazzák azokat. Főszabály szerint a levonás alapja a nettó munkabér, mértéke általában legfeljebb 33 százalék, kivételesen legfeljebb 50 százalék, de a törvény az általa nyújtott részletes szabályozásnak megfelelően ettől eltérő szabályokat is megfogalmaz, azaz vannak kivételek. A levonás százalékos aránya esetében a törvény meghatározza azokat az okokat, amelyek fennállta esetén a levonás összege eléri az 50 százalékos arányt. Ilyenek többek között a tartásdíj jellegű kötelezettségek, vagy ha az adóssal szemben több kötelezettség jelentkezik, stb. Az egyik legfontosabb kivétel a tartásdíj. A tartás jellegű követelések kiemelt figyelemben (és szabályozásban) részesülnek a jogalkotó által megfogalmazott célok rendszerén belül. A tartás főszabály szerint un. alimentációs (ellátás, életfenntartás) jellegű követelést jelent (különösen a gyermektartás), így erre figyelemmel az ilyen jellegű végrehajtási eljárásra is speciális szabályrendszer vonatkozik (pl. levonási arány, a végrehajtási lapot a jövőben lejárató tartásdíjrészletekre nézve is ki lehet állítani, mentes a letiltás alól a törvényen alapuló tartásdíj, a kielégítési sorrend rangsorában a gyermektartásdíj, és a jogszabályon alapuló egyéb tartásdíj szerepel az első helyen, stb.).

5.2.5. Ingóvégrehajtás

³⁹⁹ Kiss, 2005, 188.

Azokat az operatív eljárási elemeket vizsgálva, amelyeknek a realizációja során az adós közvetlenül találkozhat a végrehajtó által foganatosított eljárási cselekményekkel, a Vht. 7. § (2) bekezdésének értelmében – mint következő fokozatot – az ingóvégrehajtás képviseli. Ahhoz, hogy érdemben meg tudjuk vizsgálni az ingóvégrehajtás folyamatát, elsősorban tisztáznunk kell az ingó-ingatlan páros által takart fogalomkört. Általános meghatározás szerint az ingók, ingó dolgok azok, amelyek állaguk sérelme nélkül egyik helyről egy másikra áttehetők, elmozdíthatók. Az ingó-ingatlan fogalompár a dolgokat természeti tulajdonságuk szerint osztja két részre, nevezetesen az állagsérelem nélküli elmozdíthatóság alapján. A polgári jogban az ingók meghatározására általában negatív módszert használnak, így a Ptk. sem határozza meg az ingó fogalmát.⁴⁰⁰ Az ingatlan fogalmát definiálják, és az ezen kívüli dolgokat tekintik ingóknak. A Ptk. értelmében az ingatlan a föld szárazföldi felszínének körülhatárolt, más ingatlanoktól elkülönített része, továbbá az önálló rendeltetésű és forgalmú építmény vagy építményrész. A Ptk. az V. könyv IV. rész X. cím, az ingatlan-nyilvántartás és annak elvei alatt az 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról fogalom meghatározásának használata mellett tör lándzsát. Napjainkban az ingatlanokra nézve általában különös szabályozás van érvényben, mivel csak korlátozott mennyiségben állnak az emberek rendelkezésére, míg az ingó dolgok elvileg korlátlanul előállíthatók.

Az ingó tulajdonjoga (érvényes kötelem, jogcím mellett) az ingó dolog átvételével (jogérvényes birtokbavétellel) szerezhető meg. Az ingókra vonatkozó tulajdonjog az ingatlanokkal összehasonlítva általában szabadabb, teljesebb, mivel az ingók a vagyoni és áruviszonyok sokkal elevebb tárgyainak tekinthetőek, mint az ingatlanok. Az ingóságok nem kizárólag materializált eszközöket jelentenek, az ingóságok részét képezik a különböző vagyoni elemek (pl. vagyoni értékű jogok, követelések, értékpapírok, pénzeszközök, stb.). *„Az ingóvégrehajtás a vagyoni végrehajtás egyik legjellegzetesebb formája. Itt alkalmazzák a leggyakrabban azokat a kényszerintézkedéseket, amelyeket a köztudat a végrehajtó tevékenységéhez, illetve a végrehajtáshoz fűz.”*⁴⁰¹ Ingó dolog tulajdonjoga esetében, mint szerződéses biztosítéknak a tulajdonjog fenntartással történő adásvétele kapcsán a bírósági végrehajtási eljárás tekintetében le kell szögezni, hogy a

⁴⁰⁰ Vö. Kolosváry–Nizsalovszky–Szladits, 1942, 5.; Barzó–Bodzási–Boóc–Jobbágyi–Lantai–Sándor–Osztoivits, 2014, 514.; Vö. Schadl, 2017, skk.

⁴⁰¹ Kengyel, 2012a, 564.

tulajdonjog nem szállt át a vevőre⁴⁰², valamint azt, hogy az adós kötelezettsége az, hogy hitelt érdemlő módon bizonyítsa, igazolja azt, hogy az érintett ingó vagyonelem nem képezi adós tulajdonát. Amennyiben erre nem kerül sor, azt az eljáró bírósági végrehajtó köteles foglalás alá vonni.⁴⁰³ A Ptk. 6:216. § előírásai szerint az ingó dologra vonatkozó tulajdonjog-fenntartás tényét az eladó köteles nyilvántartásba venni, vagy azt a megfelelő lajstromba felvetetni, amely előírás betartása a végrehajtás tekintetében hitelt érdemlő bizonyításként értelmezhető. A joggyakorlat több esetben is megállapította, hogy a végrehajtó által történő foglalás alá vonás elidegenítési és terhelési tilalmat jelent.⁴⁰⁴

5.2.6. Helyszíni eljárás

A bírósági végrehajtó, ha személyesen kézbesíti (15 nap) a végrehajtható okiratot (a végrehajtási költség-rész beérkezésétől számított harminc napon belül), vagy amennyiben postán már kézbesítette (a kézbesítéstől számított 45 napon belül) köteles helyszíni eljárási cselekményt fogantatosítani, ahol az adósnak a végrehajtó személyes felhívása alapján ismét lehetősége nyílik az önkéntes teljesítésre.⁴⁰⁵ A helyszíni eljárás fogantatosítása főszabály szerint vasárnap és munkaszüneti nap kivételével reggel 06.00 és este 22.00 óra között végezhető eljárási cselekmény. A bírósági végrehajtó egyik kötelezettségeként az eljárás fogantatosítási szakaszában helyszíni eljárási cselekmény lebonyolítása válhat szükségessé. A helyszíni eljárás realizációja során a végrehajtó jogosult és köteles a Vht. által tételesen meghatározott kényszerintézkedések megtételére. Ugyanakkor a végrehajtó a helyszínen tapasztaltak alapján saját mérlegelése szerint ítéli meg az alkalmazandó kényszerintézkedések szükségességét. A Vht. a helyszíni eljárás során a végrehajtó számára megfelelő eszközrendszert biztosít feladatainak elvégzéséhez. A helyszíni eljárási cselekmények fogantatosításakor az adósnak – vagy a végrehajtási eljárásban közreműködésre kötelezett természetes személynek, vagy szervezet tagjának – a törvény által előírt kötelezettségei jelentkeznek, mint pl. a személyazonosság igazolása, az ellenszegüléstől való tartózkodás, stb. Amennyiben ezeknek a kötelezettségeknek a megtételét megtagadják, megvalósítják az ellenszegülés tényállását. Ellenszegülés

⁴⁰² Vö. Boóc, 2012, passim.; Vö. Szeibert, 2000, passim.

⁴⁰³ Schadl, 2017, passim.

⁴⁰⁴ FBK 1992/28.; BH1993. 406; EH 2005.1319.; BH+ 2006.8.356.; BH 2015.2.32.

⁴⁰⁵ Kiss, 1986, 472. skk.

fennállása esetén az eljárás lefolytatásához a rendőrség szervezetének igénybevételére is sor kerülhet. Az adós személye ellen a végrehajtó kényszerítő eszközöket nem alkalmazhat, a meghatározott kényszercselekményeket azonban elvégezheti.

A helyszíni eljárás egyik legfontosabb elemeként a végrehajtó tájékoztatást nyújt az adós részére azért, hogy adós lehetőségeit ismertesse, és megkísérelje előmozdítani a kötelezettség teljesítését. A helyszíni eljárás lefolytatásáról minden esetben jegyzőkönyv készül, és a jegyzőkönyvnek – további törvényi garanciális elemként – kötelező tartalmi és formai követelményei vannak. A jegyzőkönyv másolatát a végrehajtónak át kell adnia a jelen lévő feleknek (adós, közeli hozzátartozó esetében, valamint ide értendő a végrehajtást kérő is). Ha az érdekelt felek távollétében történő helyszíni eljárási cselekmény foganatosításakor a készülő jegyzőkönyv az egyéb helyszínen tartózkodónak nem adható át, ebben az esetben postai úton kell kézbesíteni azt. A végrehajtást kérő (illetve szabályszerűen meghatalmazott képviselője), eljárási autonómiája részeként részt vehet a helyszíni eljárási cselekmények foganatosításán. A végrehajtó főszabály szerint először a végrehajtható okiraton megjelölt címen jelenik meg személyesen. A helyszíni eljárás foganatosítását, eredménytelenség esetén a végrehajtó több időpontban, különböző napszakokban újra megkísérli. Szükség esetén a Vht. 44. szakaszának értelmében a végrehajtó *„az adós lezárt lakását, a tartózkodási helyéül szolgáló egyéb helyiségét, a hozzájuk vezető bejáratot, továbbá az adós bútorát vagy más ingóságát felnyithatja. Ha ilyenkor az adós vagy nagykorú családtagja nincs jelen, tanút kell alkalmazni.”* A felnyitás a helyszíni kényszercselekmények csoportjához tartozik. A kényszercselekmények és a végrehajtás kapcsolatát az Alkotmánybíróság vizsgálta, és 994/B/1997. számú AB határozatában megállapította, hogy *„a végrehajtó által a törvény alapján foganatosítható kényszercselekmények nem sértenek olyan alapjogokat sem, amelyek alkotmányos védelme indokolt volna. A magánlakás sérthetlenségének alapjoga a végrehajtás céljához képest nem kerül aránytalan korlátozás alá.”*

5.2.7. Ingó vagyonelemek foglalás alá vonása

El kell különíteni egymástól az ingóvégrehajtás különböző szakaszait, és az egyes szakaszokon belüli lehetséges eljárási elemeket. Két elemi szakaszra bonthatjuk az

ingóvégrehajtást, amely szerint az első szakasz az adós ingó vagyonelemeinek foglalás alá vonása (a becsérték meghatározása azért nem képez külön szakaszt, mert főszabály szerint a foglalás alá vonással egy ütemben kerül sor rá), a második szakasz pedig a foglalás alá vont ingó vagyonelemek értékesítése. Egy ingó vagyonelem foglalás alá vonásának időpontja nem azonos a végrehajtó általi értékesítés időpontjával. A két időpont elszakad egymástól, illetve a kényszerértékesítésre, mint végrehajtási eljárási elemre nem is bizonyos, hogy sor kerül, mert az eljárás ideje alatt esetlegesen bekövetkező események megszakíthatják az értékesítési folyamatot (pl. megállapodás születése adós és végrehajtást kérő között a teljesítés módjáról, igényper indítása stb.).

A helyszíni eljárási cselekmény foganatosításának egyik célja ingó vagyonelemek foglalás alá vonása. A bírósági végrehajtó még az ingófoglalás megtörténte előtt felhívja az adóst fennálló kötelezettségének önkéntes teljesítésére, amennyiben ez nem történik meg, úgy köteles az ingófoglalást azonnal realizálni. Abban az esetben, ha nem lelhető fel értéket képező ingó vagyonelem, amelyet foglalás alá lehetne vonni, úgy ezt a tényt köteles rögzíteni a végrehajtó az általa elkészítendő eljárási jegyzőkönyvben, és ilyen esetben a jegyzőkönyv aláírásával, a másolat átadásával (a jogosultnak, vagy a jelen lévő közeli hozzátartozónak – ha nincs jelen, postai kézbesítéssel) befejeződik a helyszíni eljárás. A jegyzőkönyv aláírását az adós, vagy a helyszínen tartózkodó megtagadhatja (az aláírás megtagadása nem bír relevanciával a végrehajtási eljárás vonatkozásában). Ebben az esetben a végrehajtó a megtagadás tényét foglalja az okiratba, az eljárás további foganatosításának ez nem akadálya, mert ez az aláírás további kötelmet nem keletkeztet (a helyszínen tartózkodó nem adós természetes személy számára a jegyzőkönyv aláírása azt jelenti mindösszesen, hogy ott volt a helyszíni eljárási cselekmény foganatosításának idejében, nem ró rá semmiféle kötelezettséget). Amennyiben adósnak fellelhető értéket képező ingósága van, azt a végrehajtó foglalás alá vonja, és ezzel egy ütemben felhívja az adóst, hogy nyilatkozzon arról, hogy a foglalás alá került vagyontárgyait terheli-e zálogjogi követelés. A helyszíni eljárás foganatosítására adós távollétében is sor kerülhet. Ilyen esetben adós a jegyzőkönyvet postai kézbesítés útján kapja meg, és a kézbesítéstől számított 15 napon belül tehet nyilatkozatot a jegyzőkönyvben foglaltakra nézve.

Az ingófoglalás egyik fő elemét jelenti a foglalás alá vonható vagyontárgyak és a végrehajtás alól mentes vagyontárgyak körének tételes elhatárolása és meghatározása.

Főszabály szerint a Vht. (89-96/B. §) taxatív módon meghatározza az ingófogalás alól mentes vagyontárgyak körét. A végrehajtó a jogszabálynak megfelelően a mentes vagyontárgyakat sohasem foglalja le, sőt a mentes vagyontárgyak listáját a foglalási jegyzőkönyvben egyéb vagyontárgy foglalása esetén felsorolás szerűen rögzíteni köteles. Kizárólag olyan vagyontárgy vonható foglalás alá, amely forgalmi értékkel bír, azaz előrelátható módon kényszer-értékesíthető. Foglalás alá vonható minden olyan vagyontárgy, amelyről hitelt érdemlően, vagy másképpen fogalmazva minden kétséget kizáróan nem bizonyítható a helyszíni eljárás kereti között (és ideje alatt) az, hogy nem képezi adós tulajdonát. A végrehajtó a foglalás alá vont vagyontárgyak esetében – a forgalmi értéket véve alapul – becslést végez, és a becsült összeget is feltünteti a foglalási jegyzőkönyvben, mind tételesen, mind összértékben megjelenítve. Lehetőség van a becslést illetően egyezsége az érdekelt felek között, illetve szakértő-becslés igénybevételére is a foglalási jegyzőkönyv kézbesítésétől számított 8 napon belül.

Amennyiben az adós jogi személy, vagy jogi személyiséggel rendelkezik, akkor egyrészt a mentes vagyontárgyak köre kisebb mértékben terjed ki rá nézve, másrészt a végrehajtó egyéb vagyoni elemeket is foglalás alá vonhat.⁴⁰⁶ Ilyen esetben a helyszíni eljárás fogantatása során a végrehajtónak joga és lehetősége van betekinteni az adós gazdálkodási tevékenységével kapcsolatos iratokba, így nyerve információt az adós rendelkezésére álló ingó vagyonelemek köréről, számosságáról, értékéről. Ez többek között azt takarja, hogy megtekintheti az adós cég analitikus nyilvántartásait, mind a tárgyi eszközökre, mind a forgóeszközökre vonatkozó analitikákat, a főkönyvi nyilvántartásokat, az értékcsökkenési elszámolásokat. A végrehajtó elkérheti a házipénztárra vonatkozó, és pénzforgalommal összefüggő nyilvántartásokat, a számlatömböket, elektronikus számlanyilvántartásokat. Lefoglalható többek között az árukészlet, a gépek, a berendezések, a tárgyi- és ingóeszköz állomány, a helyszínen található készpénzállomány, a házipénztárban található összeg is.

Az általános szabályozás alá tartozó esetek többségében a foglalás alá vont vagyonelem nem kerül elszállításra (zár alá vételre), így az adós a vagyontárgy értékesítésének megtörténteig azt továbbra is használhatja (a használati joga nem kerül korlátozásra, csak a

⁴⁰⁶ 1994. évi LIII. tv. 96/B. §.

rendelkezési joga, illetve állagmegóvási kötelme keletkezik). A zár alá vétel nem kizárólag további jogkorlátozó tulajdonságokkal bír, hanem elszállítás esetén további jelentős többletköltségeket is generálhat (pl. szállítási díj, tárolási díj, zárgondnok díja stb.). A költségek mértéke jogszabály által nem szabályozott.

5.2.8. Gépjármű foglalás alá vonása

A gépjármű, mint ingó vagyonelem foglalás alá vonása generikus elemnek tekinthető, valamint több speciális jogszabályi rendelkezés is vonatkozik erre az esetre. A gépjármű gazdasági értelemben véve is sajátos tulajdonságokkal rendelkezik, egyrészt a relatív magas forgalmi értéke, másrészt az ingóságok körében kiemelkedően magas értékesíthetősége tekintetében. A gépjármű kényszerértékesítése adott esetben a fennálló követelés teljes vagy magas százalékos arányú teljesítését jelentheti a konkrét végrehajtási ügy vonatkozásában. További egyedi vonást jelent az, hogy relatív könnyű a gépjárművekben kárt okozni, illetve a kár bekövetkezte a tulajdonos érdekkörén kívülálló ok miatt is bekövetkezhet, ezért forgalmi értékük rövid idő alatt jelentősen csökkenhet. Amennyiben ez az eset áll elő, úgy fedezetelvonó tulajdonságot (a követelés kielégítési alapját részben vagy teljesen elvonja) mutatnak a számok az adott végrehajtási eljárás tekintetében. Gazdasági értelemben nagy jelentősége van a végrehajtási eljárás időigényének is, hiszen a gépjármű értéke radikálisan csökkenhet az idő múlásával. A Vht. külön szabályozza a gépjárműfoglalás foganatosítására vonatkozó cselekmények végrehajtását. Főszabályként a végrehajtó köteles a forgalmi engedélyt és a gépjármű törzskönyvét is lefoglalni, és a lefoglalt iratokat megküldeni az illetékes közlekedési hatóság részére.

Magát a gépjármű foglalás alá vonását is alapvetően több szakaszra kell bontani. Az első szakasz a gépjármű vagyonelem foglalás alá vonása jelenti. A közlekedési hatóság haladéktalanul bejegyzi az elidegenítési és terhelési tilalmat. A gépjármű forgalomból történő kivonásának kezdeményezésére a foglalás tényének nyilvántartásba történő bejegyzését követő harminc nap elteltével van lehetősége a végrehajtónak a 2016. évi CXXVII. tv. 18. §-a szerint 2017. január 01. napjától.⁴⁰⁷ A második szakasz a foglalás alá

⁴⁰⁷ Vö. Schadl, 2017, passim.

vétel realizálása, a harmadik szakasz pedig az értékesítés. Az első szakasz tekintetében fontos az, hogy amennyiben a járműnyilvántartás adataiból a végrehajtó meg tudja állapítani azt (a végrehajtó által fogatosított hatósági megkeresések lebonyolítása után), hogy adós rendelkezik értékét képező gépjármű tulajdonnal, akkor azt lefoglalja, majd 30 nap elteltével okirati úton felhívja a közlekedési hatóságot, hogy az érintett gépjárművet a forgalomból vonja ki. A kivonás megtörténtéről a közlekedési hatóság értesíti a tulajdonost, és felhívja a kötelezettet, hogy a gépjármű azonosítására szolgáló okiratokat, eszközöket (pl. forgalmi engedély, egyedi azonosítók stb.) szolgáltatassa be a hatóság részére a vonatkozó szabályrendszer előírásai szerint. A zálogjoggal terhelt ingó vagyonelem foglalás alá vonásának esetében a lefoglalás ugyanúgy megtörténik, de a végrehajtónak további eljárási cselekményként intézkedést kell fogatosítania arra nézve, hogy az ingóság lefoglalását jegyezzék be a zálogjogi nyilvántartásba, és tájékoztatást kell kérnie az ingóságon fennálló zálogjog jogosultjának adatairól. Ennek megtörténtét követően értesítenie kell a zálogjogosultat, aki bekapcsolódhat a bírósági végrehajtási eljárásba.

5.2.9. Zár alá vétel

A zár alá vétel alkalmazásának leggyakoribb formáját ingó vagyonelem foglalás alá vonása esetén, a foglalás alá vont gépjármű felelős őrzési körbe vonása jelenti a végrehajtók részéről, és amely nem azonos a bűnügyi zárlattal, és a biztosítási intézkedések között nevesített egyik zárlattal sem.⁴⁰⁸ A bírósági végrehajtási eljárás fogatosítása esetén ez azt jelenti, hogy amennyiben a végrehajtó azt valószínűsíti, hogy az adós a lefoglalt ingóságot nem fogja megőrizni, vagy nem tudja azt megfelelő módon tárolni, illetve a vagyonelem megőrzésére nem vállalkozik, akkor az érintett ingóságot zár alá vonja, azaz vagy egy megfelelő helyen helyezi el, vagy a foglalás alá vonás realizációjával egy ütemben zárgondnok kijelölése mellett elszállíttatja. Főszabály szerint a lefoglalt ingóságokat adós őrizetében hagyja a végrehajtó, így adós azok használatára továbbra is jogosult marad, annak ellenére, hogy tulajdonosi jogai korlátozásra kerültek (elidegenítési és megterhelési tilalom, és állagmegóvási kötelezettség). A zár alá vétel esetében adósnak a használati joga is megszűnik, ezáltal teljes egészében, időszakosan korlátozás alá kerül a

⁴⁰⁸ Pestovics, 2007, 135.

foglalás alá vont ingó vagyontárgy vonatkozásában adós rendelkezési joga. A foglalás alá vont és zár alá vett vagyonelemeket a végrehajtó által kijelölt zárgondnok nem használhatja, de állagmegóvásra, felelős őrzésre köteles. A zárgondnok kijelölése és a felelős őrzés ilyen módon való biztosítása költségnövekedéssel jár együtt, amely költségnövekmény terhei adóst terhelik. A jelentkező költségek mértéke nem szabályozott, mert a zár alá vétel minden egyes esetben egyedi feladatot jelent. Külön ingó vagyonelem/eljárási elem típusonkénti szabályozás sem létezik, pedig ez teljes mértékben indokolt lenne pl. a gépjárművek tárolási költségeire nézve (ez a költség bírósági végrehajtónként változó).

A Vht. szabályozásához közvetlen módon kapcsolódó speciális jogszabály a 13/2001. (X. 10.) IM rendelet, amely a természetes személy adós foglalkozásához nélkülözhetetlen gépjármű foglalás alóli mentességét szabályozása. A 13/2001. (X. 10.) IM rendelet a mentességet értékhatárhoz köti, amely jelenleg személygépkocsi esetében 1,2 millió forint, motorkerékpár esetében 150.000 forint, és ez az értékhatár a végrehajtó által meghatározott becsértékre, azaz a piaci árra vonatkozik. Ha a becsérték a meghatározott értékhatár alatt marad, úgy a gépjármű foglalás alól mentes vagyontárgynak minősül. Amennyiben a gépjármű a helyszíni eljárás foganatosításakor fellelhető, úgy a végrehajtónak lehetősége nyílik arra (helyszínen tapasztaltak, mérlegelés), hogy a gépjárművet azonnal zár alá vonja, és zárgondnok kijelölése mellett elszállíttathatja.

A második szakasz realizációja esetében a végrehajtó a gépjármű forgalmi engedélyét és a törzskönyvét is lefoglalja, ha ez valamilyen oknál fogva nem lehetséges, akkor az okot jegyzőkönyvben rögzíti. Természetes személy adós esetében, amennyiben a gépjármű adós foglalkozásának gyakorlásához nélkülözhetetlen eszköznek minősül, abban az esetben kizárólag a gépjármű törzskönyve kerül lefoglalásra. A lefoglalt okmányokat és a foglalásról készített jegyzőkönyv másolatát a végrehajtó megküldi az illetékes közlekedési hatóság részére. Vízi vagy légi jármű ingó vagyonelem foglalás alá vonása esetén főszabály szerint a személygépjárművekre vonatkozó szabályozás szerint kell eljárni, természetesen a funkcionális sajátosságokat figyelembe véve.

A harmadik szakasz tekintetében kiemelendő, hogy főszabály szerint az ingóságok, így a gépjárművek elektronikus árverésen történő értékesítésére akkor nyílik lehetőség, ha a végrehajtást kérő kérelmezi az elektronikus árverés megtartását, valamint ha az ingó vagyonelem becsértéke a 100.000 Ft összeget eléri, és amennyiben a szállítási és tárolási költségeket a végrehajtást kérő megelőlegezte. A Vht. szabályozza az ingóságok értékesítésének lehetséges időpontját, mégpedig úgy, hogy figyelemmel van a jogorvoslati lehetőségek igénybevételére szolgáló határidők betartására. A törvény úgy rendelkezik, hogy főszabály szerint a foglalás alá vonás megtörténte után harminc nappal (ingatlan esetében 45 nap) a végrehajtó intézkedik az árverés lebonyolítását illetően.

5.2.10. Ingó vagyonelemek értékesítése

A foglalás alá vont ingóságok értékesítésére főszabály szerint árverésen – a bírósági végrehajtás esetében kényszerértékesítésről beszélünk⁴⁰⁹ – kerül sor. Jelen vizsgálat tekintetében az árverésnek, mint végrehajtási fogantatosítási cselekménynek a közvetlen szerepe a meglévő kötelezettség csökkentése, vagy teljes kielégítése. Magának az árverésnek az általános fogalmi meghatározása így hangzik: *„Az árverés a vagyoni értéket képező tárgyak (ingó és ingatlan) értékesítésének nyilvános, versenyszerű módja, amelynek során a vagyontárgy tulajdonjogát az szerzi meg, aki, az ún. licitálás során a legmagasabb ajánlatot tette.”*⁴¹⁰ A definíció magában hordozza az árverésre vonatkozó fontos paramétereket, amelyek a nyilvános, a versenyszerű, és a legmagasabb jelzőkkel szemléltethetőek.⁴¹¹

Az árverésen résztvevők személyére nézve a Vht. 123. § (1) bekezdése rendelkezik, és kimondja, hogy *„az árverező személyesen vagy megbízottja, illetve képviselője útján árverezhet”*, illetve a Vht. 126. szakasz értelmében a végrehajtást kérő bizonyos esetekben jogosult készpénzfizetés nélkül is venni. A Vht. tételesen felsorolja azokat a személyeket, akik az árverésből ki vannak zárva.⁴¹² A jogszabály nevesíti az elővásárlási jog jogosultját,

⁴⁰⁹ Vö. BDT2009. 2038.; Vö. BH2004. 370.; Vö. EBH2004. 1045.

⁴¹⁰ Kengyel, 2012a, 570.

⁴¹¹ Vö. Krishna, 2010, 2.; Vö. Milgrom–Weber, 1982, 1089-1090.

⁴¹² 1994. évi LIII. tv. 123. §.

mégpedig olyan formán, hogy ennek a fennálló jogosultságnak az érvényesítésére előárverezési jog formájában nyílik lehetőség (Vht. 123/A. §).

Az árverés időpontját a végrehajtó árverési hirdetménnyel tűzi ki. A törvényi szabályozás értelmében árverési helyszín lehet többek között az árverési csarnokon kívül az adós lakása, a foglalás helyszíne, vagy a végrehajtó által kijelölt bármely egyéb helyszín is. Az árverési hirdetményre a Vht. 120. szakaszában, az árverési hirdetmény kézbesítésére a Vht. 121. szakaszában, az árverési hirdetmény kifüggesztésére a Vht. 122. szakaszában leírtak vonatkoznak. Az árverési hirdetményt az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartásában is közzé kell tenni, a Vht. által meghatározott időtartalomban, amely közzététel jelentőségét az mutatja, hogy a Vht. 122. § (6) bekezdése szerint *„az árverés közhírré tételéhez fűződő jogkövetkezmény az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartásában történő közzétételhez kapcsolódik”*. Az árverési hirdetményre vonatkozó előírások betartása a sikeres értékesítés majdani megtörténtére jelentős kihatással van, hiszen az érdekelt felek, a lehetséges árverési vevők a hirdetmény útján szerezhetnek széles körben tudomást a kiírásról, az árveréssel kapcsolatos időpontok meghatározásáról, és az értékesíteni kívánt vagyontárgy tulajdonságait is a hirdetmény útján ismerhetik meg. A hirdetmény kötelező tartalmi elemei taxatív módon meghatározásra kerültek. Itt ismerhetőek meg a kitűzött árverés paraméterei (pl. hely, idő, becsérték, licitküszöb stb.).

A helyszíni kényszerértékesítési cselekmény foganatosításakor, azaz *„az árverés megkezdésekor a végrehajtó közli az ingóság becsértékét (a kikiáltási árat), és felhívja az ajánlattevőket ajánlatuk megtételére”*⁴¹³, közkeletű kifejezéssel élve megnyitja a licitet. Ingóságok esetében a becsértéket főszabály szerint a kikiáltási ár 35 százalékáig lehet lecsökkenteni, amennyiben magasabb értékre nem érkezik érvényes licit, azaz ajánlat. Az árverező által megtett ajánlat nem vonható vissza, és a licit nyertese az előírásnak megfelelő módon köteles azonnal készpénzben teljesíteni az árverési vételi ár teljes összegét a végrehajtó kezéhez, így ezzel egy ütemben tulajdonjogot szerezve az árverésre került ingó vagyonelem felett amelyet (amennyiben az ingóság feltalálási helyén tartják az árverést) a végrehajtó azonnal birtokba is ad részére. A tulajdonjog megszerzése a Ptk. 5:41. § (1)-(2) bekezdésében foglaltakkal összhangban az árverési vételi ár megfizetése

⁴¹³ 1994. évi LIII. tv. 124. § (2).

után az ingó vagyonelem birtokának átruházásával (ingatlan vagyonelem esetén a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzésével) szerzi meg a nyertes árverési vevő. Az árverésen történő tulajdonjog szerzése illetékköteles tevékenység. Ez a fajta tulajdonszerzés eredeti szerzés, tehát a dolgot korábban terhelő jogok, terhek megszűnnek.⁴¹⁴ Az illeték mértéke az 1990. évi XCIII. törvény értelmében főszabály szerint a forgalmi érték (jelen esetben az árverési vételár értékének) négy százaléka.

Amennyiben az árverést, illetve annak eredményét valamilyen okból utóbb megsemmisítik, az így szerzett tulajdonjog tényét ez nem befolyásolja, hiszen az új árverési tulajdonos jóhiszemű, az eredeti szerzőmódok egyikének minősülő módon tulajdont szerző vevőnek minősül.⁴¹⁵ Abban az esetben, ha az árverés sikertelen, úgy második és harmadik árverés is kitűzhető. A második árverés foganatosítására az első árverés időpontjától számított 3 hónapon belül kerül sor, de a végrehajtó a körülmények figyelembevételével más időpontot is megállapíthat. Az árverésről, mint foganatosított végrehajtási eljárási kényszercselekményről a végrehajtó jegyzőkönyvet köteles készíteni.

Vannak olyan ingó vagyonelemfélék, amelyekre speciális szabályok vonatkoznak (pl. az engedélyhez kötött ingóságok, értékpapírok, üzletrészek, stb.). Különös szabályozás alá esik továbbá a lefoglalt gépjármű kikiáltási árának csökkentése, amelynek értelmében az összeget úgy kell meghatározni, hogy „*a végrehajtás előrelátható költségei és az adósnak a 170/A. § (1) bekezdése alapján járó összeg fedezhető*”⁴¹⁶ legyen. A hivatkozott szakasz értelmében ez a rendelkezés csak olyan természetes személy adóst érint, akinek a foglalkozása gyakorlásához nélkülözhetetlen a gépjármű, így tehát figyelembe kell venni ez esetben a 13/2001. (X. 10.) IM rendeletben foglaltakat is, de amennyiben a befolyt összeget zálogjog is terheli, akkor az értékesítéséből befolyt összeget elsősorban a zálogjoggal biztosított követelés kielégítésére kell fordítani.

Amennyiben a felek (adó-s-végrehajtást kérő) között megállapodás születik a lefoglalt ingóságok eladási árát illetően, és kérelemmel élnek a végrehajtó felé, úgy a Vht. –

⁴¹⁴ Kapa–Szőke, 2006, 346.

⁴¹⁵ 2013. évi V. tv. 5:41. §.

⁴¹⁶ 1994. évi LIII. tv. 124. § (5).

szabályozott keretek (időpont, értékesítési ár meghatározása) között – lehetőséget biztosít a számukra, hogy az ingóság a megállapodott eladási áron, árverésen kívül, de árverési hatállyal az általuk megnevezett harmadik személy vevő részére értékesítésre kerüljön. Az ingóvégrehajtásról szóló szabályrendszer külön tartalmazza az ingóság végrehajtást kérő általi átvételének, és az ingóság adós részére történő visszaadásának feltételeit. Főszabály szerint a végrehajtást kérő az ingóságot a becsérték 35 százalékának megfelelő vételi áron veheti át. Amennyiben nem él ezzel a lehetőséggel, akkor a végrehajtó adós felé felhívást bocsát ki (amennyiben az ingóság nem adós őrizetében van, akkor harminc napon belül elviheti azt, ellenkező esetben a végrehajtó a kikiáltási ár korlátlan leszállítása mellett újabb árverést tűzhet ki, illetve intézkedik az ingóság megsemmisítése iránt), és feloldja a foglalás alól az érintett ingó vagyontárgyat.

5.2.11. Ingatlan-végrehajtás

Az ingatlan definitív meghatározása szempontjából a végrehajtási eljárásra nézve relevanciával az 1997. évi CXLI. törvény (az ingatlan-nyilvántartásról) által meghatározott ingatlan fogalom bír. Az 1997. évi CXLI. törvény bevezette az *önálló ingatlan* megnevezést, és ezt töltötte ki tartalommal. Önálló ingatlannak az minősül, amelynek saját helyrajzi száma van (vagyis egyéb ingatlanoktól független módon elidegeníthető, azonosítható). Az önálló ingatlannak ezen belül két típusa van, a földrészlet, és az egyéb önálló ingatlanok. Az 1997. évi CXLI. törvény tételesen felsorolást nyújt arra nézve, hogy mi tekinthető földrészletnek, illetve egyéb önálló ingatlannak. A jogelmélet egységes abban a tekintetben, hogy tág értelemben véve ingatlannak azok a dolgok minősülnek, amelyek állaguk sérelme nélkül egyáltalán nem, vagy csak jelentős értékvesztéssel helyezhetők át másik helyre.⁴¹⁷ Az ingatlan-végrehajtás szélsőséges esetben egy adós és annak teljes családja tekintetében a hajléktalan létbe való sodródását jelentheti.⁴¹⁸ Az ingatlan-végrehajtás során az adós sok esetben „egy élet munkájával” létrehozott lakását, lakhatását veszítheti el. Az ingatlan-végrehajtás realizációja során radikális törés következhet be az adós egész családjának az életében, ezért igen körültekintő módon

⁴¹⁷ Vö. Lenkovics, 2008, 39.; Barzó–Bodzási–Boóc–Jobbágyi–Lantai–Sándor–Osztovits, 2014, 514.; Vö. Barzó–Papp, 2019, 58.; Vö. KGD 8/1992; Vö. BDT 1054/2004; Vö. BDT 1597/2007.

⁴¹⁸ Hajas–Szabó, 2013, 427.

szabad a kényszercselekményeknek ezt a módját alkalmazni, kizárólag mintegy végső és elkerülhetetlen megoldásként.

Az ingatlan vagyonelemek intabulációját a bírósági végrehajtó már az eljárása elején elvégzi amennyiben azt a végrehajtást kérő kérte, illetve nem zárta ki, valamint megelőlegezte az igazgatási szolgáltatási díjat. Nyilvánvaló módon a foglalás alá vonás tényének mielőbbi bejegyzése jelentős hitelezővédelmi eszköznek is minősül. A fokozatosság és arányosság elvének megfelelően ingatlan vagyonelem vonatkozásában a kényszerértékesítési eljárás megindítására kizárólag akkor kerülhet sor, ha az azt a sorrendben megelőző végrehajtási kényszercselekmények foganatosítása nem vezetett az elvárt eredmény eléréséhez. Magának az ingatlanfoglalásnak a kezdő eljárási cselekménye – kizárólag a jelen vizsgálat szempontjából – az, hogy az önálló bírósági végrehajtó végrehajtási jog bejegyzését kezdeményezi⁴¹⁹ adott ingatlan vagyonelemre nézve az ingatlanügyi hatóságnál, aki az igazgatási szolgáltatási díj beérkezése után a változást haladéktalanul bejegyz, és aki a bejegyzés tényéről értesíti az ingatlan tulajdoni lapján szereplő érintett feleket. Az ingatlanügyi hatóság általi bejegyzés megtörténte jelenti a végrehajtás alá vonás realizációját. A földhivatali bejegyzés (a végrehajtási jog bejegyzése, mint ahogyan a végrehajtási jog törlése is) – illetékköteles eljárás, amelynek mértéke jelenleg 6.600 forint/bejegyzés – megtörténtével az ingatlanfoglalás hatályosul.

A földhivatali tájékoztatás lényegi elem, mert ebből a kiértékelésből szereznek tudomást a folyamatban lévő végrehajtási eljárásról az érintett felek (az adóson kívül).⁴²⁰ Ingatlan vagyonelem végrehajtási eljárásba vonása esetén kifejezetten érdekelt félnek minősül mindenki, aki – az érintett ingatlan vonatkozásában – a földhivatali nyilvántartásban vezetett tulajdoni lapon fel van tüntetve. Az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés megtörténtéről értesítendő felek felsorolását az 1997. évi CXLI. tv. 52. §-a tartalmazza. A jogorvoslati eljárás (pl. igényper) megindítására a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló elsőfokú ingatlan-nyilvántartási határozat alapján nyílik lehetőség. A végrehajtó az ingatlan-nyilvántartási határozat alapján tájékoztatja a zálogjogosultakat a becsatlakozás lehetőségéről, valamint lakóingatlan esetében az ingatlan fekvése szerinti illetékes

⁴¹⁹ Király, 2013, passim.

⁴²⁰ Szabó, 2011, 19.

önkormányzat jegyzőjét is értesíti a foglalás alá vonás megtörténtéről. A foglalás alá vonás ebben az esetben sem tekinthető egyenlőnek az ingatlan kényszerértékesítésével. A foglalás alá vonás és az értékesítés időpontja minden esetben elválnak egymástól. A legsúlyosabbnak tekintett vagyoni kényszer alkalmazását tekintve a jogalkotó kiemelt céljának adós védelme tekinthető. A Vht.⁴²¹ meghatározza az értékesítési intézkedések megkezdése tekintetében a minimálisan figyelembe veendő időintervallumot. A jogalkotó (a bejegyzés gyorsaságának biztosítása, hitelezővédelem – adósvédelem egyensúlya, regulatív szerepkör) biztosította azt, hogy az esetleges kényszerértékesítési eljárás megkezdése előtt az adós, és az esetleges egyéb érintett felek számára elegendő idő álljon rendelkezésre arra, hogy megelőzhető legyen az ingatlan vagyonelemre vonatkozó vagyoni kényszercelekmény alkalmazása.

Az ingatlan vagyonelem a végrehajtási jog bejegyzése okán nem válik forgalomképtelenné, a végrehajtási jog kötelezettségként terheli az ingatlant, de ettől az elidegeníthető (az ingatlanra nézve kötelelem keletkeztethető), ugyanakkor a végrehajtási joggal terhelt ingatlan tulajdonjogát kizárólag a bejegyzett végrehajtási joggal együtt lehet átruházni. A végrehajtó az adós tulajdonában, vagy valamilyen mértékű tulajdoni hányadában lévő összes ingatlanát végrehajtás alá vonhatja. Az ingatlan végrehajtás alá vonását főszabály szerint semmilyen körülmény nem korlátozza.⁴²² Amennyiben az ingatlan vagyonelem foglalás alá vonása a Vht. 138. szakaszának megfelelően (a végrehajtást kérő kéri, illetve nem zárja ki, valamint a díjat előlegezi) 3 munkanapon belül megtörténik. Külön problémát jelent a fokozatosság és arányosság elvének értelmezése. A jelenlegi rendszer szerint az alapelv az ingatlan vagyonelem kényszerértékesítése esetén érvényesül. Ennek az értelmezésnek a további indoka az esetleges visszaélések elkerülése, kizárása, a hitelezővédelem, a kötelezettség teljesítésének biztosítása.

A zálogjoggal terhelt ingatlan vagyonelem is foglalás alá vonható. A végrehajtó felhívást intéz a zálogjogosultak felé, amelyben nyilatkozattételre szólítja fel őket arra nézve, hogy be kívánnak-e csatlakozni a végrehajtási eljárásba. A zálogjoggal terhelt ingatlan zálogjogosultjának (pl. hitelintézet) lehetősége van felmondania az érvényben lévő

⁴²¹ 1994. évi LIII. tv. 139. § (1).

⁴²² Kapa–Szöke, 2006a, 414.

hitelszerződést és ezzel egy ütemben becsatlakoznia (kérelem, perorvoslat) a végrehajtási eljárás menetébe. A zálogjogosult a becsatlakozásra irányuló kérelmét a végrehajtó felé nyújtja be, a végrehajtást fogantatosító bírósághoz címezve. A becsatlakozás – bíróság által történő megengedést követő – megtörténte után a zálogjogosult a végrehajtást kérővel egy tekintet alá esik. Nem jelentik a végrehajtás gátját – egy ingatlan végrehajtás alá vonását nem befolyásolják – az ingatlant terhelő jogok, feljegyzett tények vagy tilalmak.

Az MBVK adatai szerint a 2011. évben az összes indult végrehajtási ügy mintegy 10 százalékában, 39.500 esetben tűztek ki ingatlanárverést, és ebből 2.769 ingatlant értékesítettek. Az érintett eljárások mintegy 20 százaléka indult banki kezdeményezésre, a többi egyéb okból, így közmű- vagy telekommunikációs szolgáltatók követelése, illetve polgári peres ügyek miatt. Az IM ISZHÁ adatai szerint a 2018. évben az összes érkezett végrehajtási ügy mintegy 4,5 százalékában, 29.740 esetben tűztek ki ingatlanárverést, és ebből 5.499 ingatlant értékesítettek. Látható, hogy az ügydarab/tűzés arány cca. a felére csökkent, ugyanakkor az értékesített darabszám cca. megduplázódott. Mindez azt is jelenti, hogy a legsúlyosabbnak tekinthető vagyoni kényszer által sújtott adósok (és családjaik) létszáma is hozzávetőlegesen megduplázódott. Az értékesítési arány ilyen arányú megnövekedésének egyik lehetséges oka a 2018. évben Magyarországon közismert módon tapasztalható ingatlanpiaci, ingatlan vásárlási boom lehet.

1. táblázat. A 2011. évben kitűzött ingatlanárverések darabszámai

kitűzött ingatlan árverések (db.)	értékesített (db.)	bank által indított (db.)
39.500	2.769	7.900

Forrás: www.mbvk.hu

2. táblázat. A 2018. évben kitűzött ingatlanárverések darabszámai

kitűzött ingatlan árverések (db.)	értékesített (db.)	bank által indított (db.)
29.740	5.499	n.a.

Forrás: IM ISZHÁ

5.2.12. Az ingatlan kényszerértékesítési árának meghatározása

A Vht. által alkalmazott szabályrendszer szerint a kényszerértékesítés során meghatározott értéket, a becsértéket a végrehajtó állapítja meg a Vht. által meghatározott módon, egy 6 hónapnál nem régebbi, a lakóingatlan fekvése szerinti Települési Önkormányzat által kiállított adó- és értékbizonyítvány, vagy – bármelyik fél erre irányuló kérelmére – igazságügyi szakértő szakvéleménye alapján. A Vht. a végrehajtóra bízta az ingatlan becsértékének megállapítását, és elhagyja azokat a szabályokat, amelyek a végrehajtó tevékenységét ezen a téren korlátozzák. A hivatalos adó- és értékbizonyítvány is csak az egyik támpont a becsérték megállapításánál.⁴²³ A konkrét eljárási gyakorlat tekintetében a végrehajtó szinte minden esetben az ingatlan fekvése szerint illetékes Települési Önkormányzat adó- és értékbizonyítványa által közölt becsértéken határozza meg a kikiáltási árat. Az ilyen módon meghatározott érték nem minden esetben felel meg a reális forgalmi értéknek, hiszen a települési önkormányzatok nem rendelkeznek önálló ingatlanügyi szakértői potenciállal, mint ahogyan az önálló bírósági végrehajtó sem. A becsérték azt fejezi ki, hogy mennyi lesz az értékesítésre kerülő ingatlan kikiáltási ára (becsérték = kikiáltási ár). A becsérték megállapításának tartalmaznia kell azt, hogy az ingatlan lakóingatlannak minősül-e, illetve az ún. beköltözhető és lakott értéket is. A lakott érték összege nyilvánvaló módon kisebb értéket/árat képvisel, mint a beköltözhető érték összege.

Fontos megjegyezni, hogy ellentétben a bírósági végrehajtási eljárással a közigazgatási végrehajtás szabályrendszere szerinti kényszerértékesítési eljárásban sikertelen árverés esetén a becsérték módosítható⁴²⁴, így a piaci ár jobban megközelíthető. A kikiáltási árnak itérálnia kell, az un. piaci értékhez. A túl alacsony becsérték meghatározás az adós érdekeinek sérelmét jelenti, a túl magas érték pedig a kényszerintézkedés gátjaként funkcionál, így kizárja a kötelezettség megtérülését. Az ingatlan vagyonelemek kényszerértékesítése kapcsán annak ultima ratio jellege miatt kifejezetten nagy súllyal jelentkezik a probléma. A piac fogalmán a gazdálkodás szereplői valóságos vételi és eladási szándékainak megjelenését, ezek találkozásainak és az ezeken alapuló

⁴²³ Tarnóczi, 1996, 124.

⁴²⁴ 2017. évi CLIII. törvény 45. §; 2017. évi CLIII. törvény 54. §.

cserekapcsolatoknak az összességét értjük.⁴²⁵ Ingatlan vagyonelemekre vonatkozóan a *European Valuation Standards* értelmezésében „a piaci érték azt az árat jelenti, amelyen az ingatlan (telek és épületek) értékesíthető hajlandóságot mutató és vele kizárólag piaci természetű kapcsolatban álló vevő között létrejött magánjogi szerződés keretében az értékesítés időpontjában, feltételezve, hogy az ingatlan nyilvánosan piacra került, a piaci feltételek lehetővé teszik a szokványos értékesítést, továbbá hogy az ingatlan természetének megfelelő időtartam áll rendelkezésre az adásvételi tárgyalás lebonyolításához.”⁴²⁶ A bírósági végrehajtás során a végrehajtó által adott becserék a TEGoVA definíciónak szinte biztosan nem felel, és nem is felelhet meg, hiszen ebben az esetben a kényszerértékesítésről beszélünk, és ezzel párhuzamosan nem nevezhetjük az értékesítés piaci környezetét sem ideálisnak. A cél azonban mindenképpen a két érték, a becserék és a piaci érték közelítése egymáshoz, különösen az ingatlan vagyonelemek tekintetében.

A vonatkozó szabályrendszer a beköltözhető értéken történő értékesítést preferálja, ami több szempontból is logikus döntés. Először is a beköltözhető érték nagyobb, tehát a fennálló kötelezettségek teljesítésére nagyobb összeg fordítható, így azok teljes megtérülése biztosítottabbá válik. Másodszor, a beköltözhető állapotú ingatlan értékesítése és tulajdonba adása egy tisztább és egyértelműbb vagyoni állapotot eredményez az értékesítés megtörténte után.

5.2.13. Előárverezési jog

Az előárverezési jog intézménye egy direkt kapcsolatot jelent a bírósági végrehajtás és a helyi önkormányzatok között. Az előárverezés tulajdonképpen egy dedikált elővásárlási jogot jelent az érintett lakóingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat számára, amely jogot nem csak bírósági végrehajtási kényszerintézkedés esetén gyakorolhat, hanem közigazgatási végrehajtási kényszerintézkedés és nyilvános pályázati úton történő értékesítés esetén is. Jelentősége a „záloghitel csapdába” került természetes személyek vonatkozásában is kiemelkedő. Az előárverezési jogot az önkormányzat kizárólag a kötelezett előterjesztett kérelmére, írásos önkormányzati kötelezettségvállalás kibocsátása

⁴²⁵ Horn, 2005, 21.

⁴²⁶ Bérczy–Dános–Netkovszky–Szekeres, 2003, 29.

mellett gyakorolhatja. Az írásos kötelezettségvállalás rendelkezik a megvásárolt lakóingatlan további bérbeadásának feltételeiről és a bérlet időtartalmáról. Az önkormányzatok számára az 1993. évi LXXVIII. törvény (a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról) 85/F. szakasza jelenti a vonatkozó szabályrendszert az elővásárlási jog gyakorlására nézve, amely 2009. augusztus 21. napjától hatályos, mint elővásárlási jog a NAV kényszerértékesítési rendszerében, a 2017. évi CLIII tv. 86. §-a a rendelkezést hatályában fenntartotta. Az ingatlanok kényszerértékesítési szabályrendszere vonatkozásában 2012. szeptember 1. napjától léptek hatályba a Vht. új intézkedései. Az előárverezésre jogosult – amellett, hogy az árverésen árverezőként is részt vehet – valamennyi vételi ajánlat vonatkozásában a legmagasabb összegű, érvényes vételi ajánlattal megegyező összegű vételi ajánlat tételével gyakorolhatja előárverezési jogát.⁴²⁷ Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyakorlatban az önkormányzatok igen ritkán élnek a vonatkozó törvényekben biztosított ilyen irányú jogukkal. Biztosan állítható, hogy ennek fő oka az önkormányzatok rendelkezésére álló likvid eszközökhöz kapcsolódó forráshiányban keresendő, hiszen a kényszerértékesítési vételárat az önkormányzatnak egy összegben kell teljesítenie az árverés kiírója felé, míg ezzel szemben a bevételi oldalon a bérleti díjából befolyó összeg szerepel mindösszesen (a vagyonnövekmény mellett), így likviditási probléma jelentkezik. Megtérülési mutatószámmal kalkulálni ebben az esetben értelmezhetetlen lenne, mert a teljes megtérülésig jelentkező évek száma (különösen jelenérték korrekció alkalmazása mellett) irracionálisan magas értéket mutatna.

5.2.14. Kilakoltatás

Erre az eljárásra irányul az egyik legtöbb figyelem a társadalom tagjai és a média részéről, így meg kell vizsgálni a kilakoltatást, mint eljárási cselekményt. A kötelezett részéről történő önkéntes jogkövető magatartás tanúsítása esetén az eljárás kötelező adminisztrációjának megtörténte lezárja az intézkedés foganatosítását, a nehézséget azonban az okozza, ha a kötelezett negatív irányú magatartást tanúsít, abban az esetben a végrehajtónak kényszercselekményt kell foganatosítania. A Vht. harmadik része a különleges végrehajtási eljárásokat szabályozza, ezen belül a IX. fejezet a meghatározott

⁴²⁷ 1994. évi LIII. tv. 123/A. §.

cselekmények végrehajtásáról rendelkezik. A meghatározott cselekmények közé tartozik a meghatározott ingóság kiadása, a gyermek átadása, a lakásügyben hozott bírósági határozat végrehajtása, az önkényesen elfoglalt lakás kiürítése, és a szellemi tulajdonjogok megsértése miatt indított perben hozott határozat végrehajtása. A Vht. úgy fogalmaz, hogy a végrehajtás ezekben az esetekben „*meghatározott cselekmény elvégzésére vagy meghatározott magatartásra, tűrésre, abbahagyásra (a továbbiakban: meghatározott cselekményre) irányul*”.⁴²⁸ A közös szabályok körén belül ki kell hangsúlyozni, hogy a Vht. IX. fejezete által szabályozott különleges végrehajtási eljárások esetében a bíróság által kiállított végrehajtható okirat eleve tartalmaz egy „megfelelő” határidőt (értelmezés kérdése, hogy mit tekintünk megfelelő határidőnek) a kötelezett számára, amely határidő alatt a kötelezett önkéntes módon teljesíthet, azaz önkéntes jogkövető magatartást tanúsíthat. A végrehajtható okiratban – amelyet a végrehajtó postai úton kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) használata mellett kézbesít az érintett feleknek – a szabályrendszer a meghatározott cselekmény határidőben történő önkéntes teljesítésének ellenőrzését, és az ellenőrzés eredményének közlését a végrehajtóval a végrehajtást kérő kötelezettségeként írja elő. Amennyiben a végrehajtást kérő az önkéntes teljesítés elmaradását jelezte a végrehajtó felé, akkor szükség esetén, – mintegy kötelezett védelmi eszköz gyanánt – a végrehajtó is ellenőrizheti a helyszínen a teljesítés megtörténtét. Amennyiben a teljesítés ténylegesen elmaradt, a végrehajtó az ügy iratait a végrehajtást foganatosító bíróságra benyújtja, és a bíróság hoz végzést a foganatosítás módját illetően.

A legfontosabb kérdés az, hogy milyen esetekben és mikor kerülhet sor a végrehajtás foganatosítása során a kilakoltatásra? A kilakoltatás lehetőségét alapvetően a törvény által szabályozott négy eljárási mód szerint célszerű vizsgálat alá vonni. Az első a lakásügyben hozott bírósági határozat végrehajtása, a második az önkényesen elfoglalt lakás kiürítése, a harmadik a lejárt helyiségbérleti szerződés esetén, a negyedik az értékesített ingatlan átadása. Mind a négy esetben kiindulási pontot képez a jogerős végrehajtható okirat kiállításának megtörténte és hatályosulása, valamint az önkéntes jogkövető magatartás elmaradása. Tehát a végrehajtást foganatosító bíróság által kitűzött teljesítési határidő eredménytelen letelte.

⁴²⁸ 1994. évi LIII. tv. 172. § (1)

Az első esetet tekintve (kötelezett védelmi eszköz gyanánt, feltéve, hogy előtte nem sújtották rendbírsággal) fontos, hogy a természetes személy kötelezett – amennyiben a végrehajtást kérő jogi személy – a végrehajtható okirat kézhezvételétől számított 15 napon belül kérelemmel élhet a végrehajtó felé a teljesítési határidő 90 nappal történő meghosszabbítását igényelve, így további 3 hónap állhat a rendelkezésére az ingatlan kiürítésére és elhagyására. Nem gátja az eljárás fogatosításának, ha a kötelezetti oldalról senki sincs jelen a helyszínen az adott időpontban. A második esetben természetesen ez a lehetőség nem áll rendelkezésre, illetve jóval rövidebb határidők kerülnek a Vht. rendelkezései szerint, végrehajtást fogatosító bíróság által kiszabásra. A bíróság ebben az esetben nem állít ki klasszikus végrehajtható okiratot, de maga az eljárás itt is kérelemre indul. Az eljárás az illetékes települési önkormányzat jegyzőjénél is kezdeményezhető, ilyen esetben a jegyző továbbítja az iratokat a bíróság felé. „*A bíróság a kérelem beérkezését követő 5 munkanapon belül meghozza a végzést. A végzésben a bíróság a végrehajtót arra hívja fel, hogy a végrehajtási költségek előlegezését követő 3 munkanapon belül fogatosítsa a lakás kiürítését.*”⁴²⁹ A Vht. szabályrendszerét ebben az esetben kiegészíti az 1993. évi LXXVIII. törvény, amely a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról rendelkezik. Az önkényes lakásfoglalás fogalmát a 1074/B/2004. AB határozat segítségével a 2012. évi II. törvény (a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 167. szakasza az önkényes beköltözésről) alapján határozhatjuk meg⁴³⁰. A harmadik esetben a bérbeadó kérelmére indul meg az eljárás (határozott idejű bérleti szerződés esetében a meghatározott idő lejártát követő 60 napon belül, határozatlan idejű bérleti szerződés esetében a felmondási idő lejártát követő 60 napon belül). Ide tartoznak azok az önkormányzati bérlakásban lakók is, akik nem fizették a bérleti vagy egyéb (pl. közüzemi) díjat, és ennek okán az önkormányzat felmondta a lakásbérleti szerződést. A negyedik esetben fő szabályként akkor kerülhet rá sor, ha az árverési vevő a teljes vételárat kifizette, és az árveréstől számított 30 nap eltelt, de ebben az esetben is van mód halasztás kérésére a kötelezett részéről – a becsérték közlésének kézhezvételétől számított 15 napon belül előterjesztett kérelemre, maximum 6 hónap időtartalom erejéig.

3. táblázat. Ingatlan kiürítések száma (db.)

⁴²⁹ 1994. évi LIII. tv. 183. § (3).

⁴³⁰ Németh–Kiss–Vida–Csiky, 2002, 770. *Önkényes lakásfoglaló az, aki más tulajdonában álló (üres) lakásba, anélkül, hogy erre szerződés vagy más megállapodás feljogosítaná, beköltözik.*

Ingtalannal kapcsolatos egyes végrehajtási cselekmények						
Időszak	Lakásügyben hozott határozat végrehajtása (mcs.-Vht. 181. §)	Bírósági vh-n kívül történő értékesítést követő mcs.	Önkényesen elfoglalt lakás kiürítése (mcs.-Vht. 183.§)	Nemzeti Eszközkezelő kérelmére elrendelt mcs.-Vht. 183/C.§	Lakóingatlan sikeres árverését követő birtokbaadás	Összesen
2018. I. né.	26	0	32	14	59	131
2018. II. né.	310	4	81	130	830	1355
2018. III. né.	191	7	38	82	601	919
2018. IV. né.	216	8	53	92	438	807
2018.	743	19	204	318	1928	3212
2017. I. né.	135	5	37	88	509	774
2017. II. né.	314	8	57	64	701	1144
2017. III. né.	198	11	42	105	647	1003
2017. IV. né.	132	3	36	82	493	746
2017.	779	27	172	339	2350	3667
2016. I. né.	173	7	39	83	244	546
2016. II. né.	400	3	83	121	393	1000
2016. III. né.	293	6	87	92	527	1005
2016. IV. né.	231	9	49	64	570	923
2016.	1097	25	258	360	1734	3474

Forrás: MBVKAR (2019. 12. 15.)

Az ún. moratórium fogalmát kell még kiemelni. Alapvetésként tisztázni kell, hogy a kilakoltatási és az árverési moratórium nem azonos fogalmak, többféle moratórium létezik, ebben az esetben kizárólag a kilakoltatási moratóriumról van szó. A rendszerváltozás óta eltelt időszakban csaknem minden évben több különböző határidő is köthető a kilakoltatási moratórium intézményéhez az aktuális kormányok és az Országgyűlés eseti döntéseinek következményeképpen, de főszabály szerint a határidőket illetően a Vht. rendelkezik. Az ún. kilakoltatási moratórium a 2003. évi CXXIII. tv. rendelkezései szerint 2013. december 26. napjától kezdődően december 01-től, március 01-ig tartott, majd a 2017. évi CXXXV. tv hatályba lépésének köszönhetően 2017. november 11. napjától kezdődően november 05-től, március 30-ig tart. Mint látható a határidők jelentősen módosultak, az ún. moratórium kezdeti időpontja 25 naptári nappal, a záró időpont pedig 30 naptári nappal tolódtak ki. A

kilakoltatási moratórium ideje alatt is ki kell üríteni az önkényesen elfoglalt lakásokat, illetve akkor is megtörténik a kilakoltatás, ha a kiköltözésre kötelezett természetes személy más beköltözhető lakóingatlan használatára jogosult. Az általános határidő esetleges meghosszabbítása minden évben meghatározásra kerül a jogalkotó részéről – ugyanígy a jogosultak pontos köre is. Míg a végrehajtást kérő kérelmére a bíróság köteles az eljárást felfüggeszteni (adott feltételek fennállása esetén), addig adós kérelmére csak kivételes esetben függeszti fel az eljárást. Ingatlan kiürítése estében a felfüggesztés maximális időtartalma 6 hónap lehet, és csak egyszer rendelhető el, de önkényesen elfoglalt lakás esetében csakis kivételes esetben (a kötelezett kérelmére nem függeszthető fel az eljárás).

5.2.15. Elektronikus árverés

A 2008. évi XXXIX. törvény vezette be, és tette lehetővé az elektronikus árverési rendszer alkalmazását a bírósági végrehajtási eljárás során. A 2011. évi CLXXX. törvény az országos elektronikus árverési rendszer használatát kibővítette. Az MBVK, és az MBVKAR részletesen meghatározza az elektronikus árverési rendszerre vonatkozó szabályrendszert. A Vht. általános jelleggel határoz meg olyan paramétereket, amelyek egyaránt vonatkoznak az ingó és az ingatlan vagyonelemek kényszerértékesítésének elektronikus árverési úton történő lebonyolítására. A bírósági végrehajtók által kitűzött hirdetések az interneten keresztül az MBVKAR honlapján folyamatosan figyelemmel kísérhetőek (szűkített adattartalommal bárki számára). Az elektronikus árverésen való részvétel előfeltétele egy regisztrációs eljárás lebonyolítása, amelyre bármelyik végrehajtó irodájában lehetőség nyílik bármely természetes, vagy jogi személy, szervezet számára. A regisztrálás igénylésekor sor kerül regisztrációt igénylő fél adatainak rögzítésére, az árverési szabályzat ismertetésére és annak igénylő általi elfogadására, valamint 6.000 forint egyszeri regisztrációs díj megfizetésére. A regisztrált felhasználók az interneten közzétett hirdetményeket azok teljes adattartalmával tekinthetik meg. A regisztrációs eljárás eredményeképpen a felhasználó kap egy egyedi felhasználónévből és egy egyedi jelszóból álló elektronikus azonosítót, amellyel be tud lépni az online felületre. Egy árverésen részt venni, azaz licitálni annak a regisztrált felhasználónak van lehetősége (azaz nincs kizárva az árverésből, illetve az előárverezési jog gyakorlója igazolta a jogosultságát), aki az árverésen meghirdetett vagyonelem becsértékének (kikiáltási árának) a tíz százaléknyi összegét a hirdetményt közzétevő végrehajtó számlájára elektronikus úton átutalta (és az

átutalt összeg jóváíródott a végrehajtó számláján), vagy pedig készpénzben a konkrét kiírást bonyolító bírósági végrehajtó kezéhez teljesítette a befizetést. A kényszerértékesítési eljárást lefolytató végrehajtó kérelemre aktiválja az árverezőként való részvételhez szükséges azonosító adatokat. A licitnapló azt a grafikus felületet jelenti, ahol az árverés érvényes eseményei regisztrálásra és feltüntetésre kerülnek (az érkezés sorrendjében tartalmazza a megtett vételi ajánlatokat). Az árverési vevők a licitnapló felületén keresztül tudják követni az árverés pillanatnyi állapotát, és ezen a felületen tekinthetik meg az árverés végeredményét is. A licitnapló nyilvános, díjmentesen megtekinthető.

Az elektronikus árverési rendszer bevezetésének előnyei a NAV tapasztalati alapján válnak szemléltethetővé, hiszen a NAV a 12/2003. (I. 30.) kormányrendelet (a zálogtárgyak bírósági végrehajtáson kívüli értékesítésének szabályairól) hatálybalépése óta teljes körűen üzemelteti az általa használt elektronikus kényszerértékesítési rendszert. A NAV esetében „*az elektronikus árverés kialakításában döntő szerepet játszottak azok a nem kívánt jelenségek, amelyek egy-egy árverésen tapasztalhatóak voltak. Ide értendők pl. azok az érdeklődők, akik minden eszközzel megakadályozták mások részvételét. Az ilyen jelenségek helyszínen és árverési csarnokban is tapasztalhatóak voltak. Az elektronikus árverés bevezetésével e jelenségek teljesen megszűntek, a résztvevők köre jelentősen bővült (a 2012. évre hozzávetőlegesen 15-16 ezer fő regisztrálta magát)*”.⁴³¹ Az MBVK, az informatikai rendszer kifejlesztésével és annak hibamentes üzemeltetésével egy kifejezetten nehéznek minősülő informatikai és szervezési feladatot oldott meg, valamint a rendszert nemzetközi, európai szinten is kiválóan minősített színvonalon üzemelteti. Az elektronikus árverési rendszer megfelelő adatbiztonsági és adatkezelési háttérrel gyakorlatilag folyamatosan online elérhető, automatikusan végez el különböző feladatokat (pl. licitnapló lezárása stb.), és sikeresen megfelel annak a szigorú törvényi feltételnek is, amely szerint „*nem tekinthető közzétettnek az árverés, ha az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartása a közzétételi időtartam 10 százalékát meghaladó időtartamban nem volt elérhető a felhasználók számára.*”⁴³² A Vht. a licitnapló tartalmához köti az árverési vevőt. A jogalkotó számára feladatot jelentett a kényszerértékesítési (árverési) rendszer reformszabályozásának megalkotása, az árverések

⁴³¹ Nemzeti Adó- és Vámhivatal (egyéni kérésre történő adatszolgáltatás 2012. november).

⁴³² 1994. évi LIII. tv. 132/D. § (1).

átláthatóságának és tisztaságának a biztosítása, a visszaélések kiküszöbölése. További kiemelt célként mutatkozott az, hogy az elektronikus úton értékesített vagyonelemek vételáraként minél magasabb összeg folyjék be (NAV Elektronikus Árverési Felületének eddigi működési tapasztalatai egyértelműen igazolták ezt a tényt). Az elektronikus árverésre vonatkozó szabályrendszer bevezetésének első rendű célja a jogalkotó oldaláról az eljárás mielőbbi eredményes lezárása, azaz az időigény csökkentésén és a behajtott követelésszám növelésén keresztül az eljárási hatékonyság számottevő növekedésének elérése.⁴³³ A tapasztalatok szerint az elektronikus árverés hatékonyságában messze felülmúlja a hagyományosét.

5.2.16. Ingóság elektronikus úton történő kényszerértékesítése

Ingó vagyonelemek vonatkozásában elektronikus árverés kizárólag a végrehajtást kérő külön benyújtott kérelme esetén tartható. A Vht. más speciális alapfeltételek fennállását is előírja. Ezek a feltételek jelentősen szűkítik az ingóságok esetében az elektronikus árverés alkalmazhatóságát, mert kikötik a minimális becsérték nagyságát (minimum 100.000 Ft), illetve előírják a szállítási és tárolási költségek előlegezését a végrehajtást kérő számára. A jelenlegi szabályozás nem veszi figyelembe a forgalomképességi mutatókat, amelyek szerint vannak olyan ingófélek, amelyek piaci értéke ugyan kisebb, mint 100.000 Ft, de értékesítésük „könnyű és gyors”. Ilyennek minősülnek tipikusan a készlet jellegű ingóságok. A NAV adatai azt mutatják, hogy napjainkra az értékesítendő ingóságállomány nagyobb részét készlet jellegű ingóságok teszik ki, ezek átlagos becsértéke 35.000 forint/db. A bírósági végrehajtási eljárások során hozzávetőlegesen a megtartott ingó kényszerértékesítési eljárásoknak mindösszesen az 5-10 százalékát teszik ki az elektronikus árverések.⁴³⁴ Az ingó vagyonelemeket tekintve az elektronikus ingóárverésnek a gépjárművek értékesítése esetén nőtt meg a jelentősége. A tapasztalat azt mutatja, hogy az elektronikus úton történő kényszerértékesítés esetében azonos vagyontárgyi paraméterek mellett nagyságrenddel magasabb árverési vételár érhető el, mint a helyszíni (un. kézi) árverések esetében.

⁴³³ 2011. évi CLXXX tv. Általános indokolás.

⁴³⁴ Polonkai, 2011, 23. skk.

5.2.17. Ingatlan elektronikus úton történő kényszerértékesítése

A 2011. évi CLXXX. törvény, valamint a 27/2008. (XII. 10.) IRM rendelet, és a 38/2012. (VIII. 23.) KIM rendelet rendelkezései értelmében 2012. szeptember 01. napja után ingatlan vagyonelemet 2014. augusztus 01. napjáig, a 191/2014. (VII. 31.) Kormányrendelet hatályba lépéséig kizárólag elektronikus árverés útján lehetett értékesíteni. Főszabály szerint a továbbiakban nem nyílik lehetőség helyszíni árverés tartására. Az önálló bírósági végrehajtó továbbra sem tart helyszíni árverést ingatlan vagyonelemek vonatkozásában, mert a jogalkotó rendelkezése értelmében a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld ingatlanok helyszíni kényszerértékesítési eljárásával kapcsolatos közvetlenül jelentkező feladatokat a föld fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal mezőgazdasági igazgatási szerve látja el. Ezek a rendelkezések nagyon jelentős változtatásoknak tekinthetők az értékesítés és az alkalmazott árverési rendszer tekintetében a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földingatlan vagyonelemek vonatkozásában. Főszabály szerint elektronikus ingatlanárverés tartása esetén az ingóárverés szabályait az ingatlan kényszerértékesítésére vonatkozó speciális rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni, tehát az értékesítés rendszerére nézve a korábban bevezetésre került elemek alkalmazását (elektronikai és eljárási) terjeszti ki a jogalkotó.

A bírósági végrehajtó által kibocsátott árverési hirdetmény⁴³⁵ (ezzel tűzve ki az árverést) tekinthető a kényszerértékesítési szakasz közvetlen indító cselekményének. Az ingatlanárverési hirdetményt a Vht. által egzakt módon meghatározott paraméterrendszer szabályai szerint kell közzé tenni. Elő van írva a meghatározott közzétételi időszak, a megjelenítési helyek és módok és a meghatározott kötelező adattartalom is. A hirdetmény kitűzésével válik publikussá az értékesítési mód (lakottan/beköltözhetően), a kikiáltási ár (becsérték), az árverési előleg és a licitküszöb összege. Itt jelenik meg továbbá az árverezők számára hozzáférhető módon az árverés kezdő és befejező időpontja, és itt jelölik meg az ingatlan megtekintési lehetőségének az időpontját is.

⁴³⁵ BH 2009.4.114; Legfelsőbb Bíróság Pfv. I. 20.455/2008; 1994. évi LIII. tv. 143. §.

A Vht. által előírtan lehetőség szerint az ingatlant beköltözhető módon és értéken kell kényszerértékesítési eljárás alá vonni. A Vht. pontosan meghatározza azokat az eseteket, amikor lakottan kell árverezni az ingatlant. Lakottan történő értékesítésre van mód, pl. ha az ingatlanban a végrehajtási eljárás megindulását megelőzően kötött, érvényes bérleti szerződés alapján bérlő lakik, ha abban haszonélvező lakik, ha a lakottan történő értékesítéssel valamennyi végrehajtást kérő egyetért, stb. A lakottan történő értékesítés további speciális esete, amikor az osztatlan közös tulajdonban levő ingatlanban a nem adós tulajdonostárs lakik (pl. házastárs). A Vht. szabályozza az osztatlan közös tulajdonnal kapcsolatos kérdéskört. *„Ha az osztatlan közös tulajdonban levő ingatlanra nem valamennyi tulajdonostárssal szemben történik a végrehajtási jog bejegyzése, akkor az árverést csak az adós tulajdoni hányadára nézve lehet kitűzni.”*⁴³⁶ Tulajdonostársi problémaként jelentkezik a gyakorlatban az árverésen történő árverezői jogosultság kérdése. A Vht. által meghatározott módon árverezni jogosult a tulajdonostárs is, de elővásárlási (előárverezési) joggal nem rendelkezik (ami azért érdekes körülmény, mivel a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályai szerint ugyanakkor a tulajdonostársakat elővásárlási jog illeti meg a másik tulajdonostárs tulajdoni hányadának értékesítése esetén), valamint inverz megoldás gyanánt egyöntetű tulajdonostársi kérelem esetén az egész ingatlan árverés alá vonható.

Az árverésen a licitár akkor lesz érvényes vételi ajánlat, ha az eléri az ingatlan kikiáltási árának (a becsérték összegének) az 50 százalékát, lakóingatlan esetében a becsérték összegének a 70 százalékát. 2017. március 21. napjától a 2017. évi XIV. törvény 2. szakasza értelmében kifejezetten adósvédelmi intézkedés gyanánt a Vht. 147. § (3) bekezdésének szövege az alábbiak szerint változott meg: *„Lakóingatlanra legalább a kikiáltási ár 70%-ának – fogyasztóval kötött szerződésen alapuló követelés behajtása esetén legalább a kikiáltási árának – megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat, ha az adósnak ez az egyetlen lakóingatlana, lakóhelye ebben van, és a végrehajtási eljárás megindítását megelőző 6 hónapban is ebben volt.”* További adósvédelmi eszköz gyanánt a 2017. évi XIV. törvény az érintett lakóingatlan (1 éven túli) folyamatos árverezése esetén további adósvédelmi rendelkezésként meghatározza a tehető érvényes vételi ajánlat

⁴³⁶ 1994. évi LIII. tv. 161. § (1).

legkisebb összegét (minimum 90 %).⁴³⁷ A rendelkezés azokra az ügyekre érvényes ahol a fogyasztóval kötött szerződés (2014. évi XXXVIII. tv., 2014. évi XL. tv.) alapján foglalás alá vont ingatlan vagyonelemek kényszerértékesítési eljárása 1 éven túli időtartalomban sem vezetett eredményre, ezért a jogalkotó akként kívánja az árverezői hajlandóságot segíteni, hogy az eddigi minimum licitár összegét 10 százalékkal csökkenti.

Az árverési vevő köteles a teljes vételárat az árverési jegyzőkönyv aláírásának napjától számított 15 napon belül megfizetni a végrehajtó letéti számlájára (kézhez történő teljesítés is lehetséges). Az árverési vevőnek lehetősége van megállapodni az ingatlan zálogos hitelezőjével a zálogjog további fennmaradását illetően. A végrehajtó az árverésről árverési jegyzőkönyvet köteles készíteni, amelyet kézbesítenie kell az érintett felek számára. Az értékesített ingatlanból való kiköltözés határidejét tekintve a Vht. külön rendelkezik (főszabály szerint az árverés sikeres lezárásától számított 30. napig). 2012. szeptember 01. napjától teljesen új intézményi elemként jelent meg a jogalkotó részéről, egyfajta ösztönzésképpen – elősegítve az önkéntes jogkövető magatartás gyakorlását –, hogy amennyiben adós határidőben eleget tesz a kiköltözési kötelezettségének (és ezt kérvényezi a végrehajtónál), akkor az értékesítésből befolyt vételár meghatározott százalékos összegét adós kvázi ellentételezésként készpénzben visszakapja. Az árverésen értékesített ingatlanon történő tulajdonjog megszerzése eredeti szerzőmódnak minősül (jóhiszemű vevő), így az új tulajdonost csak korlátozott mértékű jogok terhelhetik (ebben az esetben is figyelembe kell venni az 1990. évi XCIII. tv. vonatkozó előírásait). Nem áll rendelkezésre arra nézve információ, hogy hány esetben került sor ennek a jogszabályi rendelkezésnek az alkalmazására, de valószínűsíthető, hogy több esetben, hiszen a visszafizetendő összeg az ingatlan vételárhoz igazodik (pl. egy 20 millió forint értékben értékesített ingatlan esetében a visszafizetendő összeg 325.000 Ft). Sikertelen árverés esetén három hónapon belüli időpontra második árverést kell kitűzni. A második árverést az első árverés

⁴³⁷ 2017. évi XIV. tv. 6. §; 1994. évi LIII. tv. 159. § (8); T/14298. számú Törvényjavaslat indokolás: *A törvényjavaslat célja a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényben foglalt értékesítés szabályainak módosítása, annak érdekében, hogy a végrehajtási eljárás biztosítsa, hogy a lefoglalt ingatlanok minél magasabb áron kerüljenek értékesítésre, valamint a fennálló követelések is a lehető legnagyobb mértékben térüljenek meg. A módosítás alapján a fogyasztóval kötött szerződésen alapuló követelés behajtása iránt indult végrehajtási eljárásban, a lakóingatlan árverése esetén az érvényes vételi ajánlatnak el kell érnie legalább az ingatlan becsértékét, ahogyan a végrehajtást kérő is csak a becsértéknek megfelelő összegért veheti át az ingatlant.*

szabályrendszere szerint kell megtartani. Lehetőség van az ingatlan árverésen kívül, de árverési vétel hatályával harmadik személy részére történő értékesítésére is, amennyiben az adós és a végrehajtást kérő ebben megállapodnak, de csak abban az esetben, ha a végrehajtási eljárás költsége és a követelés előreláthatólag kielégíthető az így befolyt összegből, valamint ez más jogát (az ingatlanra nézve) nem sérti. Amennyiben az árverés sikerrel zárult, úgy az árverési vevő számára kell az ingatlant átadni. Az ingatlan árverési vevőnek történő átadására csak a teljes vételár megfizetése és az előírt határidő letelte után van lehetőség.

5.2.18. Földingatlan vagyonelem kényszerértékesítése

2014. augusztus 01. napján lépett hatályba a 191/2014. (VII. 31.) Kormányrendelet (A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól) amely rendelet összhangban a 2013. évi CXXII. törvény (A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról), a 2010. évi LXXXVII. törvény (A Nemzeti Földalapról), valamint a 2007. évi CXXIX. törvény (A termőföld védelméről) által megfogalmazottakkal amennyiben mező- és erdőgazdasági hasznosítású földingatlan vagyonelem értékesítésére kerül sor, abban az esetben az eljáró végrehajtó az értékesítés feltételeinek bekövetkeztétől számított 60 napon belül köteles hatósági kényszerértékesítés realizációjának a céljából a föld fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal mezőgazdasági igazgatási szervként végrehajtási, felszámolási és önkormányzati adósságrendezési feladatkörében eljáró megyeszékhely szerinti járási hivatalát.

Magát a földingatlan kényszerértékesítését, kezdve az árverési hirdetmény kitűzésétől a tényleges értékesítés foganatosításáig a mezőgazdasági igazgatási szerv bonyolítja le. Maga az árverés nem elektronikus értékesítési, hanem helyszíni (un. kézi) aukció útján realizálódik, amely eljárásban a bírósági végrehajtó nem vesz részt. A bírósági végrehajtó feladata a végrehajtás foganatosítása, az ingatlan vagyonelem foglalás alá vonása, a becsérték megállapítása, a becsérték közlése (a Nemzeti földalap részére is a 2016. évi CLVIII. tv. alapján), valamint az esetleges kapcsolódó eljárási elemek foganatosítása, de az effektív értékesítést nem ő végzi. Feladata a megfelelő adattartalommal történő

megkeresésnek a mezőgazdasági igazgatási szerv felé való továbbítás megtörténtével szünetel a földingatlan vagyonelem értékesítése vonatkozásában. A sikeres értékesítés megtörténte után, és amennyiben az illetékességgel és hatáskörrel rendelkező szerv a vételi árat átutalja a végrehajtó által vezetett letéti számlára, a végrehajtó elkészíti a felosztási tervet, és teljesíti az adott végrehajtási ügy szerinti kifizetéseket a jogosultak számára azzal, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv intézkedik a tulajdonjog bejegyeztetése iránt.⁴³⁸ Ilyen esetben tehát a bírósági végrehajtó részfeladatokat teljesít a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően, ám magát a foglalás alá vont ingatlan vagyonelem értékesítését nem ő realizálja. Amennyiben az érintett ingatlan vagyonelem értékesítése sikertelennek bizonyulna, a folyamatos árverezése iránti hirdetmény közzétételét követően 2019. január 01. napjától az esetleges árverési vevő írásban a végrehajtónál tehet a továbbiakban vételi ajánlatot a 2018. évi XCI. tv. rendelkezéseinek megfelelően.

⁴³⁸ 191/2014. (VII. 31.) Kormányrendelet 13. § (5).

VI. A bírósági végrehajtás és a jogpolitika

6.1. A rendelkezésre álló adatsorok elemzése

A bemutatásra kerülő adatok elemzésekor kitűnik, hogy a 2013. évben fellelt és az adatgazdától kért adatok között több esetben jelentős eltérés tapasztalható annak ellenére, hogy az adatokat a felügyeleti szervek – Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara (MBVK) – gyűjtik, illetve szolgáltatják. Az eltérésekre nem találtam racionális magyarázatot, és ennek következtében a konfidencia intervallum jelentősen kitolódik. A különböző adatgazdától rendelkezésre bocsátott meglévő, inhomogén, hiányos és adattartalmában sem pontos statisztikai adatsorokból mindösszesen extrapoláció segítségével tendenciális jellegű következtetések vonhatóak le. Ennek a ténynek az igazolásképpen megvizsgálva az egyik legfontosabbnak tekinthető adatsort, az ügydarabszámra vonatkozó adatállományt, azt tapasztalható, hogy pl. az MBVK 2011. évi adatsorát tekintve az 1-6. tárgyhónap adatai ($288.697 * 2 = 577.394$) alapján számított és a tárgyévi adatok (434.037 db.) jelentős különbséget (143.357) mutatnak. A KIM MIKFO adatai szerint a tárgyévi beérkezett ügyszám 542.445. Látható, hogy a három kapott tárgyévi adat, bár forrása azonos mégis nagymértékű eltérést mutat (a legnagyobb eltérés 143.357, a legkisebb eltérés 34.949), így már ennek az alap adatsornak a tekintetében is a legkisebb számított eltérési arány ≈ 6 százalék, ami jelentős torzító tényezőt jelent. Az MBVK az általa készített kimutatásokat előírt rendszerességgel továbbítja a felügyeleti szervek felé. Mindezek ellenére láthatóvá válik ugyanakkor az is, hogy az eltérések, és az eltérések okán jelentősen megnövekedett hibahatár értékének ellenére az adatsorok összességében negatív képet mutatnak a bírósági végrehajtás jelenkori rendszerének működését tekintve. A 2019. évben az Igazságügyi Minisztériumtól, mint adatgazdától kért, és kapott adatok vonatkozásában ilyen eltérések nem voltak fellelhetőek. Az Igazságügyi Minisztérium az MBVKAR adatszolgáltatása alapján összesíti az adathalmazokat. Az adatok bekérésének rendszere, formátuma nem változott, így az adatelemzések azonos struktúrát ölthetnek, ezáltal konzisztenciájuk biztosított.

A vizsgálat tárgyára nézve, kiemelendő annak aktualitását, mindenképpen indokolt néhány statisztikai számadat önálló megjelenítése. A 2010-2011-2012. évi adatok vonatkozásában az évente keletkező ügyszám tendenciája fokozatosan emelkedő. Az 1994. évben a Vht. indoklása még évi 300.000 keletkező ügyről beszél, míg a 2012. évben már évente ≈ 500.000 üggyel lehet számolni. Ez a félmillió ügydarabszám, mint általános adat szerepelt a médiában és erre hivatkoztak a mindennapok során. Az alábbi kérdések merültek fel. Mire nyújt választ ez az általánosítás? Mit is takar pontosabban ez az adat? Mennyire pontos? Mik a tendenciák? Többek között ezekre a kérdésekre keresi a választ a jelen tanulmány egyéni adatkérésekre, adatkeresésekre támaszkodva. Az adatok legnagyobb halmazát a KIM MIKFO, az MBVK, valamint a MOKK, mint adatgazdák bocsátották rendelkezésre a 2010-2011-2012. év vonatkozásában. A 2015-2016-2017-2018. év vonatkozásában az adatokat, mint adatgazda az IM ISZHÁ biztosította. A 2019. évre vonatkozó adatok csak az I. negyedév vonatkozásában állnak rendelkezésre. A statisztikai adatokat megvizsgálva láthatóvá válnak a trendek, a tendenciák és objektív alapon vonhatóak le a következtetések.

A beérkezett összes végrehajtási ügyet Magyarországon, a 2010-2011-2012. éven mintegy ≈ 240 fő végrehajtó (≈ 200 fő önálló bírósági végrehajtó, és ≈ 40 fő törvényszéki végrehajtó) bonyolította le. A létszám stabil, a létszámváltozás mértéke elhanyagolható. A végrehajtói létszámot összevetve a beérkező ügyszámmal, csak ezt a két adatelemet vizsgálva az látható, hogy a hatékonysági mutatók évről-évre javuló tendenciát mutattak. A sokasodó problémák viszont azt jelezték, hogy mindössze ennek a két adatsornak a relációba állítása nem nyújt kielégítő információ mennyiséget, így további elemzésre van szükség. Ebből a megállapításból kiindulva meg kell vizsgálni a beérkezés és az ügybefejezés típusonként megoszlását is, valamint a tárgyév végén folyamatban maradt ügyek számának alakulását is elemzés alá kell vonni. A beérkezett összes végrehajtási ügyet Magyarországon, a 2015-2016-2017-2018. éven mintegy ≈ 241 fő végrehajtó (≈ 200 fő önálló bírósági végrehajtó, és ≈ 41 fő törvényszéki végrehajtó) bonyolította le. Látható, hogy a létszámra vonatkozó adatsorok stabilak, a létszám nem változott érdemben a szervezeti reformintézkedések jogalkotó általi életbeléptetésének megkezdése óta. A 16/2001. (X. 26.) IM rendelet 1. §-a szerint az önálló bírósági végrehajtói álláshelyek száma 227 darab.

4. táblázat. A végrehajtók létszáma

végrehajtók létszáma (fő)			
év	törvényszéki végrehajtó	önálló bírósági végrehajtó	összesen
2010	42	198	240
2011	45	199	244
2012	42	194	236

Forrás: KIM MIKFO

5. táblázat. A végrehajtók létszáma

végrehajtók létszáma (fő)			
év	törvényszéki végrehajtó	önálló bírósági végrehajtó	összesen
2015	43	199	242
2016	42	192	234
2017	39	194	233
2018	36	219	255

Forrás: IM ISZHÁ

A bírósági végrehajtás jogintézménye a 1499/2017. (VIII. 11.) Korm. határozatban megfogalmazott jogalkotói döntés szerint, a 2019. évi LXXXI. törvény rendelkezései értelmében a folyamatos reformfolyamat következő lépéseként ismét átalakul, azzal, hogy megszűnik a törvényszéki végrehajtás, amelynek feladatait a NAV veszi át. A jogalkotó egyértelmű szándéka az átláthatóság fokozása, az ésszerűsítés, valamint az eljárási hibák kiküszöbölése ennek az átalakítási folyamatnak a bevezetésével. „A Korm. határozat alapján a törvényszéki végrehajtási feladatokat 2019. január 01. napjától az állami adó- és vámhatóság látja el. 2020. január 01. napját követően a folyamatban lévő végrehajtási eljárásokat is az állami adó- és vámhatóság fogja foganatosítani, ezért 2020. január 1-jével a törvényszéki végrehajtás, mint feladat kikerül a bíróság szervezetrendszeréből és a törvényszéki végrehajtó, mint jogállás megszűnik.”⁴³⁹ A jövőben tehát a törvényszéki

⁴³⁹ T/7844. számú törvényjavaslat a törvényszéki végrehajtással összefüggő egyes törvények módosításáról.

végrehajtás folyamatai, végrehajtási ügyei a közigazgatási végrehajtás keretrendszerébe integrálódnak, illetve annak jogintézményén belül fognak jelentkezni.

Ma az egyedi vagyoni végrehajtás három útját különböztethetjük meg. A bírósági végrehajtást, a közigazgatási végrehajtást (Art. / Ket. / Ákr. / Avt. szerinti végrehajtás), és a közvetlen végrehajtást. A közigazgatási végrehajtást a közigazgatási szervek folytatják le, a közvetlen végrehajtást pedig pl. a munkáltató foganatosíthatja a munka törvénykönyve alapján az őt megillető egyes követelések esetén a munkabérből és más járulékokból (ezek éves ügyszáma elenyésző a másik két fő forma ügyszámaival szemben). A bírósági végrehajtás intézménye axióma jelleggel az egyedi vagyoni végrehajtás fő útjának tekintendő. A közigazgatási végrehajtási eljárás számos esetben különös eljárási szabályokat fogalmaz meg, de a 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól VIII. fejezete a bírósági végrehajtási eljárás szabályrendszerének elsődlegességét szögezi le, éppúgy, mint a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény XI., a végrehajtást szabályozó fejezete. „*A Ket. maga kimondja, hogy főszabályként a saját szabályai másodlagosak a Vht. szabályaival szemben, amelyek tehát a közigazgatási végrehajtásban is irányadónak tekinthetők.*”⁴⁴⁰ „Az Ákr. nem tartalmaz a hatósági döntések végrehajtására vonatkozó átfogó saját szabályozást, hanem az általános eljárási szabályokhoz és a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez (a továbbiakban: Vht.) képest állapít meg speciális rendelkezéseket.”⁴⁴¹ A Ket., az Ákr. és az Avt. szabályozása teljes összhangban van a Vht. ez irányú rendelkezéseivel.

Az induló ügyek darabszáma az egyik legfontosabb kiindulási alapot jelenti a bírósági végrehajtás intézményének vizsgálata során. A magas induló ügydarabszám kihatással van a társadalom, a gazdaság egészére. Minél magasabb ez a szám, annál nagyobb jelentősége van annak, hogy milyen hatékonysággal működik a végrehajtás intézményrendszere, és hogy milyen eszközökkel fokozható az eredményesség. Egy egyszerű és általános kalkulációból levezetve Magyarország össztlakosságához⁴⁴² viszonyítva, azt feltételezve,

⁴⁴⁰ Balla, 2009, 206.

⁴⁴¹ Juhász, 2018, 181.

⁴⁴² A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint Magyarország össztlakosságának a száma a 2013. év utolsó hónapjában 9.908.798 fő volt. (Forrás: www.ksh.hu 2013. december 22.).

hogy ügynként egy adós szerepel, és az adós négytagú családban él, azt látjuk, hogy 400.000 keletkező üggyel számítva az évente érintett lélekszám adósi oldalon 1.600.000 fő. Ehhez az értékhez hozzászámítva ügynként egy végrehajtást kérőt, már 2.000.000 fővel kalkulálhatunk, és még nem számoltunk egyéb érintettekkel. A kapott érték azt mutatja, hogy évente az ország összlakosságának több mint egyötöde válik érintetté a bírósági végrehajtás intézménye által. Mára az ügyszám eléri, illetve meghaladja évente az 500.000 darabot, és ha ezzel a számadattal végzünk számítást, akkor az érintettek száma már 2.500.000 főt tesz ki. A 2012. évi tényadattal számolva már 3.169.870 főről beszélhetünk. A számított értékeket lerontja az, hogy egy adósnak, illetve egy végrehajtást kérőnek természetesen lehet egyszerre több folyamatban lévő végrehajtási ügye is, de erre nézve nincs pontos adat (pl. végrehajtást kérői oldalon az egyetemes vagy közműszolgáltatók által indított végrehajtási ügyek darabszáma mindenképpen nagyon tekinthető). A kapott értékek és az 1:4 arány rendkívül magas számított adatnak tekinthető az összlakosság vonatkozásában, ezért mindenképpen indokoltnak tekinthető a további részletesebb vizsgálat elvégzése. A 2011. évben érkezett ügyek darabszámából azt láthatjuk, hogy átlagosan 2.725 darab ügy jut egy önálló bírósági végrehajtóra egy év alatt, és ebből átlagosan 2.409 darab ügy be is fejeződik az adott tárgyévben a KIM MIKFO adatai alapján. Az MBVK adatsorát tekintve a 2011. évben indult ügyek számát tekintve egy önálló bírósági végrehajtóra 2.181 darab ügy jut átlagosan. Az egy önálló bírósági végrehajtóra jutó különbség 544 darab ügy (a 2011. év adatsorait tekintve), ami ismételen nagyon jelentős eltérést jelent, mi több, a KIM MIKFO adataiban a befejezett ügydarabszám is 228 eltérést mutat pozitív irányban, azaz így kalkulálva olyan ügy is befejeződött, ami még meg sem indult. Az IM ISZÁH adatait tekintve a 2018. évben egy önálló bírósági végrehajtóra 3.354 darab induló ügy jut átlagosan, ugyanakkor 3.684 darab ügy fejeződött be átlagosan. Látható, hogy ebben a tekintetben napjainkra növekedés tapasztalható az átlagos ügydarabszám tekintetében. Azonban ahhoz, hogy pontos elemzést lehessen végezni (ne csak az átlageredményekkel végezhesünk analízist) szükséges lenne ismerni a megegyező, illetve a pontos adatsorokon kívül a tételes területi megoszlásokat (különösen az utóbbi évek vonatkozásában, hiszen a létszámadatok stabilisnak tekinthetőek) önálló bírósági végrehajtónkénti tevékenységi területenként és ügydarabszámonként is, de ilyen adat nem áll rendelkezésre.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint Magyarország összlakosságának a száma a 2018. évben hónapjában 9.778.371 fő volt. (Forrás: www.ksh.hu 2019. december 01.).

A 2013. évben bevezetésre került új központi ügynyilvántartó rendszer – amelyet az MBVK, illetve az MBVKAR üzemeltet –, talán tud majd ilyen adatállományt szolgáltatni⁴⁴³ a későbbiekre nézve, illetve amennyiben a felügyeleti szerv ezt igényelni fogja, hiszen a szolgáltatott adatok struktúrája, adattartalma a 2010. év óta nem változott meg. Az új homogén szerkezetű ügynyilvántartással egy ütemben az egyes bírósági végrehajtók, bírósági végrehajtó irodák egységes informatikai alkalmazás használatára lettek kötelezve⁴⁴⁴ 2013. augusztus 01. napjától, mert csak így vált biztosíthatóvá az analóg, homogén szerkezetű adatkezelés és adattovábbítás a központi rendszerek felé.

6. táblázat. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen

önálló bírósági végrehajtók, érkezett – befejezett ügyek mindösszesen (db)		
év	érkezett	befejezett
2010	387.050	348.161
2011	542.445	479.375
2012	633.974	561.016

Forrás: KIM MIKFO

7. táblázat. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen

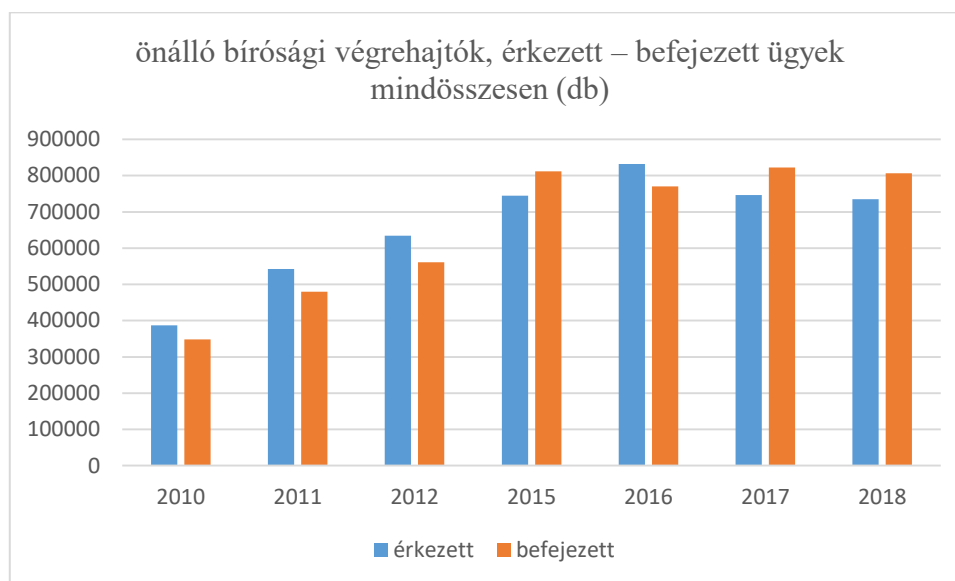
önálló bírósági végrehajtók, érkezett – befejezett ügyek mindösszesen (db)		
év	érkezett	befejezett
2015	744.343	811.496
2016	832.050	769.829
2017	746.335	822.719
2018	734.507	806.775

Forrás: IM ISZHA

⁴⁴³ 1994. évi LIII. tv. 253/E. §.

⁴⁴⁴ 12/2013. (VII. 5.) KIM rendelet 1. §, 6. §; 1/2002. (I. 17.) IM rendelet 46. § (5).

8. ábra. Önálló bírósági végrehajtók érkezett – befejezett ügyek mindösszesen

Az ismertetésre került számszerűsített példákban ténykövetkezésként fogalmazható meg az, hogy a KIM MIKFO és az MBVK adatai nem mutattak 100 százalékos egyezést, ami azért nem tekinthető természetesnek, mert az adatszolgáltató mindkét esetben maga az MBVK volt. A KIM MIKFO mint adatgazda az MBVK-val állt kapcsolatban, és tőle kapta az általa igényelt adatokat, tehát elméletileg az adategyezőség biztosított kellett volna, hogy legyen. Az MBVKAR az Igazságügyi Minisztériummal áll kapcsolatban, és adateltérés nem tapasztalható. Az adatszolgáltatások a szokásos jellegű, rendszeresnek minősített adatkérések esetében egységesített formanyomtatványokon történtek és történnek ma is az adatgazda, mint felügyeleti szerv felé.

Mint az fentebb is látható volt a kapott adatok összevetése szerint a 2011. évben az MBVK adatsorában az induló ügydarabszám 434.037, a KIM MIKFO adatsorában az önálló bírósági végrehajtókhoz beérkezett ügyszám pedig 542.445. Az eltérés igen jelentősnek tekinthető. 108.408 ügy különbség mutatkozik. Kizártnak tekinthető ugyanakkor az a lehetőség, hogy a beérkezett ügyek közül ilyen nagy mennyiségben nem indult volna meg a bírósági végrehajtás foganatosítási szakasza, hiszen a bírósági végrehajtás előkészítő szakaszán minden beérkezett ügydarab átesett, ami azt is jelenti, hogy jogszerű, végrehajtható határozat került kibocsátásra az arra jogosultak részéről és csak ennek megléte után érkezett, illetve érkezhettek az ügydarab az önálló bírósági

végrehajtóhoz. Ez azt jelenti, hogy valamelyik – rossz esetben egyik sem – adat nem fedti pontosan a valóságot.

Nem kizárólag analitikai és elemzési pontatlanságot eredményez a tapasztalt igen jelentős adateltérések ténye, hanem, mivel ebben az esetben hozzáférhető, illetve kérhető közérdekű adatokról beszélhetünk, maga a diszkrepancia ténye a felügyeleti szerv és a társadalom félretájékoztatásának lehetőségét hordozza magában.⁴⁴⁵ A nem megfelelő tájékoztatás a nem megfelelő döntéshozatalt „segítheti” elő. További káros hatás lehet a végrehajtás intézményével szemben tapasztalható közbizalom hiányának megnövekedése. A nem kielégítő és pontos adatszolgáltatás egyértelműen a felügyeletet ellátó szerv folyamatszabályozási és ellenőrzési hibájára vezethető vissza. Különös problémaként jelentkezik az, hogy minden egyes keletkező végrehajtási ügydarab, az ügy által érintett felek számára nagy jelentőséggel bír, mind az adós, mind a végrehajtást kérő oldaláról tekintve a bírósági végrehajtás jogintézményének jellegéből fakadóan. Mára az IM SZHÁ felé szolgáltatott adatok esetében ilyen problémát nem tapasztalhatunk, álláspontom szerint többek között annak okán, hogy a 2013. évben bevezetésre került egységes bírósági végrehajtói ügyviteli rendszer bevezetésre, illetve folyamatos fejlesztésre került.

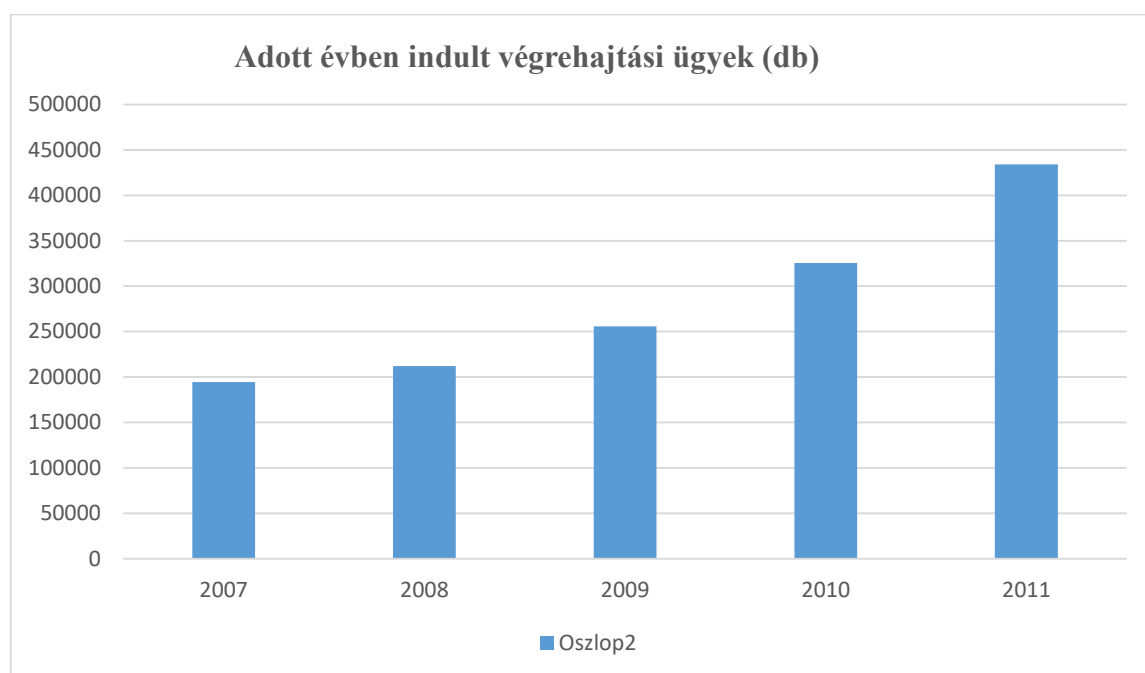
9. táblázat. MBVK, adott évben indult végrehajtási ügyek darabszáma

Adott évben indult végrehajtási ügyek (db)	
2007	194.482
2008	212.053
2009	255.822
2010	325.471
2011	434.037

Forrás: MBVK

⁴⁴⁵ Jelen értekezés elkészítésekor a diszkrepancia egyes negatív hatásainak kiküszöbölése miatt a KIM MIKFO, mint hivatalos felügyeleti szerv és adatgazda által rendelkezésre bocsátott adatokat vettem alapul a 2010-2011-2012. év adatsorainak vonatkozásában.

10. ábra. MBVK, adott évben indult végrehajtási ügyek darabszáma

11. táblázat. Végrehajtói irodák érkezett ügyek

Adott évben érkezett végrehajtási ügyek (db)			
év	új	újra megindult	összesen
2010	325.471	61.579	387.050
2011	434.037	108.408	542.445
2012	478.085	155.889	633.974

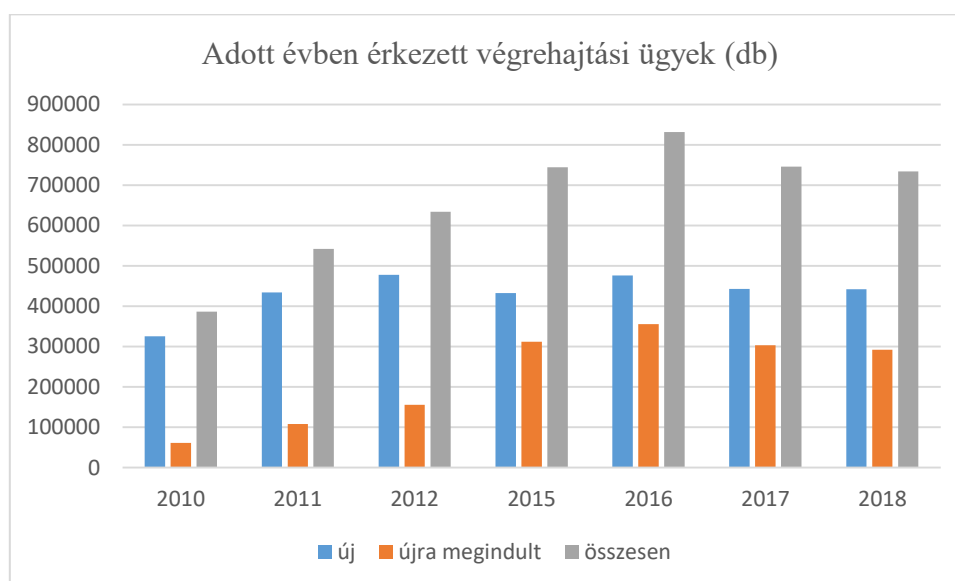
Forrás: KIM MIKFO

12. táblázat. Végrehajtói irodák érkezett ügyek

Adott évben érkezett végrehajtási ügyek (db)			
év	új	újra megindult	összesen
2015	432.600	311.743	744.343
2016	476.106	355.944	832.050
2017	442.645	303.690	746.335
2018	442.193	292.314	734.507
2019 I. né.	109.748	81.112	190.860

Forrás: IM ISZÁH

13. ábra. Végrehajtói irodák érkezett ügyek

Az adatok a 2010-2011-2012. év vonatkozásában a jelen lévő diszkrepanciális hatás ellenére is jól mutatják az induló végrehajtási ügyszámok parabolikus jelleggel rendelkező emelkedési tendenciáját évről-évre. A 2015-2016-2017-2018-2019. év adatsorai az érkezett ügyek darabszámait tekintve évről-évre közel egy pont körül találhatóak (a szórás nem minősül jelentősnek ebben az esetben), bár számuk igen magasnak tekinthető. Figyelembe kell venni ugyanakkor az igen magasnak tekinthető újraindult ügyek darabszámait is. Amennyiben tudjuk, hogy részben a 2008. évben kirobbant gazdasági világválság Magyarországra begyűrűző hatásai miatt a 2012. évben érte el csúcspont közeli állapotot a bírósági végrehajtás közmegítélésének mélypontja, illetve erre az évre drasztikusan megnövekedett az érkezett végrehajtási ügyek darabszáma, akkor meglepődve látjuk azt, hogy az elmúlt évek során az összesített darabszámot tekintve cca. 300.000 darab többlet érkező éves ügydarabszámmal kell kalkulálni, míg amennyiben csak az új érkezett ügydarabszámot vesszük figyelembe az derül ki, hogy az utóbbi években is a 2012. évi – igen magasnak tekinthető – érkezett ügydarabszám tartósan megmaradt. Nyilvánvaló, hogy a válság, illetve a gazdasági recesszió mára elmúlt. Magyarország gazdasága pozitív irányba fejlődött. Ezzel párhuzamosan megnövekedett a társadalom tagjai részéről a hitelfelvételi hajlandóság. Ugyanakkor a 2012. évi ügydarabszám szint stagnációja, valamint az újra meginduló ügyeknek a 2012. évi ügydarabszámhoz viszonyított cca. duplikálódása azt is mutatja, hogy a kötelezettségvállalások nem minden esetben állnak

összhangban a teljesítő képességgel, és így az önkéntes jogkövető magatartás elmaradását okozzák.

A bírósági végrehajtási eljárást alapvetően két szakaszra kell bontani. Az első szakasz a bírósági végrehajtás elrendelését, a második szakasz a bírósági végrehajtás foganatosítását jelenti. Az eljárások átfutási időigényére kihatással van az elrendelési szakasz (a követelés nem teljesítésétől a foganatosítás elrendeléséig) átfutási idejének hossza, így jelentőséggel bír az, hogy adott esetben pl. a bíróság jogerős határozatán, vagy a közjegyzői határozaton alapul a bírósági végrehajtás eljárás. Látható az adatok alapján, hogy a 2010-2011-2012. év vonatkozásában a bíróságok végrehajtói irodáinak ügydarabszáma a vizsgálat alá vont három év relációjában jelentős csökkenést mutat. A 2012. évi adat a 2010. évi szám ≈ 38 százaléka. Kiténik továbbá, hogy a pénzkövetelések aránya igen magas (a 2010. évről a 2011. évre ≈ 200 százalékos az emelkedés), ami teljesen összhangban van azzal az axiómával, hogy a bírósági végrehajtás ma a vagyoni követelések behajtásának fő útja. A pénzkövetelések esetében a bírósági végrehajtás elrendelési szakaszában jelentősen megemelkedett a fizetési meghagyásos eljárások szerepe a 2012. évre. A 2018. év adatai a bíróságok végrehajtói irodái érkezett ügyek darabszámát tekintve mindösszesen csak cca. 10 százalékos csökkenést mutatnak a 2012. évi adatokkal szemben. A 2015-2016-2017-2018. év relációjában az éves adatok vonatkozásában jelentős eltérés nem tapasztalható a bíróságok végrehajtói irodájára érkezett ügydarabszámok alakulása stabilisnak tekinthető napjainkra. A pénzkövetelések aránya továbbra is igen magas (a 2018. év adatai szerint a meghatározott cselekmények száma a pénzkövetelések számának mindösszesen $\approx 4,2$ százaléka) maradt, és ez a hozzávetőleges arány figyelhető meg folyamatosan a 2012. év óta.

A bíróságok végrehajtói irodái által érkezett ügyek tekintetében a 2010-2011-2012 év tekintetében az ügyérkezést tekintve folyamatos csökkenő tendenciát látunk, amely azt mutatja meg számunkra, hogy a végrehajtást kérők az időben gyorsabb végrehajtás elrendelési lehetőségeket választották követelésük mielőbbi végrehajtásának érdekében. A 2015-2016-2017-2018. évi adatsorok tekintetében viszonylagos egyezést láthatunk az érkezett ügyek vonatkozásában, amely azt jelenti, hogy a jogintézmény működési rendszere stabilizálódott, az adatsorok nagyfokú eltérést nem mutatnak ezen a területen. Az ügymegoszlás vonatkozásában az összes vizsgált éves adat vonatkozásában továbbra is

megállapítható a pénzkövetelések túlsúlya, valamint az, hogy az un. meghatározott cselekmények (ezek lehetnek: meghatározott ingóság kiadása, gyermek átadása, lakásügyben meghozott bírósági határozat végrehajtása, önkényesen elfoglalt lakás kiürítése, szellemi tulajdonjogok megsértése miatt indított perben hozott határozat végrehajtása, Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének végrehajtása, a hitelbiztosítéki nyilvántartásba való bejegyzést, módosítást, törlést elrendelő bírósági határozat végrehajtása) darabszáma az évek során jelentősen nem változott. Ez azt is jelenti, hogy a társadalom tagjai az ilyen ügyekben az elvárhatóak szerint önkéntes jogkövető magatartást tanúsítottak és tanúsítanak. A meghatározott cselekmények ügydarabszáma az éves végrehajtási ügyek darabszámának összességében csekély mennyiségét teszi ki.

14. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok

bíróságok végrehajtói irodái, érkezett - befejezett ügyek (db.)		
Év	érkezett	befejezett
2010	461.579	432.840
2011	286.829	339.828
2012	177.075	192.368

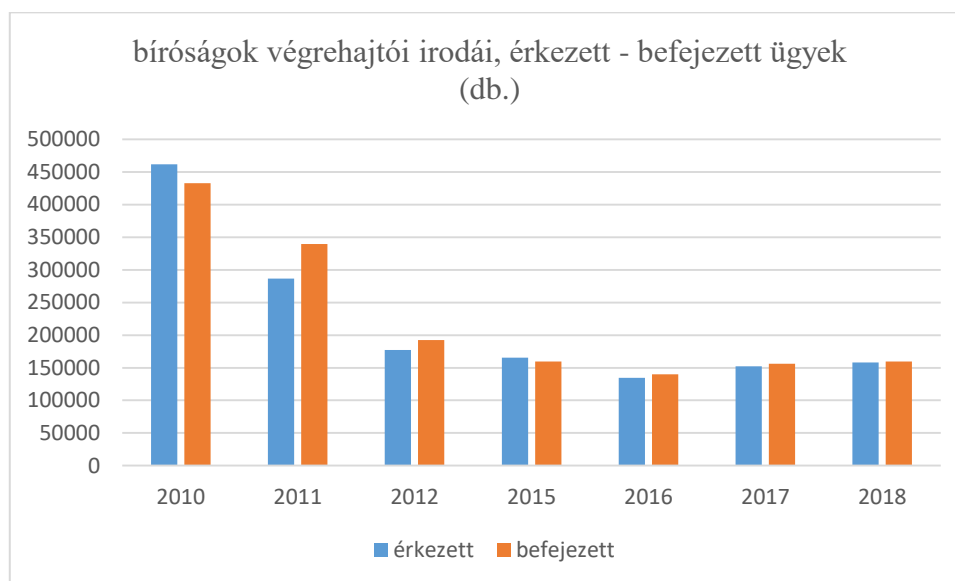
Forrás: KIM MIKFO

15. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok

önálló bírósági végrehajtók, érkezett - befejezett ügyek mindösszesen (db)		
év	érkezett	Befejezett
2015	165.645	159.578
2016	134.551	139.799
2017	152.192	156.219
2018	158.014	159.647

Forrás: IM ISZHA

16. ábra. Bíróságok végrehajtói irodái, ügy(darab)számok

17. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügymegoszlás

bíróságok végrehajtói irodái érkezett ügy megoszlás (db.)			
év	pénzkövetelés	meghatározott cselekmény	összesen
2010	457.341	4.238	461.579
2011	282.617	4.212	286.829
2012	170.520	6.555	177.075

Forrás: KIM MIKFO

18. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, ügymegoszlás

bíróságok végrehajtói irodái érkezett ügy megoszlás (db.)			
év	pénzkövetelés	meghatározott cselekmény	összesen
2015	158.687	6.958	165.645
2016	129.575	4.976	134.551
2017	147.128	5.064	152.192
2018	151.591	6.423	158.014

Forrás: IM ISZHÁ

A bíróságok végrehajtó irodáinak 2016-2017-2018. évre vonatkozó adatai szerint az újra megindult ügydarabszám évről évre azonosságot mutat, amely azt jelenti egyrészt, hogy az érkezett ügyek befejezési mutatói is stabilis képet mutatnak.

19. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek

bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek (db.)			
év	új	újra megindult	összesen
2010 I. negyedév	103 319	1 931	105 250
2010 II. negyedév	133 839	2 711	136 550
2010 III. negyedév	106 234	2 282	108 516
2010 IV. negyedév	102 103	9 160	111 263
2010 összesen	445 495	16 084	461 579
2011 I. negyedév	83 089	5 758	88 874
2011 II. negyedév	76 968	6 463	83 431
2011 III. negyedév	56 967	6 453	63 420
2011 IV. negyedév	45 878	5 226	51 104
2011 összesen	262 902	23 900	286 829
2012 I. negyedév	47 095	1 851	48 946
2012 II. negyedév	45 474	2 000	47 474
2012 III. negyedév	40 563	1 398	41 961
2012 IV. negyedév	37 388	1 306	38 694
2012 összesen	170 520	6 555	177 075

Forrás: KIM MIKFO

20. táblázat. Bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek

bíróságok végrehajtói irodái, érkezett, újraindult ügyek (db.)			
év	új	újra megindult	összesen
2016 I. negyedév	31 632	1 130	32 762
2016 II. negyedév	37 931	861	38 792
2016 III. negyedév	30 249	962	31 210
2016 IV. negyedév	30 674	1 113	31 784
2016 összesen	130 485	4 066	134 551
2017 I. negyedév	44 135	1 636	45 771
2017 II. negyedév	39 687	1 469	41 156
2017 III. negyedév	34 838	907	35 745
2017 IV. negyedév	28 699	821	29 520
2017 összesen	147 359	4 833	152 192
2018 I. negyedév	43 081	953	44 034
2018 II. negyedév	40 655	1 379	42 034
2018 III. negyedév	37 159	1 466	38 625
2018 IV. negyedév	32 338	983	33 321
2018 összesen	153 233	4 781	158 014

Forrás: IM ISZHA

A végrehajtási eljárás szünetelésének eseteit a Vht. 52-54. szakaszai szabályozzák. A szünetelés okai a végrehajtási eljárás fogatosítási szakaszához köthetők. Az 1/2002. (I. 17.) IM rendelet (a bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről) értelmében⁴⁴⁶ mindkét esetben befejezettnek tekintendő a konkrét ügy a végrehajtó szemszögéből nézve. A szünetelés elrendeléséig fogatosított végrehajtási cselekmények hatályban maradnak, de az elrendelés hatálybalépését követően további eljárási cselekmény nem realizálható. A

⁴⁴⁶ 1/2002. (I. 17.) IM rendelet 34. §.

szünetelés esetének kiemelt problémakörként jelentkezik az, hogy amennyiben az adós oldaláról fellépő okok miatt kerül rá sor, akkor a végrehajtást kérő számára a szünetelés időpontjáig előlegezett végrehajtási és egyéb költségek további kiadásként jelentkeztek, így a végrehajtani kívánt összeg felül további anyagi teher rakódik rá, mint a végrehajtási ügyben keletkezett jogviszony hitelezőjére. Az ilyen módon keletkező többletköltség jelentős is lehet, hiszen már a végrehajtás elrendelésének szakaszában is merülnek fel kiadási tételek (pl. ügyvédi munkadíj, eljárási illeték, közjegyzői díj stb.), és erre rakódik rá a végrehajtó által bekért költségelőleg összege, ami maga is több költségelemet tartalmaz. Az ilyen módon a végrehajtást kérő oldalán keletkező többletköltségek elkerülése lehetetlen, mérséklésük tekintetében a jogalkotó a költségek jogszabályban előírt mértékének pontos szabályozásával tesz eleget. Elkerülési mód magához a kötelezettségvállaláshoz kapcsolódik preventív jelleggel. A leendő végrehajtást kérő pontos feltételekhez, feltételrendszer teljesüléshez, valamint szerződéses, vagy egyéb biztosítékok adásához kötheti már eleve a kötelezettség létrejöttét. A szünetelés elrendelése nem kérelemre történik, hanem az eljárás során beálló körülmények indokolják, amelyek mind az adós oldaláról, mind a végrehajtást kérő oldaláról, vagy törvényi rendelkezés okán is bekövetkezhetnek.⁴⁴⁷ Amennyiben a végrehajtást kérő a költség előlegezést a foganatosítási szakasz megindulásának az időpontjától kezdődően egy éven belül nem teljesíti, úgy a végrehajtási eljárás megszűnik. Lényeges kiemelni, hogy a végrehajtást foganatosító bíróság a végrehajtást kérő kérelmére, vagy külön törvény előírásainak megfelelően hoz végzést a megszüntetéséről, de csak kizárólag abban az esetben, amennyiben a végrehajtási költségek megfizetésre kerültek. Ha ez nem történt meg, a bíróság rendelkezik arra nézve, hogy a költségeket ki viselje. Fontos továbbá, hogy főszabályként maga a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el.

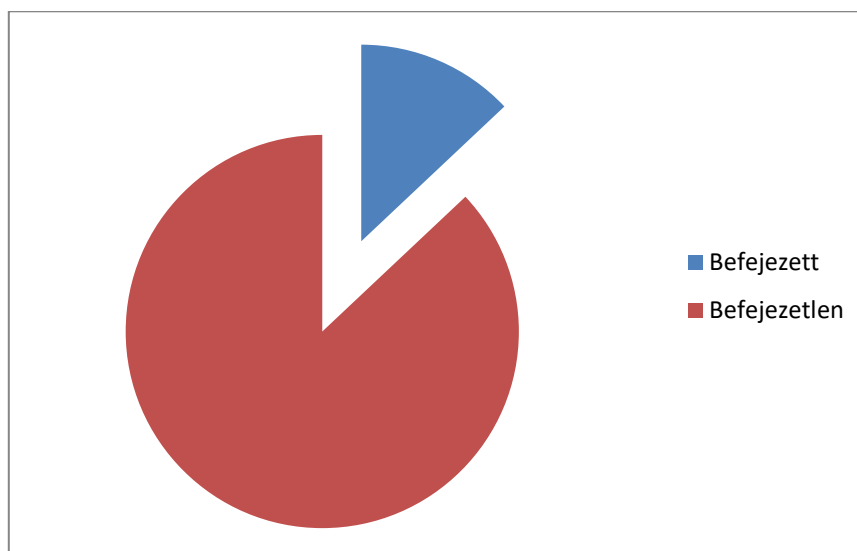
A 2011. év első féléves adatait más oldalról megvizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy a Magyar Országos Közjegyzői Kamara adatait számítási alapul véve az egy évre vetítetten kibocsátott végrehajtási lapok (156.028 db/év) hozzávetőlegesen csak a 13 százaléka (20.250 db/év) zárul le adott éven belül. A jogszabályi és az ezzel kapcsolatos működési környezet erőteljes változása (2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról) magával vonta a 2010-2011. év relációjában a közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok számának jelentős növekedését is (a 2010. évi adat a 2011. évi adatnak mindössze a

⁴⁴⁷ 1994. évi LIII. tv. 52. §.

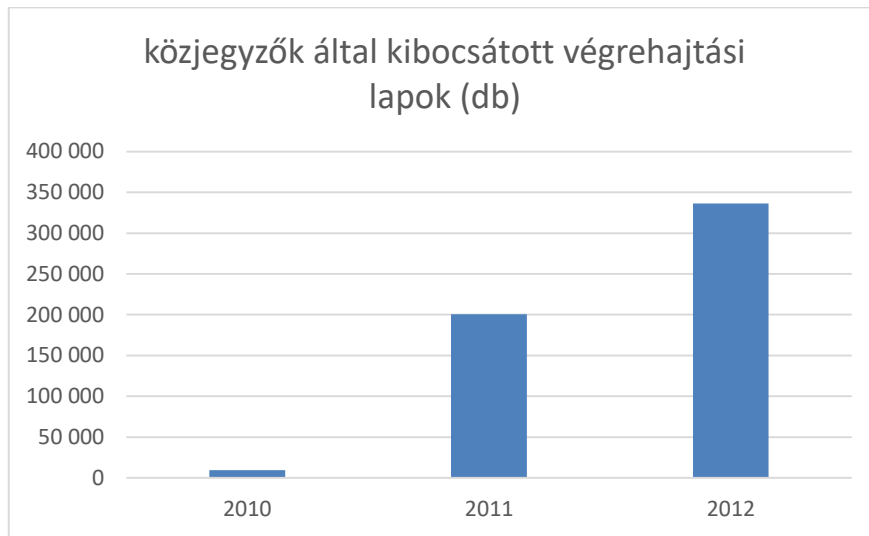
4,6054 százalékát teszi ki). Az adatok azt mutatják, hogy a folyamatban lévő, le nem zárult végrehajtási ügyek darabszáma évről évre exponenciálisan növekvő arányt mutatott, mindezt azzal a kitételrel, hogy kifejezetten magas lehet a száma a végrehajtási foganatosítási eljárásban „szünetel” státuszban lévő ügyeknek (erre nézve nem található statisztikai adat), amely ügyek várható befejezési időpontja változó attól függően, hogy mi a konkrét szünetelési ok. A MOKK adatai szerint a 2012. évben 336.161 esetben került sor végrehajtási lap került kibocsátására (ezzel szemben a 2010. évben mindösszesen csak 9.240, a 2011. évben már 200.633 esetben). A 2018. évben 491.434 esetben indult fizetési meghagyásos eljárás (a 2017. évben indult eljárási darabszám cca. 15 százalékkal magasabb, azaz hozzávetőlegesen 560.000 darab), de még a csökkent, 2018. évi indulási darabszám is \approx 146 százaléka 2012. évi adatnak (2017-2012. évi indulási darabszám cca. 166 %-os relációban áll. Mindez azt mutatja meg a számunkra, hogy a 2018. január 01. napi hatállyal bevezetésre kerülő összeghatár az induló eljárások esetében ugyan cca. 15 százalékos mértékű csökkenést eredményezett, de ugyanakkor látható, hogy a 2018. évre az induló ügyek száma igen jelentős növekedést mutat.

21. ábra. Kalkulációs diagram,

MOKK, 2011. I. félév, közjegyzői elrendelés alapján indult, és adott tárgyévben befejezésre kerülő ügyek megoszlása

22. ábra. Közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok éves darabszáma

Forrás: MOKK

A közjegyzők a bíróságok tehermentesítése okán 2010. június 1. napjától végzik a fizetési meghagyások kibocsátását. A szabályozás további indoka az eljárási költségek és az eljárások átfutási idejének csökkentése volt. A gyors és olcsóbb eljárás indítási feltételek ugyanakkor azt is eredményezték, hogy az indított fizetési meghagyásos eljárások mindösszesen $\approx 1/4$ részében került sor bírósági végrehajtási eljárás megindítására. A 2018. évben kibocsátott fizetési meghagyások alapján a végrehajtónak átadott ügyek viszont már csak $\approx 1/39$ arányt mutatnak, és ez nagyon jelentős csökkenésnek tekinthető. Ennek oka egyrészt az lehet, hogy az így követelés tárgyává tett összeget az adós már az FMH kibocsátása és jogerőre emelkedése között eltelt időszakban teljesíti a kibocsátást kérő fél felé, ekként önkéntes jogkövető magatartást tanúsítva, másrészt, ha az adós ellentmondott a meghagyásnak, akkor peres eljárás alakult ki, amely a bíróság előtt folytatódott, így kontradiktórius eljárás kezdődött, de erre a relációra nézve nem áll rendelkezésre adat. A 2016. év óta a végrehajtónak átadott ügyek darabszáma minden tárgyévre vonatkozóan stabilis egyenleget mutat annak ellenére, hogy 2018. január 01. napjától a fizetési meghagyásos eljárás megindítását a Pp. összeghatár bevezetésével korlátozta.

23. táblázat. *Kjő. által kibocsátott FMH-k és az ezek alapján indult Vh-k aránya*

	kibocsátott fizetési meghagyások	végrehajtás jogerős fizetési meghagyás alapján	arány (%)
2011. I. félév	310 872	78 014	24,93

Forrás: MOKK

24. táblázat. *indult FMH és végrehajtónak átadott ügyek*

	indult FMH (db)	végrehajtónak átadott ügy (db)	arány (%)
2018	491 434	12 720	2,59

kalkulációs tábla

25. táblázat. *Közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok éves darabszáma*

év	közjegyzők által kibocsátott végrehajtási lapok (db.)
2010	9 240
2011	200 633
2012	336 161

Forrás: MOKK

26. táblázat. *A közjegyzők tevékenysége – Végrehajtónak átadott ügyek*

A közjegyzők tevékenysége – Végrehajtónak átadott ügyek (db.)			
év	pénzkövetelés	meghatározott cselekmény	összesen
2015	22.873	479	23.352
2016	10.854	634	11.488
2017	11.923	528	12.451
2018	12.091	629	12.720
2019 I. né.	3.618	170	3.788

Forrás: IM ISZHA

A további elemzést a pénzkövetelések viszonylatában érdemes elvégezni, tekintettel az ilyen jellegű ügyek dominanciájára. Az elemzés adatai javuló, kifejezetten magasnak tekinthető aránnyal bíró ügybefejezési görbét mutatnak a vizsgált évek vonatkozásában. A tárgyévben befejezett ügyek darabszáma a 2010. évben $\approx 77\%$, a 2011. évben $\approx 84\%$, a 2012. évben $\approx 86\%$, a 2016. évben $\approx 83\%$, a 2017. évben $\approx 87\%$, a 2018. évben $\approx 89\%$. Hozzászámítva ezekhez az értékekhez azt, hogy minden adott tárgyév utolsó negyedévében is jelentős a beérkező ügyszám, akkor ezen adatok alapján az derül ki, hogy szinte megközelíti a 100 százalékos mértéket az ügybefejezési hatékonyság adott gazdasági évre vetítve a bíróságok végrehajtói irodáinak ügyforgalmi adatállományát tekintve.

27. táblázat. Végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések

végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések (db.)			
év	beérkezett	folyamatban maradt	különbség
2010	457 341	105 131	352 210
2011	282 617	45 452	237 165
2012	170 520	23 509	147 011

kalkulációs tábla

28. táblázat. Végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések

végrehajtói irodák ügyforgalmi adatai, pénzkövetelések (db.)			
év	beérkezett	folyamatban maradt	különbség
2016	129 575	22 147	107 428
2017	147 128	19 087	128 041
2018	151 591	17 085	134 506

kalkulációs tábla

A megoszlás vizsgálata esetén elsősorban a végrehajtási eljárások fogantatási szakaszának az időigényét, és az ügybefejezés alapvető típusait kell a beérkező

ügyszámmal összevetni. A befejezési ügýtípusok tartalmát a Vht. 252. szakasza és a Vüsz. 33-34. § határozza meg. A két befejezési alaptípust a Vüsz. 33. szakasza (érdemi befejezés), és a Vüsz. 34. szakasza (ügyviteli befejezés) határolja el egymástól. A két alaptípuson belül az érdemi befejezést tekintve további 11, az ügyviteli befejezésre nézve a további 14 pólusú elemzésre nyílik lehetőség. Az MBVK által a KIM MIKFO felé megadott időigény adatokból kitűnik, hogy a befejezett ügyek időtartam szerinti megoszlása hozzávetőlegesen azonos arányt mutat a vizsgált évek év relációjában. A 2012. évi adatokkal számolva az összesen befejezett ügyek ≈ 42 százaléka 0-3 hónap, ≈ 18 százaléka 3-6 hónap, ≈ 17 százaléka 6-12 hónap, ≈ 23 százaléka pedig több mint 12 hónap időtartalom alatt fejeződik be. Az 1 éven túli időtartalmú adatállományt figyelembe véve az elhúzódó ügyek száma meghaladja az összes befejezésre kerülő ügydarabszám 1/5 részét (2010. ≈ 26 %, 2011. ≈ 23 %, 2012. ≈ 23 %), azzal, hogy a 2011-2012. évet nézve a mutató stagnál, a hatékonyság ebben a tekintetben nem javult. Az MBVKAR által az IM felé megadott időigény adatokból kitűnik, hogy a befejezett ügyek időtartam szerinti megoszlása hozzávetőlegesen azonos arányt mutat a vizsgált évek relációjában. A 2018. évi adatokkal számolva az összesen befejezett ügyek ≈ 35 százaléka 0-3 hónap, ≈ 12 százaléka 3-6 hónap, ≈ 11 százaléka 6-12 hónap, ≈ 42 százaléka pedig több mint 12 hónap időtartalom alatt fejeződik be. Az 1 éven túli időtartalmú adatállományt figyelembe véve az elhúzódó ügyek száma átlagosan meghaladja az összes befejezésre kerülő ügydarabszám 42 %-os részét (2016. ≈ 40 %, 2017. ≈ 44 %, 2018. ≈ 42 %) azzal, hogy a 2016-2017-2018. évet nézve a mutató stagnál, a hatékonyság ebben a tekintetben nem javult, sőt a 2010-2011-2012. évekhez képest az időbeli hatékonyság ezen mutatószám szerinti eredményessége cca. a felére esett vissza. A következő lépésben az itt kapott időigény vizsgálati adatait kell az ügybefejezési altípusokkal egybevetni.

29. táblázat. ÖBV érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása

önálló bírósági végrehajtó érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása (db.)					
év	0-3 hónap	3-6 hónap	6-12 hónap	1 év felett	összesen
2010	116 145	70 805	70 242	90 969	348 161
2011	206 264	84 065	77 493	111 553	479 375
2012	236 210	102 658	92 683	129 465	561 016

Forrás: KIM MIKFO

30. táblázat. ÖBV érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása

önálló bírósági végrehajtó érkezett-befejezett ügyek időtartalmi megoszlása (db.)					
év	0-3 hónap	3-6 hónap	6-12 hónap	1 év felett	összesen
2016	273 031	96 229	91 365	309 204	769 829
2017	246 604	101 451	111 140	363 524	822 719
2018	281 119	100 512	87 393	337 751	806 775

Forrás: IM ÁSZHA

A befejezési altípusok (Vüsz. 33-34. §) szerinti adatsorok vizsgálatához két mutatószám képzésére van szükség az altípusok vizsgálatakor. Az egyik azt mutatja meg, hogy a kapott eredmény milyen százalékos arányban viszonyul az érintett főtípus összes ügydarabszámához, a másik pedig a két főtípus összesített adatához, vagyis az összes befejezett ügy darabszámához viszonyított karakterisztikát jelenti. A folyamat végén a kapott eredmény egy olyan vizsgálati mátrix lesz, ami már helytálló következtetések levonását teszi lehetővé.

Az érdemi befejezési altípusok közül az 11/1.⁴⁴⁸ sorszámú tartalmilag azt jelenti, hogy a végrehajtást kérő a teljesítést, vagy a tartozás elengedését bejelenteti a bírósági végrehajtónak, vagyis a bírósági végrehajtás fogatosítási szakasza sikeresen, pozitív eredménnyel zárul le. A 2/11. számú altípus azt jelenti, hogy az adós a kötelezettségét maradéktalanul teljesítette, így a végrehajtás ismét sikeresen zárulhat le. A 3/11. esetében a bíróság maga szüntette meg a végrehajtást. A 4/11. szerint a bírósági végrehajtás alapját képező végrehajtható okirat került visszavonásra, hatályon kívül helyezésre, vagy megváltoztatásra, az 5/11.-nél bűnügyi zárlat volt érvényben, de megszüntetésre került. A 6/11. zálogtárgy sikeres egyszerűsített értékesítését jelenti, a 7/11. esetében a végrehajtó a tartásra kötelezett adatait beszerezte, a 8/11.-nél a végrehajtó a végrehajtási kérelmet a bíróságnak megküldte. A 9/11. is befejezést jelent, mert ebben az esetben a zálogjogosult (a költségei megtérültek) bekapcsolódásának alapjául szolgáló végrehajtási ügy megszűnt.

⁴⁴⁸ A sorszámok, egytől tizenegyig az 1/2002. (I. 17.) IM rendelet 33. § a-k) pontig lettek meghatározva a KIM MIKFO által biztosított statisztikai adatoknak megfelelő bontás szerint.

A 10/11-nél a végrehajtó sikerrel látott el egy kézbesítési feladatot, a 11/11. esetében a kézbesítést a végrehajtó megszüntette. Erre a 11 féle, a Vüsz. 33. szakasz szerinti érdemi, azaz sikeres ügybefejezési altípusra van adat három év bázisában.

A felállított mátrix alapján kitűnik, hogy az adatok a bázison belül nagy szórást adott altípuson belül nem mutatnak. A 2012. évi számok alapján az érdeminek tekintett ügybefejezéseket tekintve (110.547 db. ügy) az első két altípus dominanciája (az 1-2 értékeit összesítve 92,22 %). Amennyiben viszont a mindösszesen befejezést nézzük, ott az 1-2 összesített érték már csak 19,71 % lesz, azaz az arány $\approx 1:4$ értéket mutat, ami azt jelenti, hogy mindössze minden ötödik ügyet sikerül ezen a két módon befejezni. A 2018. év adatait tekintve az érdeminek tekintett ügybefejezések vonatkozásában az első két altípus (200.629 db. ügy) összsúlya 93,72 %. Meg kell jegyezni, hogy a bekért adatstruktúra nem változott az elmúlt évek alatt, ámde a jogszabályi rendelkezések igen, és ezen változások követése annyiban valósult meg mindösszesen, hogy az ügybefejezéseket tekintve egy un. egyéb adatsor került bevezetésre, amely egyéb soron megadott értékek tartalmára nézve nincs adat. Az egyéb soron megadásra került értékek súly az ügybefejezések mindösszesen értékéhez viszonyítva a 2018. évre jelentős arányt képvisel (58,66 %), de mivel az adattartalomra nézve nincs adat, a mélyebb analízis nem lehetséges. A mátrix által kapott eredmények (a kalkulációs mátrix esetén a mindösszesen adatokból levonásra került az egyéb adatsorok értéke a tartalmi meghatározás hiányának okán a 2016-2017-2018. év vizsgálatok) szerint látható, hogy az érdemi befejezések közül túlsúlyt képviselnek a végrehajtási ügyek sikeres befejezéséhez kötődő típusok. Mindez azt is jelenti, hogy a bírósági végrehajtás jogintézménye kellő hatásfokkal működik a kötelezettségek eredményes végrehajtása vonatkozásában.

31. táblázat. ÖBV, érdemi befejezés (Vüsz. 33. §)

ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása – Vüsz. 33. § (db.)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2010	39 514	55 636	3 839	1 036	372	66	736	68	312	86	22
2011	36 964	62 683	5 252	1 882	124	146	175	65	498	542	96
2012	41 342	69 232	5 932	1 775	131	62	365	52	466	389	115
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / össz érdemi befejezés – Vüsz. 33. § (%)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2010	38,85	54,71	3,77	1,02	0,37	0,06	0,72	0,07	0,31	0,08	0,02
2011	34,10	57,83	4,85	1,74	0,11	0,13	0,16	0,06	0,46	0,50	0,09
2012	34,48	57,74	4,95	1,48	0,11	0,05	0,30	0,04	0,39	0,32	0,10
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / mindösszes befejezés – Vüsz. 33. § (%)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2010	11,35	15,98	1,10	0,30	0,11	0,02	0,21	0,02	0,09	0,02	0,01
2011	7,71	13,08	1,10	0,39	0,03	0,03	0,04	0,01	0,10	0,11	0,02
2012	7,37	12,34	1,06	0,32	0,02	0,01	0,07	0,01	0,08	0,07	0,02

kalkulációs mátrix

32. táblázat. ÖBV, érdemi befejezés (Vüsz. 33. §)

ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása – Vüsz. 33. § (db.)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2016	79 472	78 720	6 133	4 083	5	111	5	23	745	1 670	125
2017	95 017	86 608	18 174	5 548	8	227	1	44	893	1 750	161
2018	103 216	97 413	6 108	4 852	9	172	2	11	856	1 246	187
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / össz érdemi befejezés – Vüsz. 33. § (%)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2016	46,45	46,01	3,58	2,39	0,00	0,06	0,00	0,01	0,44	0,98	0,07
2017	45,59	41,55	8,72	2,66	0,00	0,11	0,00	0,02	0,43	0,84	0,08
2018	48,22	45,50	2,85	2,27	0,00	0,08	0,00	0,01	0,40	0,58	0,09
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / mindösszes befejezés – Vüsz. 33. § (%)											
Ssz.	1/11	2/11	3/11	4/11	5/11	6/11	7/11	8/11	9/11	10/11	11/11
év	33. § a)	33. § b)	33. § c)	33. § d)	33. § e)	33. § f)	33. § g)	33. § h)	33. § i)	33. § j)	33. § k)
2016	14,89	14,75	1,15	0,77	0,00	0,02	0,00	0,00	0,14	0,31	0,02
2017	26,43	24,09	5,06	1,54	0,00	0,06	0,00	0,01	0,25	0,49	0,04
2018	30,95	29,21	1,83	1,45	0,00	0,05	0,00	0,00	0,26	0,37	0,06

kalkulációs mátrix

33. táblázat. ÖBV, befejezett ügyek, mindösszesen – egyéb

ÖBV, befejezett ügyek, mindösszesen – egyéb			
év	Mindösszesen befejezés (db.)	Egyéb befejezés (db.)	Egyéb befejezés aránya (%)
2016	769 829	236 174	30,68
2017	822 719	463 198	56,3
2018	806 775	473 282	58,66

Forrás: KIM ISZHÁ

Az ügyviteli befejezések esetében 14⁴⁴⁹ altípust lehetett felállítani, a Vüsz. 34. és a Vht. 52. szakaszaiban foglalt jogszabályi előírásokra támaszkodva. A tartalmi meghatározás tekintetében az 1/14. azt jelenti, hogy a végrehajtást teljes egészében felfüggesztették. A 2/14-től 8/14-ig sorszámozott altípus eseteiben a Vüsz. értelmében a végrehajtás szünetel, a szünetelés okát pedig a Vht. 52. szakasz a-g pontjai⁴⁵⁰ határozzák meg. A 9/14. és a 10/14. esetében maga az ügy mozog, az előbbiben egy másik végrehajtónak küldik meg, míg az utóbbiban egyesítésre kerül egy másik végrehajtási üggyel. A 11/14-nél nincs szükség vagy lehetőség a végrehajtó részéről további intézkedés megtételére, mert az esetleges letiltás előjegyzését igazolták, vagy a lefoglalt követelést, illetőleg a később keletkező követelésről szóló szerződést a harmadik személy elismerte. A 12/14. esetében a végrehajtó sikeres biztosítási intézkedést realizált. A 13/14. a végrehajtást kérő közlési kötelezettségének elmulasztását jelenti. A 14/14.-os a végrehajtói kézbesítés szünetelését vagy sikertelenségét jelenti. Az ügyviteli befejezési típusok közül külön meg kell vizsgálni azt az adatot, amelynek a fő jellemzője úgy fogalmazható meg, hogy az adósnak nincs végrehajtás alá vonható vagyoneleme. A végzett számítások azt mutatják, hogy minden ötödik végrehajtási ügy ilyen módon fejeződik be. A számított adat azt mutatja, hogy nem kizárólag a végrehajtást kérők, vagy az adósok tekintetében tekinthető relevánsnak a kapott érték, hanem a társadalom egészét is jellemzi, mert egy pozitív jelleggel bíró nemzetgazdaságban, optimális esetben ez az érték igen alacsony, hiszen a társadalom minden egyes tagjának lennének potenciális vagyonelemei.

Maga a közgazdaságtan tudománya fogalmi magyarázat jelleggel meghatározva, annak a módját és törvényszerűségeit igyekszik feltárni, ahogyan az egyének és közösségek felhasználják a szűkösen rendelkezésükre álló erőforrásokat, és elosztják a felhasználás során keletkező értékeket, vagy egyszerűbben megfogalmazva mondhatni azt is, hogy a közgazdaságtan a gazdálkodás törvényszerűségeit keresi.⁴⁵¹ Makroökonómiai oldalról az alkalmazott vizsgálati makettek a gazdaság szempontjából olyan egyensúlyelméleti vizsgálati keretek amelyek a gazdaság elemezhetőségének okán aggregát elemezhető

⁴⁴⁹ A sorszámok, egytől tizennégyig az 1/2002. (I. 17.) IM rendelet 34. § a-h) pontig lettek meghatározva, azzal a kitételrel, hogy a Vüsz. 34. § b) pont kiegészítésre kerül az 1994. évi LIII. tv. 52. § a-g) pontjaiban meghatározottakkal, a KIM MIKFO által biztosított statisztikai adatoknak megfelelő bontás szerint.

⁴⁵⁰ 1994. évi LIII. tv. 52. §.

⁴⁵¹ Solt, 2001, 7.

bontásokat alkalmaznak, így a vizsgálat középpontjába a kölcsönhatások, folyamatok kerülnek⁴⁵², és ezek elemzése képezi a kapott eredmények halmazát. Az ügyviteli befejezéseket tekintve az 5-6. és a 11. altípusok esetében találunk kiugrónak tekinthető értékeket. Az 5. altípus esetében az ügyviteli befejezés azt jelenti, hogy adóstól a követelést nem lehet behajtani, mert „nincs semmiféle vagyona”, azaz a követelés behajthatatlan. A 6. altípus esetén a végrehajtás költségeit a végrehajtást kérő nem előlegezi meg, így a végrehajtási eljárás fogantatosítási szakaszának realizációs elemeire sor sem kerül, az ügy befejeződik ebben a stádiumában. A megelőlegezés hiányának egyik valószínűsíthető oka az, hogy a végrehajtást kérő tudomására jut az, hogy adósnak nincs semmiféle vagyona, így a végrehajtást kérő nem kívánja az előlegezés költségsoraival veszteségét tovább növelni. A 11. altípus esetében a gyakorlatban a legvalószínűbb okot az képezi, hogy az adós bér jellegű (ide értendő a nyugdíj is) jövedelméből folyik a levonás, de egyéb végrehajtható vagyonnal adós nem rendelkezik, ezért a végrehajtónak további teendője nincs. Az 5. altípus a mindösszesen befejezett ügyek számára vetítve $\approx 1:4$ értéket mutat, ami azt jelenti, hogy minden ötödik ügy így fejeződik be. Az 5-6. altípus adatait a mindösszesen ügyszámmal összevetve a 2017. évig az derül ki, hogy az ügyviteli befejezések ≈ 50 százaléka ezen a módon történik. A 2017-2018. év adatai szerint a 11. altípus szerinti ügyviteli befejezések jelentik az összes ügyviteli befejezések cca. 80 % százalékát. Ez azt jelenti, hogy Magyarországon a munkanélküliség csökkent, így az adósok jelentős százaléka munkavállalóként valamilyen bér jellegű jövedelemmel rendelkezik, és bár egyéb foglalkozás alá vonható vagyonelem nem lelhető fel, a jövedelemből levonás eszközölhető. Végkövetkeztetés szerint láthatóvá válik az, hogy kifejezetten sok olyan végrehajtási ügy keletkezik, ahol az adós nem rendelkezik semmiféle végrehajtható vagyonelemmel, vagy csak minimális levonható bér jellegű jövedelemmel bír. Az eltolódás a 11. altípus felé kiváló módon jellemzi azt, hogy egy esetleges gazdasági válsággal terhelt időszak, illetve a társadalom gazdasági teljesítőképességének növekedése direkt módon hat ki a bírósági végrehajtás jogintézményének működésére, annak hatékonyságára.

⁴⁵² Koppányi, 2002, 458.

34. táblázat. ÖBV, ügyviteli befejezés (Vüsz. 34. § – Vht. 52. §)

ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása (db)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2010	12 608	3 930	3 876	2 465	89 584	62 717	18 915	1 544	2 454	6 590	40 795	707	241	48
2011	14 975	4 742	5 656	2 732	104 252	139 829	25 209	3 723	3 233	10 216	54 938	723	585	135
2012	11 564	6 152	5 570	2 244	125 526	157 011	33 985	2 994	5 772	13 847	75 226	801	356	107
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / össz. ügyviteli befejezés (%)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2010	5,11	1,59	1,57	1,00	36,34	25,44	7,67	0,63	1,00	2,67	16,55	0,29	0,10	0,02
2011	4,04	1,28	1,52	0,74	28,11	37,70	6,80	1,00	0,87	2,75	14,81	0,19	0,16	0,04
2012	2,62	1,39	1,26	0,51	28,45	35,59	7,70	0,68	1,31	3,14	17,05	0,18	0,08	0,02
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / mindösszes befejezés (%)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2010	3,62	1,13	1,11	0,71	25,73	18,01	5,43	0,44	0,70	1,89	11,72	0,20	0,07	0,01
2011	3,12	0,99	1,18	0,57	21,75	29,17	5,26	0,78	0,67	2,13	11,46	0,15	0,12	0,03
2012	2,06	1,10	0,99	0,40	22,38	27,99	6,06	0,53	1,03	2,47	13,41	0,14	0,06	0,02

kalkulációs mátrix

35. táblázat. ÖBV, ügyviteli befejezés (Vüsz. 34. § – Vht. 52. §)

ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása (db)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2016	1 833	480	3 581	1 205	77 233	116 066	25 106	6 374	4 998	14 670	110 471	79	58	409
2017	1 859	14	964	657	12 127	339	2 425	320	3 717	12 262	115 907	79	49	371
2018	1 483	0	4	3	49	270	62	1	3 626	12 695	100 685	72	41	430
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / össz. ügyviteli befejezés (%)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2016	0,51	0,13	0,99	0,33	21,30	32,01	6,92	1,76	4,05	4,05	30,47	0,02	0,02	0,11
2017	1,23	0,01	0,64	0,43	8,03	0,22	1,61	0,21	2,46	8,12	76,71	0,05	0,03	0,25
2018	1,24	0,00	0,00	0,00	0,04	0,23	0,05	0,00	3,04	10,63	84,31	0,06	0,03	0,36
ÖBV, érkezett-befejezett ügyek megoszlása / mindösszes befejezés (%)														
Ssz.	1/14	2/14	3/14	4/14	5/14	6/14	7/14	8/14	9/14	10/14	11/14	12/14	13/14	14/14
év	34. § a)	34. § b) 52. § a)	34. § b) 52. § b)	34. § b) 52. § c)	34. § b) 52. § d)	34. § b) 52. § e)	34. § b) 52. § f)	34. § b) 52. § g)	34. § c)	34. § d)	34. § e)	34. § f)	34. § g)	34. § h)
2016	0,34	0,09	0,67	0,23	14,47	21,75	4,70	1,19	0,94	2,75	20,70	0,01	0,01	0,08
2017	0,52	0,00	0,27	0,18	3,37	0,09	0,67	0,09	1,03	3,41	32,24	0,02	0,01	0,10
2018	0,44	0,00	0,00	0,00	0,01	0,08	0,02	0,00	1,09	3,81	30,19	0,02	0,02	0,13

kalkulációs mátrix

A következő lépés a követelések összegének vizsgálata. Csak a követelések tőkeösszegére áll rendelkezésre adat, ami azt jelenti, hogy a követelések kamattartalmára nincs rálátás, annak összegét még megbecsülni sem lehet. A 2018. év adatait tekintve a tőkekövetelés állomány összecszerúsége a 2012. évi adathoz képest növekedett, viszont a 2016. évi adathoz mérten jelentősen csökkent. A végrehajtási eljárásban sikeresen behajtott összeg a tőkekövetelés állomány a 2012. évben mindössze 14,34 százalékát teszi ki a tőkekövetelések összességének. A 2018. évben 32,27 százalékos arányt kapunk, amely jelentős növekményt realizál. A fentebb látott 6. altípusú ügybefejezés (ügyviteli befejezés,

végrehajtást kérő nem előlegez) a tőkekövetelés részösszege, a 2012. év relációjában 26,14 százalékot tett ki, a 2018. évre vetítve ugyanezen mutató 20,15 százalékra csökkent. A végrehajtás jogintézményének hatékonysága akkor javul, ha az arányok százalékban kifejezett értéke az első esetben növekvő, a második esetben pedig csökkenő tendenciát mutat. Jelen esetben mindkét rész-szempontról aránya a hatékonyság növelésének irányába mozdult el, tehát ebben az értelemben a 2018. évre vetítve a hatékonyság javulásának bekövetkeztéről beszélhetünk, amely az első esetben egy kifejezetten jelentős volumenű 17,93 százalékpontos növekedés, a második esetben pedig egy 6,25 százalékpontos csökkenés formájában tükröződik.

36. táblázat. Önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összege

önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összeg (Ft)				
év	érkezett ügyek összesen	befejezett ügyekben behajtott	felszámolás miatt megszűnt ügyekben	Vht. 52. § e) pont szerint szünetelő ügyekben
2010	361 094 465 585	67 749 524 728	12 933 802 021	67 745 384 163
2011	664 613 556 062	77 476 731 319	46 185 655 031	166 754 719 789
2012	614 895 650 304	88 200 425 332	28 717 661 817	160 703 134 092

Forrás: KIM MIKFO

37. táblázat. Érkezett ügyek tőkekövetelés/résztőkekövetelések (%)

érkezett ügyek tőkekövetelés / résztőkekövetelések (%)			
év	befejezett ügyekben behajtott	felszámolás miatt megszűnt ügyekben	Vht. 52. § e) pont szerint szünetelő ügyekben
2010	18,76	3,58	18,76
2011	11,66	6,95	25,09
2012	14,34	4,67	26,14

kalkulációs tábla

38. táblázat. *Önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összege*

önálló bírósági végrehajtás tőkekövetelés összeg (Ft)				
év	érkezett ügyek összesen	befejezett ügyekben behajtott	felszámolás miatt megszűnt ügyekben	Vht. 52. § e) pont szerint szünetelő ügyekben
2016	832 155 715 929	241 830 839 536	28 088 321 985	219 391 758 578
2017	736 875 705 930	255 377 428 554	21 987 515 565	180 117 474 706
2018	666 346 728 338	215 024 786 539	18 921 555 090	134 233 174 372

Forrás: IM ISZHA

39. táblázat. *Érkezett ügyek tőkekövetelés/résztőkekövetések (%)*

érkezett ügyek tőkekövetelés / résztőkekövetések (%)			
év	befejezett ügyekben behajtott	felszámolás miatt megszűnt ügyekben	Vht. 52. § e) pont szerint szünetelő ügyekben
2016	29,06	3,37	26,36
2017	34,66	2,98	24,44
2018	32,27	2,84	20,15

kalkulációs tábla

A foglalás alá vont vagyonelemek hatósági kényszerértékesítése a legsúlyosabb vagyoni kényszerintézkedés alkalmazását jelenti különösen ingatlan vagyonelemek esetében. A kényszerértékesítés sikeres realizációja az adósi oldalról nézve lezárja a vagyonelem foglalás alá vonásával (a konkrét effektív érintett vagyonelem tekintetében), a megkezdett végrehajtási folyamatot. A hatósági kényszerértékesítési eljárásnak, az un. árverésnek, mint végrehajtási foganatosítási cselekménynek a súlya a meglévő kötelezettség csökkentése, vagy teljes kielégítése tekintetében is latba esik akár ingó (pl. gépjármű, stb.), akár ingatlan vagyonelemről legyen szó. Magának az árverésnek az általános fogalmi

meghatározása így hangzik: „Az árverés a vagyoni értéket képező tárgyak (ingó és ingatlan) értékesítésének a nyilvános, versenyszerű módja, amelynek során a vagyontárgy tulajdonjogát az szerzi meg, aki, az ún. licitálás során a legmagasabb ajánlatot tette.”⁴⁵³

Az ingatlan vagyonelemek kényszerértékesítése, különösen neuralgikus végrehajtási eljárási cselekmény, előítéletekkel, és esetenként nagy mediatiszátsággal terhelt folyamat. Az adatsorokból megállapítható, hogy már a meghirdetett árverések száma is csekélynek tekinthető, akár az összes beérkezett, akár az összes befejezett ügyszám adataira vetítve, mind az ingó, mind az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában. A 2012. évben a sikeresen befejezett ingatlanárverések mindösszesen csak a beérkezett ügyek 0,4478 százalékát, a befejezett ügyek 0,5060 százalékát érintették. A 2018. évben a sikeresen befejezésre került ingatlanárverések a beérkezett ügyek számára vetítve csak 4,0490 százalékot tesznek ki, a befejezett ügyek vonatkozásában pedig csak 0,6816 százalékot jelent ugyanez az adat. Megállapítható, hogy ezek az arányszámok kifejezetten alacsony értéksorokat, hatékonysági mutatókat jelentenek.

40. táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás

önálló bírósági végrehajtás – ingatlanárverések (db.)			
befejezett ügyekben			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	2 377	n.a.
2011	39 499	2 769	36 730
2012	34 784	2 839	31 945

Forrás: KIM MIKFO

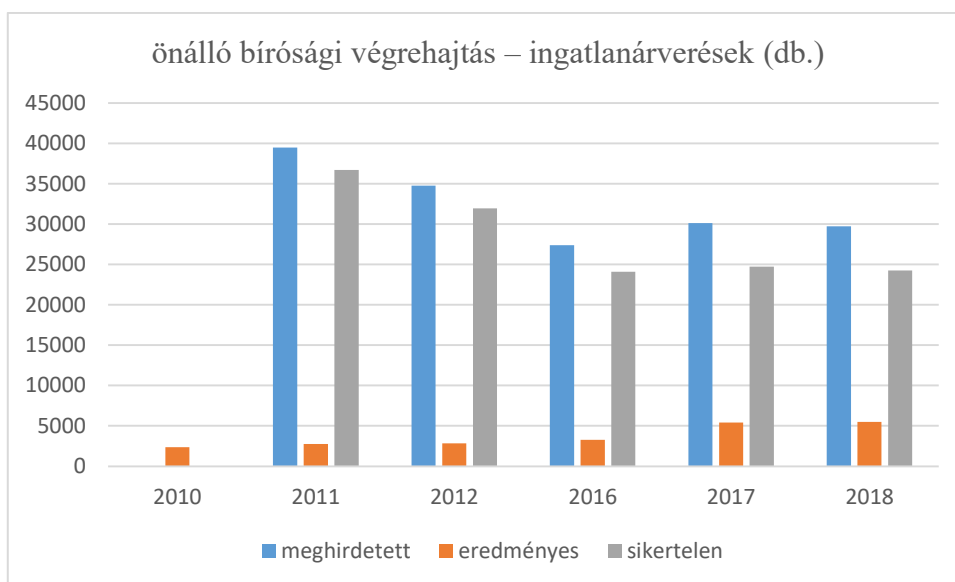
41. táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás

⁴⁵³ Kengyel, 2012a, 570.

önálló bírósági végrehajtás – ingatlanárverések (db.)			
befejezett ügyekben			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	27 378	3 264	24 114
2017	30 147	5 426	24 721
2018	29 740	5 499	24 241

Forrás: IM ISZHÁ

42. ábra. Önelló bírósági végrehajtás, ingatlanárverések db/megoszlás

43. táblázat. Önelló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás

önálló bírósági végrehajtás – ingóárverések (db.)			
befejezett ügyekben			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	2 005	n.a.
2011	15 702	2 531	13 171
2012	14 031	2 016	12 015

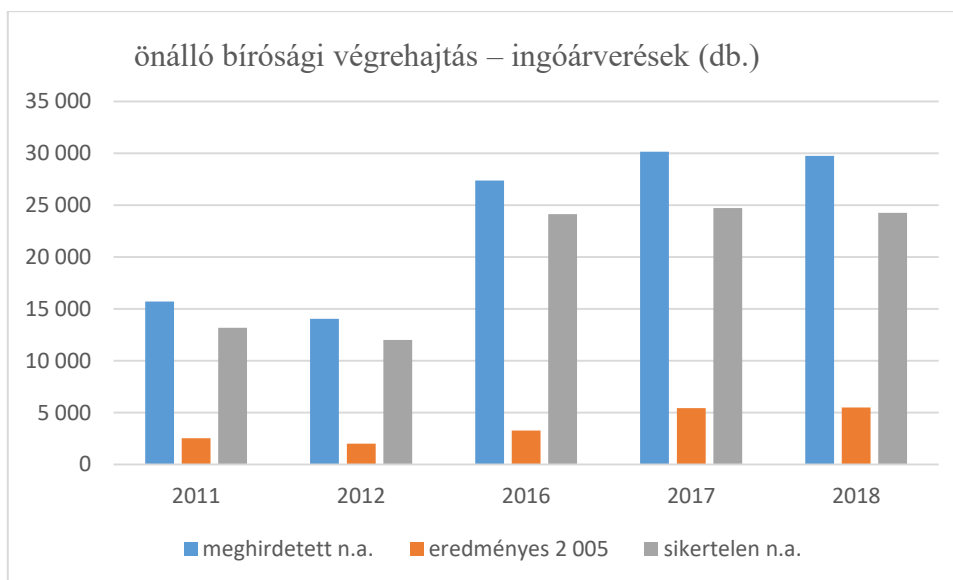
Forrás: KIM MIKFO

44. táblázat. Önálló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás

önálló bírósági végrehajtás – ingóárverések (db.)			
befejezett ügyekben			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	10 550	865	9 685
2017	9 207	911	8 296
2018	6 618	750	5 868

Forrás: IM ISZHÁ

45. ábra. Önálló bírósági végrehajtás, ingóárverések db/megoszlás

Amennyiben nem kizárólag a statisztikai adatsorok által mutatott aspektusból vizsgáljuk a bírósági végrehajtásnak a hatósági kényszerértékesítés cca. legsúlyosabbnak nevezett vagyoni kényszerelemét, akkor a téma mindenkori aktualitásához, mediatizáltságához kétség sem férhet. A rendelkezésre bocsátott adatok elemzése nagy segítséget nyújt(hat) egy objektívabb összkép kialakításához. Akár felügyeleti, akár jogalkotói szempontból nézve, a beérkezett adatok elemzése elvileg nem lehet érdektelen⁴⁵⁴, bár a felügyeleti

⁴⁵⁴ KIM MIKFO: *Maga az összesített statisztika számadatakból áll, annak szöveges tájékoztatás, elemzés nem képezi részét, ilyen jellegű anyagot ezért a Minisztérium nem tud a rendelkezésére bocsátani* (2013. június 19.).

szervek részéről a beérkezett adatok további analízisa rendszerint mind a mai napig nem történik meg, az adatbekérés főként a jogszabályi előírásoknak való megfelelést célozza (ezt bizonyítja az is, hogy a bekért adatok struktúrája a 2010. év óta semmit sem változott, pl. a jogszabályi változások okán csak egy egyéb oszlop került beiktatásra, stb.).

46. táblázat. Árverések és érkezett-befejezett ügyek megoszlása (%)

ÖBV – ingóárverések / érkezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	0,5180	n.a.
2011	2,8947	0,4666	2,4281
2012	2,2132	0,3180	1,8952
ÖBV – ingatlanárverések / érkezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	0,6141	n.a.
2011	7,2817	0,5105	6,7712
2012	5,4867	0,4478	5,0389
ÖBV – ingóárverések / bejezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	0,5759	n.a.
2011	3,2755	0,5280	2,7475
2012	2,5010	0,3593	2,1417
ÖBV – ingatlanárverések / befejezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2010	n.a.	0,6827	n.a.
2011	8,2397	0,5776	7,6621
2012	6,2002	0,5060	5,6941

kalkulációs tábla

47. táblázat. Árverések és érkezett-befejezett ügyek megoszlása (%)

ÖBV – ingóárverések / érkezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	1,2679	0,1039	1,1640
2017	1,2337	0,1221	1,1116
2018	0,9010	0,1021	0,7989
ÖBV – ingatlanárverések / érkezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	3,2904	0,3923	2,8981
2017	4,0393	0,7270	3,3123
2018	4,0490	0,7487	3,3003
ÖBV – ingóárverések / bejezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	1,3704	0,1123	1,2581
2017	1,1191	0,1107	1,0084
2018	0,8203	0,0929	0,7273
ÖBV – ingatlanárverések / befejezett ügyek (%)			
év	meghirdetett	eredményes	sikertelen
2016	3,5563	0,4240	3,2113
2017	3,6643	0,6595	3,005
2018	3,6862	0,6816	3,004

kalkulációs tábla

Az adatsorok azt mutatják meg, hogy az adott tárgyévben befejezett ügyek relációjában meghirdetésre került ingatlanárverések száma már a 2011. évet követően, a 2012. év vonatkozásában is csökkent, így a 2012. évi meghirdetett ingatlanárverések csak a 2011.

évi azonos mutató 88,06 százalékának megfelelő darabszámot tették ki. Napjainkra ez a mérték tovább csökkent. A 2018. évi adatok a 2011. évi darabszámnak, csak a 75,29 százalékát, a 2012. évi darabszámnak pedig csak a 85,5 százalékát adják ki. Ezzel szemben az eredményesen lezajlott ingatlanárverések száma napjainkra jelentős növekedést mutat. A 2018. évi adat a 2012. évi adat 193,69 százalékát teszi ki, tehát az eredményes ingatlanárverések száma gyakorlatilag megduplázódott, híven tükrözve ezzel napjaink társadalmi, gazdasági, piaci, ingatlanpiaci trendjeit. Az az adott tárgyévben befejezett ügyek relációjában meghirdetésre került ingóárverések tekintetében az előző tárgyévi meghirdetésre került árverési darabszám viszonylatában már a 2012. évben egy jelentősebb, 10,65 százalékos csökkenés volt tapasztalható, amely csökkenés mértéke napjainkra tovább emelkedett, így a 2018. évi adat a 2011. ingóárverési darabszámnál 57,85 százalékkal mutat kevesebbet, azaz a tényszám több mint a felére redukálódott. Az eredményes ingóárverések aránya is csökkenő tendenciát mutat. A 2012. évi eredményes ingóárverések a meghirdetett árverések 14,36 százalékát, a 2018. évi azonos adat pedig csak a meghirdetésre került ingóárverések 11,33 százalékát teszik ki. 2018. évi eredményes ingóárverések, a 2012. évi eredményes ingóárveréseknek mindösszesen csak a 37,2 százalékát teszik ki. csak Önmagában ezek a jelentős mértékű meghirdetési darabszám zsugorodások azt jelentik, hogy a végrehajtás jogintézményének működési hatékonysága is csökkent, mert azonos társadalmi, gazdasági és piaci környezetre vizsgálva biztosan csökkennének az egyéb kapcsolódó mutatószámok is (a sikeres árverések darabszáma is csökkenne).

Az ingatlanárverés előítéleteinek és a mediatisáltságnak a negatív megítélésnek cáfolatául a kényszerértékesítési eljárás alá vont ingatlan vagyonelemek vonatkozásában, teoretikus szemléletben, néhány összevetést, és egy elvi számítást is elvégezhetünk egy-egy tárgyévben befejezett ügyszámra vetítve, azt feltételezve, hogy minden ilyen ingatlan vagyonelem lakóingatlan, és minden lakóingatlanban 4 természetes személy él. A számítás elvégzésével kapunk egy elvi érintetti létszámadatot. A felállított elvi feltételrendszer szerint a 2012. év vonatkozásában a meghirdetésre került ingatlanárverésekkel érintett természetes személyek száma 139.136 főt, az eredményes ingatlanárverésekkel érintettek 11.356 főt, a sikertelen ingatlanárverésekkel érintettek 127.780 főt tesz ki. A 2018. év vonatkozásában a meghirdetésre került ingatlanárverésekkel érintett természetes személyek száma 118.960 főt, az eredményes

ingatlanárverésekkel érintettek 21.996 főt, a sikertelen ingatlanárverésekkel érintettek 96.964 főt tesz ki. Magyarország összlakossága a KSH adatai szerint a 2012. évben 9.931.925 fő, a 2018. évben 9.778.371 fő volt. A meghirdetésre került ingatlanárverésekkel érintett természetes személyek száma Magyarország összlakosságának vonatkozásában a 2012. évben mindösszesen 1,4 százalékos arányt, a 2018. év vonatkozásában 1,21 százalékos arányt jelentene. A KSH adatai szerint a 2012. évben a lakáscélú hitelállomány 746.111 darabszámban és 3.323.906.000.000 Ft értékben, a 2018. évben 675.457 darabszámban és 3.323.906.000.000 Ft értékben állt fenn Magyarországon. Amennyiben a lakáscélú hitelek állománya kapcsán feltételezzük azt, hogy csak 1 fő/db személy érintett, akkor Magyarország összlakosságának vonatkozásában ez a 2012. évben 7,51 százalékos, a 2018 ében pedig 6,9 százalékos arányt jelentene. Élesen kitűnik, hogy a kényszerértékesítések esetében a négyszeres szorzó alkalmazása mellett is csak 1 százalék körüli arányszámot kaptunk eredményként, míg a hitelállomány esetében egyszeres szorzó alkalmazása esetén is cca. 7 százalék értéket kapunk. Mindebből látszik, hogy az un. előítéletek ebben a relációban vizsgálva minden alapot nélkülöznek, illetve a pénzürtékben kifejezett adatok azt teszik nyilvánvalóvá, hogy a legsúlyosabbnak tekinthető vagyoni kényszer, a hatósági kényszerértékesítés alkalmazása szükségesnek mutatkozik.

A hatósági kényszerértékesítések rendelkezésre álló adatait több relációra vetítve is elemezni kell, hogy a bírósági végrehajtás jogintézményének rendszerén belül át lehessen tekinteni azt, hogy a foganatosítás realizációs elemei között milyen tömeget képviselnek, milyen gyakorisággal fordulnak elő, illetve egyáltalán milyen hatékonysággal alkalmazhatóak. Magát a kényszerértékesítést alapvetően ingó-ingatlan, meghirdetett-eredményes-sikertelen bontásban beérkezett-befejezett ügy relációban, darabszám-arány vonatkozásban célszerű analízis alá vonni. Az ingatlanárverések tekintetében kitűnik, hogy a beérkezett és a befejezett ügyek relációjában a meghirdetésre került árverések aránya nem képvisel magas értéket (2012. – 5,4867-6,2002 %, 2018. – 4,0393-3,6862 %), napjainkra még az érkezett ügydarabszámok 5 százalékát sem éri el a viszonyszám. A sikeres ingatlanárverések esetében az arány (2012. – 0,5105-0,5060 %, 2018. – 0,7487-0,6816 %) mindösszesen csak a 0,5 százalékos érték körül található, azaz semmiképpen sem nevezhető magas értékűnek ez a viszonyszám sem.

6.2. Alapjogi összefüggések

„A mai államok többsége plurális demokratikus alkotmányos jogállam, amely részben biztosítja az állampolgárok egyre bővülő alapjogait, másfelől egyre több és jobb közszolgáltatást igyekszik nyújtani a lakosságnak (ún. szolgáltató állam).”⁴⁵⁵ A bírósági végrehajtás, mint jogintézmény működésének vizsgálata szükségszerűen vonja magával az Alkotmány, illetve az Alaptörvény által felsorakoztatott, garanciálisan védett alapjogokkal történő összevetést, valamint a jogpolitikai szempontok rövid, vázlatos ismertetését. Alapvetően az Alapvető Jogok Biztosának megállapításával értek egyet, amely szerint „a végrehajtásra vonatkozó törvényi és rendeleti szabályok végső célja a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének biztosítása”.⁴⁵⁶ Az Alkotmánybíróság 9/1992. (1. 30.) AB határozatában kifejtette, hogy „a jogbiztonság az állam kötelességé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények kiszámíthatóságát is.” A Vht. alapvetően ezen elvek mentén épül fel, előtérbe helyezve a fokozatosság, a hitelezői érdek elsőbbségének, és a korlátozott adósvédelem elve mentén.

6.2.1. Az AJBH Hivatala által végzett vizsgálatok

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala és a Hivatal jogelődjei a beérkező panaszok nagy számára való tekintettel sok esetben folytattak vizsgálatot a bírósági végrehajtással kapcsolatban. A vizsgálatok végeredménye minden egyes esetben működési és strukturális jellegű problémákat tárt fel, és a vizsgálatot végzők intézkedéseket kezdeményeztek. A vizsgálatok alapját képező panaszok analógiát mutatnak a jelen értekezés elkészítését indukáló esetekkel. A megállapítások vonatkozásában a végzett vizsgálatok összegzése után a Hivatal konzekvensen módosításokat javasolt a jelenlegi végrehajtási rendszer módosításaira nézve, amely javaslatok zömében nem kerültek a jogalkotó által modifikált

⁴⁵⁵ Balásházy–Pázmándi–Sárközy, 2008, 48.

⁴⁵⁶ Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1508/2018. számú ügyben.

jelenleg hatályos jogszabályi környezetbe való átvezetésre, nézetem szerint azért, mert nem illeszkednek bele az éppen hatályban lévő átfogó rendszer kereteibe.

Az Alapvető Jogok Biztosa a 2013. év első felében a bírósági végrehajtási rendszer átfogó vizsgálatát tervezte a beérkező panaszok mennyiségének ugrásszerű növekedése, és a médiában megjelent negatív előjelű hírfolyamok miatt. Mint az az ombudsman indoklásában jelesül olvasható, az általa végzendő átfogó vizsgálat megindításának egyik oka a bírósági végrehajtás közmegítélésének jelentős romlása volt, amelyet a beérkező panaszos ügyek darabszámán keresztül mértek le.⁴⁵⁷

48. táblázat. AJBH készre jelentett ügyek megoszlása ügytípus szerint (db.)

időszak: 2012. január 01. – 2013. szeptember 08.			
ügytípus / beérkezés éve	2012	2013	összesen
végrehajtási ügyek	239	184	423
	20	0	20
Összesen	259	184	443

Forrás: <http://www.ajbh.hu/ugyekhez-kapcsolodo-statisztikai-adatbazis/-/report/10180/keszre-jelentett-ugyek-megoszlasa-ugytipus-szerint#> (2103. szeptember 08.)

49. táblázat. AJBH készre jelentett ügyek megoszlása ügytípus szerint (db.)

időszak: 2017-2018-2019			
ügytípus / beérkezés éve	2017	2018	2019
végrehajtási ügyek	135	143	127

Forrás: <http://www.ajbh.hu/ugyekhez-kapcsolodo-statisztikai-adatbazis/-/report/10180/keszre-jelentett-ugyek-megoszlasa-ugytipus-szerint#> (2109. december 10.)

Az információhoz, pontos statisztikai és analitikai adatokhoz jutás nagyfokú nehézsége jellemzi az ombudsman hivatalát is, mert az általa kezdeményezett, a bírósági végrehajtást

⁴⁵⁷ Az ombudsman vizsgálati akadályozásáról, 2012.

érintő átfogó vizsgálat megindítása kapcsán 2013. március első dekádjában még azt nyilatkozta a biztos hivatala, „*hogy a biztos ismételt kezdeményezésére még nem kapott választ a minisztertől. Jelezték azt is, hogy jelenleg is több végrehajtási eljárással kapcsolatos panaszt vizsgál az ombudsman hivatala.*”⁴⁵⁸ További sajnálatos tény, hogy ismereteim szerint nem is készülnek egy átfogó vizsgálat teljes körű lebonyolításához szükséges és elégséges mértékű statisztikai és egyéb kimutatások, analitikák, azért mert a felügyeleti szabályozás nem tette kötelezővé ilyenek készítését, illetve nem kerültek meghatározásra a felügyeleti szervek részéről teljes körűen az adatgyűjtési paraméterek, sőt mi több, részükről nem merült fel igény ilyenek kialakítására.

Az AJBH kifejtette továbbá, hogy az információk beszerzési nehézségei olyan mértéket öltöttek az elmúlt időszakban, amely már a Hivatal alkotmányos jogkörének gyakorlását korlátozza. Jelen dolgozat kapcsán is kijelenthető, hogy egységes szerkezetet hordozó, és pontosan megegyező számadatokat tartalmazó statisztikai adatok a különböző adatgazdáknál szinte egyáltalán nem lelhetőek fel (vagy nem lehetett hozzáférni), de a rendelkezésre álló adatsorok és egyéb adatok a tendenciális elemeket híven tükrözik, és így megalapozott következtetések levonását teszik lehetővé.

Az AJBH által végzett vizsgálatok az ombudsman intézményének sajátos jegyeit hordozzák, mind a vizsgálati módszerek, mind a Hivatal által kezdeményezett intézkedések vonatkozásában.⁴⁵⁹ A közelmúltban több jelentés készült, amely a végzett vizsgálat tárgyán keresztül közvetlenül kapcsolódik a jelen dolgozat által elemzett kérdéskörökhöz. A Hivatal által végzett vizsgálatok a bírósági végrehajtás rendszerét szinte teljesen átfogják, azaz nem létezik olyan szegmentum a végrehajtás rendszerén belül, amelyre ne érkezett volna számos panasz, amely konkrét vizsgálat végzését tette indokolttá. A jelen értekezéshez közvetlenül kapcsolódóan több vizsgálati jelentés is készült a bírósági végrehajtás rendszerét, és a bírósági végrehajtás költségeit érintően, az AJBH sajátosságainak megfelelően, az esetlegesen sérült, a Magyarország Alaptörvénye által garantált alapjogok relációjában. Több jelentés is megfogalmazza az önálló bírósági

⁴⁵⁸ http://hvg.hu/itthon/20130109_Szabo_Mate_is_raszall_a_birosagi_vegrehaj (2013. március 25.).

⁴⁵⁹ Juhász, 2007, 30. skk.

végrehajtó és az érintett felek közötti kapcsolattartás⁴⁶⁰ elemi hiányosságait. A jelentések alapján az AJBH az illetékes minisztérium felé intézkedéseket kezdeményezett, amely intézkedési javaslatok egészen a végrehajtói iroda személyi és tárgyi, infrastrukturális minimumfeltételeinek a kialakítási szintjéig támasztanak feltételeket a működési kiszámíthatóság okán.⁴⁶¹ Kiemelik a jelentések azt is, hogy a bírósági végrehajtás intézménye közvetlenül kötődik a közhatalomhoz⁴⁶², valamint azt is, hogy a közvetlen alkotmányi garanciák gazdaságossági okokból sem csorbulhatnak.⁴⁶³ A jelentések ugyanakkor nem fogalmazzák meg azt, hogy a kapcsolattartási hiányosságok egyértelműen felügyeleti és szabályozási hibákhoz köthetőek, illetve jelentkezik az az ellentmondás is, ami a bírósági végrehajtás jelenlegi rendszerének egészét áthatja, nevezetesen az, hogy a közhatalmi tevékenységet ellátó önálló bírósági végrehajtó egyben a saját privát vállalkozásának is tulajdonosa, így nem érdeke közvetlenül sem humán sem dologi beruházás eszközlése. Több jelentés és projekt is leszögezi, hogy a bírósági végrehajtási eljárás intézménye magas költségszint mellett működik.⁴⁶⁴ Nincs limitálva a maximálisan felszámítható munkadíj végösszege (ellentétben a minimum összeggel), amely az adott ügyérték % ráta mentén változik. Az önálló bírósági végrehajtó, mint tulajdonos érdeke a magas nyereségszint elérése, és teljesen természetes módon, mindent megtesz annak elérése érdekében (amit a vonatkozó jogszabályi környezet enged a számára). A jelentésekben ezen a ponton már megfogalmazódik egy átfogó szervezeti reform iránti igény. A javaslatok azt is tartalmazzák, hogy készüljön átfogó nemzetközi elemzés a bírósági végrehajtás tárgyában. A javaslatok különösen a svéd modellt preferálják, ugyanakkor nem tudnak mutatni (mert nem létezik) két azonos végrehajtási rendszert sem. Minden ország a maga sajátosságai mentén építette ki bírósági végrehajtási rendszerét, és a svédországi reform is csak azt a tényt bizonyítja, hogy problémák ott is jelentkeztek, és a felmerülő problémakörök halmozódása szükségessé tette egy átfogó szervezeti és szerkezeti reform bevezetését. Nem készült az AJBH részéről egy olyan javaslat sem,

⁴⁶⁰ Szajbély, 2013, 186.; Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-209/2013. számú ügyben.

⁴⁶¹ 9/1992. (I. 30.) AB határozat.; Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-2070/2018. számú ügyben.

⁴⁶² 56/1991. (XI.8.) AB határozat.

⁴⁶³ 11/1992. (III. 5.) AB határozat; 49/1998. (XI. 27.) AB határozat; ABH 1998, 5/1999. (III. 31.) AB határozat; 422/B/1999. AB határozat.

⁴⁶⁴ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-210/2013. számú ügyben.; Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-4756/2012. számú ügyben.

amely elsősorban a magyar történeti és társadalmi sajátosságokat helyezi a vizsgálat centrumába. A bírósági végrehajtással összefüggésben lefolytatott ombudsmani vizsgálatok több esetben is kimutatták, hogy a hatályos jogi szabályozás az alapvető jogokkal összefüggő visszásságot teremthet, illetve annak veszélyét okozza.⁴⁶⁵ Ezzel a megállapítással összhangban ma már többek között megjelent a bírósági végrehajtás, mint eszköz igénybe vétele egy „kvázi” pénzmosás érdekében oly módon, hogy az adós és a végrehajtást kérő egy (pl. közjegyző előtt tett, esetleg alappal sem bíró, tartozás elismerő nyilatkozat alapján) látszat végrehajtási eljárás igénybe vétele útján a végrehajtást kérő által a végrehajtásból kapott pénzeszköz, dolog, követelés stb. tisztára mosása, legalizálása, keletkeztetése egy sokszor előtte nem is létezett követelés útján, mely így már, mint egy tulajdonképpeni eredeti szerzés egyrészt mentes minden egyéb esetleges korábbi teheről, másrészt immáron valós vagyoni eszköz, amely vagyonelem a piaci viszonyok között ténylegesen érvényesíthető, értékkel bír, beszámítható.

A 2013. év óta az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala nem végzett további átfogó jellegű vizsgálatot, és nem bocsátott ki újabb összefoglaló állásfoglalást sem a bírósági végrehajtás jogintézményével vonatkozóan. Természetesen az AJBH-hoz beérkezett panaszügyek (a 2017-2018-2019. években átlagosan 135 db/év panasz érkezett) kivizsgálásra kerültek, és több jelentés is született. Az egyik jelentésében az AJBH maga is elvi élel leszögezi, hogy a bírósági végrehajtás jogintézménye esetében átfogó szervezeti reform⁴⁶⁶ zajlott le, illetve mind a mai napig lépésről-lépésre zajlanak a jogalkotó által megkezdett reformfolyamat intézkedéseinek folyamatos bevezetése, ekként az alapjogi biztos hivatalának sincsen lehetősége egy stabil működési folyamatokkal rendelkező széleskörű jogintézményi vizsgálat elvégzésére, ellenben a beérkezett panaszok megvizsgálása kapcsán megfogalmazott jelentések több további intézkedés vagy módosítás megfontolására, illetve bevezetésére tettek javaslatokat.⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ Hajas–Szabó, 2013, 427.

⁴⁶⁶ Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1830/2017. számú ügyben.

⁴⁶⁷ Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-994/2017. számú ügyben.; Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1830/2017. számú ügyben.; Vö. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1760/2019. számú ügyben.

6.2.2. Politika, jogpolitika

A politika, a gazdaság viszonyok, a gazdaságpolitika közvetlen hatással bírnak a bírósági végrehajtás intézményére és szervezetére, illetve ezeken keresztül a végrehajtási tevékenység végzésére. Mint általános érvényű megállapítás is igaz az, hogy a politika, mint a társadalmi viszonyok és az emberi magatartás sajátos tartalma, mintegy öt-hatezer éve része az emberiség történelmének.⁴⁶⁸ Napjainkban jól kivehető, hogy a jogalkotó a társadalmi megítélés hangján, és gazdasági hatások mérésén keresztül évek óta maga is érzékeli és figyelemmel kíséri a fennálló problémákat. A jogalkotói figyelem közvetlen bizonyítékeként szolgál többek között a 2011. évi CLXXX. törvény által jelentett novelláris jellegű módosítás, és a napjainkban megkezdett átfogó kormányzati reform bevezetése, annak közvetlen lépései is. A törvényi, jogszabályi módosítások ugyanakkor önmagukban nem jelentenek generális, átfogó reform jellegű megújulást a bírósági végrehajtás jogintézménye számára. A bírósági végrehajtás eszköz- és szervezetrendszerét időről időre meg kell újítani a társadalom és a gazdaság időszakonként megváltozó igény szintjére reagálva. Napjainkra önálló különös feladatként jelent meg a bírósági végrehajtás negatív előjelű közmegítélése kapcsán egy tudatosan tervezett bel, gazdaság és marketingpolitikai cél is, amelynek eredményeképpen a kormányzati kommunikációval átadott információhalmaz megértésének, és az össztársadalmi megítélésnek pozitív irányú eltolódási lehetősége nyílhat meg, így a cél más megfogalmazásban az, hogy a fekete doboz rendszertől a fehér doboz architektúra irányába jusson el az alkalmazott össztársadalmi kommunikáció, egyértelmű legyen a rendszer transzparenciája. A politika, a belpolitika, a jogpolitika a gazdaságpolitika szerepe kiemelkedő a társadalom egyedeiben meghonosodott és folyamatosan alakuló, ezáltal fejlesztendő általános erkölcsi és morális szabályrendszer alakításában⁴⁶⁹.

⁴⁶⁸ Bihari–Pokol, 2004, 61.; Vö. Lentner, 2007, passim.

⁴⁶⁹ Erdő, 2019, 9. *Azon életviszonyok, amelyeket szabályozni kell, olyan bonyolultakká váltak, hogy az pusztán az erkölcs számára is mindig nagy kérdéseket jelent, hát még a jog számára, amelynek külső fórumon hatékonynak kell lennie, mert az a jó jog, amely hatékony.*

Fazekas, 2019, 22. *Egyrészt elengedhetetlen a jogi, erkölcsi és kulturális, hagyományaink mélyreható ismerete, másrészt nem spórolható meg a saját korunk társadalmi, politikai és gazdasági helyzetének mélyreható elemzése.*

A társadalom általános morális folyamatait lehet az egyik leglassabb módon – általában több generációt átfogó időszak – alatt átalakítani. Kifejezetten fontos kérdés ez ugyanakkor, hiszen többek között kihatással van a jogérvényesítésre (a leggyakrabban előforduló és a leginkább észrevehetetlen forma, mint önkéntes jogkövetés)⁴⁷⁰, a gazdasági folyamatokra a jogalkotó felé megfogalmazott társadalmi igényekre, közvetett módon a teljes társadalmi struktúrára és működésre. Szélső esetben a társadalmi megítélés és az ahhoz kapcsolódó egyéni felvett magatartásformák, széles körben szokássá és elterjedtté váló attitűdök *desuetudo* jellege, a gyakoriságok megnövekedése által kumulált hatást eredményezve össztársadalmi szinten is kezelhetetlenné válhat a jogalkotó számára.⁴⁷¹

A vizsgálat alá vont kérdéskör, nevezetesen a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszának eljárási elemei és a kapcsolódó szervezetrendszer, a jogérvényesülés, a jogérvényesítés egyik kimagasló szerepű eszközének tekinthetőek, amennyiben a jogalkotó a végrehajtási eljáráson keresztül megfogalmazott gazdasági és (bel és jog)politikai cél gyanánt, az önkéntes teljesítés bekövetkezését, a jogkövető magatartás szabályainak betartását, tágabb értelemben a társadalmi, erkölcsi és jogi normák érvényesülését kívánja elérni. A bírósági végrehajtás, mint intézmény egy nem kielégítő jogi állapot helyreállítását célozza meg (az egyensúly visszaállítása, regulátor szerepkör⁴⁷²), egy a korhoz illő eszközrendszer kiépítésével és annak realizációján keresztül. A végrehajtást foganatosító szervezet és a résztvevő személyek motiváltságának, működési kereteinek jelentős hatása van az eljárások lefolytatására, a metodikára és a felmerülő erkölcsi, morális, valamint felelősségi kérdésekre.

A 2011. december 13. napján elfogadott T/4918. számú Törvényjavaslat⁴⁷³ indoklás részében a jogalkotó kiemeli a gazdasági-pénzügyi válság okozta jelenségeket, és a nagyságrendi növekményt mutató ügyszámok alakulását szembeállítva a hatékonyság és a közbizalom csökkenésével. Jól működő, átlátható alternatívát kíván megjeleníteni a jogalkotó a bírósági végrehajtás intézményében a társadalom tagjai számára az

⁴⁷⁰ Lőrincz, 2007, 223.; Darák, 2014, 590.

⁴⁷¹ Vö. Pokol, 2005, passim.; Vö. Szentés, 2011, passim.; Vö. Balogh, 2010, passim.

⁴⁷² Vö. Stijn–Klapper, 2002, 3.

⁴⁷³ Navracsics, 2011.

önhatalommal, a szürke és fekete zónával szemben. Az indoklás kiemeli az elektronikus árverési rendszer továbbfejlesztését. Ez meglátásom szerint is kiemelkedő jelentőségű az átláthatóság és az eredményesség szempontjából. A 2011. évi CLXXX. törvény indokolása⁴⁷⁴ a javaslatban található indokoláson felül a jogalkotó céljait és a jogpolitikai indokokat a nem megfelelően hatékony működéssel támasztja alá (gyors, költségkímélő⁴⁷⁵, átlátható). Közvetlenül elérendő célként a gyors és hatékony követelés-érvényesítés kialakítását tűzi ki maga elé. Itt már megfogalmazódik a társadalmi normák pozitív változása iránti igény is. A jelen értekezés által bemutatott vizsgálati elemzések és eredmények egyértelműen azt támasztják alá, hogy a novelláris változtatás nem volt elégséges mértékű, a kitűzött célok közül csak az elektronikus kényszerértékesítési rendszer bevezetése teljesült (az eredményeket adatok hiányában nem lehet kellő mértékben igazolni).

A 2011. évi novelláris törvénymódosítás a jogalkotó által megjelölt további célokat nem vagy csak kis mértékben teljesítette. A jogalkotó folyamatosan új intézkedések és módosítások bevezetésére kényszerült és kényszerül, de álláspontom szerint ezek az átfogó vertikális és horizontális mélység hiánya miatt nem tudnak megfelelő eredményeket teremteni. Átfogó módosítás jelleggel csak a szervezetrendszer tekintetében bevezetett intézkedések bírnak. A bírósági végrehajtás szervezetrendszerét közvetlenül érintő intézkedéseknek a jogintézmény működésre gyakorolt hatásai napjainkban egzakt módon még nem mérhetőek. A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara megszűnt és jogutódlással átalakult Magyar Bírósági Végrehajtói Karrá. A bírósági végrehajtói kinevezés a jövőben kizárólag meghatározott időre, 7 évre szól. Ellentmond a kialakítandó új önálló jogi hivatásrend dogmatikájának az, hogy a 7 éves ciklus bevezetésével álláspontom szerint már nem beszélhetünk hivatásrendről az önálló bírósági végrehajtók esetében. A hivatásrend tudatát erősítené az, hogy előírásra került a bírósági végrehajtók számára a jogi diploma megszerzése, a jogi szakvizsga letétele, sőt a 2018. évtől a végrehajtói szakvizsga letétele is, de ennek ellentmond az a tény, hogy jelenleg egyetlen egy olyan más jogi hivatásrend sem ismert, ahol a hivatását az érintett egy 7 éves automatikus megszűnéssel terhelt időintervallum kikötésével gyakorolja. További problémát okoz az egyes végrehajtó irodák hosszú távú eszközberuházásainak kérdése, hiszen a beruházások maximális

⁴⁷⁴ 2011. évi CLXXX tv. Általános indoklás.

⁴⁷⁵ Vö. Gopalan–Mukherjee–Singh, 2014, 32-33.

megtérülési idejét szintén csak 7 évvel lehet biztonsággal kalkulálni. Ami mindenképpen a szervezetváltoztatás pozitív eredményeképpen konstatalható, hogy az átalakítással egy ütemben szinte teljes egészében elvált egymástól a felügyeleti és ellenőrzési tevékenység az önkormányzati és érdekvédelmi szerv funkciótól.

6.2.3. Az Európai Unió, az integrációs törekvések

Az egységes európai jogra való törekvéstről már az V. században, a Nyugat-római Birodalom felbomlásának több évtizedes időszakában beszélhetünk. Justinianus Császár Institúciói így határozzák meg az igazság és a jog összefüggését: „Az igazság állandó és örök igyekezet arra, hogy kinek-kinek megadjuk a maga jogát.”⁴⁷⁶ A jogtudomány az isteni és emberi dolgok ismerete, tudománya annak, hogy mi a jogos, mi a jogtalan.” Az Imperium területén kialakuló államokban megindult a „jog összefoglalása”⁴⁷⁷, amely nem nevezhető mai értelemben véve kodifikációnak, de a jogrendszer egészének rendszerezésére irányultak, így fejlesztve az európai jogtudományt. Európában⁴⁷⁸ a XVI. század folyamán Franciaországban a humanista iskola, majd valamivel később Németországban a praktikus iskola képviselői kezdték el először feldolgozni a római kommentárok anyagát (usus modernus Pandectarum), amely folyamat csak később Friedrich Carl Savigny (történeti iskola) munkásságával teljessé vált⁴⁷⁹, ezzel örökítve tovább a római jog hatását a ma élő jogra.

Napjainkban már általánosnak tekinthető az a vélemény, miszerint a bírósági határozatok szabad „forgalma” az Unió klasszikus négy alapszabadsága (árak, szolgáltatások, tőke, munkaerő szabad áramlása) mellett mintegy ötödik alapszabadságként jelenik meg.⁴⁸⁰

Az Európai Közösség egyedülálló módon un. jogközösséget hozott létre, amely egy részleteiben kidolgozottá váló önálló jogrend kialakítására törekszik.⁴⁸¹ Az egységes

⁴⁷⁶ Vö. Pauler, 1871, 46.; Mészöly, 1939, 5.

⁴⁷⁷ Hamza, 2002, 50. skk.

⁴⁷⁸ Vö. Boóc, 2001, passim.

⁴⁷⁹ Brósz-Pólay, 1974, 90.

⁴⁸⁰ Vö. Kengyel, 2000, passim.; Kormos, 2003b, passim.

⁴⁸¹ Jeney–Kende–Szűcs, 2007, 45.; Bruhács, 2008, 35. *Az Európai Közösség a nemzetközi jog alanya (EK-szerződés 281. cikk), jogképessége származékos és korlátozott – mint minden nemzetközi szervezeté.*

európai jog megteremtése egy nagy horderejű lépés. Az EU mára kialakult jogrendszerének a legfontosabb tulajdonsága többek között, hogy elsőbbséget élvez a nemzeti jogokkal szemben, vagyis a résztvevő államok saját szuverenitásukat korlátozták és hatásköreik egy részét a Közösségre ruházták át, így a Közösség akaratának alávetették mind önmagukat, mind állampolgáraikat.⁴⁸² Sir Winston Churchill 1946. március 05. napján mondta el híres fultoni beszédét (vasfüggöny ereszkedik le Európára)⁴⁸³, majd 1946. szeptember 19. napján a zürichi egyetemen tartott híres beszédében már az európai integráció és a francia – német kibékülés mellett érvelt (We must build a kind of United States of Europe). A gazdasági típusú integráció első jelentős lépéseként a Marshall-terv lebonyolításáért felelős Európai Gazdasági Együttműködés Szervezetének (OEEC, 1948. április 16.) a megalakulását tekinthetjük (az 1961. évben, a Marshall–segély lezárultával⁴⁸⁴ átalakul, OECD – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet). A katonai együttműködés platformját az 1949. április 04. napján megalakult NATO (Észak-atlanti Szerződés Szervezete – North Atlantic Treaty Organisation) jelentette, míg a politikai együttműködés keretein belül, 1949. május 09. napján megalakult az Európa Tanács (Council of Europe), mint kormányközi szervezet, amely még nem hoz kötelező érvényű döntéseket a tagállamaira nézve. Az Európai Unió tagállamai (Robert Schumann és Jean Monnet nevével fémjelezve), már az Európai Szén– és Acélközösséget létrehozó szerződéssel megteremtették az alapokat az 1951. évben. Az Európai Közösség alapító okirata, az 1957. március 25. napján aláírásra került Római Szerződés létrehozta az Európai Gazdasági Közösséget (EGK). A végrehajtás jogintézményéhez közvetlen módon kapcsolódva a Római Szerződés⁴⁸⁵ kimondta továbbá, hogy az EGK tagállamai kötelezettséget vállalnak a bírói döntések és ítéletek kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó formások egyszerűsítésére, azzal a kitételrel, hogy az érintett országok tulajdoni rendje változatlan marad. Az 1967. július 01. napjától lépett hatályba az eddig több szervezet keretein belül is működő (EGK, Euratom, ESZAK) tagolt

⁴⁸² Orosz, 2007, 35.

⁴⁸³ Lénárt, 2008, passim.

⁴⁸⁴ Vö. Práger, 2003, 64.

⁴⁸⁵ Vö. Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl, 1951, passim.; Az Európai Közösség Alapító Szerződése Róma, 1957. március 25. 220. cikkely. *A tagállamok szükség szerint tárgyalásokat folytatnak egymás között annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák a következőket: – a bírói döntések és ítéletek kölcsönös elismerését és végrehajtására vonatkozó formások egyszerűsítését.* 222. cikkely. *A Szerződés nem érinti a különböző tagállamokban fennálló tulajdoni rendet.*

intézményrendszer összevonását szabályozó un. egyesítési szerződés, amelynek köszönhetően (egy Tanácsot és egy Bizottság) kialakulhat az egységes belső eljárások rendszere. A következő lépcsőfok az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról. A Brüsszeli Egyezményhez csak az EGK tagállamai csatlakozhattak. Az 1979. évben kerül bevezetésre az Európai Monetáris rendszert (European Monetary Sytem, EMS), amelyben a valuták egymáshoz viszonyított megengedett ingadozását határozták meg, valamint elszámolási egység gyanánt bevezetésre került az ECU (European Currency Unit). A Tizenkettek 1986. február 17-én Luxembourgban, illetve február 28-án Hágában aláírták az Egységes Európai Okmányt.⁴⁸⁶ A Brüsszeli Egyezmény hatósugarának kiterjesztése érdekében az 1988. évben, lényegében azonos tartalommal, azzal párhuzamos megállapodás jött létre az EK és az EFTA között.⁴⁸⁷ Az 1988. évben megszületett a Luganoi Egyezmény (a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról), amely a joghatóságot kiterjesztette egy kibővített európai térségre.⁴⁸⁸ Jelentőségét az is növelte, hogy az aláíró országokon (EK + EFTA tagállamok) kívüli országoknak is lehetővé tette a csatlakozást az egyezményhez. Az 1991. évben kezdte meg működését a Bretton Woods-ban megalakított Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), amelynek egyik dedikált alapításkori célja a közép- és kelet-európai, volt szocialista országok piacgazdasági átmenetének támogatása

⁴⁸⁶ Európai Tanács Főtitkársága, 2012, 13. Előírta, hogy 1993. január 1. napjára ki kell épülnie a belső piacnak, továbbá meg kell valósulnia az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgásának. Az Okmány bevezette a hozzájárulási és az együttműködési eljárást, megerősítve az Európai Parlament szerepét a jogalkotásban.

⁴⁸⁷ Kengyel, 2012b, 447. skk.; Vö. Rechberger, 2008, 113.

⁴⁸⁸ Kende–Szűcs–Jeney, 2007, 984.; Horváth 2007, 79; Szalayné, 2003, 32.; Vö. Sente, 2006, 548.

Vö. 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, Luganoban, 1988. szeptember hó 16. napján kelt Egyezményhez történő csatlakozásról; Vö. 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról.; T/2928. számú törvényjavaslat a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról. *Magyarországnak alapvető törekvése, hogy az Európai Unióhoz történt csatlakozását követően mielőbb részesévé váljon az Unió tagállamai között a bírósági ítéletek "szabad forgalmát" garantáló korszerű rendszernek. A magyar csatlakozás előkészítése folyamatban van, és arra remélhetőleg még a teljes jogú európai uniós tagság elérése előtt sor kerülhet.*; Vö. A Tanács 2007/712/EK határozata (2007. október 15.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezménynek a Közösség nevében történő aláírásáról.

volt.⁴⁸⁹ 1993. november 01. napján lépett hatályba a Szerződés az Európai Unióról, amely a III. pillér rendszerének megteremtésével kiterjesztette az EU hatásköreit, valamint meghatározta a Gazdasági és Monetáris Unióhoz (GMU), a fenntartható konvergenciához kötődő feltételeket. Jelen vizsgálat tekintetében az 1997. évben 15 tagállam által aláírt, de csak az 1999. évben hatályba lépett Amszterdami Szerződés⁴⁹⁰ a szerkezeti struktúrán nem változtatott, de megteremtette az egységes igazságszolgáltatási térség (European Judicial Area in Civil Matters) fogalmát, illetve a jogharmonizációs igény általános megfogalmazása helyett immár pontos meghatározásokat adott a polgári eljárásjog egyes kiemelt, preferált területeire nézve. Az integrációval összefüggő feladatok, a jogharmonizáció elengedhetetlen, és folyamatos terhet ró a hazai jogalkotóra. A joghatósági kérdés vizsgálata minden ilyen esetben az első kérdésnek minősült. A joghatóság megítélése alapvetően polgári jogi eljárási kérdés.⁴⁹¹ Az 1998. év decemberében az Európai Tanács Bécsben elfogadta a szabadságon, a biztonságon, és a jog érvényesülésén alapuló térség cselekvési tervét, az ún. Bécsi Cselekvési tervet⁴⁹² (Vienna Action Plan), amely az elkövetkező 5 éves időszakra tartalommal töltötte meg az Amszterdami szerződés célkitűzéseit. Az 1999. év októberében tartott tamperei Európai Tanácsi ülés azt az 5 év alatt elérendő célt tűzte ki, hogy fokozatosan meg kell teremteni a szabadság, biztonság és igazságosság övezetét a Közösség egészére nézve. A kölcsönös elismerés elve a tamperei csúcs óta a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapjává, az egységes igazságügyi térség mérföldkövévé, a Lisszaboni

⁴⁸⁹ Práger, 2003, 50-51. *A Nemzetközi Valutaalap (IMF) létrehozásáról 1944-ben az amerikai Bretton Woods-ban megtartott konferencián döntöttek, ahol 44 ország tanácskozott a háború utáni gazdasági és pénzügyi együttműködés lehetőségeiről. Ugyancsak itt döntöttek a Világbank (Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank – IBRD) létrehozásáról. A Világbank létrehozásáról szóló megállapodás részleteinek és elveinek kidolgozását egy szakmai bizottság élén a világhírű angol közgazdász J. M. Keynes vezette.*

⁴⁹⁰ Mádl, 2007. *Az Amszterdami és a Nizzai Szerződés aláírásától kezdve egészen máig a fent vázolt nagy szerződések (ESZAK – Párizs, 1951; EGK – Róma, 1957; EAEK – Róma, 1957; EEO – Luxemburg–Hága, 1986; EU-szerződés – Maastricht, 1992; Amszterdami Szerződés – 1997; Nizzai Szerződés – 2001) adták és adják az európai integráció architektúráját és szolgálják az általuk meghatározott integrációs folyamat működését.*

Jeney–Kende–Szűcs, 2007, 72. *Az Amszterdami Szerződés elvi főcélként a szabadság, biztonság és jog térségének kialakítását határozta meg, ami az Európai Unió polgárainak teljes jogbiztonságát, illetve fokozottabb fizikai biztonságát kell, hogy eredményezze. E három fogalom egymást kiegészítve alkotja az Európai Unió igazságügyi rendszerének alapját, mely biztosítja az alapszabadságok érvényesülését.*

⁴⁹¹ Vörös, 2006, 100.; Vö. Bodnár, 1998, passim.

⁴⁹² Horváth 2007, passim.

Szerződés óta pedig kötelezettséggé is vált. Tág értelemben véve a kölcsönös elismerés jelenti a tagállamok jogi szabályozási rendszereinek egyenlőségét.

Magyarország az első hivatalos kapcsolatot az Európai Közösséggel (Közös Piac) az 1960. évek végén létesítette a közös mezőgazdasági politika területén. Hazánk az 1973. évben csatlakozott az Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezményhez (GATT), illetve több multilaterális kapcsolat is létrejött az ezt követő időszakban, ám az Európai Közösség és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa⁴⁹³ (KGST) közötti tárgyalási folyamat befagyásának az EK és az egyes érintett országok is kárát látták. Magyarország az 1982. évben tagja lett a Nemzetközi Pénzügyi Alapnak (IMF) és a Világbanknak is. Magyarország hivatalosan csak az 1987. évben kezdte újra a tárgyalásokat a Közösséggel, amelyek az 1988. évben megállapodáshoz vezettek. Minőségi előrelépést a kapcsolatban (a politikai változások kialakulásával párhuzamosan) az 1989. év hozott, amikor a Közösség elindította a Poland and Hungary Assistance with Restructuring the Economy (PHARE) Programot. Az 1990. évben Magyarországot felvették az Európa Tanácsba. A Közösség és Magyarország az 1991. évben társulási szerződést (Európai Megállapodás) kötött. Magyarország EU csatlakozási folyamata az 1998. évben kezdődött meg. Az ezredforduló évében Magyarország volt az első a társult országok közül, amelyik átlépett az Európai Megállapodás második szakaszába.⁴⁹⁴ További fontos előre lépésként, Magyarország 1999. március 12. napjától tagja a NATO-nak. Magyarország 2004. május 01. napján lett az Európai Unió tagja.

A fenti, a végrehajtás szempontjából is releváns általános kérdések konkrét végrehajtási vetületei vonatkozásában elsőként a Storme Jelentéssel kell megismerkedni. Prof. Dr.

⁴⁹³ Práger, 2003, 72-73. *A KGST keretein belül egy mesterséges gazdasági világ került kialakításra, melyben mesterséges volt a pénz (klíring rubel), az íróasztalok mellett alakították ki és számolták ki az un áruforgalmi kontingenseket, az egyes országok közötti létoldali kereskedelembe kerülő áruk körét és mennyiségét. Íróasztalon tervezték meg egy-egy ország ipari, mezőgazdasági termelését az ország egészére és az egyes vállalatokra vonatkozóan is. Az 1970-es évek végétől fordulatot jelentett a KGST-n belüli külkereskedelemben a kontingensen felüli szállítások megjelenése. E körbe a legkelendőbb termékek (már nem klíring rubel elszámolási alapon) kerültek.*

⁴⁹⁴ Petrétei, 2005, 8. *Magyarország csatlakozására vonatkozó közösségi dokumentumokkal párhuzamosan – azokkal összhangban – elkészült az *acquis communautaire* „átvételére” – pontosabban elfogadására – irányuló Nemzeti Program is, amelyet a Kormány a csatlakozásra való felkészülés egyik alapidokumentumaként fogadott el.*

Marcel Storme elnökletével munkacsoport alakult, amelyben mind a tizenkét tagállam képviseltette magát. A munkacsoport az 1987. évben kezdte meg a működést. A munkacsoport eljárásjogi oldalról közelítette meg a vizsgálati pontjait, mert Storme professzor szerint az eljárásjogi intézményi keretek alkalmasak, alkalmasabbak egy egységes joganyag kialakítására, és könnyen szabályozható kereteket jelentenek a közösségi jog számára.⁴⁹⁵ Storme professzor véleménye szerint a bizottság munkája alatt összehasonlító jogi módszerek alkalmazásával igen szemléletessé vált, hogy a bírósági végrehajtás terén a tagállamok jogi szabályozásában, az eljárásjogi jogcsaládonként jelentős eltérések tapasztalhatók. A Storme Jelentés példaként említi a végrehajtás szervezetrendszerét. Spanyolországban kizárólag végrehajtó bíró jár el, Németországban már munkáját tisztviselők segítik, míg Franciaországban önálló, a bíróságtól független profi végrehajtói apparátus működik. Véleménye szerint a nagyfokú eltérés akadályát képezi az egységesítésnek, a globális rendszerbe foglalásnak. A Storme Jelentés más oldalról is megközelítette a kiugró eltérések problémáját. Eljárásjogi oldalról végeztek elemzést, és arra a megállapításra jutottak, hogy a bírósági végrehajtás jogintézményén belül egységesíteni kell néhány fajsúlyosnak tekintett eljárási elemet (végrehajtó bíró szerepköre, végrehajtási jogcímek, foglalás alá vonható vagyonelemek köre, foglalás alól mentes vagyonelemek köre, a kényszerértékesítés rendszere, a kielégítési sorrend meghatározása), valamint meg kell határozni a minimum standardokat. A jogharmonizáció lépésről-lépésre létrehozná, kialakítaná az egységes európai eljárásjogi⁴⁹⁶ sztenderdeket.

Álláspontom szerint, az eljárásjogokon belül, kizárólag a végrehajtás jogintézményére vonatkoztatva, a végrehajtás rendszerének globális és 100 százalékos formátumú

⁴⁹⁵ Wopera, 2000, *passim*. *A harmonizációra alkalmasnak talált jogintézmények a következők: az egyezségi eljárás (a per mellőzése), az eljárás megindítása; a per tárgya; bizonyítás; az eljárás megszakadása; perbeli mulasztás, perköltség, ideiglenes intézkedések, "fizetési meg-hagyás" (order for payment), pénzfizetésre kötelező határozatok végrehajtása, "végrehajtási kötbér" (astreinte), határidő-számítás és egyéb vegyes rendelkezések.*

Harsági, 2001, *passim*. A jelentés a harmonizáció korlátait a következőkben foglalja össze:

1. *Azok a területek, amelyek par excellence az államok szuverenitása alá tartoznak.*
2. *Azon területei az eljárásjognak, amelyek szorosan összekapcsolódnak az anyagi joggal. Ezek az eljárásjogi intézmények az anyagi jogi specialitásokból következően kerültek kialakításra.*

⁴⁹⁶ Storme, 1994, 45. *In Europe, internal barriers have been removed from the Internal Market; all the greater, then, is the expectation of potential litigants that a judicial system will be created which is available to them on more or less equal terms, wherever they may be.*

egységesítése nem venné figyelembe a tagállami dogmatikai rendszer meglévő kapcsolódási pontjait, illetve figyelmen kívül hagyná a rögződött társadalmi normatívákat. A rögzült társadalmi normák csak lassú folyamatszerű változásra képesek, egy direkt, minden átmeneti időszakot nélkülöző radikális szervezeti reform a társadalom tagjaiból ellenérdekelt feleket generálna, ami a végrehajtás jogintézményének közmegítélését, annak elfogadottságát a nullához iterálná. Ráadásul további, elméleti és gyakorlati nehézségei is vannak a végrehajtási jogok egységesítésének.

Az egyik ilyen komponens, hogy az állami kényszerre és az ezzel szerves összefüggést mutató állami szuverenitásra a legtöbb állam fokozottan kényes, ezáltal lényegesen jobban ragaszkodik saját szabályaihoz és kevésbé hajlandó engedni, egy közös normarendszerhez közelíteni, vagy alávetni magát egy másik, akár szupranacionális előírásnak, mint egyéb olyan területeken, amelyek ugyan gazdaságilag fontosak lehetnek, de kevésbé érintik az állami szuverenitást.

A másik komponens, ami fokozottan nehezé teszi a végrehajtás egységesítését a végrehajtás társadalom-érzékenysége, vagyis hogy a magánjogi végrehajtási eljárások magukban foglalnak olyan kulturális, szociális és gazdasági aspektusokat, amelyek szükségessé teszik az egyes nemzeti sajátosságok fokozott tiszteletét. Az eltérő kultúrköröknek pedig egyenes következménye, hogy más az egyes országokban az adósok és végrehajtást kérők elvárása és tűrőképessége, és ha elméletileg túl is lehet lépni azon a tételen, hogy a törvényeket a szakmai előkészítést követően a választott politikusok fogadják el, a gyakorlatban nem lehet ettől eltekinteni: a politikusok – ha másért nem, a politikai alrendszer logikája miatt – ugyanis figyelembe veszik a választóik tömegeinek elvárását is, ezáltal az eltérő kultúrkör és társadalmi elvárás fokozottan jelentkezik az adott országok végrehajtási kódexeiben, és nehezebben tud közelíteni attól eltérőhöz, mint egyéb területeken. Ennek során pedig nem lehet eltekinteni a fokozott nehézséget okozó ellentétes szempontoktól: a hatékony, erős, végrehajtást kérők érdekeit fokozottan érvényre juttató végrehajtási jog hozzájárul a gazdasági növekedéshez, viszont sok helyen a társadalom és a társadalom döntő részét kitevő polgárság olyan gazdasági fejlődést szeretne, ami figyelembe veszi a társadalmi aspektusokat is, ennek keretében pedig az adós

alapvető jogainak védelmét. Ezekben a kérdésekben eltérő álláspontra helyezkedő államok között pedig illúzió a végrehajtási jog teljes egységesítése.

Ebben a körben az *exequatur* eljárás fogalmát kell még tisztázni – röviden megfogalmazva egy fajta végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást jelent – mint a bírósági végrehajtás jogintézményére közvetlenül kihatással lévő az EU által bevezetni kívánt szabályok egyik legfontosabbikát. Az ezredfordulóhoz és a végrehajtási eljáráshoz közvetlenül kötően az Európai Parlament és a Tanács 2000. december 22. napi, a polgári és kereskedelmi ügyekben⁴⁹⁷ a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK, valamint az Európai Parlament és a Tanács 2000. május 29. napi, a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1347/2000/EK rendelete szolgáltatja a kapcsolódó szabályozás alapjait. Az *exequatur* eljárás fogalma csak a nemzetközi magánjogban létezik, és olyan külföldön meghozott bírósági határozatra utal, amely az adott országban engedélyezi annak végrehajtását.⁴⁹⁸ Az *exequatur* a külföldi határozat végrehajthatóságáról szóló jogerős döntés meghozataláig terjed. A Bizottság és a Tanács által 2000 decemberében elfogadott kölcsönös elismerési program végső célja a tagállamok között az *exequatur* eljárás felszámolása a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott minden ítélet vonatkozásában. A kölcsönös elismerés teszi lehetővé, hogy a tagállami határozatok más tagállamban is joghatással rendelkezzenek. Az *exequatur* eljárás eltörlése azt jelentené, hogy egy végrehajtható okiratot – az eljárásban nem kell a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást elvégezni – *ipso iure* az egész közösség területén végrehajtható, anélkül, hogy a végrehajtási államban bármiféle vizsgálatra volna szükség.⁴⁹⁹

⁴⁹⁷ Az Európai Bíróság álláspontja szerint két tényező dönti el, hogy polgári vagy kereskedelmi természetű-e egy jogvita, vagy sem. Az egyik a jogvita tárgya, és a másik az érintett felek közötti viszony természete.

⁴⁹⁸ Harsági, 2011, 54. *A közösségi jogban több jogforrás is foglalkozik a határon, átívelő végrehajtás kérdésével. Ezek a szabályok sokkal inkább az exequatur eljárásra és az európai végrehajtási jogcímre vonatkoznak, mint magára a végrehajtásra. Az eljárásnak ez az utóbbi szakasza jelenleg még mindig a végrehajtó állam joga szerint zajlik. Ennélfogva az Európai Unióban huszonhét különböző megoldással találkozunk. A végrehajtás meghatározott területein bizonyos mértékig egységesíteni kell a szabályozást. Erre a határon átnyúló végrehajtási cselekmények lennének a legalkalmasabbak, ahol el lehetne érni azt, hogy az eddigi korlátokon túl lépve közösségi szintű jogszabályok szülessenek.*

⁴⁹⁹ Harsági, 2012, 4. skk.; 44/2001/EK (2) *A joghatóságra és a határozatok elismerésére vonatkozó nemzeti jogszabályok között fennálló egyes különbségek akadályozzák a belső piac megfelelő működését. A polgári és*

Az EU egységesítési törekvései egyértelműek a követelések végrehajtásának vonatkozásában, ugyanakkor kiválóan megfigyelhető, hogy a közösség teljes területére vetítve, minden egyes tagország végrehajtási rendszere országonként az egyedi jogtörténeti fejlődésnek megfelelő módon kialakult specialitásokkal terhelten funkcionál, és mivel a végrehajtási rendszerek komplex feladatellátásuk során az egyes társadalmi alrendszerekkel szimbiózist alkotva működnek, az egységesítés bonyolult és hosszú idő alatt végbemenő jogharmonizációs feladattá vált. Az egységes európai jognak ezen a jelen dolgozat által kutatott területen csak részeredmények tudott realizálni a közösség, és ma a komplex egységesítés rövid határidőn belüli megvalósítása egy kitűzött távlati célnak tűnik. Tekintve, hogy a dolgozat kifejezetten a végrehajtás, a bírósági végrehajtás magyar vonatkozású, magyarországi történeti vizsgálatát tűzte ki a végzendő kutatási munka céljául, e helyütt nem lehet cél a kutatási terület egyetemes történetéről átfogó összefoglalást adni. A végrehajtás, a bírósági végrehajtás története és jelenkora is Európában egészen a tulajdon, a magántulajdon megjelenéséig, az azt övező jog kialakulásáig vezethető vissza, de napjainkra minden egyes esetben országonként és társadalmi rendszerenként megjelenő sajátos, kifejezetten egyedi vonásokat tükröz.

6.2.4. Adósvédelmi intézkedések

A kormányzat különböző adósvédelmi intézkedéseket és programokat léptetett hatályba. A 2014. évi XXXVIII tv. összhangban a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelvével és a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményben foglaltakat alapul véve rendelkezett a fogyasztói hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekben foglalt egyes szerződéses rendelkezések tisztességtelenségéről, mivel a jogalkotó véleménye szerint a jogviszonyok széles körét érintik az ebben a törvényben immár jogszabályi szintű kötőerővel manifesztálódó és a továbbiakban alkalmazandó jogelvek⁵⁰⁰, különös tekintettel az árfolyamrés és az egyoldalú

kereskedelmi ügyekben az e rendelet hatálya alá tartozó tagállamok határozatainak gyors és egyszerű elismerése és végrehajtása céljából elengedhetetlenül szükségesek a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére és az alaki követelmények egyszerűsítésére irányuló rendelkezések.

Vö. 2000. évi CX. törvény a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról, XI fejezet.

⁵⁰⁰ Vö. 2014. évi XXXVIII. tv. indokolás.

szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötések, valamint az általános szerződési feltételek és az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek egyes fogalmi elemeire.⁵⁰¹ A szakirodalom is jórészt egységes álláspontot foglal abban a kérdésben, hogy az adós és hitelezővédelem egyensúlyát az erős, illetve a gyenge hitelezővédelem vizsgálatával kísérelik meg elemezni, ugyanakkor az is megállapítható, hogy az egyes államok hitelezővédelmi eszközei csakis az adott társadalom berendezkedési körülményei, társadalmi alrendszerei mentén, valamint a jogrendszer, és a komplex un. üzleti környezet⁵⁰² átfogó ismeretében elemezhetőek⁵⁰³. Véleményem szerint a jelen dolgozat témáját tekintve mindenképpen a magyar adós és a hitelezővédelem egyensúlyi állapotát lehet és kell vizsgálni (különösen a természetes személy érintetti kör vonatkozásában) a bírósági végrehajtás jogintézményének analízisén keresztül.

A kormányzati politika a fokozott adósvédelmi eszközök bevezetése során a 2015. évi CV. tv. hatálybalépésével a természetes személyek (magánszemélyek, egyéni vállalkozók, őstermelők) számára önálló módon szabályozott adósságrendezési eljárást vezetett be (un. magáncsőd). A 2016. év első dekádjáig csak 199⁵⁰⁴ jelentkező regisztrált mindösszesen, míg a jogszabály bevezetése előtti várakozások több tízezer főről szóltak. A magáncsőd tulajdonképpen egy kirendelt családi csődgondnok által felügyelt, a vagyon meghatározásán és felmérésén keresztül átvezető (231/2015. (VIII. 12.) Korm. rendelet), az érintettek együttműködésén alapuló reorganizatív⁵⁰⁵ folyamat. A magáncsőd ideje alatt bírósági végrehajtási eljárás nem indítható. *A KHR lakossági alrendszerében a 2015. év végén nyilvántartott természetes személyek száma 4.937 millió fő volt, az ország felnőtt*

⁵⁰¹ 2014. évi XXXVIII. tv. 1. § (1) E törvény hatálya a 2004. május 01. napja és a 2014. évi XXXVIII törvény hatálybalépésének napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjedt ki. E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vált.

Vö. Domurath, 2013, passim.; Vö. Domurath, 2016, passim.; Vö. Lawrynowicz–Macierzyńska-Franaszczyk–Barmscheid–Charlton, 2012, passim.

⁵⁰² Vö. Demirguc-Kunt–Love–Maksimovic, 2004, passim.

⁵⁰³ Vö. Miscenic, 2014, 255-260.

⁵⁰⁴ Forrás: gov.hu (2017. február 02.).

⁵⁰⁵ 2015. évi CV. tv. 1. § (1).

lakosságának 60,7 %-a. A 2015. év végén a fennálló lakossági hitelszerződések kötés kori hitelösszege 10.450 milliárd forint, ami 906 milliárd forinttal kevesebb, mint a 2014. év végén.⁵⁰⁶ A KHR lakossági alrendszerében 2019 januárjában nyilvántartott természetes személyek száma 5.039 millió fő természetes személy, az ország felnőtt lakosságának 63,7 %-a, az ország teljes lakosságának pedig 52,5 %-a. A 2018. év végén a fennálló lakossági hitelszerződések kötés kori hitelösszege 10.565 milliárd forint, ami 474 milliárd forinttal több, mint a 2017. év végén, és 459 milliárd forinttal több, mint a 2016. év végén.⁵⁰⁷ Az adatokból is látszik, hogy a természetes személyek vonatkozásában a számmutatók nem csökkentek, és mindebből az is következik, hogy adósvédelmi eszközökre a jövőben is szükség lesz.

A kormányzat által kidolgozásra került az Otthonvédelmi Akcióterv keretein belül az un. NET program. Létrejött a Nemzeti Eszközkezelő Zrt.⁵⁰⁸ (2011. évi CLXX. tv., 128/2012. (VI. 26.) Korm. rendelet), amelynek feladata egy olyan program működtetése, amely a jelzáloghitel-törlesztés miatt súlyosan eladósodott, a gazdasági válság miatt kiszolgáltatott helyzetbe került családok lakhatását hosszú távon biztosítani képes.⁵⁰⁹ Természetesen a programban való részvétel csakis akkor biztosított, ha a törvényi feltételeknek az ügy megfelel. Az alapfeltételek között meghatározásra került az érintett

⁵⁰⁶ BISZ, 2016, 5-6.

⁵⁰⁷ BISZ, 2019, 5-6.

⁵⁰⁸ Ász., 2016, 8-9. *A 2014. év végéig maximum 25.000 db megvásárlásra felkínált szándéknyilatkozat befogadása volt előirányozva. Az Eszközkezelőhöz összesen 24.263 db ingatlan-felajánlás érkezett, amelyből a 13.930 db ingatlant vásároltak meg 2014. év végéig 52.686,9 M Ft értékben, és amely ingatlanok hasznosítására a hiteladósok-kal határozatlan idejű bérleti szerződést kötöttek.*

⁵⁰⁹ Vö. Lentner 2015a, passim.; Vö. Lentner, 2010, passim.;

Vö. A Nemzeti Eszközkezelő és a NET program bemutatása

<http://www.kormanyhivatal.hu/download/6/f6/30000/A%20Nemzeti%20Eszk%C3%B6zkezel%C5%91%20%C3%A9s%20a%20NET%20program%20bemutat%C3%A1sa.pdf> (2017. augusztus 15.).

A Nemzeti Eszközkezelő programja azoknak a hiteladósoknak nyújt segítséget, akiknek ingatlanát a bank kényszerértékesítésre jelölte ki. Az Eszközkezelő a hiteladósok ingatlanát az állam javára megvásárolja, egyben biztosítja a bérlet lehetőségét. A társaság küldetése a fentiekkel összhangban az otthonok és a családok védelme, a gazdasági válság hatásainak tompítása. Ennek keretében:

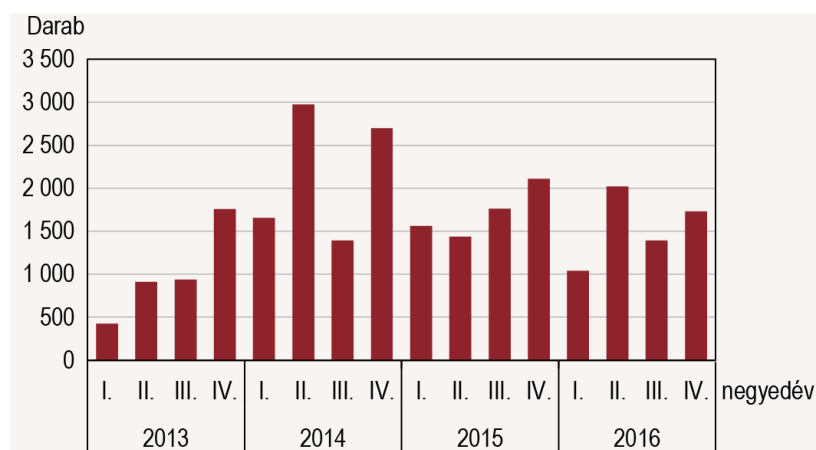
a hiteladós lemond az ingatlan tulajdonjogáról, és bérlőként otthonában maradhat,

a Magyar Állam megvásárolja a felajánlott ingatlant és,

a hitelező elengedi a hiteladós fennmaradó tartozását.

ingatlan forgalmi értékhatára, a hitelintézettől kapott kölcsön összegének és az ingatlan forgalmi értékének relációja, valamint a hitel minimális nemtörlesztési időtartama, stb. A feltételrendszert tovább cizellálta és módosította a 2012. évi LXX. tv., a 2013. évi LIII. tv., a 2013. évi CXVIII. tv., a 2014. évi XXXIX. tv., a 2015. évi CV. tv., valamint a 2018. évi CIII tv., amely a kidolgozásra, és megvalósításra került adósvédelmi program egyik kézzelfogható eredményeként az érintettek számára un. egyszeri lehetőséget biztosít arra, hogy rendkívül kedvezményes feltételekkel újra tulajdonosává válhatnak korábbi ingatlanuknak.⁵¹⁰ Az adatokból az is kiderül, hogy mindezek ellenére, az állami (hitelezői) tulajdon védelmében hozott rendelkezés alapján történtek a Nemzeti Eszközkezelő Zrt. kérelmére elrendelt ingatlan kiürítések is (mcs. – Vht. 183/C. §) a Vht. és a 2012. évi LXX tv. alapján, mivel a bérlővé vált korábbi tulajdonos nem tudta a kötelezettségét teljesíteni, így ennek okán a bérleti szerződése megszűnt (2016. év – 360 db., 2017. év. – 339. db., 2018. év. – 318 db.).

50. ábra. A Nemzeti Eszközkezelő által megvásárolt fedezeti lakóingatlanok

Forrás: Magyar Nemzeti Bank, KSH, Statisztikai Tükör (2017. április 13. 01.)

⁵¹⁰ Nemzeti Eszközkezelő Zrt.: A NET Zrt. által nyilatkozattételre kiküldött 32 500 felhívásra közel 31 700 válasz érkezett, 97 %-os arányban. A NET Zrt. ügyfeleinek mintegy 90 %-a, 28.300 ügyfél nyilatkozott határidőre visszavásárlási szándékáról a rendkívül kedvezményes feltételek mellett. Egyösszegű vásárlásról 20 %-ot meghaladó arányban nyilatkoztak, 69 % pedig a részletvételt választotta.

(<http://netzrt.hu/wp-content/uploads/2019/04/NET-sajt%C3%B3k%C3%B6zlem%C3%A9ny20190401.pdf>)

Nemzeti Eszközkezelő Zrt.: Összesen több mint 28 ezer család kapja vissza otthonát a rendkívül kedvezményes felajánlásnak köszönhetően. A részletvételt választó ügyfelek 2019. október 1-jével a törvény erejénél fogva tulajdonjogot szereznek ingatlanukon. Egyösszegű vásárlás esetén az adásvételi szerződések megkötésének határideje 2019. december 1.

(<http://netzrt.hu/wp-content/uploads/2019/09/NET-sajt%C3%B3k%C3%B6zlem%C3%A9ny201909012.pdf>)

Látható, hogy a kormányzat a társadalmi igényből fakadó posztulátuma szerint jelentős erőfeszítéseket tesz az adósok megsegítése érdekében. Ezek az intézkedések, adósvédelmi csomagok a bevezetésükön és az elért eredményeiken keresztül közvetlen módon hatnak a bírósági végrehajtás foganatosítási szakaszára. A hatás egyrészt az eljárások időigénye tekintetében, hiszen az adósvédelmi programokba való belépés megállíthatja a bírósági végrehajtás foganatosítását, másrészt az ügyek befejezésének módját módosíthatja, valamint a végrehajtási költségeket, a megtérülési mutatókat is megváltoztatja. Az adósvédelmi intézkedések bevezetése természetesen jelentős mértékben befolyásolja az adós és hitelezővédelem egyensúlyát is.

6.3. Javaslatok, lehetőségek

A vizsgálat eredményeinek ismeretében viszont meghatározhatóvá válnak a bírósági végrehajtási rendszer lehetséges makroszintű fejlődési irányainak sarokpontjai, amelyek lehetővé teszik konkrét javaslati blokkok kialakítását. A javaslatok a bírósági végrehajtás szervezetrendszere és az ellátott feladatrendszer stratégiai pontjai mentén kerülnek kidolgozásra és ismertetésre. Teljesen természetes módon mindegyik javaslati variánsnak vannak előnyei és hátrányai is. Ezeknek az előnyöknek és hátrányoknak a felmérésével és összevetésével lehet jellemezni egy rendszer tulajdonságait, és azokon keresztül a működés hatékonyságát. Alapigazság, hogy az alkalmazott rendszereknek fejlődnie, változnia kell az ellátott tevékenységeknek és funkcióknak a követelmények módosulásait kell követnie. Természetszerűleg nem csak egy fejlesztési irány létezik, de az elvégzett vizsgálat eredményit tekintve kerül kiválasztásra az optimálisnak tekinthető variáns.

6.3.1. Állományi visszarendeződés

A bíróság szervezetrendszeréből történő kiszervezés (a hatáskör megtartása mellett⁵¹¹) nem feltétlenül jelent minden esetben előnyöket a társadalom számára. Ugyanakkor mivel

⁵¹¹ 1994. évi LIII. tv. 225. § (2).

a bírósági végrehajtó tevékenysége részét képezi az állami igazságszolgáltatási folyamatnak, és állami kényszer alkalmazásához kötődik, óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy miért nem állami, közigazgatási szerv végzi a feladatot? A bírósági végrehajtó által ellátott jogalkalmazó tevékenység során az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve hogyan érvényesül? Elégséges-e a jogalkalmazó végrehajtó tevékenységének egy része vonatkozásában a bírói jogorvoslati út lehetővé tételével kompenzálni ezt az anomáliát?

Dióhéjban összefoglalva, maga a bírósági végrehajtó szervezet az 1871. évi tc. hatálybalépése óta létezik önállóan. Ezt a szervezeti struktúrát az 1955. évi 21. tvr. hatálybalépése szünteti meg, és a rendszerváltást követően az 1995. évtől rendeződik vissza az önálló működés irányába a szervezeti struktúra. Azonban más elemi változás is bekövetkezik, nevezetesen az, hogy megnő a közigazgatási végrehajtás szerepe, így kialakul a közigazgatási végrehajtó szervezet is. Első lépésként érdemes összevetni a két szervezet működési jellemzőit, a működéssel kapcsolatosan tapasztalható rendellenességeket.

Lényegi különbség abban található, hogy a közigazgatási végrehajtás egy hatósági eljárás, amelyben a közigazgatási hatóság az állampolgárt (ügyfelet) érintő jogot vagy kötelezettséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez, míg a bírósági végrehajtás egy polgári nemperes eljárás, amely a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozataiban, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket jogerős bírósági határozatban (vagy azzal egyenértékű okiratban) foglaltaknak szerez érvényt. Közös pont, hogy mindkét esetben vagyoni végrehajtásról beszélünk. A különbség lényegét az érvényesítendő anyagi jog által érintett társadalmi viszonyok eltérő sajátosságai által indokolt eltérő eljárásjogi és szervezeti megoldásokban találjuk meg.

A legszembeötlőbb különbség azonban mégis az, hogy a közigazgatási végrehajtás szervezete állami intézményeken belül alá-fölé rendeltségi viszonyban álló munkavállalókból áll. Ebből következően nem profitorientált működési környezetben végzik az általuk ellátott tevékenységet. A felügyeleti rendszer működése hatékony, működése kiszámítható teljes mértékben szabályozott. A végrehajtási tevékenység a

közigazgatási intézményen belül jól szabályozható, kellő flexibilitással képes alkalmazkodni az igényekhez. A közigazgatási végrehajtás társadalmi megítélése pozitívabb, mint a bírósági végrehajtásé. A közigazgatási végrehajtás működésével közvetlen kapcsolatban kevesebb probléma merül fel, kisebb a panaszmenyiség. Hátrányként megjelenik a bírósági végrehajtáshoz mérten magas létszám biztosításának az igénye. A szervezet fenntartásának magas költsége, amely az állami költségvetés felé jelentkezik, míg a bírósági végrehajtás esetében azt a felek viselik. A bírósági végrehajtás visszaszervezése intézményi munkavállalói keretbe azzal a veszéllyel is járna, hogy hosszú időre megbénítaná a teljes működést, valamint a jelentős létszámtöbblet igény azonnali pótlása is nehézségekbe ütközne. A változtatás nagy komplexitású és alapos előkészítő munkát igényelne mind a jogalkotás, mind a foglalkoztatás oldaláról nézve. A változtatás gyakorlati kivitelezése számos egyéb előre nem teljes egészében felmérhető akadályba is ütközne, valamint az a hátrány is jelentkezne, hogy egy ilyen abszolút radikális szervezeti reform ellenérdekelti körének létszáma igen nagyon magas lenne, többek között prognosztizálhatóan és döntően a jelenleg önállóan és profitorientáltan dolgozó végrehajtók részéről.

Ez a javaslati variáns az előnyök és hátrányok mérlegelése után vegyes képet mutat, és álláspontom szerint nem jelentene optimális megoldást a bírósági végrehajtás jogintézményi működésének fejlesztését tekintve, így nem támogatom.

6.3.2. Részletező szabályozás

Ez a javaslati variáns a bírósági végrehajtás tekintetében a jelenleg követett jogalkotói szisztémára alapul, ahhoz iterál, és azt mondja, hogy a vonatkozó jogszabályi környezet folyamatosnak tekinthető módosításai, a felmerült és felmerülő problémákra a jog eszközeivel történő jogalkotói reakcióidő csökkentése ki fogja alakítani a hatékony jogintézményt.

Az egyik oldalról a túlszabályozottság nem minősíthető előnyösnek a jelen esetben, hiszen annak egyik kézzelfogható és közvetett eredménye az eljárási időigény megnövekedése, az eljárási rend követhetlenné és bonyolulttá válása, a rendszer

átláthatatlansága. A másik oldalról nézve ugyanakkor a végrehajtói mérlegelés lehetőségeinek a jelen formában történő érintetlenül hagyása automatikusan felvetheti a jogalkotói felelősség kérdését. A mérlegelési szabadság eljárási sokszínűséget – rossz esetben súlyos problémákat – okozhat, hiszen maga a mérlegelés lehetősége óhatatlanul az egyén szubjektumához és érdekszférájához kötődik jelentős mértékben. A hatósági kényszereselekmények foganatosítási szakaszának esetében a végrehajtó által történő egyedi megítélés és mérlegelés lehetőségeinek számát nyilvánvaló módon a minimumra kell szorítani, még akkor is, ha egyes egyedi ügyekben ez nem feltétlenül bizonyul teljes mértékben kielégítő megoldásnak, viszont a mérlegelési redukció annak mértékével egyenes arányban a visszaélések lehetőségét is a minimálisra redukálja. A mérlegelés lehetőségét más fórumon – pl. további bírói jogorvoslati utak megnyitásával – és eszközökkel lehet ugyanakkor biztosítani. A hatályban lévő szabályrendszer értelmében többek között a bírósági végrehajtó állapítja meg egy ingatlan vagyonelem forgalmi értékét, a becsértéket. Több esetben a bírósági végrehajtó belátására van bízva a zárgondnok alkalmazása, annak szükségességét is a bírósági végrehajtó ítéli meg (és a felmerülő zárgondnoki, tárolási, valamint egyéb kapcsolódó díjtételek meghatározása). Helyszíni eljárás foganatosításakor a bírósági végrehajtó dönti el, hogy mely vagyonelemet von foglalás alá (a foglalás alól mentes vagyonelemek kivételével) és a bírósági végrehajtó határozza meg a becsérték összegét is, továbbá egyes esetekben meghatározhatja az árverés (kényszerértékesítés) helyét és idejét, stb. Helyszíni eljárás foganatosításakor a bírósági végrehajtó gyakorlatilag kvázi „házkutatót” tarthat⁵¹², kinyitathat lezárt ingatlanokat, helyiségeket. Személyes mérlegelése alapján teljes egészében korlátozhatja a tulajdonosi jogok gyakorlását (zár alá vétel).

Az AJBH az általa lefolytatott vizsgálatok után arra a következtetésre jutott önmagával teljesen ellentétes módon, hogy egyik oldalról a bírósági végrehajtásra vonatkozó összetett és bonyolult szabályozás még a jogászai végzettséggel rendelkező személyek számára is nehezen áttekinthető, a másik oldalról pedig úgy fogalmaz, hogy pontosabb és részletesebb jogi szabályozásra van szükség.⁵¹³ Megállapításaim és álláspontom szerint a jogintézmény működése már jelenleg is a túlszabályozottság jeleit mutatja. Ténykérdésként kell kezelni azt, hogy minden egyes, a bírósági végrehajtással kapcsolatos, az érintett felek részéről

⁵¹² 1994. évi LIII. tv. 43. § (1).

⁵¹³ Hajas–Szabó, 2013, 423.

jelentkező dinamikus módon ki- és átalakuló élethelyzetekre nem lehetséges statikus módon önálló jogszabályi rendelkezést hozni.

A jelenlegi szabályozottsági szint olyan jellemzőket mutat, hogy már a jelen állapotában is teljes mértékben és mélységben szeretné lefedni a bírósági végrehajtási eljárás minden egyes elemét, de (pl. szabad mérlegelési felhatalmazások, adósvédelem kapcsolódó szabályrendszere, stb.) ezt nem sikerült mindeközéig megvalósítani, valamint álláspontom szerint a felmerülő élethelyzetek inhomogenitása miatt ez nem is lehetséges. A totális és részletes jogi szabályozási út követése csak rövidtávon képes felmutatni részeredményeket, és azokat is csak egyes eljárási részelemek kapcsán, de nem képes átfogó megoldást nyújtani hosszútávon. A 2019. évre a vonatkozó szabályrendszer egyáltalában nem egyszerűsödött, egyre több részletszabályozó elem kerül alkalmazásra, beépítésre, vagy módosításra.

Ezt az alternatívát, mint hosszú távú stratégiát megvalósíthatatlannak tartom, mert a működés során felmerült problémákra nem tud kielégítő megoldást nyújtani, azok hatásait maga előtt göngyöli, összességében egy túlmoderált, bonyolult és átláthatatlanná váló rendszer kialakulását eredményezi. Nem tudok egyet érteni a vizsgálat alá vont témakör kapcsán a rendeleti szintű szabályozás mindennapossá és túlsúlyossá tételével sem, mint ahogyan azzal sem, hogy a vonatkozó törvényileg szabályozott jogszabályi háttér kifejezetten nagy számassággal és nagy gyakorisággal kerül módosításra, mert az csakis és kizárólag annak a bizonyítékát jelenti, hogy egy nem kellő mértékben átgondolt és megtervezett reformfolyamat részlépéseit láthatjuk. Az értekezésben foglaltak, és a fentebb leírtak okán nem támogatom ezt a fejlesztési koncepciót sem.

6.3.3. Feladat átcsoportosítás

A javaslat értelmében a rendszer működését feladat és problémaorientált szempontból kell megvizsgálni, és a vizsgálat eredményeihez kell egy működőképes végrehajtó szervezetet hozzárendelni. Az Európában alkalmazott végrehajtási rendszerek szórt képet mutatnak mind a hatáskör, mind az ellátandó feladatok akár vertikális, akár horizontális elemeit, síkjait tekintve. Nem létezik egy jól bevált „recept”, ami minden jelentkező

problémára azonnali és kielégítő megoldást nyújtana. Európában \approx 50-50 százalékos arányban vannak jelen a végrehajtási rendszer típusok abban a vonatkozásban, hogy a végrehajtó állami alkalmazottként, vagy önálló módon látja el a tevékenységét. A magyar történeti elemzésre visszatekintve – és ezáltal a bírósági végrehajtás rendszerének országoként, nemzeteként napjainkig is nagymértékben eltérő morális, gazdasági- és közállapotok alapján folyt, egymástól alapjaiban eltérő és egyedi, szerves kialakulását is messzemenően figyelembe véve – a bírósági küldött⁵¹⁴ és a végrehajtó egymás melletti párhuzamos működése, az ellátandó feladatok és az adott jogkörök egymás közötti megosztása, valamint a végrehajtás során történő együttes (jog)gyakorlása lehetne meglátásom szerint egy követendő megoldási elem.

A rendszer ilyen irányú fejlesztése lehetővé tenné az ügytípusok központi besorolását és kialakítását. Ma a rendszer szinte teljes egészében egységes jelleggel kezeli az egyes ügytípusokat, csak a fokozatosság elvének megfelelő bontást eszközöl, minimális mértékben szabályozva a különleges végrehajtási eljárásokat. A feladatonkénti és ügytípusonkénti tagolás nagyságrenddel nagyobb mozgásteret és átláthatóságot biztosíthatna a rendszerszintű működés számára. Alapvetően a jelenlegi két síkra vetített rendszer átalakulna egy több tengely mentén képződő mátrix alapú rendszerré. A harmadik tengely(ek) bevezetése exponenciálisan és rugalmas módon növelhetné meg a társadalmi igényekhez való alkalmazkodás lehetőségét, ezen belül mind a gazdaság, mind a jogalkotó által megfogalmazott közvetlen célok elérése is könnyebben kivitelezhetővé válna az ügytípusonkénti egyedi szabályozás bevezetésével. A specifikációnak köszönhetően egy harmadik tengely mentén részegységenként lenne mód alkalmazkodni a fellépő változásokhoz, és optimális reakcióidő megtartása mellett nyílna lehetőség a felmerülő problémák kezelésére. Az egyik közvetlenül eredményként jelentkező nagyobb mértékű elaszticitás lehetővé tenné az ügyátfutási idők csökkentését az egyedi, ügytípusos szabályozás alkalmazása által, így a rendszer bevezetése által az adós- és hitelezővédelem határpontjainak szegregáltan történő kidolgozására és alkalmazására is lehetőség nyílna.

A javaslat lényege az, hogy többféle szelekciót alkalmazva mély specifikációt tesz lehetővé. A jelenleg alkalmazott eljárási elemek (a fokozatosság elve által determináltak)

⁵¹⁴ Borsodi, 1931, 48.

és az általános-speciális szerinti csoportosítás mellé egy ügýtípus szerinti bontás kerülne kidolgozásra. Az ezen az úton kapott metszéspontok szerint pontosan megfogalmazásra kerülhet a jogintézménnyel szemben támasztott követelményrendszer és mérési pontok is kialakíthatóvá válnak. Az egyes metszésponti paraméterek függvényében kerülhet ki, vagy átalakításra a bírósági végrehajtás felügyeleti szisztémája, rendszere és a csatlakozó részletező szabályozás is. Ennek a módszernek a segítségével jelentős mértékben precízebb és hatékonyabb rendszer alakulhat ki. A bírósági végrehajtás hatékonyságát az eredményesség és időigényesség mérőszámaival szokás jellemezni. A többszintű rendszerspecifikáció, a preventív funkciók előtérbe helyezése mellett mindenképpen az eredményesség növekedésének irányában hat az időigény csökkenése mellett. A megelőzést szolgáló rendszerek (pl. tanácsadói szolgálat, stb.) a társadalom tagjainak informálásán és a segítség nyújtásán keresztül az induló ügyszám csökkenését eredményezik. A szakmai specializáció az egyes ügýtípusok átfutási időigényére hatnak pozitív előjellel. A felügyeleti rendszer szegmentumonkénti kiépítése a társadalmi megítélés tekintetében fejt ki előnyös hatásait. A szabályozási környezet átalakítása közvetve a jogalkotó akaratát fejezi ki a működés optimalizációjának érdekében, a működési reformok bevezetése pedig közvetlen módon közvetíti ezt az akaratot a társadalom tagjainak irányába.

Ez az alternatíva megítélésem szerint kellőképpen rugalmas és megfelelő mértékű szabályozottságot, lényegében a társadalom jogkereső tagjai számára alanyi jogú jelleggel bíró garanciát jelentő folyamatos kontrollt eredményez, a hatékonyság igényét ebből eredően ki tudja elégíteni. A felügyeleti rendszer szakosítható, követhető átláthatóbb kialakítását tesz lehetővé. Megvalósítható a haladónak tekinthető rendszerekben (pl. Svéd modell) kiemelt prioritásként kezelt tájékoztatási és prevenciós rendszer kiépítése. A statisztikai elemzés kimutatta, hogy a bírósági végrehajtás jogintézményének működése által érintett személyek és szervezetek száma ma Magyarországon kifejezetten magas (az induló végrehajtási ügyek éves darabszáma nem mutat csökkenő tendenciát napjainkra sem). Lehetővé válna az egyes érintett társadalmi rétegek önálló szempontrendszer szerinti csoportosítása – pusztán már az ügýtípusok szeparációja mentén kialakul –, így egyedi tanácsadó és segítségnyújtó rendszer válik kiépíthetővé. A rendszer további előnyeként vehető figyelembe, hogy az ügýtípus meghatározásokat bevezetve, az egyes ügýtípusokra vonatkozó eljárási szabályok rugalmasan alakíthatóak a jogalkotó részéről, így

ügytípusonként eljárási szeparáció alkalmazható mind az eljárás módját, költségét, önmagában a végrehajthatóságot tekintve. A feladatorientált működés egyenletesebb ügyeloszlást tesz lehetővé akár területi, akár jogalkalmazói létszám tekintetében. A létszám képzése ügytípusonként további specializációt tesz lehetővé, így a rendszer egyes szakaszaiban a szakképzettségi fok jelentősen javulhat.

Egyetlen hátránnyként az róható fel, hogy a reform esetleges bevezetése és megvalósítása nagy valószínűséggel a bírósági végrehajtói állomány körében nagyfokú ellenérdekeltséget váltana ki, így egy átmeneti szakaszt tervezése is szükségesnek mutatkozik. Ugyanakkor ez a tulajdonság egyben azt is jelenti, hogy időben nem szükséges az összes ügy és feladattípusra egy ütemben kidolgozni és bevezetni a megváltoztatott rendszerelemeket, így tagoltabb, tervezhetőbb kidolgozottság válik lehetővé, és a szignifikáns problémakörök gyorsabban hatékonyabban kezelhetővé válnak a koncentráció által.

Mindezt számításba véve, ennek a stratégiai tervezési és fejlődési iránynak a követése tekinthető részemről preferált rendszer fejlesztési koncepciónak. Ez a fejlesztési variáns mindezekon felül teljesen összhangban van a kormányzat által meghirdetett Magyar Zoltán közigazgatás-fejlesztési programmal (a bírósági végrehajtás közfeladatot lát el, így rendszerétől ma sem idegenek a közigazgatásban alkalmazott struktúrák), így további előnyként mutatkozik a központi fejlesztési stratégiához való illeszkedés. Ezen a területen is elérhetővé válik a kormányzat által megfogalmazott cél „a jó állam megteremtése”⁵¹⁵, a hatékony, specializált és visszásságmentes adós- és hitelezővédelem működési feltételrendszerének megteremtésével és kialakításával, avagy ilyen kritériumok szerinti szintre fejlesztésével, a jelenlegi rendszer gyökeres átalakításával.

⁵¹⁵ KIM, 2011, 19., KIM, 2012, 15.

VII. Következtetések

A bírósági végrehajtás jogintézményének komplex, összetett, és szerteágazó jellege a végzett kutatás eredményeinek felhasználását több szinten és különböző síkokban és mélységekben teszi lehetővé, az egyes problémák, a bírósági végrehajtás jogintézményének működésével szemben fellépő igények egyedi vizsgálatától, a szervezetrendszerre vonatkozó következtetések levonásán át az átfogó jogpolitikai célok megvalósításáig. A jelen kutatómunka igyekszik a választott téma bármelyik szegmentumát érintő jövőbeni kutatás egyik használható kiindulópontjává válni, valamint a jövőben végzendő vizsgálatokkal tervezem követni és elemezni a reformfolyamat változásai által okozott hatékonysági és egyéb mutatókat is, magának a bírósági végrehajtás jogintézményének a további fejlődését.

A végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézményének jogtörténeti, jogszabályi előzményeinek vizsgálata elengedhetetlen ahhoz, hogy a további, a bírósági végrehajtással kapcsolatos, illetve a bírósági végrehajtás foganatosítási szakaszában alkalmazott eljárási elemek rendszertani feltárását egyáltalán el lehessen végezni. A történeti kiindulópont – már csak a társadalom, a gazdaság, a bírósági végrehajtás jogintézményének működésére közvetlen ráhatással bíró sajátosságoknak köszönhetően is – figyelmen kívül hagyhatatlan segítséget és támpontokat nyújt a hatályos szabályozás problematikájának elemzéséhez, illetve a jelentkező feladatok megoldása tekintetében is.⁵¹⁶ A rendszerfejlesztés, a részleges és teljes jogintézményi megújulást jelentő reformintézkedések bevezetése és alkalmazása során figyelembe kell venni a magyar vonatkozású sajátosságokat mind a jogintézmény, mind a társadalom vonatkozásában.

A bírósági végrehajtás jogintézményének kapcsolata a jogbiztonsággal mint alapvető jogelvvvel és alapjogi elvárással egyenes vonalú, direkt korrelációt jelent abban az értelemben véve, hogy szükség esetén a végrehajtás intézményrendszere az eljárás keretein belül állami kényszerrel biztosítja, a kötelezettségek teljesítésén keresztül az önkéntes jogkövető magatartási normák betartását, így törekedve a jogi és gazdasági értelemben vett

⁵¹⁶ Illés, 1910, 6.

egyensúly visszaállítására. Az állami kényszer az adós (illetve az egyéb érintettek) alapjogait korlátoz(hat)ja, a korlátozott alapjogok által okozott sérelem mértékére tekintettel szabályozott, arányos keretek között. A bírósági végrehajtás jogintézményének átfogó működése, és annak funkcionális környezete egyedi, kifejezetten ország-specifikus vonásokat tükröz a világon mindenütt, így kizárólag csak ezen egyedi vonások figyelembe vétele mellett lehet hatékonyan vizsgálat alá vonni a jogintézményt, annak szervezetrendszerét⁵¹⁷, működését, hatékonyságát, és adott időszakban jelentkező és jellemző problémaköreit. A sajátos vonások minden esetben történelmi, történeti fejlődés eredményeképpen alakultak ki minden egyes állam relációjában, így mindenképpen szükséges és aktuálisnak tekinthető az értekezés témaválasztása.

A naturális adatok elemzésének eredményei minden kétséget kizáróan igazolták a témaválasztás aktualitását. A végrehajtás rendszerének hatékonysági méréséhez mutatószámok kidolgozására nyílik lehetőség, amely mutatószámok az adatszolgáltatás függvényében folyamatos időarányos (bázis)eredményeket szolgáltathatnak. A rendszer ennek segítségével alakítható, módosítható, működése átláthatóvá tehető.

A jelen munka során képzett mutatószámokból kitűnik, hogy a jogintézmény jelenlegi szerkezete és működése nem megfelelő, további intézkedések megtétele vált szükségessé (lásd pl. törvényszéki végrehajtás teljeskörű átszervezése). A diszcrepancia magas foka a felügyeleti rendszer hibás működését jelentette. Ugyanakkor az adatbekerési struktúra gyakorisága nem változott, illetve az adathalmaz elemzése nem valósul meg. A felügyeleti szerv hiányos adatbekerési gyakorlata, valamint az adatelemzés hiánya a hibás működésen túl rossz vezetői döntések meghozatalához vezethet. Jelen vizsgálat tekintetében eredményként értékelhető és használható az egyedi adatalapú számítási metódusok, képletek eredménye. A szervezetrendszer átalakítását a kormányzat megkezdte, de a reformlépések bevezetésnek eredményei még nem láthatóak egzakt módon. Még nem vált mérhetővé a felügyeleti és egyéb szervezetbeli átalakítások hatása.

⁵¹⁷ Weber, 1967, 73.

A bírósági végrehajtás foganatosítási szakaszának egyes kiemelkedő jelentőségű eljárási elemeinek vizsgálata rávilágított arra, hogy ezek az elemek, és az általuk generált problémakörök hatnak a leginkább közvetlen módon a társadalom tagjai által tanúsított közmegítélés előjelére és mértékére. Ebben a vizsgálati szakaszban lehet beazonosíthatóvá és kézzelfoghatóvá tenni a hatékonyság és eredményesség kérdéskörei által felvetett elvi síkú rendellenességeket, már csak azért is, mert a bírósági végrehajtó főszabály szerint a foganatosítási szakaszhoz kötődő eljárási elemek realizációja kapcsán találkozunk először az érdekelt felekkel akár személyesen, akár az általa tett intézkedések kapcsán.

A végrehajtás, a bírósági végrehajtás bárminemű vizsgálatának esetén alapvetésként tehát le kell szögezni, hogy általános jelleggel megfogalmazva a végrehajtás, a végrehajtási tevékenységet övező felelősségi kérdések, a végrehajtás mediatizáltsága, a végrehajtással kapcsolatos problémák előtérbe kerülése egy-egy ország tartós dekonjunktúrával terhelt gazdasági környezete mellett, a negatív előjelet viselő gazdasági fejlődés okozta jelentős mértékű végrehajtási ügyszámnövekedés, és az ezzel kapcsolatos következmények, társadalmi sajátosságok eredményeképpen (Magyarország esetében pl. a rendszerváltás előtti 40 év társadalmi beidegződései, a hitelkárosultak⁵¹⁸ problémaköre stb.) kerülnek fokozottan előtérbe. Láthatóvá vált, hogy a gazdasági dekonjunktúra elmaradása sem jelentett pl. effektív ügyszámcsökkenést, vagy ügyértékcsökkenést. Továbbra is szükség mutatkozik adósvédelmi rendszerek és programok kidolgozására.

Vitathatatlan, hogy a bírósági végrehajtás a jogbiztonság egyik alapköve, hiszen minden ítélet annyit ér, amennyit betartanak belőle. A társadalom tagjai által megjelenített szokásjogi normatívák, a megítélés előjele és mértéke, végső soron a köz érdeke eredményeképpen kialakított hatékony működési jellemzőkkel felruházott bírósági végrehajtási jogintézmény, olyan eszközként, eszközrendszerként funkcionál, amely a jog által biztosított kötőerő mentén kikényszeríthető, és alkotmányos garanciák mellett komplex tevékenységet lát el, amely tevékenység hatásai átfogó módon jelentkeznek a társadalom és a gazdaság szinte teljes vertikális és horizontális síkjára vetítve, egy-egy

⁵¹⁸ Lentner, 2015b, 311-312. *2008 őszére az állam, az önkormányzatok és lakosság adósságállománya kezelhetlenné vált, egyrészt a magas adósságtömeg, másrészt annak devizadenomináltsága okán. 2014. szeptember végén a fogyasztói deviza- és devizaalapú jelzáloghitel állomány a bankrendszerben 3350 milliárd forintot (10,8 milliárd eurót) tett ki.*

társadalmi réteg, vagy gazdasági szegmentum tekintetében eltérő mértékű hatásokkal. Az origótól való nagymértékű eltérést mutató hatások (mind a pozitív, mind a negatív irányú kilengések tekintetében véve) az eltérés mértékének növekedésével egyenes arányban fokozottan befolyásolják a bírósági végrehajtás jogintézményének társadalmi megítélését és a gazdaság működését, ezáltal presszionálva, a politikai irányvonalak kialakításában résztvevőket, a kormányzatot, a jogalkotót posztulátumként a mindenkori működési keretfeltétel-rendszer kisebb-nagyobb mértékű változtatására, reformintézkedések bevezetésére, a hatékonyság javítására, a végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézménye által betöltött és ellátott társadalmi, szociális, gazdasági szerepek vonatkozásában, valamint a jogintézmény átfogó működésének folyamatos elemzésére és vizsgálatára. Láthatóvá vált a vizsgált időszak és napjaink vonatkozásában az érintetti kör nagysága. Kiderült, hogy az ügydarabszámok nem mutatnak csökkenő tendenciát, és a követésállomány volumene is növekszik. Mindez azt is jelenti, hogy a bírósági végrehajtás jogintézményének működési optimalizációja folyamatos feladatot jelent a jogalkotó számára.

A jelen értekezés által végzett kutatási tevékenység minden kétséget kizáró módon bebizonyította, hogy a végrehajtás, a bírósági végrehajtás összetett, szerteágazónak tekinthető, és kiemelten fontos társadalmi, szociális és gazdasági szerepeket töltött és tölt be minden történelmi korszak és társadalmi berendezkedés vonatkozásában, ugyanakkor pontosan ez teszi frekvenciává a jogintézmény működésének hatékonysági, érdekeltégi, felelősségi, felügyeleti, szabályozási stb. kérdéseit, és a folyamatos átfogó szempontrendszer alkalmazó analitikus tevékenységek jogalkotó általi végzését.

Végző következtetésként kijelenthető, hogy a végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézményének vonatkozásában a jogalkotó számára kifejezetten nehéz és összetett, szüntelen feladatot jelent a társadalmi, gazdasági környezet, szegmentumonként különböző mértékben, de szüntelenül tapasztalható változásaihoz igazodó kellőképpen flexibilis és hatékony működési keretfeltétel-rendszert biztosítani képes jogszabályi és működési környezet megalkotása és módosítása, valamint a megfelelő társadalmi és gazdasági téren is korszerűnek nevezhető szervezeti keretrendszer megteremtése és fenntartása.

Jelen értekezés a történeti, a jogtörténeti⁵¹⁹ és magyar vonatkozású egyedi vonatkozások, sajátosságok vizsgálatának és bemutatásának eredményeképpen teljes mértékben bizonyítottá tette azt a faktumot, hogy a végrehajtás, a bírósági végrehajtás történeti kutatása, a történeti vizsgálat eredményeinek figyelembe vétele elengedhetetlen követelményét képezi bármínemű, a vizsgálat alá vont jogintézmény működésével kapcsolatos elemzés végzésének, egy részleges vagy teljes reformfolyamat⁵²⁰ kidolgozásának, bevezetésének, működésének, valamint a működés ellenőrzésének a működési visszacsatolások értelmezéséhez, a rendszerben tapasztalható negatív hatást kifejtő zavaró tényezők kiszűréséhez, azaz összességében a jogintézmény működési hatékonyságának javításához. A jelen értekezés által végzett kutatómunka igazolta, hogy a végrehajtás, a bírósági végrehajtás kizárólagos módon a jogintézmény működési hatékonysági kérdéseinek analízisén keresztül mérhető le, és a közmegítélés mértékét is a hatékonysági mutatók változásának alakulása determinálja, direkt relációt képezve a politikával, a jogalkotással.

A társadalom és a gazdaság vetületén jelentkező⁵²¹, a közmegítélés fokán keresztül mérhetővé váló vizsgálati eredmények (a hitelező és az adósvédelem súlypontrendszerének kidolgozottságán keresztül – a közérdek sérülésének kiküszöbölése mellett – a gazdaság egyensúlyi helyzetének stabilizálódásán át) jelentik a végrehajtás, a bírósági végrehajtás jogintézményének különböző, a működéssel összefüggésben álló elemeit, és kizárólag a különféle vizsgálati szempontok eredményeinek az összevetéséből keletkező szummatív eredménynek az ismerete jelenthet hatékony jogalkotói tevékenységet.

A dolgozat a kutatómunka megkezdésekor felállításra került téziseket tételes módon igazolta. Nem kétséges, hogy a bírósági végrehajtás jogintézményének működése nem kielégítő hatékonysággal bír, így a jogintézmény átalakítására volt, és van szükség a hatékonyság fokozása érdekében. A több szempontú vizsgálat módszer alkalmazásának

⁵¹⁹ Illés, 1910, 7.

⁵²⁰ Máig aktuálisan: Ökröss, 1880, 3. *Átmeneti korban élünk. Ily korszak műveletei, főleg az igazságszolgáltatás terén, legkevésbé számíthatnak maradandóságra. Minden, a mi eddig történt: ideiglenes. A megkezdett irány folytonosan változik. A holnap lerontja azt, úgy lehet, mit a tegnap és ma tervszerűleg alkotott.*

⁵²¹ Illés, 1910, 10.

szükségessége is teljes mértékben beigazolódott. A bírósági végrehajtás jogintézményének lehetséges fejlesztési irányai meghatározásra kerültek, mégpedig olyan módon, hogy az mind vertikális, mind horizontális síkban áttekinthető széles spektrumú megvilágítást és megközelítést biztosít.

Felhasznált irodalom

- Acsádi Acsády, 1837 = Acsádi Acsády Sándor: *Magános Magyar Törvény – Kérdések- és Feleletekben*, Pest, Trattner-Károlyi, 1837.
- Acsádi Acsády, 1842 = Acsádi Acsády Sándor: *Magános Magyar Törvény – Kérdések- és Feleletekben*, Pest, Kilian György, 1842.
- Alsóviszti Fogarasi, 1839 = Alsóviszti Fogarasi János: *Magyarhoni magános-törvénytudomány elemei*, Pest, Esztergomi K. Beimel József, 1839.
- Asztalos–Csizmadia–Kovács, 1998 = Asztalos László – Csizmadia Andor – Kovács Kálmán: *Magyar állam- és jogtörténet*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.
- Az actio Pauliana csak csőd esetében vagy azon kívül is helyt foghat-e?, 1879 = Az actio Pauliana csak csőd esetében vagy azon kívül is helyt foghat-e?, In: Siegmund Vilmos (szerk.): *A magyar jogászgűlés évkönyve, I.*, Budapest, Légrádi testvérek, 1879., 125-165.
- Ász. 2016 = Állami Számvevőszék: *Jelentés Nemzeti Eszközkezelő Zrt., Az állami tulajdonban (résztulajdonban) lévő gazdálkodó szervezetek vagyongörzési és gazdálkodási tevékenységének ellenörzése*, Budapest, Állami Számvevőszék, 160008, 2016.
- Bae–Goyal, 2009 = Kee-Hong Bae – Vidhan K. Goyal: Creditor Rights, Enforcement, and Bank Loans, In: *The Journal of Finance VOL. LXIV, NO. 2.*, American Finance Association, 2009., 823-860.
- Balásházi–Pázmándi–Sárközy, 2008 = Balásházy Mária – Pázmándi Kinga – Sárközy Tamás (Szerk.): *Üzleti jog*, Budapest, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Typotex Kiadó, 2008.
- Balla, 2009 = Balla Zoltán (szerk.): *A közigazgatósági hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályai*, Budapest, Rejtjel, 2009.
- Balmaceda–Fischer, 2010 = Felipe Balmaceda – Ronald Fischer: Economic performance, creditor protection, and labour inflexibility, In: *Oxford Economic Papers 62.*, United Kingdom, Oxford University Press, 2010., 553–577.
- Balogh, 2010 = Balogh István: Politikai társadalomelmélet – Vázlat a társadalomelméleti paradigmák történeti változásáról, In: *Politikatudományi szemle – Az MTA Politikatudományi Bizottsága és az MTA Politikai Tudományok Intézet preferált folyóirata, XIX. évfolyam 2010/1. szám.*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2010., 67-93.

- Balogh–B. Korek–Császtí–Juhász, 2006 = Balogh Olga – B. Korek Ilona – Császtí Ferenc – Juhász Edit – Szentpétery Petronella (Szerk.): *A megújult bírósági végrehajtás*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2006.
- Balogh–B. Korek–Császtí–Juhász, 2009 = Balogh Olga – B. Korek Ilona – Császtí Ferenc – Juhász Edit – Sáriné Simkó Ágnes (Szerk.): *A bírósági végrehajtás*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2009.
- Barzó–Bodzási–Boóc–Jobbágyi–Lantai–Sándor–Osztovits, 2014 = Barzó Tímea – Bodzási Balázs – Boóc Ádám – Jobbágyi Gábor – Lantai Csilla – Sándor István – Osztovits András (Szerk.): *A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja II. kötet*, Budapest, Opten Informatikai Kft., 2014.
- Barzó–Papp, 2019 = Barzó Tímea – Papp Tekla: *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.
- Báger–Kovács, 2004 = Báger Gusztáv – Kovács Árpád: *Privatizáció Magyarországon I. kötet*, Budapest, Állami Számvevőszék – Fejlesztési és Módszertani Intézet, 2004.
- Benedek–Pókecz Kovács, 2015 = Benedek Ferenc – Pókecz Kovács Attila: *Római magánjog*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó Nonpr. Kft., 2015.
- Berezky–Mohácsi–Molnár–Nyilas–Pomeisl–Pribula–Surányi–Farkas–Villám–Virág–Osztovits, 2015 = Berezky Sára – Mohácsi Máté – Molnár Judit – Nyilas Anna – Pomeisl András – Pribula László – Surányi-Farkas Sára – Villám Krisztián – VirágCsaba – Osztovits András (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény nagykommentárja*, Budapest, OPTEN Informatikai Kft., 2015.
- Bérczy–Dános–Netkovszky–Szekeres, 2003 = Bérczy László – Dános Pál – Netkovszky Kálmán – Szekeres Zoltán (szerk.): *Európai értékelési szabványok*, Budapest, Füti Omega Kiadványozási és Oktatási Kft., 2003.
- Bihari–Pokol, 2004 = Bihari Mihály – Pokol Béla: *Politológia*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.
- Bilkei, 2007 = Bilkei Irén: Egy sajátos magyar jogintézmény, a hiteleshely Mohács utáni évtizedei, In: *JOG-történeti szemle, 2007/4. szám*, Szentendre, GB Kft., 2007., 19-30.
- Bíró, 1995 = Bíró Tibor (szerk.): *A vállalkozások tevékenységének komplex elemzése*, Budapest, Perfekt, 1995.
- Bíró, 2001 = Bíró Tibor (szerk.): *A vállalkozások tevékenységének komplex elemzése*, Budapest, Perfekt, 2001.
- Bíró–Kapa–Nádas–Rab–Zoltán–Zoltán–Gyekiczky, 2012 = Bíró Noémi – Kapa Mátyás – Nádas György – Rab Henriett – Zoltán Hunor – Zoltán Levente –

- Gyekiczky Tamás (Szerk.): *Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez*, Budapest, Wolters Kluwer-Complex Kiadó, 2012.
- BISZ, 2016 = *Éves Tájékoztató A Központi Hitelinformációs Rendszerről 2015.*, Budapest, BISZ Zrt., 2016.
 - BISZ, 2019 = *Éves Tájékoztató A Központi Hitelinformációs Rendszerről 2018.*, Budapest, BISZ Zrt., 2019.
 - Bodnár, 1998 = Bodnár László: A jogharmonizáció mibenlétéről, társulási egyezményünk hatása a magyar jogharmonizációra, In: *Útban az Európai Unió felé*, Szeged, PROGRESS Vállalkozásfejlesztő Alapítvány, 1988., 50-59.
 - Bodzási, 2013 = Bodzási Balázs: A német zálogjogi szabályozás fejlődése a középkortól a BGB megalkotásáig, In: *Themis*, Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2013., 20-54.
 - Bodzási, 2016 = Bodzási Balázs (2016) A dologi hitelbiztosítékok rendszere a Ptk. 2016. évi módosítása után, In: *Tanulmányok a gazdasági jog, a pénzügyek és a számvitel köréből*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2016., 47-67.
 - Borbás, 2010 = Borbás Beatrix: A közhatalmi felelősség kialakulása hazánkban, In: *JOG-történeti szemle, 2010/4. szám*, Szentendre, GB Kft., 2010., 45-50.
 - Borsodi, 1931 = Borsodi Miklós: *A végrehajtási eljárás zsebkönyve*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1931.
 - Bozóky, 1866 = Bozóky Alajos: *Praetori jog, azaz a praetorok állása a törvénykezés terén a római államban, törekvések a polgári jog fejlesztésére, s e részbeni működésüknek hatása a régi jogrendszer megváltoztatására*, Pest, Lauffer Vilmos, 1866.
 - Bozóky, 1870 = Bozóky Alajos: *A római magánjog tankönyve – a tiszta római jog vagyis az institutiók*, Pest, Heckenast Gusztáv, 1870.
 - Bónis, 2012 = Bónis Péter: A kötelelem biztosítékai a ius commune szerint, In: *Iustum Aequum Salutare, VIII. 2012/1. szám*, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2012., 5-17.
 - Boóc, 2001 = Boóc Ádám: Omnem Romanam sanctionem in uno volumine colligere. A iustinianusi kodifikáció menete és értékelése, In: *Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis De Rolando Eötvös Nominatae*, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2001/2002., 38-39.
 - Boóc–Tóth–Sándor–Török–Újlaki, 2007 = Boóc Ádám – Tóth Mihály – Sándor István – Török Gábor – Újlaki Tamás – Sárközy Tamás (Szerk.): *Csődjog*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2007.

- Boóc–Fábián–Sándor–Török, 2009 = Boóc Ádám – Fábián Ferenc – Sándor István – Török Gábor (Szerk.): *A civilisztika dogmatikája*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2009.
- Boóc, 2012 = Boóc Ádám: Észrevételek az Új Polgári Törvénykönyvnek a tulajdonjog fenntartásra vonatkozó szabályaihoz, In: *Jogi Iránytű, 2012/4. szám*, Budapest, MTA Jogtudományi Intézet, 2012., 55-57.
- Boóc–Török, 2012 = Boóc Ádám – Török Gábor: A kamarák jogi személyiségének problémája. In: *Ügyvédek Lapja, LI. évfolyam, 4. szám*, Budapest, PanPress Kft., 2012., 13-18.
- Boóc–Stubenvoll, 2017 = Boóc Ádám – Stubenvoll Zsolt: *Polgári jog és eljárásjog a gyakorlatban*, Budapest, Patrocinium Kiadó, 2017.
- Boubakri–Ghouma, 2010 = Narjess Boubakri – Hatem Ghouma: Bankruptcy Around the: Control/ownership structure, creditor rights protection, and the cost of debt financing: International evidence, In: *Journal of Banking & Finance 34.*, Elsevier B.V., 2010., 2481-2499.
- Brósz–Pólay, 1974 = Pólay Elemér – Brósz Róbert (szerk.): *Római Jog*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1974.
- Bruhács, 2008 = Bruhács János: *Nemzetközi jog I. – Általános rész*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2008.
- Burián, 2003 = Burián László: Gondolatok a közrendről, In: *Magister Artis Boni Et Aequi, Ünnepi Kötet Németh János tiszteletére.*, (szerk.): Kiss Daisy – Varga István, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2003., 97-122.
- Busch, 2009 = Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog – Különös rész*, Budapest, HVG-ORAC, 2009.
- Chikán, 2008 = Chikán Attila: *Vállalatgazdaságtan*, Budapest, Aula Kiadó, 2008.
- Chorafas, 2014 = Dimitris N. Chorafas: *Banks, Bankers, and Bankruptcies under Crisis*, New York, Palgrave Macmillan Ltd., 2014.
- Coing, 1985 = Coing Helmut: *Europäisches Privatrecht I.*, München, C.H. Beck'sche Verlagsgesellschaft, 1985.
- Coing, 1989 = Coing Helmut: *Europäisches Privatrecht II.*, München, C.H. Beck'sche Verlagsgesellschaft, 1989.
- Czövek, 1822 = Czövek István: *Magyar hazai polgári magános törvényről irtt tanítások (Második könyv: A' dolgokról)*, Pest, Nemes Petróczai Tratterern János Tamás, 1822.
- Czövek, 1825 = Czövek István: *Planum Tabulare vagy a' Királyi Curiának végzése*, Buda, Czövek István, 1769.

- Csala, 2013 = Csala Erika: Az ingó és ingatlan bírósági végrehajtás legfrissebb rendelkezései, In: *Jogi fórum*, Pécs, Jogászoknak Kft., 2013. (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/498>).
- Császár, 1841 = Császár Ferencz: *Utasítás az 1840. XV. tcz. következtében felállított Váltókereskedői Törvényszék számára*, Pest, Heckenast Gusztáv, 1841.
- Császár 1842 = Császár Ferencz: *Váltótörvénykezési irománypéldák peres és nemperes ügyekben*, Pest, Heckenast Gusztáv, 1842.
- Császi, 2002 = Császi Ferenc (szerk.): *A bírósági végrehajtás jogszabályainak gyűjteménye*, Budapest, Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara, 2002.
- Cserba–Gáspárdy–Kormos, 1995 = Cserba Lajos – Gáspárdy László – Kormos Erzsébet: *A bírósági végrehajtás*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 1995.
- Cséffán, 2008 = Cséffán József: *A munka törvénykönyve és magyarázata*, Szeged, Szegedi Rendezvényszervező Kft., 2008.
- Csiky, 1894 = Csiky Kálmán: *Werbőczy István, Tripartium Opus Juris Consuetudinarii Regni Hungariae, Magyarország szokásjogának hármaskönyve*, Budapest, M. Kir. Egyetem, 1894.
- Csiky–Kolosvári–Nagy–Óvári–Tóth–Márkus, 1896 = Csiky Kálmán – Kolosvári Sándor – Nagy Gyula – Óvári Kelemen – Tóth Lőrincz – Márkus Dezső (szerk.): *1836-1868. évi Törvénycikkek*, Budapest, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, 1896.
- Csillag, 1876 = Csillag Gyula: A nyilvankönyvek közhitelessége, In: *Magyar Igazságügy, Jogtudományi Havi Folyóirat*, 1876/6_6. szám, Budapest, Zilahy Sámuel, 1876., 393-414.
- Csillag, 1884 = Csillag Gyula: *Telekkönyv és kataszter*, Budapest, Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, 1884.
- Darák, 2014 = Darák Péter: Társadalmi problémák – jogi megoldások, In: *(L)ex Cathedra et Praxis: ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, Pázmány Press, 2014., 585-601.
- Deák, 1865 = Deák Ferenc: *Adalék a magyar közjoghoz*, Pest, Pfeifer Ferdinánd, 1865.
- Demirguc-Kunt–Love–Maksimovic, 2004 = Asli Demirguc-Kunt – Inessa Love – Vojislav Maksimovic: Business Environment and the Incorporation Decision, In: *World Bank Policy Research Working Paper 3317*, Washington, The World Bank, 2004.

- Dévány, 1876 = Dévány Henrik: A magyar határőrvidékek telekkönyvelése és házközösség viszonyainak rendezése, In: *Magyar Igazságügy, Jogtudományi Havi Folyóirat, 1876/5_5. szám*, Budapest, Zilahy Sámuel, 1876., 330-345.
- Domurath, 2013 = Irina Domurath: The Case for Vulnerability as the Normative Standard in European Consumer Credit and Mortgage Law – An Inquiry in to the Paradigms of Consumer Law, In: *Journal of European Consumer and Market Law Vol. 2. NO. 3. 2013.*, München, C. H. Beck. Media. Solutions, 2013., 124-137.
- Domurath, 2016 = Irina Domurath: Mortgage Debt and the Social Function of Contract, In: *European Law Journal, Vol. 22, No. 6.*, Oxford, John Wiley & Sons Ltd., 2016., 758-771.
- Eörsi, 1951= Eörsi Gyula: *A tulajdonjog fejlődése – A kapitalizmus tulajdonjoga, I.*, Budapest, Jogi és Államigazgatási Kiadó, 1951.
- Eörsi, 1975 = Eörsi Gyula: *Összehasonlító polgári jog*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975.
- Eötvös–Schelnitz–Hegyháti–Vékey–Nigriny–Vida–Szigligeti, 1969 = Eötvös Oszkár – Schelnitz György – Hegyháti István – Vékey Zoltán – Nigriny Elemér – Vida István – Szigligeti Viktor (szerk.): *A bírósági végrehajtás szabályainak magyarázata*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1969.
- Erdő, 2019 = Erdő Péter: Az erkölcs és jog kapcsolatának elméleti alapjai, In: *Ügyvédek lapja – A Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata LVIII. évfolyam 5. szám*, Budapest, Panpress Kft., 2019., 8-9.
- Fazekas, 2019 = Fazekas Sándor: A jogalkotás erkölcsi magyarázata, In: *Ügyvédek lapja – A Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata LVIII. évfolyam 5. szám*, Budapest, Panpress Kft., 2019., 16-22.
- Fehérváry, 1927 = Fehérváry Jenő: *Végrehajtási kiskaté*, Budapest, Fehérváry szeminárium, 1927.
- Fehérváry, 1935 = Fehérváry Jenő: *Magyar polgári végrehajtási jog rendszere*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1935.
- Föglein, 2005 = Föglein Gizella: Jog és politika Magyarországon 1944-1949, In: *JOG-történeti szemle*, Szentendre, GB Kft., 2005.
- Földi–Hamza, 2007 = Földi András–Hamza Gábor: *A római jog története és intézményei*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007.
- Frank, 1846 = Frank Ignác: *A közigazság törvénye Magyarhonban II. rész.*, Buda, Magyar Királyi Egyetem, 1846.
- Frank, 2000 = Frank Edit: Amit a váltóról tudni kell, In: *Cégvezetés, a cégvezetők havilapja, VIII. évfolyam 11. szám*, Budapest, Hírtözsde lapkiadó Társaság, 2000., 38-40.

- Gárdos, 1994 = Gárdos István: A váltó mint hiteleszköz, In: *Magyar Jog, 1994/1.*, Budapest, www.hvgorac.hu, 1994., 37-43.
- Goldenberg Serrano, 2016 = Juan Luis Goldenberg Serrano: Mecanismos de protección a los acreedores de una sociedad de responsabilidad limitada infracapitalizada. Análisis crítico y propuesta de solución, In: *Revista Chilena de Derecho Privado, N. 27.*, Santiago – Chile, Escuela de Derecho Universidad Diego Portales, 2016., 141-225.
- Gondosné, 2009 = Gondosné Pusztahelyi Réka: *Ingatlan-nyilvántartási jog*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2009.
- Gopalan–Mukherjee–Singh, 2014 = Radhakrishnan Gopalan – Abhiroop Mukherjee – Manpreet Singh: *Do Debt Contract Enforcement Costs Affect Financing and Asset Structure?*, USA-St. Louis, Washington University in St. Louis, 2014.
- Gönci–Horváth–Révész–Stipta–Zlinszky, 2003 = Gönczi Katalin – Horváth Pál – Stipta István – Zlinszky János (Szerk.): *Egyetemes jogtörténet I.*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003.
- Gyovai–Kiss-Kondás–Kormos–Lukács–Nagy–Schadl–Wopera, 2016 = Gyovai Márk (Szerk.) – Kiss-Kondás Eszter – Kormos Erzsébet – Lukács Tamás – Nagy Adrienn – Schadl György – Wopera Zsuzsa (Szerk.): *Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához*, Budapest, Wolters Kluwer Kft. 2016.
- Hajas, 2011 = Hajas Barnabás (szerk.): *Pénzügyi jogi projekt*, Budapest, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2011/3.
- Hajas–Szabó, 2013 = Hajas Barnabás – Szabó Máté (szerk.): *Pajzsuk a törvény – Rászoruló csoportok az ombudsmani jogvédelemben 2013/4. szám*, Budapest, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2013.
- Hajnik, 1872 = Hajnik Imre: *Magyar alkotmány és jog az Árpádok alatt*, Pest, Heckenast Gusztáv, 1872.
- Hajnik, 1899 = Hajnik Imre: *A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a Vegyes-Házi királyok alatt*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1899.
- Halmos, 2012 = Halmos Károly: A csőd intézményének rövid története, In: *Közgazdasági Szemle, LIX/5. szám*, Budapest, 2012., 540-557.
- Hamza, 1998 = Hamza Gábor: *Jogösszehasonlítás és az antik jogrendszerek*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1998.
- Hamza, 2002 = Hamza Gábor: *Az európai magánjog fejlődése*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.

- Halmos, 2012 = Halmos Károly: A csőd intézményének rövid története, In: *Közgazdasági Szemle, LIX/5. szám*, Budapest, 2012., 540-557.
- Harmathy, 1989 = Harmathy Attila: A tulajdonjog alkotmányos védelme, In: *Jogtudományi Közlöny, ILIV. évfolyam, 5. szám*, 1989., 217-228.
- Harmathy, 2010 = Harmathy Attila: Jogpolitika – polgári jog, In: *Magyar Jog*, 2010/12. szám, 2010., 705-719.
- Harsági, 2001 = Harsági Viktória: A polgári eljárásjog harmonizációja, különös tekintettel a Storme-jelentésre, In: *Magyar jog, 2001/7. szám*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2001., 418-424.
- Harsági, 2011 = Harsági Viktória: A határon átnyúló végrehajtás fejlesztési lehetőségei az Európai Unióban, In: *Scientia Iuris Magyar-Román Jogtudományi Közlöny, 2011/3-4. szám*, Kolozsvár, Erdélyi Magyar Tudományegyetem, 2011., 52-67.
- Harsági, 2012 = Harsági Viktória: Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet más közösségi jogforrások és a tagállami szabályozások feszültségi mezőjében, In: *Közjegyzők Közlönye, XVI/6. szám*, Budapest, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, 2012., 4-42.
- Hegyháti–Vida–Mátéffy–Záhony, 1957 = Hegyháti István – Vida István – Mátéffy József – Záhony László: *A bírósági végrehajtás*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1957.
- Hidvéginé, 2010 = Hidvéginé dr. Erdélyi Erika: *Ingatlannyilvántartás I., az ingatlanokról vezetett regiszterek*, Székesfehérvár, Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai kar, 2010.
- Hoffmann, 1864 = Hoffmann Pál: *A jog lénye (Bevezetés a jogtanulmányba)*, Pest, Eggenberger Ferd. Akad. Könyvkereskedése, 1864.
- Hoffmann, 1866 = Hoffmann Pál: *A római jog külszerű történelme és a római perjog*, Pest, Heckenast, 1866.
- Homoki-Nagy, 2001 = Homoki-Nagy Mária: Kísérletek a magánjog kodifikációjára a 18-19. században Magyarországon, In: *Studia Caroliensia, 2001/1. szám*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2001., 72-88.
- Homoki-Nagy, 2004 = Homoki-Nagy Mária: A magyar magánjog kodifikációja a 19. században, In: *JOG-történeti szemle, 2004/1. szám*, Szentendre, GB Kft., 2004., 4-7.
- Homoki-Nagy, 2007 = Homoki-Nagy Mária: Az Osztrák Polgári Törvénykönyv és a kiegészítés, In: *JOG-történeti szemle, 2007/3. szám*, Szentendre, GB Kft., 2007., 16-23.

- Homoki-Nagy, 2008 = Homoki-Nagy Mária: Megjegyzések a magyar királyi közjegyzőség történetéhez, In: Rokolya Gábor (szerk.): *700 éves a közjegyzőség Magyarországon Közjegyzői Füzetek – Studia Notarialia Hungarica tom. IX.*, Budapest, MOKK, 2008., 74-86.
- Horn, 2005 = Horn Miklós: *Gazdálkodási ismeretek*, Budapest, Perfekt, 2005.
- Horváth, 2007 = Horváth Zoltán: *Kézikönyv az Európai Unióról*, Budapest, HVG-ORAC, 2007.
- Horváth, 2011 = Horváth Zsuzsanna: *Képletgyűjtemény*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011.
- Igazságügyminisztérium Oktatási Osztálya, 1956 = Igazságügyminisztérium Oktatási Osztálya: *A bírósági végrehajtás*, Budapest, Akadémiai Nyomda, 1956.
- Igényper, 1931 = Igényper – hitelezők kijátszása, In: *Ügyvédek lapja, XLVIII/2. szám*, Budapest, 1931., 4-6.
- Illés, 1910 = Illés József: *Bevezetés a magyar jog történetébe*, Budapest, Rényi Károly, 1910.
- Imling, 1903 = Imling Konrád: *A magyar telekkönyvi jog*, Budapest, Franklin-Társulat, 1903.
- Imling, 1909 = Imling Konrád: *A végrehajtási törvényt módosító és kiegészítő 1908. évi XLI. törvényzikk magyarázata*, Budapest, Franklin-Társulat, 1909.
- Jeney–Kende–Szűcs, 2007 = Jeney Petra – Kende Tamás – Szűcs Tamás: *Európai közjog és politika*, Budapest, Complex, 2007.
- Juhász, 2007 = Juhász Zoltán: A bírósági végrehajtás alkotmányossága – Az ombudsman gyakorlata a bírósági végrehajtókkal kapcsolatos ügyekben, In: *Themis, az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola elektronikus folyóirata IV/2.*, Budapest, 2007., 30-42.
- Juhász, 2018 = Juhász Zoltán: *Az általános közigazgatási rendtartás*, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2018.
- Kalas–Nyitrai–Czékmann–Bodnár–Torma, 2012 = Kalas Tibor – Nyitrai Péter – Czékmann Zsolt – Bodnár Norbert – Torma András (Szerk.): *Közigazgatási Jog I. Magyar Közigazgatási Jog Általános Rész I.*, Miskolc, Miskolci Egyetem ÁJK Államtudományi Intézet Közigazgatási Jogi Tanszék, 2012.
- Kallós, 1862 = Kallós Lajos: *Magyarországi Főtörvényszék ítéleteinek gyűjteménye a mostani időig*, Debreczen, Telekdik Lajos, 1862.
- Kapa, 2002 = Kapa Mátyás: A hitelezők érdekeit védő új intézmények a bírósági végrehajtásban, In: *Jogérvényesítés – Jogalkalmazás*, Budapest, Letter-Print Nyomda Kft., 2002., 65-89.

- Kapa, 2006 = Kapa Mátyás: *Hitelezővédelem a bírósági végrehajtásban*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2006.
- Kapa, 2010 = Kapa Mátyás: A közjegyző szerepe a bírósági végrehajtásban, In: *Közjegyzők Közlönye, XIV/4. szám*, Budapest, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, 2010., 21-38.
- Kapa, 2012 = Kapa Mátyás: *Ha az adós nem fizet...*, Budapest, HVG-ORAC, 2012.
- Kapa–Bíró–Nádas–Rab–Zoltán–Zoltán–Gyekiczky, 2009 = Kapa Mátyás – Bíró Noémi – Nádas György – Rab Henriett – Zoltán Hunor – Zoltán Levente – Gyekiczky Tamás (szerk.): *A bírósági végrehajtás magyarázata*, Budapest, Complex, 2009.
- Kapa–Szöke, 2006a = Kapa Mátyás – Szöke Zsuzsanna: *A bírósági végrehajtásról szóló törvény magyarázata I. kötet*, Budapest, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 2006.
- Kapa–Szöke, 2006b = Kapa Mátyás – Szöke Zsuzsanna: *A bírósági végrehajtásról szóló törvény magyarázata II. kötet*, Budapest, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 2006.
- Kardkovács, 2012 = Kardkovács Kolos (szerk.): *Az új munka törvénykönyvének magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC, 2012.
- Kaser–Hackl, 1996 = Max Kaser – Karl Hackl: *Das römische Zivilprozessrecht*, München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996.
- Katona, 1899 = Katona Mór: *A mai érvényű magyar magánjog vezérfonala*, Pozsony, Stampfel Károly, 1899.
- Kecskés, 1999 = Kecskés László: *Magyar polgári jog, Általános rész II., A személyek joga*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 1999.
- Kecskés, 2007 = Kecskés László: *Polgári jog, A személyek joga*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2007.
- Kecskés–Nemessányi, 2003 = Kecskés László – Nemessányi Zoltán: Magyar közrend – nemzetközi közrend – közösségi közrend, In: *Európai jog, 3003/3. szám*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2003., 41-42.
- Kengyel, 2000 = Kengyel Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón In: *Magyar Jog, 2000/12. szám*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2000., 711-724.
- Kengyel, 2012a = Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*, Budapest, Osiris, 2012.

- Kengyel, 2012b = Kengyel Miklós: Magyarország a Luganoi Egyezmény kapuján belül, In: *Magyar Jog, LIX évfolyam, 8. szám*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2012., 447-447.
- KIM, 2011 = Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium: *Magyary Zoltán közigazgatás-fejlesztési program (MP 11.0)*, Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2011.
- KIM, 2012 = Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium: *Magyary Zoltán közigazgatás-fejlesztési program (MP 12.0)*, Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012.
- Király, 2013 = Király András: Ingatlan-nyilvántartás igénybevétele a bírósági végrehajtás során, In: *Jogi Fórum*, 2013. április 04. (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/503>)
- Kiss, 1986 = Kiss Daisy: Vita a bírósági végrehajtás jelenéről és jövőjéről, In: *Magyar jog, XXXIII évfolyam, 5. szám*, Budapest, www.havgorac.hu, 1986., 472-475.
- Kiss, 2005 = Kiss György: *Munkajog*, Budapest, Osiris, 2005.
- Kiss–Pomeisl–Villám–Osztoivits, 2015 = Kiss Nikolett – Pomeisl András – Villám Krisztián – Osztoivits András (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi törvény nagykommentárja*, Budapest, OPTEN Informatikai Kft., 2015.
- Knorr, 1873 = Knorr Alajos: *A magyar magánjog különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is*, Pest, Eggenberger-féle Akad. Könyvkereskedés, 1873.
- Kmoskó, 1911 = Kmoskó Mihály: *Hammurabi törvényei*, Kolozsvár, Ajtai K. Albert Könyvnyomdája, 1911.
- Kolosváry–Nizsalovszky–Szladits, 1942 = Kolosváry Bálint – Nizsalovszky Endre – Szladits Károly (Szerk.): *Magyar magánjog V. Dologi jog*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1942.
- Koppányi, 2002 = Koppányi Mihály: *Mikro-ökonómia*, Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, 2002.
- Kormos, 2001 = Kormos Erzsébet: A bírósági végrehajtás rövid története 1945-től napjainkig a bírósági végrehajtók szemszögéből, In: *Sectio Juridica et Politica, Tomus XIX.*, Miskolc, Miskolc University Press, 2001., 171-188.
- Kormos, 2002 = Kormos Erzsébet: *Alapelvek a bírósági végrehajtási eljárásban*, Miskolc, PhD értekezés, 2002.
- Kormos, 2003 = Kormos Erzsébet: Hitelező- és adósvédelem napjaink bírósági végrehajtásában, In: *50 éves a polgári perrendtartás*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2003., 113-129.

- Kormos, 2003b = Kormos Erzsébet: A bírósági végrehajtás szabályozásának egységesítése az Európai Unión belül, In: *Európai jog, 3003/2. szám*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2003., 17-21.
- Kovács, 1989 = Kovács István: *Magyar államjog II.*, Szeged, JATE Kiadó, 1989.
- Kovács, 2008 = Kovács András: A közigazgatási jogerő és a végrehajthatóság, In: *Jogtudományi közlöny 63. évf. 9. sz.*, 2008., 426-444.
- Kőfalvi, 2008 = Kőfalvi Tamás: A hiteles helyek, mint a magyarországi közjegyzőség előzményei, In: Rokolya Gábor (szerk.): 700 éves a közjegyzőség Magyarországon, *Közjegyzői Füzetek – Studia Notarialia Hungarica tom. IX.*, Budapest, MOKK, 2008., 12-25.
- Krishna, 2010 = Vijay Krishna: *Auction Theory*, San Diego, Elsevier Inc., 2010.
- Krueger–Studemund, 1877 = Paul Krueger – Wilhelm Studemund (ed.): *Gai Institutiones*, Berlin, Apud Weidmannos, 1877.
- Krueger–Mommsen–Schoell–Kroll, 1895 = Paul Krueger – Theodor Mommsen – Rudolf Schoell – Wilhelm Kroll (edd.): *Corpus Iuris Civilis I-III*, Berlin: Apud Weidmannos, 1895.
- Kuncz, 1938 = Kuncz Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1938.
- Kurucz, 2003 = Kurucz Mihály: Az ingatlan-nyilvántartás szervezeti-hatásköri aspektusa: bíróság vagy közigazgatási hatóság, In: *Gazdaság és Jog, 11. évfolyam, 7-8. szám*, Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2003., 15-28.
- Krygier, 1986 = Martin Krygier: Law as tradition, In: *Law and Philosophy Volume 5, Issue 2*, Springer Nature Switzerland AG., 1986, 237-262.
- Lawrynowicz–Macierzyńska-Franaszczyk–Barmscheid–Charlton, 2012 = Margaretha Lawrynowicz – Elwira Macierzyńska-Franaszczyk – Marc Barmscheid – Shaun Charlton: *Implementation of the Consumer Credit Directive*, Brussels, European Parliament, 2012.
- Lenkovics, 2001 = Lenkovics Barnabás: *A polgári jog vázlatja*, Budapest, Osiris Kiadó, 2001.
- Lenkovics, 2008 = Lenkovics Barnabás: *Dologi jog*, Budapest, Eötvös József Könyvkiadó, 2008.
- Lenkovics, 2011 = Lenkovics Barnabás: A fenntartandó Magánjog, In: *Jog - Állam - Politika III. évfolyam Különszám*, Győr, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, 85-94.
- Lentner, 2007 = Lentner Csaba: A demokrácia pénzügyi csapdája, In: *Polgári Szemle, Gazdasági és Társadalmi Folyóirat 3. évfolyam 2. szám*, Budapest, Polgári

- Szemle Alapítvány, 2007., (<https://polgariszemle.hu/archivum/30-2007-februar-3-evfolyam-2-szam/162-a-demokracia-penzuegyi-csapdaja>).
- Lentner, 2010 = Lentner Csaba: A magyar gazdasági válság és válságkezelés néhány történeti és nemzetközi aspektusa, In: *Pénzügyi szemle 55. évfolyam 3. szám*, Budapest, Állami Számvevőszék, 2010., 561-584.
 - Lentner, 2015a = Lentner Csaba: *A devizahitelezés nagy kézikönyve*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv kiadó, 2015.
 - Lentner, 2015b = Lentner Csaba: A lakossági devizahitelezés kialakulásának és konszolidációjának rendszertani vázlata, In: *Pénzügyi szemle folyóirat 60. évfolyam, 2015/3. szám*, Budapest, 305-318.
 - Lentner, 2017 = Lentner Csaba: *Közpénzügyi menedzsment*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017.
 - Lénárt, 2008 = Lénárt Levente: A „Vasfüggöny beszéd” – Churchill az európai integráció katalizátora, In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, III. évfolyam, I. szám*, Miskolc, Egyetemi Kiadó, 2008., 147–156.
 - Lukács, 2013 = Lukács Beatrix: Az ingatlan–nyilvántartás igénybevétele a végrehajtás során a római kortól a szocializmusig, In: *Jogi fórum*, Pécs, Jogászoknak Kft., 2013. (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/526>).
 - Löw, 1876 = Löw Tóbiás: A bírósági szervezet kérdéseiről, In: *Magyar Igazságügy, Jogtudományi Havi Folyóirat, 1876/5_1. szám*, Budapest, Zilahy Sámuel, 1876., 1-16.
 - Lőrincz, 2007 = Lőrincz Lajos (szerk.): *Közigazgatási jog*, Budapest, HVG-ORAC, 2007.
 - Madarassy–Gáspár, 1869 = Madarassy László – Gáspár Lajos (szerk.): *Polgári törvénykezési eljárás, A polgári törvénykezési rendtartást tárgyazó 1868. LIV. t. cikk.*, Buda, Bagó Márton, 1869.
 - Maresch–Ferrando–Moro, 2015 = Daniela Maresch – Annalisa Ferrando – Andrea Moro: *Creditor protection, judicial enforcement and credit access*, European Central Bank, 2015.
 - Marshall, 1968 = P.K.Marshall (ed.): *Aulus Gellius, Noctes Atticae*, Oxford: Oxford University Press, 1968.
 - Marton, 1947 = Marton Géza: *Római jog. Institutiók*, Debrecen, Grill, 1947.
 - Mádl, 2007 = Mádl Ferenc: Az európai integráció architektúrájának kiépülése a Reformszerződésig, In: *Polgári szemle, 3/9. szám*, Budapest, Polgári Szemle Alapítvány, 2007., (http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=214).

- Mádl–Vékás, 2014 = Mádl Ferenc – Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014.
- Márkus, 1886 = Márkus Dezső: *A végrehajtási törvény*, Budapest, Márkus Samu, 1886.
- Márkus, 1899 = Márkus Dezső (szerk.): *Magyar törvénytár. 1000-1526 évi törvénycikkek*, Budapest, Franklin-Társulat, 1899.
- Márkus, 1907 = Márkus Dezső: A végrehajtási törvény reformja, In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Jogászegyleti értekezések*, Budapest, Franklin, 1907.
- Máthé, 1990 = Máthé Gábor: Intézménytörténet és jelenkor, In: *JOG–történeti szemle 1990/3.*, Budapest, MTA Soksorosító, 1990., 103-105.
- Máthé, 2016 = Máthé Gábor: Jogtörténet – Jogi kultúra, In: *Jogtörténeti szemle 2016/3. szám*, Budapest, Gondolat kiadó, 2016., 1-3.
- MBVKAR Jogi Iroda 2017 = Magyar Bírósági Végrehajtói Kar Jogi Iroda: Gazdálkodó szervezetek és az üzletresz lefoglalása, In: *Executio, VI. (új) évfolyam, 1. szám*, Budapest, Magyar Bírósági Végrehajtói Kar, 2017., 9-10.
- Mezey, 2007 = Mezey Barna: A kiegyezés jogpolitikájának kialakítása, Horváth Boldizsár igazságügyi miniszter reformprogramja, In: *JOG–történeti szemle, 2007/3. szám*, Szentendre, GB Kft., 2007., 31-42.
- Mészöly, 1939 = Mészöly Gedeon, ifj.: *Justinianus császár institúciói négy könyvben*, Budapest, A Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem római jogi szemináriumának kiadványa, 1939.
- Milgrom–Weber, 1982 = Paul R. Milgrom – Robert J. Weber: A Theory of Auctions and Competitive Bidding, In: *Econometrica, Vol. 50, No. 5.*, New York, New York University Econometric Society, 1982., 1089-1122.
- Miscenic, 2014 = Emilia Miscenic: Mortgage Credit Directive (Mcd): Are Consumers Finally Getting the Protection they Deserve?, In: *Liber Amicorum In Honorem Vilim Gorenc*, Rijeka, 2014., 219-260.
- Miskolczi Bodnár, 2012 = Miskolczi Bodnár Péter: *A csődeljárás*, Budapest, Patrocinium Kft., 2012.
- Molnár–Jakab, 2012 = Molnár Imre – Jakab Éva: *Római jog*, Szeged, LEGES, 2012.
- Moór, 1928 = Moór Gyula: *A logikum a jogban*, Budapest, Egyetemi Nyomda, 1928.
- Moór, 1931 = Moór Gyula: *A jogi személyek elmélete*, Budapest, Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt., 1931.

- Mynors, 1963 = Roger A. B. Mynors (Hrsg.): *C. Plinii Secundi epistularum libri decem*, Clarendon Press, Oxford 1963.
 - Nagy, 1901 = Nagy Ferencz: *A magyar váltójog kézikönyve*, Budapest, Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T., 1901.
 - Nagy, 1955 = Nagy Miklós: *A végrehajtási eljárás új szabályai – IV. konferencia vitaanyaga*, Budapest, Magyar Jogász Szövetség, 1955.
 - Nemzeti Reformprogram, 2013 = Magyarország Kormánya: *Magyarország 2013. évi Nemzeti Reformprogramja*, Budapest, 2013.
 - NKE, 2013 = *Közigazgatási Szakvizsga, Általános közigazgatási ismeretek III. modul: Általános államháztartási ismeretek*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013.
 - NKE, 2014 = Nemzeti Közzolgálati Egyetem: *Közigazgatási szakvizsga, Gazdasági igazgatás*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014.
 - Németh, 1996 = Németh János (szerk.): *A bírósági végrehajtás*, Budapest, ELTE-ÁJK, 1996.
- Németh–Kiss–Vida–Csiky, 2002 = Németh János – Kiss Daisy – Vida Sándor – Csiky Péter: *A bírósági nemperes eljárások magyarázata*, Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, 2002.
- Németh, 2013 = Németh Csaba: Az önálló bírósági végrehajtók elleni fegyelmi eljárások tanulságai, In: *Gazdaság és Jog XXI. évfolyam 2. szám*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2013., 16-21.
 - Németh–Vida, 2004 = Németh János – Vida István: *A bírósági végrehajtás magyarázata*, Budapest, KJK-KERSZÖV, 2004.
 - Névai–Szilberek, 1974 = Névai László – Szilberek Jenő: *Polgári Eljárásjog*, Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1974.
 - Nótári, 2011 = Nótári Tamás: *Római köz- és magánjog*, Szeged, Lectum Kiadó, 2011.
 - Nótári, 2013 = Nótári Tamás: *Római jog*, Szeged, Lectum Kiadó, 2013.
 - Nyári, 1908 = Nyári Jenő: *A végrehajtási novella magyarázata* (1908. évi XLI. T.-C. A végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX T.-C. módosítása és kiegészítése tárgyában), Budapest, Magyarország Pénzügyintézetek Országos Szövetsége, 1908.
 - Orosz, 2007 = Orosz Katinka: Az európai polgári eljárásjog a magyar jog tükrében, In: *Jogi Fórum*, 2007. június 12. (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/282>).

- Ökröss, 1880 = Ökröss Bálint: *A törvénykezés reformja*, Budapest, Saját kiadás, 1880.
- Pataki, 2013a = Pataki János István: A bírósági végrehajtás a számok tükrében, In: *Jogi Fórum*, Pécs, Jogászoknak Kft., 2013. (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/527>).
- Pataki, 2013b = Pataki János István: *A végrehajtó és az adós*, Budapest, Ad Librum Kiadó, 2013.
- Pataki, 2013c = Pataki János István: Gondolatok bírósági végrehajtás rendszeréről, In: *Jogelméleti Szemle, XIV/1. szám*, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2013., 121-135. (http://jesz.ajk.elte.hu/2013_1.html).
- Pataki, 2013d = Pataki János István: Die Änderungen, die Änderungsgründe und die Aktualität des ungarischen Vollstreckungsgesetzes aus dem Jahre 2012, In: *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies II/1. szám*, Kolozsvár, Erdélyi Magyar Tudományegyetem, 2013., 127-141.
- Pataki, 2013e = Pataki János István: Az önkormányzatok fizetéseképtelenségi helyzete, In: *Acta Universitatis Szegediensis; Publicationes Doctorandum Juridicorum FORVM III. évfolyam*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 35-47.
- Pataki, 2013f = Pataki János István: A kormányzati reform hatása az önkormányzatok vagyongazdálkodására, In: *Polgári Szemle, Gazdasági és Társadalmi Folyóirat, Budapest, 9. évfolyam 1-2. szám*, Budapest, Polgári Szemle Alapítvány, 140-153. (http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=533).
- Pataki, 2014a = Pataki János István: A bírósági végrehajtás – behajtás ellentéparról, In: *Jogelméleti Szemle, XV/2. szám*, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2014., 216-226. (http://jesz.ajk.elte.hu/2014_2.html).
- Pataki 2014b = Pataki János István: Az 1881. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról, In: *Jogelméleti Szemle XV/4. szám*, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2014., 88-96. (http://jesz.ajk.elte.hu/2013_4.html).
- Pataki, 2015 = Pataki János István: Adalékok a bírósági végrehajtáshoz a római jogban, In: *Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies, Volume 3, Number 2/2014.*, Kolozsvár, Erdélyi Magyar Tudományegyetem, 2015., 139-152.
- Pataki, 2019 = Pataki János István: A végrehajtás és a behajtás a rendőri eljárás tükrében, In: *Belügyi Szemle 67. évfolyam, 2019/12. szám.*; Budapest, Belügyminisztérium, 2019., 105-120.
- Pauler, 1871 = Pauler Tivadar: *Jog- és államtudományok encyclopediája*, Pest, Athenaeum, 1871.

- Pázmány, 1930 = Pázmány Zoltán: A római jog institútói, Karcag, Kertész, 1930.
- Pestovics, 2007 = Pestovics Ilona: *Bírósági végrehajtás, Jogi szakvizsga kézikönyvek*, Budapest, Novissima Kiadó, 2007.
- Petrétei, 2005 = Petrétei József: A magyar jogharmonizáció az Európai Unió csatlakozás előtt és után, In: *Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, 2005/1. szám*, Kolozsvár, Romániai Magyar Jogászok Egyesülete, 2005., 1-20.
- Péter-Szabó, 2013 = Péter-Szabó Tamás: A végrehajtási kifogás szabályai – különös figyelemmel a 2011. évi CLXXX. törvény módosító rendelkezéseire, In: *Jogi Fórum, Pécs, Jogászoknak Kft., 2013.* (<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/542>).
- Planum Tabulare, 1825 = Planum Tabulare: *A' Királyi Curiának végzései Anno 1769*, Buda, Czövek István Tabuláris Prokátor, 1825.
- Pokol, 2005 = Pokol Béla: Jegyzetek az erkölcs és a morál szerepéről a modern társadalmakban, In: *Jogelméleti Szemle, 2005/3. szám*, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2005., 216-226. (<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol23.html>).
- Polaschek–Ziegerhofer, 1998 = Martin Polaschek – Anita Ziegerhofer: *Recht ohne Grenzen – Grenzen des Rechts*, Graz, Peter Lang GmbH, 1998.
- Polonkai, 2011 = Polonkai Sándor: Az elektronikus árverés jelene és jövője a bírósági végrehajtásban, In: *Executio, I/1.* (2011) 23-24.
- Poszvimmer, 1930 = Poszvimmer Béla: Ankét az új jelzálogjogról, In: *Az ügyvéd-ügyvédgazdasági-, társadalmi- és jóléti közöny, II/2. szám*, Budapest, Nagy István, 1930., 1-11.
- Práger, 2003 = Práger László: *A világ (gazdaság) és Magyarország a XXI. század elején*, Budapest, UNIÓ Lap- és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., 2003.
- Pulinka–Tóth, 2017 = Pulinka Mihály – Tóth Ádám: A közjegyzők mint a jogbiztonság belgái – A közjegyzők „szerepe” a devizahitelezésben, In: *ACTA HUMANA, 2017/4. szám*, Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 2017., 89-106.
- Radó, 1908 = Radó Károly: *Az új végrehajtási törvény magyarázata és az átmeneti intézkedések ismertetése*, Budapest, Korin Testvérek Könyvnyomdája, 1908.
- Rákosi, 1949 = Rákosi Mátyás: *Építjük a nép országát*, Budapest, Szikra Könyvkiadó, 1949.
- Rákosi, 1950 = Rákosi Mátyás: *A fordulat éve*, Budapest, Szikra Könyvkiadó, 1950.

- Rechberger, 2008 = Walter H. Rechberger: Az európai polgári eljárásjog mai állapotáról, In: *Miskolci jogi szemle, 3. évfolyam, 1. szám*, Miskolc, Egyetemi Kiadó, 2008., 111-120.
- Réczei, 1961 = Réczei László: *Nemzetközi magánjog*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1961.
- Ritter, 1884 = Constantin Ritter (ed.): *Quintiliani declamationes quae supersunt*, Leipzig, Teubner, 1884.
- Rosner, 1912 = Rosner Imre: *Tanulmány a végrehajtási jog köréből (Ingó árverés a Vh. Nov. 20-ik §-a)*, Sátoraljaújhely, Illésházi és Társa Könyvnyomda, 1912.
- Savigny, 1840 = Friedrich, Karl von Savigny: *System des heutigen römischen Rechts Bd. 1.*, Berlin, Veit und Comp, 1840.
- Sáriné, 2009 = Sáriné Simkó Ágnes (szerk.): *A bírósági végrehajtás*, Budapest, HVG-ORAC, 2009.
- Sárközy, 1973 = Sárközy Tamás: *Indirekt gazdaságirányítás, vállalati árutermelés és a tulajdonjog*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973.
- Sárközy, 1985 = Sárközy Tamás: *A gazdaság jogi alapjai I.*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1985.
- Schadl, 2011 = Schadl György: A bírósági végrehajtás és a felszámolási eljárás kapcsolata, In: *A Magyar Jogászegylet 2011. évi vándorgyűlésének referátumai*, Sopron, Magyar jogászegylet, 2011.
- Schadl, 2012 = Schadl György: Gazdálkodó szervezetek és az üzletresz lefoglalása, In: *Executio, II/2. szám*, Budapest, Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara, 2012., 23-25.
- Schadl, 2017 = Schadl György: Az ingófoglalás alapvető szabályai a bírósági végrehajtási eljárás során, In: *Polgári Szemle, Gazdasági és Társadalmi Folyóirat, Budapest, 13. évfolyam 1-3. szám*, 2017, 83–93.
- Schnierer, 1867 = Schnierer Gyula: *A nemperes jogügyletekbeni eljárás alapelvei*, Pest, Grill Károly Bizománya, 1867.
- Schönke–Baur, 1963 = Adolf Schönke – Fritz Baur: *Zwangsvollstreckungs-, Konkurs- und Vergleichsrecht*, Karlsruhe, C. F. Müller, 1963.
- Simon, 2007a = Simon István (Szerk.): *Pénzügyi jog I.*, Budapest, Osiris Kiadó, 2007.
- Simon, 2007b = Simon István (Szerk.): *Pénzügyi jog II.*, Budapest, Osiris Kiadó, 2007.

- Solt–Simankovszky, 2001 = Solt Katalin – Simankovszky Zoltán: *Mikroökonómia*, Tatabánya, TRI-MESTER Bt., 2001.
- Stijn–Klapper, 2002 = Stijn Claessens – Leora F. Klapper: Bankruptcy Around the: World Explanations of its Relative Use, In: *Policy Research Working Paper 2865*, Washington, D.C., The World Bank Development Research Group, 2002.
- Stein, 1979 = Peter Stein: Logic and Experience in Roman Law and Common Law, In: *Boston University Law Review*, Boston, Boston University, 433-451.
- Storme, 1994 = Marcel Storme: *Approximation of judiciary law in the European Union*, Dordrecht, Netherland, Kluwer Academic Publishers, 1994.
- Szabó, 2006 = Szabó Imre (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata I-III.*, Budapest, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 2006.
- Szabó, 2011 = Szabó Szilárd: Az Ausztria és Magyarország közötti közjogi viszony elemei, In: *JOG-történeti szemle, 2011/3. szám*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2011., 52-59.
- Szajbély, 2013 = Szajbély Katalin (szerk.): *A válság vesztesei – a paragrafusok fogságában*, Budapest, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2013/3.
- Szalayné, 2003 = Szalayné Sándor Erzsébet: *Az Európai Unió közjogi alapjai*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2003.
- Szalma, 2002 = Szalma József: A polgári jog kodifikációjának általános módszerei és a Magyar Ptk. rekodifikációja, Budapest, In: *Kodifikáció – Tanulmányok – Szakmai tájékoztató a Budapesti Nyári Egyetem hallgatói számára*, Budapest, ELTE ÁJK, 2002., 40-70.
- Szeibert, 2000 = Szeibert Orsolya: A tulajdonjog-fenntartás mint hitelbiztosíték, In: *Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/4.*, Budapest, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 10-21.
- Személyi, 1932 = Személyi Kálmán: *Római jog, I.*, Nyíregyháza, Jóba, 1932.
- Szeniczey, 1864 = Szeniczey Gusztáv: *Váltó és csőd-ügyekben a. Tek. Kir. Váltófeltörvényszék és a Főméltóságú Hétszemélyes Tábla által az 1864-ik évben megállapított elvek*, Pest, Kugler Adolf, 1864.
- Szente, 2006 = Szente Zoltán: *Európai Alkotmány és parlamentarizmus történet 1945-2005*, Budapest, Osiris Kiadó, 2006.
- Szentes, 2011 = Szentes Tamás: A társadalomtudomány a globális válság tükrében, In: *Társadalomkutatás – A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának Folyóirata, Volume 29, Issue 2.*, Budapest, 2011., 187-201.

- Szentmiklósi, 1927 = Szentmiklósi Márton: *A római jog institutói*, Budapest, Athenaeum, 1927.
- Széll Kálmán Terv, 2012 = Magyarország Kormánya: *Széll Kálmán terv (2.0), A következő lépés*, Budapest, 2012.
- Szmodits, 2011 = Szmodits Jenő: A jog prepozitivista fordulatáról, In: *Valóság, 2011. június*, Budapest, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 2011., 1-29.
- Szokolay, 1852 = Szokolay István: *Az új polgári perrendtartás magyarázata*, Pest, Lukács L. Nyomdája, 1852.
- Tarnóczi, 1996 = Tarnóczi József: *A végrehajtás gyakorlati kézikönyve*, Szekszárd, Alisca Patent Rt., 1996.
- Téglási, 2008 = Téglási András: A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme – Történeti áttekintés, In: *De iurisprudencia et iure publico, Jog- és Politikatudományi Folyóirat, II/4. szám*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2008., 67-133.
- Tölg-Molnár, 2006 = Tölg-Molnár László: *Polgári eljárásjog I.*, Budapest, Novissima, 2006.
- Turkovics, 2013 = Turkovics István: A végrehajtás, mint prevenció?!, In: *Új generáció a közigazgatástudományok művelésében – posztdoktori konferencia*, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2013., 287-298.
- UIHJ, 2015 = International Union of Judicial Officers: *Global Code of Enforcement*, Párizs, International Union of Judicial Officers, 2015.
- Varga–Bedő–Lőrinczi, 1997 = Varga Sándor – Bedő Gyula – Lőrinczi Gyula: *Vállalkozások gazdaságtana*, Budapest, PERFEKT Pénzügyi Szakoktató és Kiadó Rt., 1997.
- Vécsey, 1907 = Vécsey Tamás: *A római jog institutói*, Budapest, Franklin, 1907.
- Vékás, 2001 = Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv előkészítése, In: *Polgári jogi kodifikáció – korszerűsítés vagy korszakváltás? IV. TDK konferencia*, Budapest, ELTE ÁJK, 2001., 15-48.
- Vida, 1955 = Vida István, A bírósági végrehajtás új szabályozásának főbb elvi kérdései, In: *Jogtudományi Közlöny, X. új évfolyam, 11. szám.*, 1955., 680-697.
- Vida, 1969 = Vida István, Az államigazgatási végrehajtás elhatárolása a bírósági végrehajtástól, In: *Állam és igazgatás, XXIV. évfolyam, 7. szám.*, 1974., 630-638.
- Vida, 1978 = Vida István: *A bírósági végrehajtás*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978.

- Vida, 1980 = Vida István, A bírósági végrehajtás újraszabályozása, In: *Magyar jog, XXVII évfolyam, 2. szám.*, Budapest, www.hvgorac.hu, 1980., 97-107.
- Vida–Balogh, 1994 = Vida István – Balogh Olga – Béda Ferenc (Szerk.): *A bírósági végrehajtás új szabályai*, Budapest, Co-Nex Trading Bt., 1994.
- Vitányi 2000 = Vitányi István: *T/2934 számú törvényjavaslat általános vitája – A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és a kapcsolódó jogszabályok módosításáról*, Budapest, FIDESZ MPP – vezérszónoki felszólalás, 2000.
- Vörös, 2006 = Vörös Imre (szerk.): *Magyar nemzetközi kollíziós magánjog – európai jogi kitekintéssel*, Budapest, Krim, 2006.
- Vörösmarty, 1832 = Vörösmarty Mihál (szerk.): *Tudományos gyűjtemény – I. kötet*, Pest, Trattner J. M. és Károlyi I.A 'Kiadók' Könyvnyomtató-Intézete, 1832.
- Weber, 1967 = Max Weber: *Gazdaság és társadalom*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1967.
- Webster, 1931 = T. B. L. Webster (ed.): *M. Tulli Ciceronis pro Flacco Oratio*, London, Clarendon Press, 1931.
- Wenczel, 1970 = Wenczel Gusztáv: *Egyetemes európai jogtörténet*, Buda, Magyar Kir. Egyet. Nyomda, 1970.
- Werner, 2016 = Werner Ogris: A jogtörténet, mint tantárgy pozíciójáról, feladatairól és jelentéséről, In: *Jogtörténeti szemle 2016/3. szám*, Budapest, Gondolat kiadó, 2016., 47-50.
- Winterbottom, 1970 = Michael Winterbottom (ed.): *Quintiliani Institutionis oratoriae libri duodecim I-II.*, Oxford: Clarendon Press, 1970.
- Wopera, 2000 = Wopera Zsuzsa: Az ideiglenes intézkedés szabályozásának várható tendenciái az Európai Unióban, In: *Magyar jog 2000/1.*, Budapest, www.hvgorac.hu, 2000., 50-53.
- Zlinszky, 2005 = Zlinszky János: Alkotmányos tulajdonvédelem – biztonság a jogállamban – és a Ptk. 118. §., In: *Polgári Jogi Kodifikáció VII. évfolyam 1. szám.*, Budapest, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2005., 3-24.

Felhasznált jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye.
- A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya.
- 1222. évi XXVIII. törvénycikk hogy a kit a törvény elmarasztott, annak oltalma ne legyen.
- 1435. évi (II.) XXIV. törvénycikk hogy a hűtleneket az urak váraiba be ne fogadják, s hogy a tisztek latrokat is elfogadhatnak.
- 1635. évi LXV. törvénycikk a bíróilag és törvényesen meghozott ítéleteket végrehajtással fogatosítani kell, a melyet az ellenkező parancsok és a magán hatalom meg ne akadályozhassanak.
- 1638. évi XXVII. törvénycikk a hatalmaskodásokról kelt czikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása.
- 1659. évi XXXI. törvénycikk az adóssági keresetekben a költségek is megítélendők, a testi sértések megtérítése pedig a kártérítés módja szerint történjék.
- 1659. évi XLIV. törvénycikk kinevezik azokat a végrehajtókat, kik a törvényes ítéletek megháborított végrehajtását elintézik.
- 1638. évi XXVII. törvénycikk a hatalmaskodásokról kelt czikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása.
- 1723. évi XL. törvénycikk a végrehajtásra kiküldendő káptalani és conventi bizonyságokról.
- 1723. évi XXXII. törvénycikk a határidők kitűzéséről, a perlekedők megjelenéséről, a szóváltások rövidségéről s az ítéletek végrehajtásáról.
- 1723. évi XXXIX. törvénycikk a káptalanokról és conventekről s azok hivataláról és alkalmazandó személyzetéről.
- 1723. évi CVII. törvénycikk, a megyékben és városokban teljesítendő bejegyzésről vagy betáblázásról.
- 1729. évi XXXIII. törvénycikk a visszaüzésről.
- 1729. évi XXXIV. törvénycikk a bírói ítéletekkel szemben való ellentállásról s a bíróilag végrehajtás alá vett javak visszafoglalásáról.
- 1729. évi XLI. törvénycikk az uri széken folyó per.
- Allgemeines Bürgerliche Gesetzbuch (ABGB), 1811.

- 1792. évi XVII. törvénycikk hogyan lehessen az örökös tartományok váltó-törvényszékeinek s bíróságainak ítéleteit, melyeknek valaki magát önként alávetette, végrehajtani?
- 1836. évi XV. törvénycikk a pénzbeli elmarasztalást magokban foglaló birói ítéletek végrehajtása módjáról.
- 1840. évi XV. törvénycikk a váltó-törvénykönyv behozatik.
- 1840. évi XXI. törvénycikk az adóssági követelések elsőbbség végetti betáblázásáról.
- 1844. évi VI. törvénycikk az 1840: XV. törvénycikkben foglalt váltó-törvénykönyv némely szakaszainak világosításáról s illetőleg módosításáról.
- 1848. évi VIII. törvénycikk a közös teherviselésről.
- 1848. évi XI. törvénycikk azon ügyekről, mellyek eddig a földesúri hatóságok által intéztettek.
- 1848. évi XIII. törvénycikk a papi tized megszüntetéséről.
- 1848. évi XV. törvénycikk az ősiség eltörléséről.
- 1867. évi XII. törvénycikk a magyar korona országai és az Ő Felseége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
- 1867. évi XIV. törvénycikk azon arányról, mely szerint a magyar korona országai az 1867. évi XII. törvénycikkben a sanctio pragmatica folytán közöseknek ismert államügyek terheit ezentúl viselik.
- 1867. évi XV. törvénycikk az államadósságok után a magyar korona országai által vállalandó évi járulékról.
- 1867. évi XVI. törvénycikk a magyar korona országai és Ő Felseége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről.
- 1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában.
- 1869. évi IV. törvénycikk a birói hatalom gyakorlásáról.
- 1871. évi LI. törvénycikk a bírósági végrehajtókról.
- 1874. évi XXXV. törvénycikk a királyi közjegyzőkről.
- 1875. évi XXXVII. törvénycikk kereskedelmi törvény.
- 1875. évi IX. törvénycikk a bírósági végrehajtókról szóló 1871. évi LI. törvénycikk módosításáról.
- 1876. évi XXVII. törvénycikk a váltó-törvényről.

- 1881. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról.
- 1908. évi XLI. törvénycikk a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. törvénycikk módosítása és kiegészítése tárgyában.
- 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról.
- 1912. évi LIV. törvénycikk a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbeléptetéséről.
- 1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről.
- 1925. évi VIII. törvénycikk a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról.
- 1927. évi XXXV. törvénycikk a jelzálogról.
- 1929. évi XIV. törvénycikk a bírói végrehajtásra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről.
- 1930. évi XXXIV. törvénycikk a törvénykezés egyszerűsítéséről.
- 1946. évi I. törvénycikk Magyarország államformájáról.
- 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya.
- Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl, Párizs, 1951. április 18.
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.
- 1954. évi II. törvény a Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről.
- 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól.
- 1959. évi IV. törvény a polgári törvénykönyvről.
- 1965. évi 1. törvényerejű rendelet a Genfben, 1930. június 7-én megkötött váltójogi egyezmények kihirdetéséről.
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről.
- 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről.
- 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról.
- 1992. évi XXII. törvény a munka törvénykönyvéről.

- 1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról.
- 1993. évi LIX. törvény az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról.
- 1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról.
- 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról (2014. január 1.).
- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről.
- White Paper – Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union, Brüsszel, 1995. május 03.
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról.
- 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról.
- 1999. évi LXXXIV. törvény a közúti közlekedési nyilvántartásról.
- 1999. évi CX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosítása.
- 2000. évi CX. törvény a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról.
- 2000. évi CXXXVI. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és a kapcsolódó jogszabályok módosításáról.
- 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről.
- 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről.
- 2003. évi CXXIII. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és egyéb kapcsolódó jogszabályok módosításáról szóló 2000. évi CXXXVI. törvény módosításáról.
- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól.
- 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról.
- 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról.
- 2006. évi LXV. törvény az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról.
- 2006. évi CIX. törvény a kormányzati szervezetalakítással összefüggő törvénymódosításokról.
- 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről.

- 2008. évi XXXIX. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról.
- 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról.
- 2009/430/EK: A Tanács határozata (2008. november 27.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezmény megkötéséről.
- 2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról.
- 2009. évi CLXII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről.
- 2000. évi CX. törvény a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról.
- 2010. évi LXXXVII. törvény a Nemzeti Földalapról.
- 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról.
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról.
- 2011. évi CXCIV. törvény az államháztartásról.
- 2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról.
- 2011. évi CLXX. törvény a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról.
- 2011. évi CLXXX. törvény a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról.
- 2012. évi LXX. törvény a Nemzeti Eszközkezelő működésével kapcsolatos egyes törvények módosításáról.
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 2013. évi LIII. törvény a Nemzeti Eszközkezelővel kapcsolatos egyes törvények módosításáról.
- 2013. évi CXVIII. törvény egyes állami és önkormányzati ingatlanok ingyenes tulajdonba adásáról, valamint a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. törvény módosításáról.
- 2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról.
- 2013. évi CLXXIII. törvény a devizahitelek megsegítése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról.
- 2014. évi XVII. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról.

- 2014. évi XXXVIII törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről.
- 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről.
- 2014. évi XCIX. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról.
- 2015. évi CV. törvény a természetes személyek adósságrendezéséről.
- 2015. évi CVII. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, és ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról.
- 2015. évi CXCI. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról.
- 2016. évi CIV. törvény a központi hivatalok felülvizsgálatával és a járási (fővárosi kerületi) hivatalok megerősítésével összefüggő egyes törvények módosításáról, valamint egyes költségvetési szervek feladatainak átadásáról.
- 2016. évi CXXVII. törvény a közigazgatási bürokráciacsökkentést érintő egyes törvények módosításáról.
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról.
- 2016. évi CLVIII. törvény a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény és egyes törvények eljárásjogi kérdésekkel összefüggő módosításáról.
- 2017. évi XIV. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról.
- 2017. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról.
- 2017. évi CXXXV. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról.
- 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről.
- 2017. évi CLI. törvény az adóigazgatási rendtartásról.
- 2017. évi CLIII. törvény az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról.
- 2018. évi XCI. törvény egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról.
- 2017. évi CLXXXV. törvény a váltójogi szabályokról.

- 2018. évi CIII. törvény a Nemzeti Eszközkezelő Programban részt vevő természetes személyek otthonteremtésének biztosításáról.
- 2019. évi LXXXI. törvény a törvényszéki végrehajtással összefüggő egyes törvények módosításáról.
- 4187/1949. (VIII. 9.) Korm. rendelet a közadóbehajtási eljárás tárgyában.
- 1955. évi 21. törvényerejű rendelet a bírósági végrehajtásról.
- 54/1955. (VIII. 27.) MT rendelet a bírósági végrehajtásról szóló 1955. évi 21. törvényerejű rendelet hatálybaléptetéséről és végrehajtásáról.
- 2/1956. (V. 27.) IM rendelet a Budapesti Bírósági Végrehajtói Irodáról és a megyei bíróságok székhelyén működő bírósági végrehajtókról.
- Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról, Róma, 1957. március 25.
- 8/1957. (VIII. 15.) IM rendelet a bírósági végrehajtói irodákról.
- 57/1957. (IX. 6.) Kormányrendelet az adók kivetéséről és beszedéséről.
- 32/1957. (IX. 30.) PM rendelet az adók kivetéséről és beszedéséről.
- 1/1965. (I. 24.) IM rendelet a váltójogi szabályok szövegének közzétételéről.
- 31/1971. (X. 5.) Kormányrendelet az állampolgárok telektulajdonának egyes kérdéseiről.
- 32/1971. (X. 5.) Kormányrendelet az állampolgárok telektulajdonának egyes kérdéseiről.
- 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról.
- 14/1979. (IX. 17.) IM rendelet a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet végrehajtásáról.
- 1979. évi 18. törvényerejű rendelet a bírósági végrehajtásról.
- 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban.
- 13/1988. (IX. 29.) IM rendelet a bírósági végrehajtási prémiumról.
- 14/1991. (XI.26.) IM rendelet a közjegyzői díjszabásról.
- 80.104/1992. IM. IX. számú javaslat a bírósági végrehajtás szervezetének korszerűsítésére.
- 1026/1992. (V. 12.) Kormányhatározat a közigazgatás korszerűsítéséről.
- A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK Irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről.

- 1994. évi LIII. törvény indokolása a bírósági végrehajtásról (Vht. kommentár).
- 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet a bírósági végrehajtás szervezetéről.
- 14/1994. (IX. 8.) IM rendelet a bírósági végrehajtói díjszabásról.
- 1093/1994. (X. 7.) Kormányhatározat az európai integrációval összefüggő kormányzati feladatok felelősségi és koordinálási rendjéről.
- 2403/1995. (XII. 12.) Kormányhatározat a belső piaci integrációkra vonatkozó Fehér Könyvvel összefüggő feladatok végrehajtásáról.
- 1100/1996. (X. 2.) Kormányhatározat a közigazgatás reformjáról.
- 2282/1996. (X. 25.) Kormányhatározat az Európai Unióhoz történő csatlakozást előkészítő jogharmonizációs, illetve belső piaci integrációs programok módosításáról és egységes szerkezetbe foglalásáról.
- 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, Luganóban, 1988. szeptember hó 16. napján kelt Egyezményhez történő csatlakozásról.
- 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározat a polgári jogi kodifikációról.
- 1052/1999. (V. 21.) Kormányhatározat a közigazgatás továbbfejlesztésének 1999-2000. évekre szóló kormányzati feladattervéről.
- 1061/1999. (V. 28.) Kormányhatározat a polgári jogi kodifikációról szóló 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat módosításáról.
- 2000. évi CXXXVI. törvény indokolása a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és a kapcsolódó jogszabályok módosításáról.
- A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.
- A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.
- 1057/2001. (VI. 21.) Kormányhatározat a közigazgatás továbbfejlesztésének 2001-2002. évekre szóló kormányzati feladattervéről.
- T/2928. számú Törvényjavaslat a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról.
- 8/2001. (IV. 27.) IM rendelet a bírósági végrehajtási eljárásban felszámítandó általános költségátalány megfizetésének szabályairól.
- 13/2001. (X. 10.) IM rendelet az adós foglalkozásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalás alóli mentességéről.

- 14/2001. (X. 20.) IM rendelet a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara egyes feladatairól.
- 16/2001. (X. 26.) IM rendelet a bírósági végrehajtás szervezetéről.
- 1/2002. (I. 17.) IM rendelet a bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről.
- 12/2003. (I. 30.) Kormányrendelet a zálogtárgyak bírósági végrehajtáson kívüli értékesítésének szabályairól.
- 27/2008. (XII. 10.) IRM rendelet az elektronikus árverési rendszer informatikai alkalmazásának működtetésére vonatkozó részletes szabályokról.
- 302/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet az Európai Unió jogának való megfelelés érdekében szükséges jogszabály-előkészítési feladatok teljesítéséről.
- T/4918. számú Törvényjavaslat a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról.
- 38/2012. (VIII. 23.) KIM rendelet az elektronikus árverési rendszer informatikai alkalmazásának működtetésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 27/2008. (XII. 10.) IRM rendelet módosításáról.
- BDT2012. 2717, A bírósági végrehajtási eljárás önálló, a Vht.-ben szabályozott nemperes eljárás, amelyben a közhatalom a bírósági határozatok teljesítésének állami kényszer útján szerez érvényt. Az önálló bírósági végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos.
- 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről.
- 128/2012. (VI. 26.) Kormányrendelet a Nemzeti Eszközkezelő Zrt. működésével kapcsolatos egyes szabályok.
- 12/2013. (VII. 5.) KIM rendelet a bírósági végrehajtási ügyek nyilvántartásának vezetésével kapcsolatos miniszteri rendeletek módosításáról.
- 2/2014. Polgári jogegységi határozat a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot - a kedvezőbb kamatmérték ellenében - korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható.
- 191/2014. (VII. 31.) Kormányrendelet a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól.
- 3/2015. (II. 25.) IM rendelet az önálló bírósági végrehajtó intézkedése ellen benyújtott panaszügyek intézéséről, a panaszügyek felügyeletéről és a fegyelmi eljárások nyilvántartásáról.

- 22/2015. (XI. 19.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 25/2015. (II. 25.) Kormányrendelet az önálló bírósági végrehajtók ügyvitelének, hivatali működésének és magatartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatok lefolytatásának részletes szabályairól.
- 231/2015. (VIII. 12.) Korm. rendelet a természetes személyek adósságrendezési eljárásában az adós vagyona forgalmi értékének meghatározásáról.
- 35/2015. (XI. 10.) IM rendelet a bírósági végrehajtói díjszabásról.
- T/4891. számú Törvényjavaslat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, és ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról.
- Általános vita lefolytatása a T/4891. számú Törvényjavaslat, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, és ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról (Országgyűlés 85. ülésnap (2015. június 12.)).
- 7/2016. (V. 20.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 16/2016. (XI. 30.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 8/2017. (V. 17.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 35/2017. (XII. 14.) MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról.
- 22/2018. (VIII. 23.) IM rendelet a közjegyzői díjszabásról.
- 6/2019. (VII. 12.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 10/2019. (VII. 12.) IM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.
- 18/2019. (VI. 28.) IM rendelet a bírósági végrehajtással összefüggő egyes igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról.
- T/16750. számú Törvényjavaslat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvénynek a kilakoltatási moratórium megújításához szükséges módosításáról.
- T/14298. számú Törvényjavaslat indokolással - a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról, 2017. évi XIV. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról.
- 1499/2017. (VIII. 11.) Kormányhatározat az állami adó- és vámhatóság végrehajtási feladatainak ellátásához szükséges egyes intézkedésekről.
- T/7844. számú törvényjavaslat a törvényszéki végrehajtással összefüggő egyes törvények módosításáról.

Felhasznált alkotmánybírósági határozatok

- 32/1991. (VI. 6.) AB határozat.
- 46/1991. (IX. 10.) AB határozat.
- 56/1991. (XI.8.) AB határozat.
- 9/1992. (I. 30.) AB határozat.
- 10/1992. (II.25.) AB határozat.
- 11/1992. (III. 5.) AB határozat.
- 17/1992. (III. 30.) AB határozat.
- 39/1992. (VII. 1.) AB határozat.
- 54/1992. (I. 29.) AB határozat.
- 64/1993. (XII. 22.) AB határozat.
- 75/1995. (XII. 21.) AB határozat.
- 994/B/1997. AB határozat.
- 49/1998. (XI. 27.) AB határozat.
- 5/1999. (III. 31.) AB határozat.
- 422/B/1999. AB határozat.
- 539/D/2005. AB határozat.
- 42/2006. (X. 5.) AB határozat.
- 22/2013. (VII. 19.) AB határozat.
- 34/2013. (XI. 22.) AB határozat.
- 3024/2014. (II. 11.) AB végzés.
- 3017/2014. (II. 11.) AB végzés.
- 3076/2017. (IV. 28.) AB határozat.
- 22/2018. (XI.20.) számú AB határozat.

Felhasznált bírósági határozatok

- KGD 8/1992.
- FBK 1992/28.
- BH1993. 406
- BDT2000. 292.
- BDT2002. 690.
- BH2004. 370.
- EBH2004. 1045.
- BDT 1054/2004.
- EH 2005.1319.
- BH+ 2006.8.356.
- BDT 1597/2007.
- Legfelsőbb Bíróság Pfv. I. 20.455/2008.
- BH 2009.4.114.
- BDT2009. 2038.
- BH 2013/8.
- 2/2014. Polgári jogegységi határozat.
- BDT2014. 3147.
- BH 2015.2.32.
- Fővárosi Ítéltábla FIT-H-PJ-2016-442.

- Fővárosi Törvényszék 19.P.25.507/2016.
- BH2017. 302.
- Kúria Pfv. I. 20.228/2017.

Felhasznált jelentések

- OBH 2985/2002.; OBH 4403/2002.; OBH 1531/2003. Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának jelentése.
- Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Jelentése az OBH 4027/2006. számú ügyben (kapcsolt ügy: OBH 1953/2006.).
- Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Jelentése az OBH 3117/2007. számú ügyben.
- Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Jelentése az AJB-2481/2010. számú ügyben.
- Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Jelentése az AJB-1619/2011. számú ügyben.
- AJB-1876/2011. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése.
- AJB-4127/2012. Az alapvető jogok biztosának Jelentése.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-4756/2012. számú ügyben.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-2583/2012. számú ügyben.
- AJB-208/2013. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése.
- AJB-209/2013. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése (kapcsolódó ügyek: AJB-2460/2013., AJB-6123/2012., AJB-4567/2012.).
- AJB-210/2013. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése.
- AJB-211/2013. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése (kapcsolódó ügy: AJB-4127/2012.).
- Az Alapvető Jogok Biztosának /2012).
- AJB-5336/2016. Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése.
- NAIH/2016/4613/4/V. NAIH Jelentés.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-994/2017. számú ügyben.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1830/2017. számú ügyben.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1508/2018. számú ügyben.
- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-2070/2018. számú ügyben.

- Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-1760/2019. számú ügyben.

Felhasznált internetes honlapok

- www.complex.hu
- www.gov.hu
- www.hvgorac.hu
- www.jogiforum.hu
- www.kormanyhivatal.hu
- www.magyarorszag.hu
- www.mbvk.hu
- www.netzrt.hu
- www.opten.hu